

JUHA-MATTI HUUSKO

TEATTERIA KUHMOSSE

Tämä versio on tehty 16. lokakuuta 2020

Sisältö

<i>Kuhmon näytelmäkerho</i>	11
<i>Ennen Keloä</i>	31
<i>Keloä alkaen vuodesta 1965</i>	51
<i>Vartioitu kylä 1944 -elokuvaä kuvataan</i>	99
<i>Vartioitu kylä 1944 ilmestyy</i>	111
<i>Vartioitu kylä 1944 -elokuvasta keskustellaan</i>	157
<i>Vartioitu kylä 1944 -näyttelijöistä</i>	169
<i>Multikangas alkaen vuodesta 1979</i>	173
<i>Sisänäytelmät</i>	209
<i>Lapsiteatteri</i>	257
<i>Henkilökuvia</i>	311
<i>Seka</i>	319
<i>Hakemisto</i>	323

Johdanto

Muistelmien keräämistä

Kuhmon nuorisoseura ry täyttää 60 vuotta vuonna 2021. Tämä kirja sisältää historiaa.

Tuliko mieleen jokin hyvä muisto?

Soita tai lähetä samantien viestiä, jotta asia ei unohdu:

Juha-Matti Huusko

puh. 040 528 2815

juha-matti.huusko@uef.fi

Kirjan sisällöstä

Tällä hetkellä tämä kirja on monistenippu, jossa on puhtaaksikirjoitettuja lehtijuttuja. Toivon mukaan lukemalla tätä monistetta ihmisille tulee mieleen muistelmia.

Pikkuhiljaa monisteen sekaan on mahdollista laittaa muistelmia ja elävää materiaalia. Alan tietämään, mitä milloinkin on tapahtunut, ja ketä missäkin näytelmässä on ollut näyttelemässä. Nyt on helpompi kysyä ihmisiltä asioista.

Kun tämä kirja ilmestyy, siitä **tulee saataville karsittu versio**, jossa on vähemmän toistoa, ja jota jaksaa pidellä ilmassa, jos sitä lukee sohvalla selällään.

Toisaalta tämä täyspitkä monistenippukin jää sitten vielä talteen. Siitä on sitten hyvä tarkistaa asioita tarvittaessa.

Kirjan sisällyksen järjestyksestä

Tämänkin kirjan sisältö täytyi järjestellä jollakin tavalla. Vaihtoehtoina olivat ainakin

- aikajärjestys
- esityspaikka: ulkoilma, sisätila, Kelo, Multikangas,...
- aihepiiri: kesäteatteriesitykset, lapsiteatteri
- erikoiset aiheet: televisioinnit, elokuva, virkistystoiminta

Päätin noudattaa pääosin aikajärjestystä. Tämän vuoksi on helppoa tunnistaa eri näyttelijöitä kuvista ja seurata heidän polkuaan roolista toiseen.

Oli kuitenkin luonnollista erottaa lapsiteatteri erilliseksi luvuksi. Lapsiteatterin näyttelijöistä ja näytelmistä voi siis lukea omasta luvustaan.

Päätin myös erottaa sisänäytelmät erilliseksi luvuksi. Aktiivisina vuosina sisänäytelmiä tapahtui säännöllisesti. Vuosina 1975-1982 esitettiin sisätiloissa muun muassa Yli nollarajan, Salakaato, Ruma Elsa, Tukkijoella ja Anna-Liisa.

Aikajärjestyksen rajapyykit

Aikajärjestyksen rajapyykeiksi valitsin seuraavat tapahtumat

- 1953 perustettiin Kuhmon näytelmäkerho
- 1961 perustettiin Kuhmon Nuorisoseura
- 1965 näytelmiä alettiin esittää Kelolla
- 1978 Vartioitu kylä 1944 -elokuva valmistui
- 1979 näytelmiä alettiin esittää Multikankaalla
- 1990 tämän kirjan kirjoittaja oli pikkupoikana lavalla pari minuuttia
- 2000 siirryttiin uudelle vuosituhannele

Esimerkiksi Rykmentin murheenkryynin, Havukka-ahon ajattelijan ja Kettuvaarin televisioinnit on ripoteltu näiden ajanjaksojen sekaan.

Lukemisen tueksi

Lukemisen tueksi tähän kirjaan on sisällytetty joitakin merkintöjä. Esimerkiksi tekstin tapahtumien vuosiluku on laitettu tuonne.

Viitteet ja huomautukset on laitettu yleensä marginaaliin. Tätä ominaisuutta esitelläkseeni, kerronpa tässä, että Unto E. Heikuran kirjoittamia näytelmiä ovat muun muassa Härkähäät¹, Kettuvaari², Vartioitu kylä³, Yli nollarajan⁴ ja Kylän viimeinen nainen⁵.

Silloin tällöin sivun oikeassa laidassa näkyy aikajana, johon on merkitty, mitä ajanjaksoa teksti käsittelee. Aikajanalta voi tarkistaa esimerkiksi, että esitettiinkö näytelmä Kelolla vai oliko jo siirrytty Multikankaalle.

Henkilöiden kertomat muistelmat on laitettu sivun oikeaan laitaan. Siellä on yleensä mainittu, kuka muistelman on kertonut sekä itse muistelman.

Kuvia tässä kirjassa on monenkokoisia. Monet matalat kuvat tai kuvat, joissa on jotain erityisen mielenkiintoista, on laitettu suurina kokolevyisenä vaakasuuntaan.

¹ Ensiesitys 1969.

² Ensiesitys 1972.

³ Ensiesitys 1974.

⁴ Esitettiin talvella 1975.

⁵ Esitettiin kesinä 1977, 1978 ja 2001.

Kauko Huusko: Kerran Kettuvaarin aikaan lipunmyynnissä yksi poika tuli kysymään, että pääsisikö hän ilmaiseksi. Kysyin, että oletko ennen nähnyt tätä näytelmää. Vastasi, että seitsemän kertaa. Sanoin, että "Ala männä!".

Kuva 1: Kuhmolaisteatterin logo.

Joku kuva on laitettu tekstipalstan levyisenä.

Kuva 2: Kuhmolaisteatterin logo tekstipalstan levyisenä.

Toisaalta, joku kuva on riittänyt laittaa marginaaliin.

Jos on tullut mieleen jokin kiva havainnollistus ja aikaa on riittänyt, niin olen sellaisenkin tehnyt.

Kuva 3: Kuhmolaisteatterin logo marginaalissa.

2020

1953

1961

NS

1965

NS
Kelolla

1979

NS
Multikankaalla

2021

2020

Kiitos

Kiitän kaikkia, joiden kanssa olen saanut muistella teatteriasioita. Kesäteatteri on paikka, joka on erityisellä tavalla jäänyt mieleeni lapsuudestani.

Kuhmon näytelmäkerho

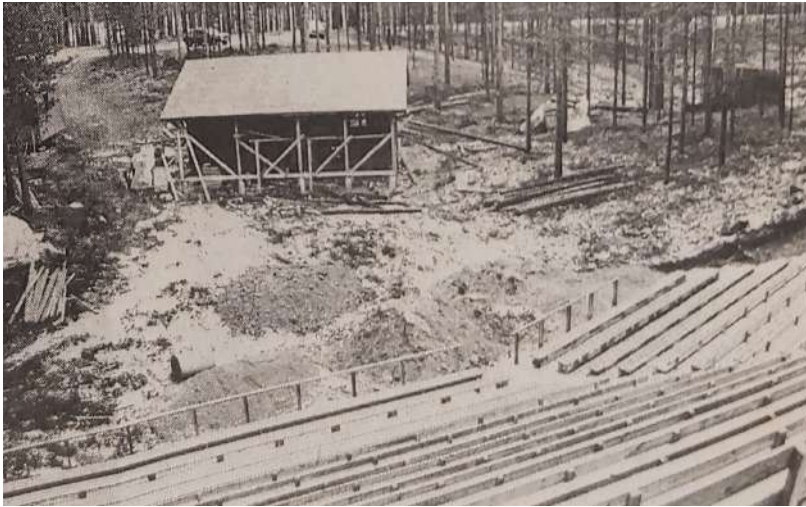

Näytelmiä on esitetty muun muassa Tuupalan myllypirtillä, joka oli lähellä Pajakkakoskea.

Kuva 4: Kaarina Heikkinen, Martti Kinnunen, Kauko Soirila, Liisa Merentie, Liisa Kärki, Sillankorvan Uuno Huotari, tohtorinna Mirjam Nurminen, Jussi Koivusilta, Irja Ivanoff, Mirja Blomqvist (kuhmolainen Pajakkasillan takaa). Oikealla Reino Kääriäinen, Eino Väättäinen tai joku muu.

Tuupalan Myllypirtiltä Multikankaalle

Pitäjäsrivi 1978-11

Harrastajateatterin perinteet Kuhmossa ulottuvat pitkälle, viime vuosisadan tupa- ja seuranäyttämöille. Kuhmolainen pitää näytelmistä, olipa hän näyttämöllä tai katsomossa eikä sitä aina tiedä, mikä on näyttämö ja mikä katsomo, sillä kuhmolainen yleisö tempautuu mukaan näytelmään ja saattaa myös osallistua...

Muutama Kuhmolaisteatterin nykyisestä väestä oli mukana jo 1950-luvulla, jolloin Tuupalan myllypirtillä käväisivät Antintalon kesävieraat, Vetelys ja Peräkylän profeetta.

1960-luvun alussa kesäteatteriesitykset vakiintuivat osaksi Kuhmon kesää. Uiton rannassa nähtiin Rykmentin murheenkryyni ja oliin Tukkijoella.

Kelolle siirryttiin vuonna 1965 Kun ruusut kukkivat -näytelmällä. Siellä samalla kumisevalla kummulla temmelsivät Seitsemän veljestä (1966 ja 1968). Vuodesta 1969 lähtien kesäteatteri on ollut viimeistä piirtoaan myöten kuhmolaisteatteria, kun Unto E. Heikura aloitti näytelmien kirjoittamisen. [Tietovisailu: Mikä on Unto E. Heikuran toinen etunimi?]

Härkähäät oli Unto E. Heikuran ensimmäinen näytelmä. Härkähäitä esitettiin kolmena perättäisenä kesänä (1969, 1970 ja 1971). Sitä seurasivat Kettuvaari (1972 ja 1973), Vartioitu kylä (1974 ja 1975), talvella 1975 Kuhmolaisteatteri ja Kuhmon elokuvakerho valmistivat yhteistyönä Yli nollarajan. Vuonna 1976 Unto E. Heikuran kirjoittaman näytelmän "Pihkasetelit" esitti Kajaanin kaupunginteatteri Kajaanissa ja vieraili samalla näytelmällä Kuhmossa kaksi kertaa. Peräkylän profeetta käväisi uudelleen Kuhmolaisteatterissa kesällä 1976.

Sisätiloissa esitettiin keväällä 1977 Salakaato. Kesällä 1977 oli jälleen Unto E. Heikuralta valmistunut uusi näytelmä Kylän viimeinen nainen, jota esitettiin myöskin kesällä 1978. Maaliskuussa 1978 sisätiloissa käväisi 4 kertaa Ruma Elsa. Ruma Elsa palaa uudelleen näyttämölle Römppäviikolla.

Kuhmolaisteatteri on tehnyt lukuisia vierailuja eri Kainuun kuntiin. Muun muassa Härkähäät käväisivät Sotkamossa, Yli nollarajan

Kajaanissa, Peräkylän profeetta Nurmeksessa, Ruma Elsa Kostamuksessa. 12.11. Ruma Elsa vierailee Muhoksella.

Televisiossa on Kuhmon kesäteatterin näytelmistä esitetty Rykmentin murheenkryyni ja Kettuvaari.

Nyt on Kuhmon kesäteatterissa tapahtumassa mullistavia muutoksia, kesäteatteri muuttaa majaa Kelolta Multikankaalle. Matkaa Multikankaalle keskustasta on noin 6 km Hyrynsalmen tietä, eli hiukan enemmän kuin Kelolle. Katsomoon mahtuu 450 henkeä. Avajaiset ovat ensi kesänä. Näytelmää etsitään parhaillaan. Siispä hyvät kuhmolaiset, tapaamme ensi kesänä uudessa ja upeassa kesäteatterissa Multikankaalla.

Kuhmolaisteatterin katsojamäärät 1969-1978

Härkähäät 1969, 1970, 1971, yht. 12.500 henkeä

Kettuvaari 1972, 1973, 10.400

Vartioitu kylä 1974, 1975 12.000

Yli nollarajan 1975 1.350

Peräkylän profeetta 1976, 12 esitystä, 5.982

Salakaato 1977, 7 esitystä, 1.596

Kylän viimeinen nainen 1977, 1978, 21 esitystä, 8.459

Ruma Elsa 1978, 5 esitystä, 1.900,

esitykset jatkuvat

Harraste "Teatteriharrastus tarpeen pitäjillä"

Kainuun Sanomat 28.3.1975

Kuhmolainen Liisa Kärki, 51, on ollut harrastajanäyttelijä 16-vuotiaasta alkaen. Innostus heräsi Kuhmon vanhan työväentalon ahtaalla näyttämöllä, jolla jo Liisa Kärjen isä ja täti olivat näyttelleet.

Vuosien mittaan mahtuu paljon kappaleita. Mieleenpainuvimpia ovat kesäteatterin esitykset, jotka alkujaan tapahtuivat Pajakkakosken rannalla.

"Minulla on ollut melkein aina emännän osia. Eniten kuitenkin tykkäsin parikymmenkesäisenä, kun sain näytellä 90-vuotiasta mummoa "Rantalassa"-nimisessä näytelmässä.

Viime vuosina Kuhmon kesäteatteri on vetänyt erittäin hyvin yleisöä. Liisa Kärki on ollut kesäteatterin näyttelijänä seitsemänä peräkkäisenä kesänä. "Vartioitu kylä" jäi väliin ulkomaanmatkan takia.

"Ei näyttelemistä malta jättää, kun se on kerran tarttunut veriin. Niin kauan ainakin täytyy olla mukana, että saa nuoria innostumaan tilalle".

Liisa Kärki toimii lastenhoitajana Kuhmon terveystieteiden synnytysosastolla. Vuorotyö luonnollisesti haittaa näytelmäharrastusta. [Onni Kärki oli töissä työvoimatoimistossa. Ajoi Aumalaan polkupyörällä kutsumaan Perttiä töihin mustoskoskelle. Myöhemmin palvelu ei ollut niin hyvää.]

Vuorosanojen opetteleminen ei ole ongelma. Tosin iän karttuessa saa lukea hieman tiiviimmin.

Liisa Kärjen mielestä pitäjällä täytyisi olla omaa teatteriharrastusta. Esimerkiksi Kainuussa ei Kajaani-alueateatteri pysty palvelemaan riittävästi.

Yleisö tulee myös mielellään katsomaan oman kylän väkeä näyttämöllä. Kuhmossa on kesäteatterin menestys tästä selvä osoitus.

Kuhmon harrastajateatterilaiset eivät saa työstään palkkiota. Teatteriretkiä ja yksi Tanskan matka on kylläkin järjestetty.

Kesäteatteriaika on tiivis, sillä heinäkuun ajan näytöksiä on kolme viikossa. Harjoitukset alkavat talvella, aluksi kerran viikossa, mutta ensi-illan lähestyessä tiheämmin.

Näytelmien arvostelua Liisa Kärki pitää tarpeellisena. "Menneskään tietää, että asettuu arvostelun kohteeksi. Lehtiarvosteluista voi saada vihjeitä korjattavista virheistä".

"On kuitenkin väärin, että arvostelu tehdään ensi-illan perusteella. Ensi-ilta on aina tavallista jäykempi", Liisa Kärki totesi.

Kuhmon kesäteatteria vuodelta 1955. Kauko Soirila (vas.), Liisa Kärki ja Jussi Koivusilta näytelmässä Vetelys.

”Vetelys” Kuhmon kesäteatterissa

Juhannusaattona oli Kuhmon Näytelmäkerholla ensi-ilta, ulkoilma-teatteriesitys Tuupalan luonnon kauniilla Myllypirtin pihamaalla. Kerho esitti kauniin sään ja kolmeensataan nousevan yleisöjoukon myötäilemänä Raudseppin kirjoittaman 4-näytöksisen komedian ”Vetelys”.

Tämä Al-Anttilan suomentama kansannäytelmäkomedia onkin onnistunut näytelmävalinta ulkoilmaan. Näytelmä tulee vielä saamaan monta täyttä katsomoa, sillä se on hyvin yleisöön menevä. Näytelmä kertoo maalaiselämästä parin vuosisadan takaa. Näytelmä tapahtuu Näsärüüdan talossa, jota leskiemäntä ja hänen poikansa Kustav hallitsevat, emäntä on jo vanha ja hänen poikansa laiska vetelys, jotta talo on päässyt rappahtumaan. Sitten Kustav saa testamentin sedältään, setä oli ennen kuolemaansa laatinut testamenttiin muutamia pykälää ja niiden ympärille punoutuukin sitten näytelmän kummelustäyteinen juoni.

Ulkoilmaesitys asettaa ohjaajalle monia vaikeuksia. Ohjaaja Hannes Nenola oli saanut luoduksi näytelmään monta herkullista tilannetta ja näytelmän kokonaisuuden hyvin hallittua. Miinuksena on kuitenkin ohjaajan tilille asetettava Maalin ja Tiiun kaksinpuhelu 3-näytöksessä.

Näytelmän nimihenkilö ”Vetelys” Kustav Näsärüüdan poika Kauko Soirila, tarjosi yleisölle hyvin hallitun tyypin saadenkin hyvästä esityksestään yleisön jakamattoman suosion. Näsärüüdan emäntä, Liisa Kärki, oli hyvä tyyppi väärävarisine piippuineen. Kirkkoväärtti, alias Jussi Koivusilta, oli kerrassaan mainio, hänen kuuluva äänensä ja hyvä liikehtely nostikin roolin näytelmän parhaimpiin. Tiiu, kirkkoväärtin tytär Eine Nissinen omaa hyvän ulkomuodon, mutta tällä kertaa näytti, että hän ei päässyt oikein roolinsa sisälle. Maali, Näsärüüdan palvelija Kaija Heikkinen, ensikertalaisena näyttämöllä, on hyvillä näyttelijälahjoilla varustettu. Jooseppi, Näsärüüdan renki Hannes Nenola vei roolinsa varmaotteisesti, mutta kurkkukipu häntäsi äänen kuuluvaisuutta. Eedo, Näsärüüdan paimenpoika Voitto Huotari oli rooliin sopiva tyyppi, mutta hiukan enemmän eläytymistä rooliin olisi kaivannut.

Yleisenä toteamuksena esityksestä havaitsi, että näyttämötoiminta on Kuhmossa mennyt aimo askeleen eteenpäin. ”Vetelys” on esitys, joka [puuttuu hieman]

Ahovaaran nuorisoseura

Vilkasta toimintaa Ahovaaran NS:lla

Nuorisoseuratoiminta Ahovaaralla sai alkunsa vuonna 1957, joten Kuhmon nuorisoseurojen keskuudessa se on yksi vanhimmista seuroista, kertoi seuran esimies Kauko Huusko, jonka käsissä on tällä hetkellä nuorisoseuran ohjokset.

Varsinkin viimeksi kuluneet neljä vuotta ovat sujuneet vilkkaan

Kainuun Sanomat 1955

Kuhmolainen 22.11.1963

toiminnan merkeissä. Edelleen puheenjohtaja Huuskon kertoman mukaan ovat Ahovaaran nuorisoseuralaiset osallistuneet vuodesta 1960 lähtien joka vuosi eri puolilla Kainuuta pidetyille Suvijuhlille, jossa on esitetty mm. kansantanhuja, jotka on valmisteltu esityskuntoon omassa piirissä. Lisäksi toimintaan ovat lyöneet leimansa yleisöjuhlien järjestämiset, opintokerhot, jossa tämänhetkisenä opiskelun kohteena on Esko Aaltosen kirja »Kotiseudun opas»

Seuralla on kerran viikossa kerhoilta, johon yleensä kaikki xx jäsentä osallistuvat. Näiden iltojen ohjelmistoon kuuluu opiskelun lisäksi kesäisin erilaiset pallopelit, muina aikoina askartelu, liikunta ja tietenkin tanssien harjoittelu, joten illat eivät suinkaan pyri käymään tylsiksi. Lisäksi muutamia jäseniä osallistuvat ”Rykmentin murheenkryynin” televisiointiin, joka esitys nähtäneen tv:ssä myöhemmin.

Tulevasta toiminnasta esimies Huusko kertoi, että seura tulee järjestämään retkiä ja kerhoja edellisten vuosien mukaan, sillä aikomus on pitää Ahovaaran ns. aherttaen pystyssä.

Seuran johtokuntaan kuuluvat puheenjohtajan ja sihteerinä toimivan Reijo Leinosen lisäksi Irma Kähkönen, Ahti Malinen, Anni Uhlbäck, Risto Rahikainen, Reijo Leinonen ja Reijo Piirainen.

Kuva 6: Liikunta, askartelu ja opiskelu kuuluvat pääasiallisina toimintamuotoina Ahovaaran ns:n piiriin. – Kuvassamme seuran jäseniä kerhoiltoina suojan tarjoavan koulun rappusilla.

Kuva 8: Korpilinna oli monipuolinen talo Kuhmossa vuosina 1928-1970. Korpilinna sijaitsi Kuhmon keskustassa ja rakennettiin alunperin suojeluskuntataloksi. **2020**

Kuva 9: Korpilinna talvisodan jälkeen (?). Korpilinnan purkaminen.

Kuva 10: Rykmentin murheenkryyni

Kuva 11: Näyttelijät Kuhmossa.

Kuva 12: Ture Junttu ohjasi.

Kuva 13: Junassa matkalla Helsinkiin.

Kuva 14: Näyttelijät televisioinnissa.

Kuva 15: Televisioesitys.

Kuva 16: Tukkijoella-näytelmän esittä-

Kuva 17: Tukkijoella.

Kuva 18: Tupakkitauko.

Kuva 19: Seitsemän veljestä vuodelta 1966. Kuvassa Viljo Malinen, Tauno Immonen, Antero Kokkonen, Mauno Kähkönen, Pentti Romppainen, Mauri Piirainen ja Aarne Sopenen. Kuva: Auvo Sauramäki.

Kuva 20: Härkähäät.

Kuva 21: Havukka-ahon ajattelijan kuvauksia.

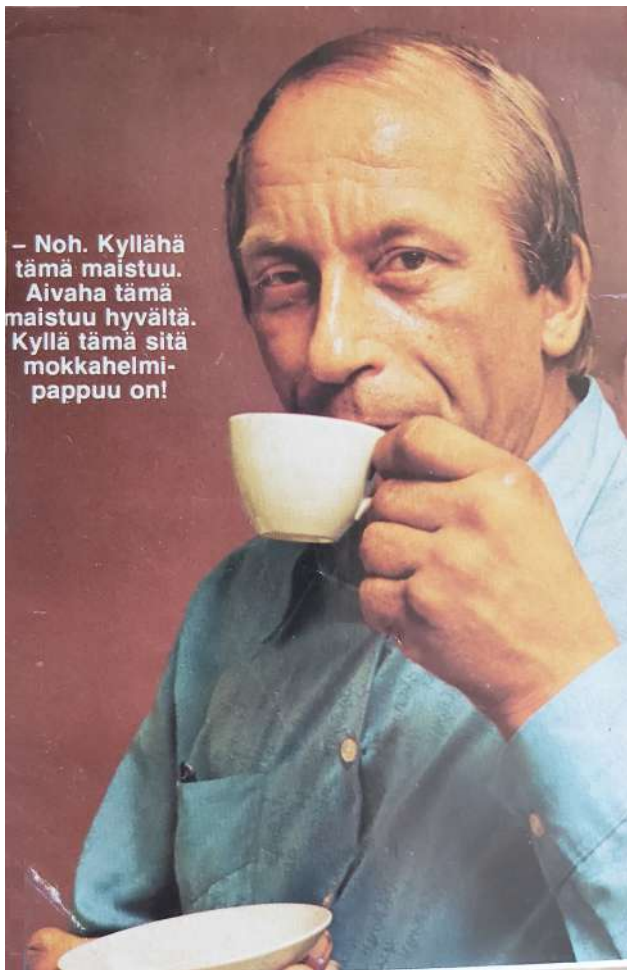

Kuva 22: Kettuvaari. Jussi Koivusilta,
Liisa Kärki ja Kauko Huusko.

Kuva 23: Putkinotko.

Tuoksu huumaa haasiain

SIVULTA 16

merkillistä, hän toisti kuin Marjatan ajatusten kaikkuna. — Heikillä oli aina silloin tällöin lehdessä ilmorus, että heinänsiementä myytävänä. Mutta kun nämä täkäläiset menivät ostamaan, niin Heikki väitti että oli myynyt jo kaiken. Ja sitten Onkiniemessä kävi outoja autoja. Meidän isä sattui muutaman kerran olemaan ihan rannassa ja kertoi, että niitä autoja oli joka puolelta Suomea. Semmostakin puhuttiin, että yksi poika tuolta kirkolta, joka käyttää niitä aineita, olis käynyt Heikin luona.

— No saiko hän huumausaineita?

— Ei. Sitä se oli kironnutkin ja sanonut että hän tietää ihan varmasti, että Heikki niitä myy. Mutta ei myynyt hänelle. Tottapa se Heikki oli sen verran varovainen. Mutta kyllähän se tämä hänen kuolemansakin jo todistaa, ettei siinä Heikin elämässä kaikki ollut kohdallaan. Ei kai ne poliisitkaan olisi muuten niin kauan viipyneet ja tutkineet paikkoja. Mutta ei ne kyllä olleet mitään löytäneet.

— Mutta onko se tosiaan totta, että hänellä olisi...

tyynty, tuli aivan nurkalla kasvavan lehdet seisovat linnut painautuivat koon odottamaan jatta irrotti radion sulkemaan ikkunoita veti kiinni viimeist ti halkaisten pilvet kuului korvia huur

Ukonilma oli r muistanut ennen k ra. Muutaman ker tärtelti salaman jossakin kauempar pimeätä, välillä sat pisaroita ja rakeita suuremmatkin oksa jatta ajatteli huc kiaan, niistä ei var mitään jäljellä.

— Voitasko r Leena pyysi. — Mi

— Ei me taidet on kuulemma uko rallisista. Mutta syt

— Niin jos mei piti tuoda viimeks sä, mutta unohde onhan meillä se m

— Mutta jos m tää se.

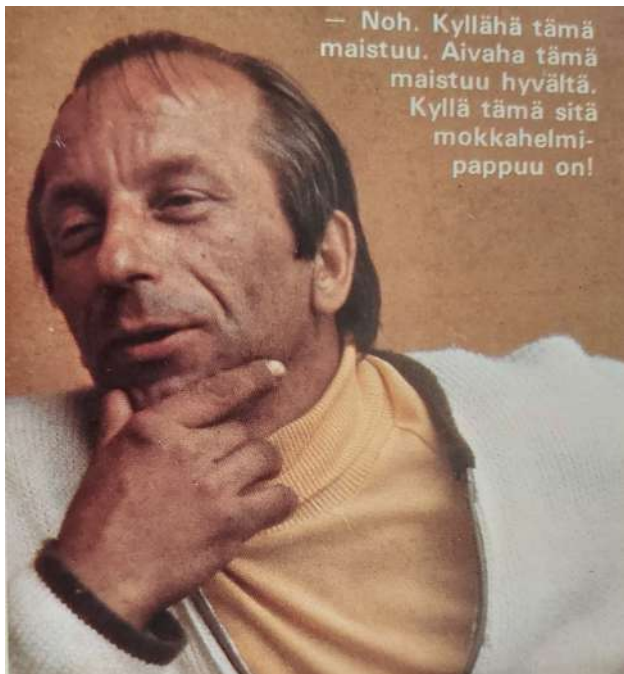
— Onkinieme kuollut, Leena san

— Ei me enää ve mään oliko se hän

Leena oli tietyst silti Marjastasta oli

Kuva 24: Kahvimainos.

Kauko Huusko päätyi kahvimainokseen. Ei ole tarkkaa selvyyttä, missä lehdessä tämä mainos on ollut. Lehtileikkeen taustapuoli voisi antaa vihjeen.

Kuva 25: Kahvimainos.

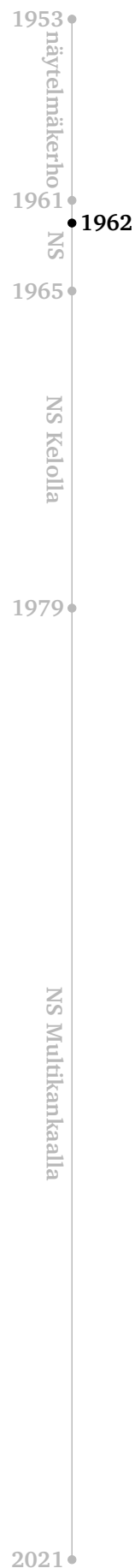
Ennen Keloä

Kuhmon Nuorisoseuran

syysneuvottelukokous pidetään valtuuston istuntosalissa 2.10.1962. Esillä mm. kerhojen perustaminen ja jatkaminen. Toiminnanjohtaja Heikkinen selostaa kauden toimintaa. Kaikki tervetulleita!
Johtokunta

Kuhmon Nuorisoseuran kerhotoiminta jatkuu

Kuhmon Nuorisoseuran syysneuvottelukokouksessa viime tiistaina päätettiin perustaa seuraavat kerhot: tanhukerho, jonka ohjaajana toimii nuorisonohjaaja Helena Malinniemi, näytelmäkerho, ohjaajana Onni Heikkinen. Viime talvena perustettua englannin kerhoa päätettiin jatkaa maisteri Tuula Isännäisen johdolla. Englannin kerho koostuu ensimmäisen kerran kuluvana syksynä ensi tiistaina 9.10. klo 19.30 kansakoululla ja siihen ovat kaikki englantia aikaisemmin opiskelleet tervetulleita. Tanhukerho ja näytelmäkerho aloittavat toimintansa myöhemmin ilmoitettavana ajankohtana.

Näytelmäkurssi

Kainuun Sanomat 14.3.1963

Kuva 26: Kuhmon nuorisoseuran toimesta alkoi maanantai-iltana Kuhmon paloaseman kokouksalissa näytelmäkurssi. Kurssin ohjelmassa on mm. näytelmäharjoituksia, naamiointia, ja yleistä teatteritietoutta. Kurssi kestää tämän viikon ajan ja ohjaajana toimii teatteriohjaaja Nestori Huhtanen Seuranäytämöliitosta. Kuvassamme osanottajat tiistai-iltaisessa harjoitustilaisuudessa.

Maakunnallisen tietokilpailun voitto Kuhmon Nuorisoseuralle

Lehti? 19.11.1963

Kuhmon Nuorisoseura osoittautui tietorikkaimmaksi Vuokatin Urheilupuistossa sunnuntaina pidetyssä Kainuun nuorisoseurapiirin välisessä maakunnallisessa tietokilpailussa. Kuhmon Nuorisoseuran kolmihenkinen joukkue sai 28,5 pistettä kahdentoista vaikeahkon kysymyksen sarjasta ja oli kaksitoista pistettä parempi kuin seuraavaksi sijoittunut Juurikkalahden Nuorisoseura, jonka saalis oli 16,5. Kolmantena oli Vaarankylän Nuorisoseuran joukkue 15,5 pisteellään. Mukana oli seitsemän joukkuetta maakunnan eri puolilta.

Nuorisoseuralaiset olivat koolla Urheilupuistossa viime tiistaista lähtien osallistuen aluksi liikuntakursseille sekä sen jälkeen nuorisoparlamentin istuntoihin. Liikuntakursseilla on ollut nuoria mukana myös Peräpohjolan keskusseurasta.

Tietokilpailun alussa lausui tervehdyssanat Kainuun Nuorisoseurapiirin puheenjohtaja, opettaja Kusti Korhonen. Hän selvitteli samalla nuorisoseurojen välistä tietokilpailua. Ensimmäisenä vaiheena kilpailujen sarjassa ovat maakuntakilpailut, joiden voittajajoukkueet mittelevät voimiaan seuraavaksi lohkokilpailussa. Tämän jälkeen onkin sitten loppukilpailu. Erilaisilla kilpailuilla, totesi puhuja, on nykyisin huomattava asema nuorisoseura- ja yleensä nuorisotyössä.

Tietokilpailuun osallistuivat Juurikkalahden, Kiehimän, Kuhmon, Mieslahden, Sumsankylän, Vaarankylän ja Vuolijoen nuorisoseurojen kolmihenkkiset joukkueet. Tietojen puntarina ollut 12 kysymyksen sarja koski maamme kirjallisuutta ja kirjailijoitamme.

Kilpailun kulku

Kuhmon nuorisoseuran joukkue osoitti paremmuutensa heti alkuun. Kolmen kysymyksen jälkeen sillä oli koossa 8,5 pistettä. Toisena oli tässä vaiheessa Sumsankylän nuorten joukkue 7,5 pisteellään ja kolmantena Juurikkalahden Nuorisoseura, pisteitä 6,5.

Kuuden kysymyksen jälkeen oli kuhmolaisten etumatka vain kasvanut. Nyt heidän pistemääränsä oli 14,5 ja toisten joukkueiden järjestys oli tässä vaiheessa: toisena Kiehimä 10p, kolmantena Mieslahti ja Sumsankylä 7,5 pistettä, viidentenä Vuolijoki 7p, kuudentena Juurikkalahti ja Vaarankylä 6,5 pistettä.

Yhdeksännen kysymyksen kohdalla oli Kuhmon pistetili 19,5 ja seuraavalla, Kiehimän joukkueella 12. Kuhmolaisten voitto olikin jo tässä vaiheessa varma.

Kilpailun lopussa kiri Juurikkalahden joukkue yllättäen toiseksi, sen oltua yhdeksän kysymyksen jälkeen viimeisenä. Vaarankyläläiset varmistivat kolmannen sijansa onnistuneilla vastauksillaan.

Lopulliset tulokset muodostuivat seuraavaksi:

- 1) Kuhmon Nuorisoseura (Pirkko Pääkkönen, Heikki Piirainen ja Jukka Määttä) 28,5
- 2) Juurikkalahden Nuorisoseura (Kyllikki Korhonen, Marjatta Moilanen ja Olavi Korhonen) 16,5
- 3) Vaarankylän Nuorisoseura (Valto Leinonen, Seppo Mäkinen ja Anneli Heikkinen) 15,5
- 4) Kiehimän Nuorisoseura 14
- 5) Sumsankylän Nuorisoseura 10,5

- 6) Vuolijoen Nuorisoseura 10,5
- 7) Mieslahden Nuorisoseura 7,5

Kilpailun tuomareina toimivat Kaisa Tolonen, Eila Koivumaa ja Mauno Räsänen.

Kuva 27: Kuhmon Nuorisoseuran voitokas joukkue, kuvassa vasemmalta Heikki Piirainen, Jukka Määttä ja Pirkko Pääkkönen.

Kuva 28: Juurikkalahden Nuorisoseura, toinen sija. Kuvassa vasemmalta Olli Korhonen, Marjatta Moilanen ja Kyllikki Korhonen.

Kuhmon Nuorisoseuran toiminnasta

Tarpaja 1963

Nuorisoseuratyön aatteellinen pohja on määritelty järjestön säännöissä. Sääntöjen 2§:n mukaan sen tarkoituksena on ”herättää ja ylläpitää kansassa ja varsinkin sen nuorisossa isänmaanrakkautta ja kristillissiveellisen elämäkatsomuksen kanssa sopusointuista harrastusta itsekasvatukseen ja kansalaissivistykseen”. Tämä edellyttää kaikissa toiminnoissa pyhien elämänarvojen kunnioittamista. Olematta uskonnollinen järjestö se kuitenkin työssään koettaa toteuttaa kristillisen käsityksen mukaista suuntaa. Jokainen nuorisoseuralainen kunnioittaa isiltä perittyä uskoa ja pyrkii sen säilyttämään. Ehdotonta raittiutta ei jäseniltä vaadita, mutta toiminta pyritään kuitenkin saamaan raittiushenkiseksi ja raittiutta edistäväksi. Asettumatta minäkään puolueyhjmän mukana kulkevaksi nuorisoseura tunnustaa yli puoluerajojen ulottuvan isänmaan ja kansakunnan parhaan työnsä kulmakiveksi. Ohjaamalla nuoret hyvien harrastusten piiriin, nuorisoseuratyö pyrkii kasvattamaan nuorista tunnollisia yhteiskunnan kansalaisia.

Kuhmon Nuorisoseura perustettiin uudelleen 22.3.1961. On olemassa varmoja tietoja ja historiikkikin aikaisemmasta toiminnasta noin 50 vuotta sitten. Silloin sortovallan aikana nuorten toiminnalle oli leimaa antavana voimakas isänmaallisuus. Seura toimi lähes 10 vuotta, ajoittain jopa vilkkaasti, mutta sitten sen toiminta vähitellen lamaantui uusien aatevirtausten tultua hallitseviksi.

Nykyinen nuorisoseura on suoraan Kainuun Nuorisoseurojen Keskuseuran alainen, joka taas on jäsenenä Suomen Nuorison Liitossa.

Kuhmossa toimii muitakin nuorisoseuroja, kuten Ahovaaran, Katterman, Tervasalmen ja Lentiiran nuorisoseurat ja on huomattava, että ne ovat suoraan Keskuseuran alaisia ja vain yhteistyössä kirkonkylän nuorisoseuran kanssa. Nuorisoseuran puheenjohtajaa kutsutaan yleensä esimieheksi, sihteeri hoitaa kirjanpidon ja rahaston ja johtokunta hoitaa ja valmistaa syysneuvottelukouksissa esille tulevat asiat. Perustavassa kokouksessa valittiin esimieheksi Martti Sipponen, sihteeriksi Paula Heikkinen ja johtokuntaan Meeri Huotari, Maija Turunen, Eeva Valtanen, Tauno Rautiainen, Mikko Heikkinen, Urho Huotari ja Eero Karppinen. Esimies on vaihtunut kaksi kertaa. Juhani Korhonen heilutti nuijaa 14.9.1961-24.1.1962, siitä edelleen nykyinen esimies. Nykyisessä johtokunnassa on neljä alkuperäistä jäsentä.

Toiminta pyrittiin aloittamaan sekä henkisellä että liikunnan alalla. Niinpä englannin-, liikenne-, ja hyvän käytöksen kurssit lähtivät käyntiin rintarinnan tanhu- ja lentopallokerhojen kanssa. Ohjaajat saatiin omasta pitäjäst, joskin suvijuhlien tanhuja ovat opettaneet aluksi keskuseuran eri ohjaajat. Englannin kerhon johdossa oli kahdena vuonna maisteri Tuula Luomanen ja osanottajia oli aloittamassa 18. Ilahduttavaa oli, että vielä kahden lukuvuoden kuluttua oli heitä 12.

Osoitus sitkeästä opiskelusta ja itsensä kehittämistä oli englannin kerhon toiminta kielen vaikeuksien kimpussa. Tänä syksynä useam-

pi kerho on sulautunut Kansalaisopiston opintopiirien kanssa ja niinpä ainoastaan nyttemmin perustettu näytelmäkerho toimii puhtaasti nuorisoseuran piirissä. Liikenne- ja hyväkäytöksen kerhot toimivat aikansa, edellinen konstaapeli Toimi Takalan ja jälkimmäinen opettaja Kirsti Hyvösen johdolla. Osanotto tanhu- ja lentopallokerhoihin on ollut hyvin vilkasta ja niinpä esimerkiksi tanhukursseilla on ollut poikkeuksetta parikymmentä osanottajaa. Kuhmon nuorisoseura on osallistunut joka kesä koko toimintansa aikana Keskusseuran suvijuuhliin tanhujoukkuein ja viimekesäisen juhlan järjestäjäksi jouduttuaan ylitti itsensä ja antoi hyvin mieluisan kuvan Kuhmosta koko Kainuulle.

Suvijuhla pidettiin 15-16 päivä kesäkuuta. Pääjuhlan tervetuliaispuheen piti kunnanjohtaja Rautiainen, juhlapuheen kansakouluntarkastaja Mäkinen ja muistelmia Kuhmon aikaisemmasta Nuorisoseurasta kertoi metsäteknikko Eeti Huusko. Yhdistetty nuorisoseuran kuoro lauloi, kalevan nuoret esiintyivät ja lopuksi oli suuri tanhuesitys. Urheilukentän lisäksi olivat juhlanäyttämönä kansalaiskoulun juhlasali, jossa lauantai-iltana oli avajaisjuhla, Kuhmon sankarihautauskunnia käynteineen, sekä Uitonranta, jossa oma seuramme esitti "Rykmantin murheenkryynin". Joskin juhla oli erittäin hyvin onnistunut muualla, niin näytelmä oli se, joka veti mukaansa yleisön, noin 1200 katselijaa. Se oli sellainen menestys, etteivät rohkeimmatkaan osanneet sellaista ennustaa. Näytelmän pääosissa olivat veteraanit Jussi Koivusilta ja Reino Kääriäinen. Alokkaat olivat tosiaan melkein oikeita: Aaltonen röyhkeyksineen ja sairauksineen ja Auermaa aikaisine lukuintoineen. Seppo Pyykön vääpeli Muinonen oli myöskin hyvä, mutta naisosiakaan emme saa unohtaa, sillä niissä ei tosiaan ole moitteen sijaa. Helena Malinniemen rouva Routanen, Pirkko Pääkkösen sotilaskodin hengetär Mimmi, Sirkka Kankaan tytär Routanen, sekä Tuula Karppisen ja Suvi Korhosen rouva ja täti Auermaa olivat kerrassaan luonnollisia ja jännittämättä esitettyjä. Näin hyvä menestys innosti esittämään näytelmää useammin ja joka kerta yleisöä oli mukana suuret määrät. Näin sai osan talvea ja koko kevään kestänyt ahkera harjoittelu ja epäitsekkäs työ yhteiseksi iloksi hyvän palkinnon. Myöhemmin syksyllä myös Mainos-TV ilmoitti olevansa kiinnostunut näytelmästä ja sopimus on nyttemmin esityksestä allekirjoitettu molemmin puolin.

Seurassamme on nykyisin noin 60 jäsentä. Vahvuus on siis melkoinen. Ikävä kyllä vain neljäsosa on todella toimivia ja aktiivisesti mukana olevia. Mikä sitten lienee, ettei jäseniä kiinnosta muu kuin seuraan liittyminen? Eihän toimintaa saada aikaan, elleivät jäsenet siihen joukolla ryhdy. Opiskelu vaatii ison osan vapaa-ajasta, se vaatii jatkuvasti työtä ja ahkeruutta, ja kaikki eivät varmaan jaksu keskittyä. Onko sitten nuorisoseuran toiminta liian vanhanaikaista tanhukerhoineen? Siinähan saa jokainen liikuntaa rytmien ja määrättyjen kaavojen mukaan. Tanssi-intoiset saavat varmasti kaksi kolme kertaa viikossa liikehtiä mielikseen tanssisalien kuumuudessa ja tupakan savussa.

Kesäiset retket saariin ja luonnonnähtävyyksille antavat varmas-

ti jokaiselle sekä liikuntaa että silmäniloa polkupyörillä tai veneellä soutaen suoritettuina. Varmaa myöskin on, etteivät kaikki tunne nuorisoseuran toimintamuotoja, vaan sotkevat ne joihinkin poliittisiin pyrintöihin. Seuramme ohjelmassa onkin liikkeen tutuksi tekeminen kaikille kuhmolaisille. Työhän on vapaaehtoista, eikä kenellekään aseteta esiintymispakkoa määrätyissä tilaisuuksissa, mutta kuitenkin se vaatii menestyäkseen [kuitenkin kaikitenkin – Kalevalan viimeinen runo, viimeinen säkeistö] jatkuvaa uurastusta. Ja helpompaahan on istua baareissa ja ”litkiä” tai imeä limonaadia, savuke suuren maailman tyyliin sormien välissä. Onhan siellä ainakin lämmintä näin talven tultua ja saapa vielä osakseen baarin omistajan myönteisen tai paheksuvan silmäyksen ajankohdasta tai paikasta riippuen, mutta kuinka paljon se kehittää nuorta ja helposti ulkoapäin vaikutuksia ottavaa mieltä.

Yhteistoiminta Kuhmon eri nuorisoseurojen kesken on ollut suorastaan erinomainen ja jatkuu varmasti yhtä hyvänä. Yhteiset illat ja kilpailut ovat tutustuttaneet toisten vaikeuksiin ja työmuotoihin. Jokaisella seuralla on edessään laaja työsarka ja uusia nuoria on paljon tulossa. Kuhmossa on useita järjestöjä, jotka tekevät työtä aivan nuorten parissa, mutta nuorisoseura on ainoa, joka tekee työtä vartuneemman nuorison parissa. Toivokaamme toiminnallemme valoisaa tulevaisuutta.

Esimies Heikki Piirainen

Tarinaa "murheenkryynistä"

Tarpoja 1963

Näyttelemine muodostui nuorisoseuran kolmannen ikävuoden suurimmaksi menestysmomentiksi. Se on saanut kokoon yli kaksikymmentä harrastelijänäyttelijää ja tuhansittain näytelmän katselijoita Uiton rannalle. Ja vielä on tarkoituksena "niittää laakereita" Suomen – ihan oikeassa televisiossa. Asia on varsin tunnustuksen arvoinen.

Näytelmäharrastuksen aikaan saaminen tuli ajankohtaiseksi viime syksynä 1962, jolloin seuran tehtäväksi annettiin nuorisoseuraväen maakunnallisten suvjuhlien järjestäminen. Näyttelijöiden esille saaminen ei ollutkaan niin helppo tehtävä kuin olisi luullut. Kerta ja toinenkin "penkaisu" ei ottanut tulta syttyäkseen. Mutta oltiin lujauskoisia tuolle ikivihreälle sanonnalle "alku aina hankalaa, lopussa kiitos ...". Vasta kolmannella kerralla, kun oli jo mukana teatterinohjaaja Nestori Huhtanen Seuranäyttämöliitosta, olivat vapaaehtoiset näyttelijät rohjenneet tulla esille. Oli siinä, kolmisenkymmentä eri-ikäistä, -näköistä ja -kokoista miestä ja naista pyöreän salin seinustalla. Tämä tapahtui maaliskuussa 1963, jolloin alkoi viikon kestävä näytelmäkurssi. Alku oli nyt lupaava, samoin koko kurssiaika. Työn alle otettiin heti kaksi pienempää näytelmää "Lemmen vekseli" ja "Amalia", ja jäätiin odottamaan suuremman näytelmän "Rykmentin murheenkryynin" pääkirjaa, jonka jälkeen voitiin ryhtyä tämän roolijakoon.

Työtä tehtiin kurssiviikon aikana tiiviisti, saatiin osajako ja lukuharjoitukset alulle murheenkryynissäkin. Kurssin jälkeen osoittautui kuitenkin ylivoimaiseksi kaikkien alullepantujen näytelmien harjoittelu ja oli keskityttävä suvjuhlan näytelmään. Olihan osa näyttelijöistä lähes viidenkymmenen kilometrin etäisyydeltä, aina Lentiirasta ja Ahovaarasta saakka. Harjoitukset jatkuivat omassa keskuudessa, kunnes toukokuussa oli uudestaan näytelmän ohjausta, jälleen Huhtasen johdolla. Tällä kertaa oli pääasiallisena tehtävänä näytelmän sovittaminen ulkoilmanäyttämölle, jollaiseksi se oli alun alkaen ajateltu.

Helppoa ei ollut näytelmäpaikan löytäminenäkään. Pettymys toisensa perästä tuli Huhtasta vastaan, jonka kuntoharjoituksiksi muodostuivat paikan etsimiset. Taisi Huhtasen kotiseutumme tuntemuskin ylittyä meidän omastamme, niin runsaana filminauhan tavoin soluivat Hänen värikkään elävät maisemakuvauksensa kylämme lähiympäristöstä, aina Pajaniemen rantaviivasta Tönölänsalmeen saakka. Kunnes viimein löytyi se oikea paikka – Uiton ranta. Täällä sai näytelmä viimeisen voitelun Huhtasen käsissä ja täällä toistuivat yhä uudelleen yleisöä riemastuttavat esitykset.

Ensimmäisen kerran oli näytelmä "parrasvaloissa" päätarkoitettu kesäkuun 16. päivänä, suvjuhlien päätöstilaisuutena, jossa oli yleisöä toista tuhatta henkeä. Toinen esitys tapahtui juhannuksena kauniin sään ja jälleen suuren yleisömäärän myötävaikuttaessa. Heinäkuussa oli vierailunäyttäntö Suomussalmella.

Innostus ei ollut laskenut paremmin näyttelijöissä kuin yleisössäkään kesän aikana, sillä kesän viimeiseksi tarkoitettu esitys oli edel-

leen valttia perttulisunnuntaina, vaikka henkilövajausta jouduttiin yllättäen paikkaamaan itse kenraalin kohdalla.

Tämän jälkeen talviteloilleen jätetty näytelmä sai yhä uutta puhtia, kun Suomen televisio ilmoitti kiinnostuksensa näytelmää kohtaan. Tätä varten oli koe-esitys syyskuun lopussa kylmässä vesisateessa. Esitystä olivat seuraamassa television asiantuntijat, mukana mm. ohjelmapäällikkö Ville Salminen, jotka totesivat näytelmän erittäin mittavaksi ja sopivat alustavasti näytelmän filmaamisesta ja tätä kirjoittaessa on tiedossa, että näytelmän lopullinen ohjaus TV-esitystä varten aloitetaan marraskuun 18. päivänä ja ohjaajaksi saapuu Tuure Junttu Helsingistä. TV-filmaus tapahtuu Helsingissä joulukuun 4. päivänä. Näin yllättävällä tavalla TV-valoihin joutuvat näyttelijät tarjoavat nimikirjoituksia osoitteella: Pirkko Pääkkönen, Jussi Koivusilta, Reino Kääriäinen, Erkki Huusko, Sirkka Kangas, Irma Leväsalmi (ex Tuula Karppinen), Rauha Meriläinen (ex Helena Maliniemi), Sempo Pyykkö, Kalevi Pulkkinen, Kauko Huusko, Liisa Merentie, Ahti Riihonen. Joukko näytelmän sotamiehiä joutunee jäämään "rannalle", koska esitys lyhennetään 45 minuuttia kestäväksi. Sotamiehet ovat: Mikko Niskanen, Mauri Piirainen, Atte Luoma, Reijo Pääkkönen ja Asko Heikkinen. Tuuria vain sinne televisioon!

"Amanda"

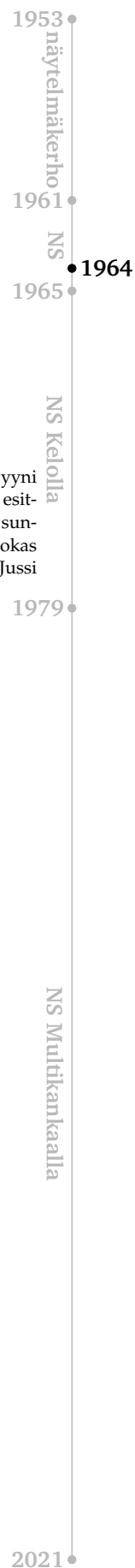
Rykmentin murheenkryyni

Mainos-TV: 21:30 Seuranäyttämö esittää: Rykmentin murheenkryyni. Kolminäytöksinen sotilasfarssi, jonka on kirjoittanut Topias. Kuhmon Nuorisoseura ry esittää. Ohjaus: Tuure Junttu. Henkilöt: kenraali Yrjö Jylhän esimies - Kalevi Pulkkinen; kapteeni Robert Rautanen - Ahti Riihonen; vääpeli Aaprami Muinonen - Seppo Pyykkö; alokas Hemminki Aaltonen - Jussi Koivusilta; alokas Lauri Auermaa - Reino Kääriäinen; alokas Jaakko Miettinen - Heikki Piirainen; Alina Routanen - Rauha Meriläinen; Elli Routanen - Sirkka Kangas; Anemone Auermaa - Irma Leväsalmi; Rosalie Auermaa - Liisa Merentie; palvelijatar Mimmi - Pirkko Pääkkönen; I sotamies - Erkki Huusko; II sotamies - Risto Rahikainen. TV-ohjaus: Pauli Virtanen. Lavastus: Roy.

Jokin kuvalehti ehkä 3.5.1964

Kuva 29: Rykmentin murheenkryyni nähdään Kuhmon nuorisoseuran esittämänä Mainos-tv:n lähetyksessä sunnuntaina klo 21:30. Kuvassa alokas Hemminki Aaltonen, jota esittää Jussi Koivusilta.

Kuhmon nuorisoseura "Seuranäyttämöllä"

Sunnuntai-iltana 3.5.1964 on seuranäyttämöllä televisiossa Kuhmon nuorisoseuralla esiintymisvuoro. Nämä amatöörinäyttelijät esittävät hauskaksi tunnetun, Topiaksen kirjoittaman sotilasfarssin "Rykmentin murheenkryyni".

Näytelmän nimen mukaan sen tapahtumapaikkana on kasarmialue. Se alkaa heti väepelin kovalla karjunnalla alokas Hemminki Aaltoselle, koko rykmentin suurimmalle murheenkryynille. Ja samantapaista puhetta Aaltonen saa monien kommelluksiensa ja pinnausyri-tystensä ansiosta kuulla lähes jatkuvasti esimiestensä taholta. Mutta on hänellä sentään ystäväkin: sotilaskodin Mimmi, joka on luvannut tulla emännöimään Aaltosen perinnöksi saamaa torppaa heti, kun tämä vain pääsee pois armeijasta.

Toinen katselijoiden naurattaja on alokkaaksi saapuva maisteri Lauri Auermaa, väitöskirjaansa valmisteleva hyönteistutkija. Tiedemiesluonteestaan huolimatta hänkin oppii ymmärtämään armeijan elintapoja ja sopeutumaan niihin. Ja näytelmän vanhetessa hän oppii tulemaan toimeen jopa kapteenin kauniin tyttärenkin kanssa, joka on jo alusta saakka ollut kovasti kiinnostunut Auermaasta.

Mimmin ja kapteenin tyttären lisäksi ovat näytelmän muut naiset, Auermaan äiti ja tati sekä kapteenin rouva, myöskin mukana yrit-

Kuva 30: Alokas Aaltonen (Jussi Koi-vusilta) seisoo rivissä väepelin takki päällään ja pitää edessään seisovaa kenraalia jonkinlaisena pienenä pilana. Mimmi (Pirkko Pääkkönen) on viemässä Aaltosen takkia pesuun, ja komppanian oikealla väepelillä on ymmärrettävästi tukalat paikat. Muu rivistö ymmärtää, että kyseessä ei suinkaan ole pila.

täen parhaansa mukaan sotkea rykmentin ja sen miehisten miesten asioita.

Näytelmän on ohjannut ja sovittanut Ture Junttu ja tv-ohjauksen on suorittanut Pauli Virtanen. Lavastus on Royn käsialaa, saman miehen, joka viime syksynä hoiti myös "Pitäjien parhaat" – ohjelmien lavastukset. Näytelmän osajako on seuraava: kenraali Yrjö Jylhä mies – Kalevi Pulkkinen, kapteeni Robert Routanen – Ahti Riihonen, vääpeli Aaprani Muinonen – Seppo Pyykkö, alokas Hemminki Aaltonen – Jussi Koivusilta, alokas Lauri Auermaa – Reino Kääriäinen, alokas Jaakko Miettinen – Heikki Piirainen, rouva Alina Routanen – Rauha Meriläinen, neiti Elli Routanen – Sirkka Kangas, rouva Anemone Auermaa – Irma Leväsalmi, neiti Rosalie Auermaa – Liisa Merentie, Mimmi – Pirkko Pääkkönen. Lisäksi on näytelmässä mukana myös muutamia sotamiehiä.

Kuhmon Nuorisoseura on vasta kahden vuoden ikäinen. Näytelmäharrastusta on seuralla ollut vain osan siitä ajasta, joten on varsin mielenkiintoista nähdä nämä Kainuun nuoret näyttelijät televisiossa.

Seuranäyttämö esittää 3.5.1964 klo 21.30
Hankkijan ilta TV:ssä
Topias:

Rykmentin murheenkryyni

Kuva 31: Kuhmon nuorisoseuran tulkitsemäna.

Kuhmon Nuorisoseura, joka tänään esittää Rykmentin murheenkryynin, on vasta runsaan puolen vuoden ikäinen. Seura toimii Kainuun Nuorisoseurojen Keskuseuran alaisena. Jäsenmäärä on noin 70 ja heistä aktiivisia jäseniä noin 20-30. Näytelmäkerhon lisäksi toimivat nuorisoseurassa englanninkielen, hyvän käytöksen ja liikennekerhot. Seuran toimintaa vaikeuttaa erityisesti tilojen ja ohjaajien puute.

Rykmentin murheenkryynin on televisiolle sovittanut ja ohjannut Ture Junttu, joka kahden viikon ajan oli Kuhmossa antamassa neuvojaan. Aikaisemmin on seura esittänyt farssin ulkoilmanäyttämöllä Kuhmossa ja menestys oli erinomainen, sillä katsojia oli noin 1.500.

Kuinka erilaisia ammatteja esiintyjät omistavat, siitä kertoo oheinen osajako, johon olemme merkinneet myös asianomaisen esiintyjän ammatin.

Kuva 32: Mimmi (Pirkko Pääkkönen) ja Hemminki Aaltonen (Jussi Koivusilta).

Tukkijoella sai hyvän vastaanoton Kuhmossa

Kuhmon nuorisoseuran tämän kesän näytelmänä on Teuvo Pakkalan Tukkijoella. Teatterinjohtaja Mauri Liiti Kajaanista on toiminut ohjaajana. Näytelmä sai loistavan vastaanoton kuhmolaisyleisön taholta – kahdella esityskerralla myytiin lippuja yli 2000 kappaletta.

Kantakuhmolaisia – jos sallitaan näin patrioottinen sanonta – nähtiin näytelmän osasuorittajissa kovin vähän. Pirkko Pääkkönen Annin osassa onnistui luomaan pirteän mielikuvan. Yleisön hauskuttaja roolinsa ja onnistuneen tulkintansa vuoksi oli Pöhlö-Kustaata esittänyt Mauri Piirainen.

Huotarin osassa nähtiin Reino Kääriäinen, Turkkana Tapio Ikäheimo, Pietolana Antti Alatalo, Maijana Irma Leväsalmi ja Katrina Sirkka Kangas. Tolaria näytteli pitkäaikaista kokemusta ja rutiinia omaava Jussi Koivusilta. Hän oli kantava voima jo Kuhmon näytelmäkerhon aikoinaan esittämissä ulkoilmanäytelmissä.

Ohjaaja Liiti on lupautunut vastakin ohjaamaan kuhmolaisia, mitä on pidettävä merkinä ohjaajan tyytyväisyydestä esityksiin. Näytelmää tullaan esittämään vielä elokuulla muutamia kertoja. Olkoon yleisömenestys kannustamassa seuraa yhä uusiin ponnistuksiin. – J.M-nen

Kainuun Sanomat 1964?

Kuva 33: Tukkilaisten rakovalkealla lämmittelee käsiään Tolari (Jussi Koivusilta). Näytelmä oli sijoitettu vuosisadan alun aikoihin vanhoine esineineen ja rakennelmineen.

Vaikeudet eivät nujerra Kuhmon nuorisoseuraa – Näytelmä-harrastus merkityksellistä

Kuhmossa toimii Kainuun nuorimpiin ja vilkkaimpiin kuuluva nuorisoseura.

Seura, joka herätettiin maaliskuussa 1961 uudelleen eloon viisikymmenvuotisesta toimettomuudestaan, saavutti viimevuotisessa toimintakilpailussa toisen sijan maakunnan nuorisoseurojen joukossa. Kuhmon nuorisoseuran näyttelijät ovat esittäytyneet menestyksellisesti valtakunnallisillakin turuilla.

Nuorison harrastusten ja harrastusmahdollisuuksien puute johti nuorisoseuran toiminnan uudelleen aloittamiseen. Aloittaminen oli kuitenkin muutamia vuosikymmeniä myöhässä. Vuosisadan alussa kymmenkunta vuotta toiminut seura hajosi aatevirtausten alle. Jo entisessä seurassa mukana ollut metsäteknikko Eeti Huusko oli nykyisen seuran puuhamiehiä yhdessä kunnanjohtaja Tauno Rautiaisen ja muutamien muiden nuorempien kuhmolaisten kanssa. Yhdessä Kainuun Nuorisoseurojen Keskuseuran johdon kanssa saatiin Kuhmon nuorisoseura perustettua maaliskuussa 1961. Seuran ensimmäiseksi esimieheksi tuli Martti Sipponen.

Aktiivijäseniä kolmisenkymmentä

Kuhmon nuorisoseuran jäsenmäärä on tällä hetkellä 60. Heistäkin on aktiivisesti mukana vain toinen puoli. Kuhmon nuorisoseuran lisäksi toimii paikkakunnalla tosin neljä muuta itsenäistä nuorisoseuraa, joissa on jäseniä muutamia kymmeniä. Tällaisia ”perukkanuorisoseuroja” on Ahovaarassa, Katermassa, Tervasalmella ja Lentiirassa. Yhteistyö seurojen kesken on erinomaista, mistä on osoituksena sekin, että esimerkiksi näytelmissä on ollut mukana muitakin kuin kirkonkyläläisiä.

– Kuhmossa on muutamia järjestöjä, jotka tekevät työtä aivan nuorten parissa. Nuorisoseura on ainoa, jossa varttuneempikin nuoriso löytää harrastusmahdollisuuksia. Nuorisoseuralla on toiminnassaan – niin tarpeellinen kuin se paikkakunnalla ainoana harrastuskohteenä onkin – silti suuria vaikeuksia. Seuralta puuttuu päteviä ohjaajavoimia, eikä kokoontumistiloja ole tarpeeksi. Kunnan nuorisotoimistoa ja paloaseman kokoussaleja samoin kuin kansakouluja on saatu käyttää, mutta tilat eivät ole sopivia eivätkä tarpeeksi vapaasti käytettävissä, sanoo puheenjohtajan nuijaa heiluttanut Heikki Piirainen. – Nuorison passiivisuus ja haluttomuus yrittämään vaikeuttavat toiminnan vireänä pitämistä.

Näytelmäkerho elävin

Näyttelyn harrastajat ovat jatkuvasti säilyttäneet intonsa, ja niinpä on näkyviä tuloksiakin jo saavutettu. Viime kesänä seura esitti useaan otteeseen Nestori Huhtasen ohjaaman näytelmän ”Rykmentin murheenkryyni” kuhmolaisyleisölle. Esitys saavutti niin hyvän menestyksen, että televisio lähetti ohjaajansa Ture Juntun Kuhmoon val-

Mistä lehdestä tämä juttu on?

Kuva 34: Kuhmon nuorisoseuran esimiehen tehtäviä hoitaa Heikki Piirainen.

mistelemaan näytelmän kuvaamista. Esitys filmattiin talvella, ja toukokuussa kuhmolaiset nähtiin kuvaruudussa.

Tämän kesän ohjelmassa on ollut Teuvo Pakkalan Tukkijoella, jonka ohjaajaksi oli saatu teatterinjohtaja Mauri Liiti Kajaanista. Tätä näytelmää on esitetty vasta kaksi kertaa, ja katsojamäärä ylittää jo 2000. Elokuun aikana on suunniteltu pidettäväksi muutama esityskerta. Näytelmäkerhossa on mukana muutamia näyttelijöitä nuorisoseuran ulkopuolelta.

Yksi kerholainen seuranäyttämökurssille

Yksi näytelmäkerholaisista on tarkoitus syksyn aikana lähettää seuranäyttämökurssille hakemaan uutta oppia, kertoi Heikki Piirainen. Syksyn suunnitelmissa on lisäksi yhteinen seuramatka Pyynikille.

Uutena kerhona toivotaan saatavan pystyyn yhteiskuntakerho, joka on tarkoitus järjestää siten, että eri mielipidesuuntia edustavat nuoret kokoontuisivat pohtimaan eri kulmilta kulloinkin esille tulevia poliittisia kysymyksiä. Tällainen kerho sopisi luonnollisesti hiukan varttuneemmille nuorille. Oman talon saaminen olisi suuri haave, mutta sen saaminen lienee vielä kaukana tulevaisuudessa.

Nuorisoseurassa on kaikesta huolimatta toiveikas henki; työtä nuorison hyväksi ei koskaan ole tehty tarpeeksi, siksi on yritettävä. – jm,
– Toiminta pyrittiin aloittamaan laajalla pohjalla sekä henkisesti että liikunnallisella alalla. Kerhoja syntyi useita: rinnakkain tanssijille ja kielenopiskelijoille. Vilkkaimmin pääsi alkuun kuitenkin näytelmäharrastus. Kansalaisopiston tultua paikkakunnalle on nuorisoseuran opintotoiminta sulautunut sen piiriin. Tällä hetkellä voidaan sanoa nuorisoseuran elämän keskittyneeksi juuri näytelmäkerhon ympärille, kertoi nuorisoseuran nykyinen esimies Heikki Piirainen.

Kuhmo nuorisoseurojen viestihiihdon voittoon

Lehti? 15.3.1965

Kuva 35: Kuhmon nuorisoseuran viestin voittanut joukkue vasemmalta Vesa Piirainen, Pentti Ohtonen, Sointu Komulainen ja Kauko Heikkinen.

Kainuun nuorisoseurojen välinen tämän vuoden viestihiihdon paremmuus ratkaistiin sunnuntaina Kuhmossa. Kilpailussa oli mukana neljä joukkuetta, joista kilpailua johtaneen Pyhännän nuorisoseuran joukkuetulos jouduttiin hylkäämään harhaan hiihtämisen vuoksi. Voiton sai Kuhmon nuorisoseuran joukkue. Sen sijaan henkilökohtaiset voitot sekä naisten että miesten osuuksilla korjasivat Pyhännän nuorisoseuran edustajat.

Hiihdon jälkeen oli palkintojen jako ohjelmallisen tilaisuuden yhteydessä työväentalossa. Ohjelman aluksi poikien torvisoittokunta soitti Sotilaspojan ja nuorisoseuran esimies Aarne Sopenen toivotti yleisön tervetulleeksi ja jakoi palkinnot. Eeti Huusko muisteli pakinnassa entisajan hiihtokilpailuja. Kalevan Nuorten Liiton neuvoja Pekka Närvänen puhui Kalevan nuorten toiminnasta ja järjesti yleisökilpailun. Torvisoittokunta esitti sikermän suomalaisista kansanlauluista.

Viestihiihtokilpailun tulokset: 4x5 km (3 miestä ja 1 nainen):

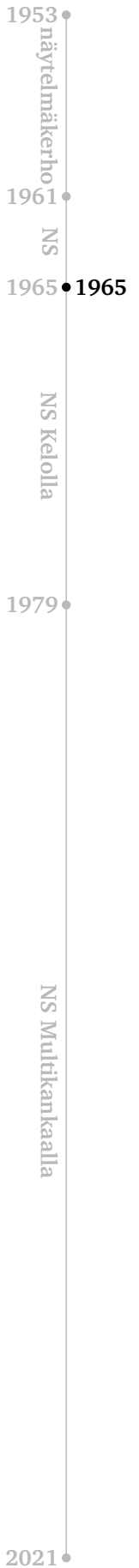
- 1) Kuhmon nuorisoseura 1.24,34 (Kauko Heikkinen, Sointu Komulainen, Pentti Ohtonen ja Vesa Piirainen)
- 2) Sotkamon nuorisoseura 1,29,24 (Teuvo Piirainen, Bertta Huusko, Unto Kuikka ja Eino Korhonen)
- 3) Ylivuokin ns. 1.35,57 (Reino Kemppainen, Anneli Mäkeläinen, Veikko Matero ja Kalle Kaikkonen)

Naisten henkilökohtaiset tulokset:

- 1) Kirsti Kemppainen, Pyhännän ns. 23,59
- 2) Sointu Komulainen, Kuhmon ns. 24,52
- 3) Anneli Mäkeläinen, Ylivuokin ns. 26,45
- 4) Bertta Huusko, Sotkamon ns. 29,48.

Miesten henkilökohtaiset tulokset:

- 1) Erkki Kurkinen, Pyhännän ns. 17,45
- 2) Kyösti Heikkinen, Pyhännän ns. 18,25
- 3) Vesa Piirainen, Kuhmon ns. 19,30
- 4) Teuvo Piirainen, Sotkamon ns. 19,31
- 5) Kauko Heikkinen, Kuhmon ns. 19,32
- 6) Eino Korhonen, Sotkamon ns. 19,38
- 7) Unto Kuikka, Sotkamon ns. 20,27
- 8) Pentti Ohtonen, Kuhmon ns. 20,30
- 9) Reino Kemppainen, Ylivuokin ns. 21,14
- 10) Veikko Matero, Ylivuokin ns. 23,09
- 11) Kalle Kaikkonen, Ylivuokin ns. 24,49

Kelo alkaen vuodesta 1965

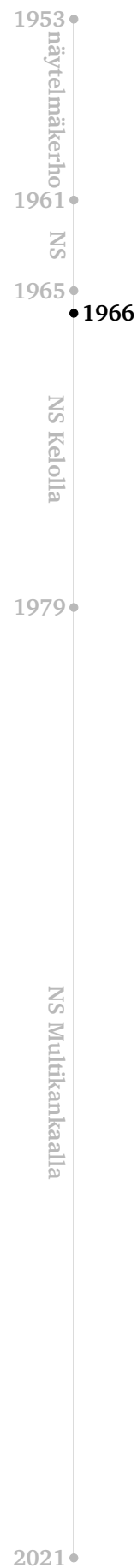
Kuva 36: Huvikeskus Kelon avajaiset pidettiin 18.9.1965.

Näytelmä

1965 Kun ruusut kukkivat
 Kirjoitti Maiju Lassila
 Ohjasi Veikko Ohinmaa

Näyttelijät

Mamman Liisa	Sirkka Falin
Mamman Liisa (keski-ikäinen talonneito)	Hilkka Walin
Silja (nuori tyttö)	. edellisen sukulainen) Pirjo Sauramäki
Pekka Eevastiina (rampa ruotiukko)	Mauri Piirainen
Jorkka Maijanpoika Jurtikka (rautatien työmies)	Tauno Immonen
Antti Hermann Juikurinen (rautatien työmies)	Aarne Sopanen
Simo Aleksanteri Matikainen (rautatien työmies)	Antti Alatalo
Pekka Polykarpus Riemuton (rautatien työmies)	Asko Heikkinen
Mikko Siunattu (rautatien työmies)	Kalevi Karhu
Miihkuli Petrinpoika Rehvakka (kulkukauppias)	Jussi Koivusilta
Löppö-Leena (kylänakka)	Rauha Meriläinen
Kaisa Josefiina	Sylvi Kähkönen
Kylän väkeä	

Kuhmon kesäteatteri aloitti - ainoa koko Kainuunmaassa

Uskoen ja toivoen katseltiin Kuhmossa taivaalle lauantai-iltana ja ihme tapahtui. Aurinkokin oli kuullut; On Kainuun ensimmäisen varsinaisesti tarkoitusta varten rakennetun kesäteatterin avajaisnäytäntö ja näytäntökauden ensi-ilta, se täytyy nähdä. Niin työntyivät viikkokautiset pilvet syrjään ja aurinko nautti yhdessä 400-henkisen katsomon kanssa parituntisen riemukkaasta näytelmästä "Kun ruusut kukkivat".

Koko kevään olivat Tönölän harjulla kaikuneet työn äänet. Vuoroon oli rakennettu esityspaikka luonnon muovaamaan katsomon kupeeseen ja vuoroon oli kangas raikunut Maiju Lassilan uudestaan muotiin tulleista herkullisista vuorosanoista.

Kaikki oli saatu valmiiksi, vain jännitys tihenee rampin takana. Juhla oli alkamassa - kongi kumahtaa.

Mamman Liisa elää syrjäistä elämäänsä ruutilaisensa Pekka Evasiin kanssa. Muuta kylän väkeä on tädintyttö Silja ja Löppö-Leena. Talon elämän sotkee rautatien työ, joka tuo tullessaan rautatienmiehiä, sulhasmiehiä naimattomille neidoille. On Antti-Hermann Juukuri, Simo Aleksanteri Matikaista ja ties mitä. Heitä he olivat kaikki, itseään ja erikoisuuttaan korostavia tyyppejä. Ei ollut Pekka Evasiin vika, että katsojat naureksivat hänen pyykinpesulleen. Eikä Mamman Liisan vika, että hänestä uhkui tinkimätöntä tiukkuutta puolustaessaan talonsa mainetta patukallaan. Tädintyttö Silja valloitti luontevalla herttaisuudellaan yhtä hyvin katsomon kuin tätinsä tavoitteleman miehekkään vaikkakin rehvasolevan Jorkan. Kylänakka Löppö-Leena myötäili nöyrästi "talollisen" vaatimuksia, päivitteli tekopyhästä Matikaisen "syntiä". Matikainen ja Juukuri puhemiehineen olivat niitä, jotka kuljettivat juonta eteenpäin ja antoivat eloa ajoittain jahkaavaksi käyväälle näytelmälle. Sulhasmiesten tappelu olikin näkemisen arvoinen kohta. Huolimatta ilmeisestä kuhnusmaisesta oli Matikainen aikaansaanut "ryönät" jo Sotkamossa, jota Mikko Siunattu ja Juukurinen käyttivät ovelasti hyväkseen. Laukku-kauppias Miihkuli oli luonnoltaan eläväinen, eikä malttanut aina hilitä itseään "kun muija on kaukana Venäjällä". Katsomon myötätunnon saivat osakseen kuuro kosiomies Pekka Polykarpus Riemuton ja toinen vajavainen Pekka Eevastiina.

Sanoi: Ohjaaja Veikko Ohinmaa: Kansannäytelmien paras tulkit-sija on tavallinen ihminen. Hänen roolihenkilöään ei rasita ammatinäyttelijän alttius väheksyä "ukkojen" ja "akkojen" elämää, josta tavallisesti nivotaan kokoon huvittavimmat piirteet.

Kyllähän harrastelijaesityksen ohjaus on vaivalloisempaa ja aikaa vievää, mutta ohjattavien innostus kannustaa työssä eteenpäin. Ja kun kaikki on saatu kunnialla esityskuntoon, palkitsee yleisön tyytyväisyys niin esiintyjät kuin ohjaajankin. Näin sivullisena ei voi kuin ihmetellä sitä valtavaa innostusta, joka saa arkisesta päivätyöstään päässeet ihmiset ponnistelemaan ilta illan jälkeen ilman palkkaa, tehdäksään esityksestä yleisölle nautittavan kokonaisuuden.

Jorkka, siviilissä maanviljelijä Tauno(?) Immonen on ajanut harjoi-

tuksiin 18 kilometrin päästä polkupyörällä useita kymmeniä kertoja:
- Kyllä sitä muutakin ihminen tarvitsee kuin leipätyötä. Illat tämä touhu vie harjoitusaikana tyystin, mutta eipähän pääse syntymään vapaa-ajan käyttöongelmaa. Ellen viihtyisi näissä hommissa, en olisi mukana.

Kesäteatterin yleismies, nuorisoseuran esimies Aarne Sopenan joutui kantamaan murhetta järjestelyistä; peruukkitilauksista aina yleisön istuimiin. Siinä sivussa hän vei erästä keskeisistä rooleista ja vahvisti uskoa heikkoina hetkinä: - Meillä on ollut ilo saada joukkoomme riittävästi näyttämötyöstä kiinnostuneita kuhmolaisia. Esiintyjät edustavat eri ammatteja: yhteistä on kokeneisuus seuranäyttämöillä. Muistissa on vielä televisioesiintyminen runsas vuosi sitten.

Suurenmoisinta on yleisömmme liikuttava uskollisuus ”omiensa” kannustajana. Moniko asutuskeskus saa teatteriesitystä kerralla seuraamaan miltei 20 % asukkaistaan, niinkuin Kuhmon kirkonkylä?

Eräs yleisön joukosta: Vieläkö te esitätte, minä tulisin uudelleen!
A.S.

Kesäteatteria Kuhmossa

Kuhmon kirkonkylän nuorisoseuralta puuttuvat varsinaiset toimitilat talvikautena, mutta kesällä on tilaa sitä runsaammin ulkona. Niinpä on jo useina kesinä esitetty näytelmiä kuhmolaisten ja kuljijoidenkin iloksi. Esityspaikat ovat eri vuosina vaihdelleet. Milloin on esitetty Pajakkakosken partaalla, milloin Uiton rannassa. Nyt on kesäteatterille saatu vuokrattua Kuhmon uuden huvikeskuksen alueelta tarkoitukseen soveltuva luonnon valmiiksi muovaama kaareva rinne katsomoksi ja sen näyttämölle on talkoovoimin siirretty hirsinen asuinrakennus ja rakennettu muu tarpeellinen lavastus palvelemaan myöhempienkin vuosien tarvetta.

Rinnan rakennustyötä on harjoitettu Maiju Lassilan kirjoittama kolmennäytöksinen riemukas kansankuvaus Kun ruusut kukkivat, jonka ensiesitys on jo ensi lauantaina 10.7. Esityksen ohjaa Veikko Ohinmaa Kajaanin teatterista ja esiintyjinä on toistakymmentä kuhmolaisista teatterinharrastajaa. Näytelmä ”istuu” hyvin kuhmolaiseen ympäristöön, sillä sen tapahtumat liikkuvat rautatietyömaan tuntumassa Kainuun ja Pohjois-Karjalan rajamailla.

Kuhmolainen 4.7.1965

Kuva 37: Puhemies Mikko Siunattu (Kalevi Karhu) neuvoo sulhasehdokasta Antti Hermanni Juikurista (Aarne Sopenen) kilpakosijan Simo Aleksanteri Matikaisen mustaamiseksi "...hänellähän...Matikaisella, on Sotkamossa jo perheenalku...ja meidän, veli hyvä, pitää osata kääntää lähimmäisen synti hyödyksemme..." – Juikurinen: "...jospa, jospa lähetämme terveiset, ...jotta tulkoon tyttö lapsinensa tuomaan saunanlämpiäisiä Matikaiselle..."

Kun ruusut kukkivat Kuhmossa

Kuhmon Nuorisoseuran kaksitoistahenkinen näyttelijäryhmä harjoittelee parhaillaan jo toukokuussa vireillepantua Maiju Lassilan huvinäytelmää "Kun ruusut kukkivat". Näytelmäkappale on kirjoitettu Pohjois-Karjalan ja Kainuun rajamailta ja soveltuu näin ollen hyvin juuri kuhmolaistenkin esitettäväksi. Näytelmän ohjaajana toimii Veikko Ohinmaa Kajaanin Työväen Teatterista ja nimiosaa, Mamman Liisaa esittää Sirkka Falin. Näytelmän ensiesitys tapahtunee 10.7. Tönnöläharjun maastossa, jonne näytelmää varten on rakennettu muun muassa hirsimökki.

Kainuun Sanomat 1965?

Kuva 38: Katsomontäysi yleisö jakoi vilkkaasti suosionosoituksia kuhmolaisten esitykselle.

Kelon ensimmäinen juhannus

Kuhmon kelon ensimmäinen juhannusjuhla veti alueelle 7000 hengen yleisön. Alueen monttuihin oli parkkeerattu 1500 autoa. Illan pääesiintyjä oli Tapio Rautavaara. Kaikki sujui rauhallisesti.

Kuhmon Kelo sanottiin sen toiminnan alkuvuosina Pohjolan kauneimmaksi huvikeskukseksi. Huvikeskus valmistui kesällä 1965 vaajaat kaksi vuotta Tönölän sillan valmistumisen jälkeen. Ensimmäiset juhannusjuhlansa Kelon huvikeskus järjesti kesällä 1966. Sää oli suotuista ja yleisövirta oli valtava.

Paikallislehti Kuhmolainen uutisoi, että kesän 1966 juhannusjuhliin tuli 7000 vierasta. Tapahtuma ei ollut pelkästään nuorten vaan Kelo veti kaikenikäiset ihmiset paikalle. Kelon rakennuttaneen Sotainvalidien veljesliiton Kuhmon osaston kassaan virtasi mukavasti rahaa.

Kuhmolainen 18.6.2009

Juhannuksena 1966 kesäteatteri esitti Seitsemän veljestä. Juhani na hääri Aarne Sopenen ja näytelmän ohjasi Jussi Koivusilta. Kelon takana sijainneen kesäteatterin rinteille saapui 700 hengen yleisö.

Aapon roolissa näytellyt kuhmolainen Pentti Romppanen muisti, että veljeksillä oli näyttämöllä ainakin kaksi koira, kukko ja hevonen mukana. Eläimet olivat veljeksille rakkaita.

- Kerran yhden esityksen tauolla hevonen potkaisi yhtä veljeksistä polveen. Veimme näytöksen loppuun kuudella veljeksellä ja tuskin sitä poissaoloa yleisö edes huomasi.

Juhania esittänyt Aarne Sopenen, 78, asuu nykyisin Kuopiossa ja

Kuva 39: Kuhmon kesäteatterin Seitsemässä veljeksessä yleisöä ja alan ammattilaisiakin viehätti näyttelijöiden aitous, asut, tuohivirsut, lahjakkaat esiintyjät ja erinomainen ohjaus. Näytelmää esitettiin menestyksekkäästi Kelon huvikeskuksessa vuosina 1966-1968. Kesäteatteri sijaitsi rinteessä Kelon takana. (Kuva: Kuhmon museo/Auvo Saunamäki)

muistelee kesäteatterivuotia lämpimästi edelleen. Hän muistaa, että Kainuun Sanomien toimittaja teki lentolehtisiä ja kun joku lensi harjoitustunteja, lentäjä jakoi niitä pitäjiä yläpuolella.

- Se oli markkinoinnin osalta silloin menestys, toteaa Sopenen.

Kuopion kaupunginteatterin ohjaaja Lauri Vesanto toi näytelmään tanssiryhmän. Yksi tanssijoista meni suoraan kansallisoopperaan.

- Ohjaaja Vesanto oli pannut merkille näytelmän aitouden. Hän sanoi, ettei Kuopion kaupunginteatteri pystynyt parempaan.

Sopenen totesi, että kelon huvikeskus oli paikka, jossa oli otettu hyvin huomioon kesäteatterin paikka.

- Kokosimme sinne vuosien mittaan aikamoisen määrän yleisöä.

Seitsemän veljestä oli ilmeinen menestys kesäteatterissa. Sitä esitettiin kolmena vuotena peräkkäin pienin esiintyjämuutoksia. [Ymmärtääkseni vain vuosina 1966 ja 1968?] Näytelmän näkivät tuhannet katsojat. Mukana olleet muistavat varmaankin yhteenoton toukolaisten kanssa ja ohikulkevan mustalaisjoukon. Näytelmä päättyi Impivaarasta paluuseen ja sovinnon juhlaan.

- Kuhmolainen kulttuuriyleisö ei ymmärtänyt hittoakaan meidän Seitsemän veljeksien tasosta. Sitten kun valtakunnan lehdet alkoivat kirjoittamaan ja kehuaan, niin ihmiset toivat vieraitaan kesäteatteriin. Kesäteatterista oli juttu kuvalehdessikin. [Mikä kuvalehti?]

- Tuohon aikaan 1960-luvulla monessa kesäteatterinäytelmässä tytön meni aidan taakse pienelle pissille. Kuhmosta lähdettiin siitä, ettei tuollaista naistärppiä käytetä esityksessä hyväksi, tilittää Sopenen.

Tervahaudan sytytti Kuhmon suurjuhannuksena Harakkavaaran Kalle, Kalle Heikkinen. Tervahaudasta laskettiin toisen juhannuspäivän aamuun mennessä seitsemän tynnyrillistä tervaa. Sysiä koottiin sata säkkiä. Metsäteknikko Unto Huusko esitteli yleisölle vanhoja tervanpolttopojoja.

Tervahaudalla esiintyi illan pääesiintyjä Tapio Rautavaara. Rautavaara lauloi muun muassa Miilulaulun. Juhannuspäivänä Tapio Rautavaara, Arne Sopenen ja muitakin miehiä meni kosken laskuun Lentuankoskelle.

- Rautavaara ei millään meinannut lähteä koskenlaskuveneeseen. Sanoin hänelle, että rohkeita tässä pitää olla meidänkin ja menimme veneeseen. Seuraavana päivänä Rautavaara oli radiossa ja kertoi, kuinka hän kastui koskiveenessä.

Lentuankoski oli 1960-luvun puolivälissä tunnettu käyntipaikka ja matkailijoita kiinnostava nähtävyys näinä vuosina. Suomalaisten automatkailu kotimaan sorateilla oli nousuvaiheessa.

Kelon juhannuksen kävijämäärät olivat 5000 vieraan luokkaa vielä seuraavillakin kerroilla. Juhannuksena 1969 kävijämääräksi laskettiin 5500. Kuhmolaisen kesätoimittajana työskenteli tuolloin Hannu Ylilehto, joka työskentelee nyt Opetushallituksessa erityisasiantuntijana.

- Tuona kesänä oli muodissa valkoiset housut ja kaulahuivi, nauraa Ylilehto.

Kesäteatterissa esitettiin vauhdikas Härkähäät, jonka käsikirjoitus

oli Unto Heikuran. Senkin ohjasi Jussi Koivusilta.

Edellisenä vuonna Kuhmon kesäteatteri oli vielä Kainuun ainoa toimiva kesäteatteri.

Tuon ajan kesätoimittajan juttukeikkoihin näytti kuuluvan leirintäalueella käynti.

- Siellä oli paljon turisteja, paljon ulkomaalaisia, varsinkin saksalaisia turisteja, muistelee Ylilehto.

- Liikuin keikkamatkoillani mopedilla, pappamallin Tunturilla. Lippa oli niskassa ja hiukset hulmusivat. Mieleen on jäänyt yöhallaiset laaksot. Ajoin sitten yömyöhällä kotiin, jos en mennyt kaveriporukan luokse juhannusjuhille.

Juhannuksena kului makkaraa tuolloinkin. Nuotiolla paistettiin lenkin pätkiä. [Kuhmo-historiavideossa on hyvä kuva lenkinpätkeä.]

Hannu Ylilehto muistaa aiheeseen liittyvän mainostaulun Kuhmon matkahuollon seinältä 1960-luvulta. Siinä luki: Teuraat teiltä - maukkaat ja ravitsevat makkarat meiltä. Alla oli teksti Lihakunta Kuopio.

Kuvan henkilöistä on Kuhmon museon tiedossa vain osa. Jos tunnistat useita, käy museolla tai soita museolle numeroon 08-61555395, sähköposti museo@kuhmo.fi

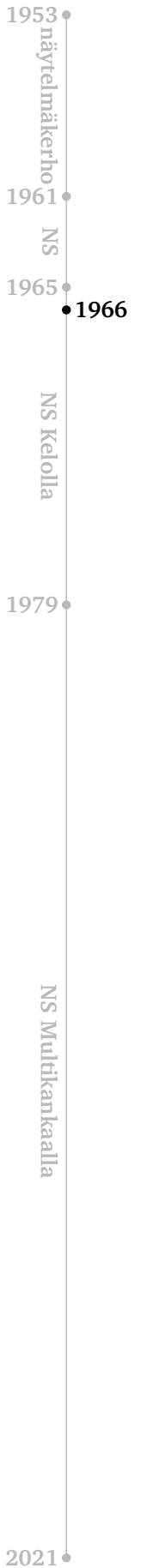
Antero Komulainen

Näytelmä

1966	Seitsemän veljestä
Käsikirjoitus	Aleksis Kivi
Sovitus	Erkki Uotila
Ohjaus	Jussi Koivusilta

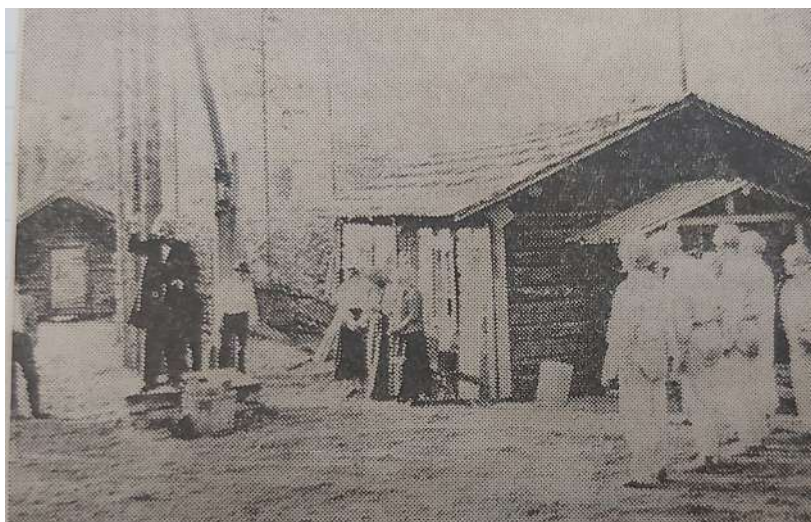
Näyttelijät

Lukkari	Eelis Ahonen
Juhani	Aarne Sopanen
Tuomas	Tauno Immonen
Aapo	Pentti Romppainen
Simeon	Antero Kokkonen
Timo	Heikki Piirainen
Lauri	Aarne Jauhonen
Eero	Mauri Piirainen
Rajamäen rykmentti Kaisa	Pirkko Piirainen
Rajamäen rykmentti Mikko	Eemil Karjalainen
Kolistimen ukko	?
Lautamies Mäkelä	Yrjö Haverinen
kissa	Päivi Peiposen kissa
Ruskea Valko	?
kukko	Perälahden Oton kukko

Kuva 40: Impivaaran seikkailut ovat takana ja veljekset ovat palanneet takaisin Jukolaan. Naapureiden kesken pidettiin sovinnonjuhla, jossa kylän lukkari voimallisesti saarnasi.

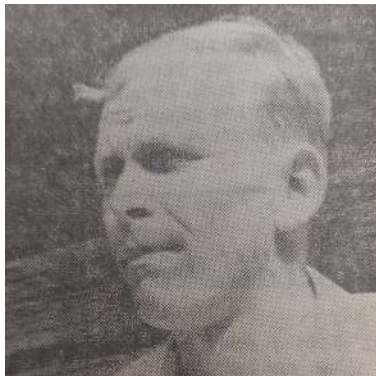
Kuva 41: Noin 700 henkeä oli seuraamassa aattoiltana nuorisoseuran esittämää ja Jussi Koivusillan ohjaamaa Seitsemää veljestä.

Juhani, Aarne Sopenen

Tuomas, Tauno Immonen

Aapo, Pentti Romppanen

Simeon, Antero Kokkonen

Timo, Heikki Piirainen

Lauri, Aarne Jauhonen

Eero, Mauri Piirainen

Kuhmossa on seitsemän veljestä

He esittävät Kuhmossa tänä kesänä Seitsemää veljestä. He muodostavat tällä hetkellä Kainuun ainoan kesäteatterin. Ei heille teatteritouhu ole päähän noussut. Eivät he siitä suurta meteliä pidä.

Toteavat vain tyynesti, että olisi hyvä, jos kunta edes pikkuisen avustaisi. Huvipaikan takana, jyrkässä rinteessä, luonnon katveessa, on heidän luonnollinen temmellyspaikkansa. Sinne he ovat väsänneet katsomot, kulissit, omin voimin. He vakuuttavat, että yleisö on innostunut. Tänä kesänä he ovat näytelleet Seitsemän veljestä kolme kertaa. Yleisömenestys joka kerta. He ovat rotevia miehiä ja ottavat teatteriharrastuksen tosissaan. Heillä on vain yksi pyyntö: jos kunta edes pikkuisen avustaisi. Kuhmon Seitsemän veljeksien Juhani, apulaisjohtaja Aarne Sopanen kertoo olevansa nyt kolmatta kesää Kuhmon kesäteatterin näytelmissä mukana: – Viime kesänä, kun meillä oli sellainen kevyt kappale esityslistalla, ajateltiin että seuraavaksi otetaan vaativa. Otettiin Seitsemän veljestä. Noin 50 harjoituskertaa oli takana, kun keväällä ensimmäinen esitys pidettiin. Seitsemässä veljeksessä on roolihenkilöitä kaikkiaan 24. Näytelmän on ohjannut talonmies-yleismies Jussi Koivusilta. Hän on kantanut raskaan taakan ja vastuun, onnistuen näissä olosuhteissa mahdollisuuksien mukaan. Seitsemän veljestä on siksi vaativa ohjelma, että täydellisesti onnistuakseen se vaatisi vähintään 1 pääohjaajan lisäksi 2 apuohjaajaa. Eihän täällä Kuhmossa moiseen ole mahdollisuuksia. Vaikka sen itse sanonkin, niin sanoa vain täytyy, että Kuhmossa on kyllä kykyjä, kun niitä vain olisi mahdollisuus käyttää oikein.

Kainuun Sanomat 2.7.1966

Yleisö kiitollista

– Erityisen kiitosmaininnan ansaitsee Kuhmon kesäteatteriyleisö. Jo nyt on reippaasti ylitetty yleisömäärän suhteen kaavaillut ennako-odotukset. Viime kesänä kesäteatterilla oli seitsemän esitystä ja yleisömäärä oli yhteensä 2.000. Tänä kesänä luvut ovat kolme ja runsaasti 1.400. Meidän esityksemme ei ole täydellinen eikä hiottu, mutta parhaamme olemme yrittäneet. Yleisön myötämielinen kiitollisuus on koko ajan ollut tärkeänä kannustimenamme. Toimintaamme kannustaisi myös ihmeesti kunnan avustus. Tuollainen 1.000 markan summa jo takaisi ensi kesän teatteritoiminnan varmasti. Vaikka kyllä

me jatkamme tuli avustuksia tai ei.

– Tänä kesänä olemme aikoneet vielä syksymmällä järjestää Seitsemän veljeksien kuutamoesityksen. Saa nyt nähdä, miten se onnistuu.

Tavalliset veljekset

Ja veljekset ryhmittivät riviin, ottivat nuijat olkapäilleen ja kajauttivat Jukolan laulun. Ikäjärjestyksessä he siinä rivissä seisoivat: Juhani, apulaisjohtaja Sopanen. Tuomas, autonkuljettaja Tauno Immonen, joka on näytellyt Kuhmossa kolmena aikaisempana kesänä. Aapo, puutarhuri Pentti Romppanen ilmoitti, että ei ole sukua Martti Romppaselle, on mukana ensimmäistä kesää. Isännöitsijä Antero Kokkonen esittää Simeonia ja sanoi olleensa harjoituksissa aina, kun vaimo päästää. Timo, pankkivirkailija Heikki Piirainen kertoi olleensa aikaisemmin statistina joissakin näytelmissä. Laurilla, liikeapulainen Aarne Jauhosella oli ensimmäinen kesä teatterin palkeilla. Joukon kuopus, Eero, metsätyönjohtaja Mauri Piirainen totesi, että kolmas vuosi on menossa.

Otolliset olosuhteet

– Harjoitusten järjestämisessä on ollut vaikeuksia, kun kaikilla on oma työsarka hoidettavanaan ja teatteri vain harrastus. Mutta hyvällä tahdolla ja asiaan innostuneina ovat harjoituksiin kaikki rientäneet, kertoi Aarne Sopanen. Kyllä sen kaikesta näkee, että Kuhmo kaipaa kesäteatteria. Huvipaikan takaa, jyrkältä rinteeltä pulppuili kuhmolaisten hetvakka nauru kuulaaseen kesäiltaan. Kuului nuijien pauke ja kovaääninen mekastus. Kuhmon ikiomat seitsemän veljestä siellä olivat toraan keskenään joutuneet. Muuan kuhmolaismummu putosi penkiltä naurun voimasta, kun kuhmolaisten veljeksien halkotappelu oli kiivaimmillaan. Otollinen kesäteatteri Kuhmolle ja Kuhmo varsinkin teatterille.

Eero Marttinen

Ja kuulielkoon nyt toiset kuinka hongisto remuaa, sanoo Jukolan Juhani

Kiven seitsemän veljeksien ensi-ilta lähestyy Kuhmon Kesäteatterissa.

Seitsemän Suomen kansalle rakasta itsepäistä veljestä tulevat mekastamaan, iloitsemaan ja murehtimaan Kuhmon kesäteatterissa tänä kesänä. Kainuun ainoat kesäteatterilaiset aloittivat lukuharjoituksen jo huhtikuun puolivälissä ja heti lumien sulettua jatkettiin menoa kesäteatterin paikalla ja kova on aina silloin huuto, juoksu ja temmellys tuolla hongistoss', jonne tänä kesänä saadaan istumapaikat n. 1000 katsojalle. Näytelmän ohjaajana on Jussi Koivusilta ja näyttelijöinä Kuhmon nuorisoseuralaiset.

Esitettävän näytelmän sovitus on Erkki Uotilan ntekemä, sama, joka kesäisin nähdään maankuuluilla Kivi-juhilla Nurmijärven Taaborin vuorella. Tapahtumat alkavat veljesten keskustellessa Männistön muorin Venlasta, likasta, jota Juhani, veljeksistä vanhin, sanoo armottomasti rakastavansa. Eikä vain Juhani, vaan koko veljessarja. Seuraavat kosiminen ja pettyminen, kouluunmeno ja sieltä karkaaminen, ilveily ja huikea huuto Rajamäen rykmentin kanssa Sonninmäellä, tappelu toukolaisten kanssa ja vihdoin pako Impivaaralle, missä metsä penikoitaan. . .

Ruskeana Valkona, Perälahden Oton kukko ja Päivi Peiposen kissa. Näyttelijät eivät saa minkäänlaista palkkaa suorituksistaan. Näytelmä on heille yhteinen, innostava harrastus, jonka turvin on luotu Kuhmoon sellaista, mitä ei löydy muualta Kainuusta.

Veljesten hauskoja edesottamuksia on tänä kesänä mahdollisuus seurata vielä ainakin neljä kertaa. Seuraavat näytännöt ovat 7.7., 11.7., 3.8. ja 11.8. Viime sunnuntain katsojista lienee ollut lähes puolet sellaisia, jotka olivat nähneet esityksen aikaisemminkin. Yhtä riemasuttava se on joka kerta.

Kuhmolainen 1966

Kuva 42: "Kajahdelkoot Jukolan seinähirret pääkallojen haljetessa!" – Ankarri riita nousee veljesten kesken ja on syytäkin: kaikki seitsemän ovat rakastuneet kauniiseen Venlaan. Juhani ja Eero eivät kestä tilannetta halkoihin tarttumatta. Riehakasta kohtausta harjoitellaan Kuhmon kesäteatterissa.

Seitsemän veljestä Kuhmon kesäteatterissa

Kainuun Sanomat 1966

Kuva 43: Eero veljiensä Juhanin ja Simeonin löylytyksessä.

Lähes tuhat henkeä seurasi juhannuksen aikana Kuhmon kesäteatterissa esitettyjä Seitsemän veljeksien ulkoilmanäytäntöjä. Näytelmän ensiesitys oli juhannusaattona ja toinen juhannusiltana. Juhannuspäiväksi suunniteltu kolmas esitys jouduttiin peruuttamaan vesisateen vuoksi.

Ilman suurempaa arvostelua voidaan jälleen todeta, että Kuhmon nuorisoseuran näyttelijät selvisivät kaikella kunnialla suuresta ja vaativasta urakastaan. Tosin näytelmän ensiesitystä häiritsi pienoinen jännitys, joka kuitenkin toisessa osassa katosi. Sen sijaan toisen esityksen viimeisessä näytöksessä veljessarjan Timo joutui pienen tapaturman uhriksi; näytelmässä mukana ollut hevonen potkaisi häntä jalkaan niin pahoin, että Timon oli turvauduttava lääkärin apuun. Timon osaa näytteli Heikki Piirainen.

Pitkästi kolmattakymmentä henkeä käsittävän näytelmän päätehtävissä olivat Juhani – Aarne Sopanen, Aapo – Pentti Romppanen, Tuomas – Tauno Immonen, Simeoni – Antero Kokkonen, Timo – Heikki Piirainen, Lauri – Aarne Jauhonen, Eero – Mauri Piirainen, lukkari – Eelis Ahonen, Mikko – Eemil Karjalainen, Kaisa – Pirkko Piirainen, Mäkelä – Yrjö Haverinen. Lisäksi oli runsaasti kylän väkeä, sekä vanhempia että lapsia. Näytelmän ohjauksesta vastasi Jussi Koivusilta. – tk.

Kansainvälistä ystävyyttä ja koskenlaskua Lentuankoskella

Kainuun Sanomat 5.8.1966

Kuva 44: Vinhasti ja vauhdin yhä vain kiihtyessä kiittää vene Lentuankosken kuohuissa, kunnes saavutaan myllyn kohdalla oleviin korkeisiin vaahtopääkuohuihin, jolloin vene nousee melkein pystyyn sukeltaakseen taas valkeiden kuohujen sekaan.

“Unohtumaton ilta!” Näin kuuli moneen kertaan toistettavan, niin kuhmolaisten kuin heidän vieraittensankin taholta, koskelta palailtaessa lämpimän elokuun illan vaihtuessa yöksi. Varsinkin koskenlasku oli useimmille niistä 38 sinä iltana laskeneista huikaisevan jännittävä reissu. Vaikka hyvinhän siinä aina alas selvittiin, joskin vaatteen monesti kastuneina veneen sukeltaessa kosken kuohujen läpi Antti Triipponen taitavien ja varmojen käsien ohjatessa venettä Ison-Lentuan villeissä kuohuissa. Kuhmon nuorisoseuran vieraina oli torstai-illasta torstaiamuun (lähinnä suomalaista nuorisoseuraa vastaavan) saksalaisen nuorisoseuran kulttuurisiiven jäseniä, tyttöjä ja poikia yhteensä 21 henkilöä, sekä Tampereelta heidän mukaansa liittyneet 10 suomalaista nuorisoseuralaista. Retken suomalaisena johtajana toimi Pentti Kainulainen Tampereelta. Retkeläiset tutustuivat Kuhmoon ja sen sotien muistomerkkeihin. Molemmat yöt he viettivät Lammasperän Kiekinkoskella ja saunoivat kynttilän valaistuksessa. Useimmille heistä saunassa käynti oli ensikertainen ihme. Keskiviikkoiltana oli sitten tämä unohtumaton kosken lasku ja sen jälkeen nuotioilta Ison-Lentua-kosken rannalla olevan vanhan vesimyllyn luona. Ilta kului hauskan ohjelman, seurustelun, kahvinkeiton ja makkaranpaimen parissa puoleen yöhön. Nuotion ympärille oli kerääntynyt nuorisoa 80 henkilöä, enimmäkseen Kuhmon kirkolta, jonne koskelta on matkaa 16 km. Koskenlaskussa Antti Triipponen kertoi, ettei koskaan hänen monikymmenvuotisen koskenlasku-uransa aikana kosken varressa, nuotiolla ole ollut näin isoa joukkoa.

Tämä saksalaisjoukko viipyy Suomessa 3 viikkoa tutustuen laajalti Suomeen, aina Lemmenjoelle asti, jossa on viiden päivän vaellus. Viisi heistä on ollut kaksi vuotta sitten maassamme tutustuen Hämeeseen, ja kolme henkilöä viime kesänä tanhukursseilla Suomessa. Saksalaisjoukko kuuluu nuorisoseurojen vaihtojoukkueisiin ja he toivovat vastavierailua Suomesta.

Kuhmon nuorisoseura kustansi tämän koskenlaskun.

Koskenlaskija Antti Triipponen kertoi: Kosken on laskenut tänä kesänä 115 henkilöä, joukossa on mukana laskijoita Amerikasta, Italiasta, Itävallasta, Sveitsistä, Tanskasta, Englannista ja Saksasta.

Koskireitin yhteinen pituus on 12 km. Laskukausi koko kesä. Veneeseen sopii viisi henkilöä. Vene on katsastettava joka kesä. Sääntöjen mukaan jokaisella on oltava pelastusliivit. Onnettomuuksia ei ole sattunut.

Kuva 45: Vene vedetään laskun päätyttyä jälleen kosken niskaan.

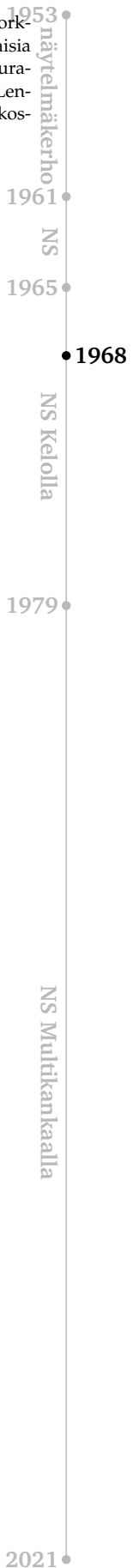
Kuva 46: Ennen laskua puetaan korkkiliivit ylle kaiken varalta. [Saksalaisia ja Tampereen ympäristön nuorisoseuralaisia oli vierainamme 2-4.8.1966. Lentuankoskella vietetystä illasta ja koskenlaskusta oheiset kuvat.]

Näytelmä

1968	Seitsemän veljestä
Käsikirjoitus	Aleksis Kivi
Sovitus	Erkki Uotila
Ohjaus	Jussi Koivusilta

Näyttelijät

Lukkari	Eelis Ahonen	
Juhani	Aarne Sopenen	
Tuomas	Tauno Immonen	
Aapo	Pentti Romppainen	
Simeon	Antero Kokkonen	
Timo	Mauno Kähkönen	
Lauri	Viljo Malinen	
Eero	Mauri Piirainen	
Rajamäen rykmentti	Kaisa	Liisa Kärki
Rajamäen rykmentti	Mikko	Onni Kärki
Kolistimen ukko	Kauko Huusko	

Tule Kuhmoon, koe

Matkailuesite 1968

Kuhmolainen - Konsta Pylkkäsen heimolainen - osallistuu alttiisti kulttuurierintoihin, kiistelee flyygelin ostosta kunnalle ja rakentelee korsuja rauhanajan matkailusotaa varten.

Kuhmolainen pitää näytelmistä, olipa hän näyttämöllä tai katsomossa. Eikä sitä aina tiedä, mikä on näyttämö ja mikä katsomo, sillä kuhmolainen yleisö saattaa myös osallistua...

Siksi kuhmolaiset tarvitsevat sellaista, jota ei löydy muualta Kainuusta. Kuhmolaiset tarvitsevat kesäteatterin. Se on heille sekä yhdessäolon väline, että viihteen antaja.

Ja kun luonto tuli tehneeksi katsomoonkin kokoa tuhansia varten, ottavat kuhmolaiset siihen puupenkille viereensä viihtymään myös matkamiehen, jota ne kirkonkylän koulua käyvät perheen nuorenokset nimittävät turistiksi.

Kuhmon kesäteatteri esittää kesällä 1968 Erkki Uotilan Aleksis Kiven romaanin Seitsemän veljestä pohjalta sovittaman näytelmän, jonka on ohjannut Jussi Koivusilta.

sunnuntai 30.6. klo 14.00

sunnuntai 7.7. klo 14.00

keskiviikko 11.7. klo 14.00

lauantaina 3.8. klo 18.30

sunnuntaina 10.8. klo 14.00

Kuhmon kesäteatteri - Kuhmon Nuorisoseura ry.

Kainuun kesän erikoisuudet * Tervanpolttoa Juhannuksena * Kos-

kenlaskua Lentuankoskesta * Veteraanijuhlat 3.-4.8.1968 * Aitoa suomalaista kansanteatteria nähdään

Seitsemän veljestä

SIMEONI Kas niin Juhani, pidä häntä koreasti polvillasi, minä lasen housunsa alas.

EERO Lyökääs te vietävät, niin tulen pistän nurkan alle. Teenpä totisesti tulta ja savua, tulta ja savua teen!

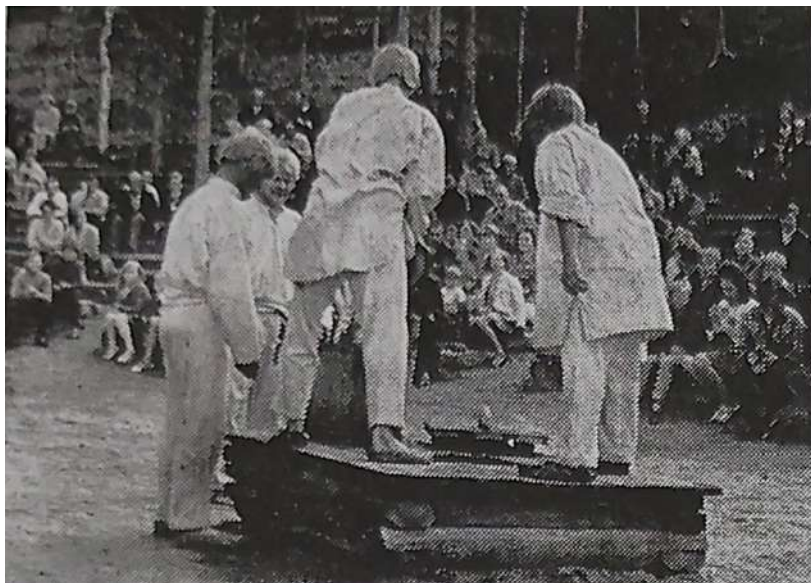
JUHANI Sitä sappea. Vai pistät tulen nurkan alle? Ah sitä sappea.

SIMEONI Herra varjele sitä sappea.

JUHANI Kirottu olkoon tämä päivä! Saimmehan Jumalan nimessä rukkaset Venlalta. - Valkosarviset kyöpelit ja korkeuden sotajoukko suuri. Eihnä näe nyt silmäni syltäkään eteensä, niin on musta maa ja taivas, musta sydämeni tähden. - Istu ja pala!

SIMEONI Älä kiroo mies, älä herran tähden kiroo. Muisteleppas paimion piikaa.

*Veljekset teuhaavat Tönölänharjulla***Kainuun ainoan kesäteatterin toiminta alkoi Kuhmossa.**

Kuhmolainen 5.7.1968

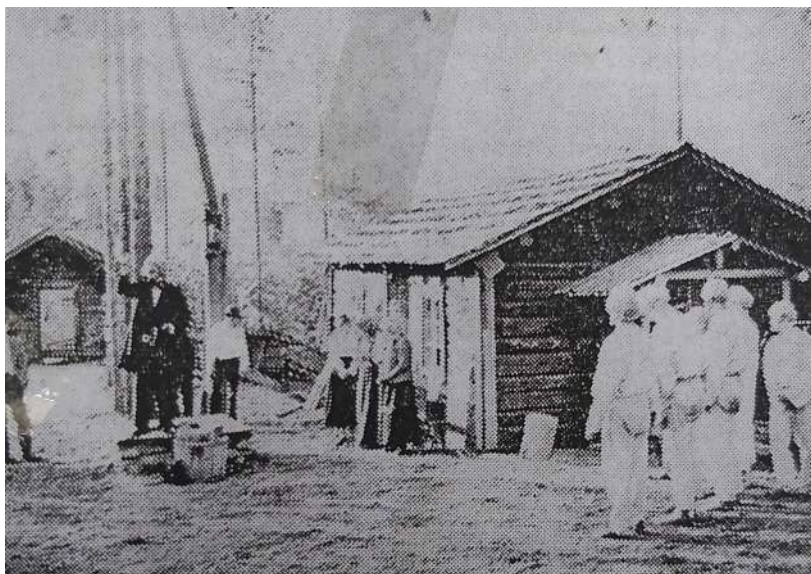
Kuva 47: Veljeksiä Jukolan kaivolla Tönölän harjun rinteissä. Kuhmon Kesäteatteri esittää Aleksis Kiven näytelmää jo toista kesää. Kuhmossa toimii tänäkin kesänä Kainuun ainoa kesäteatteri.

Seitsemän veljestä aloittivat taas teuhailunsa Tönölänharjun tanteilla, kun Kuhmon Kesäteatterin näytäntökausi alkoi viime sunnuntaina. Tanner tömisi ja männikkö raikui. Kuhmolaisten erikoislaatuisen kesäteatteri, joka on saanut laajaa huomiota pitäjän rajojen ulkopuolellakin, oli kerännyt ensimmäiseen tämän kesän näytäntöönsä yli kolme sataa katsojaa. Näytelmän on ohjannut Jussi Koivusilta.

Kuhmon Kesäteatteri esitti Seitsemän veljestä ensimmäisen kerran kaksi vuotta sitten. Tämän kesän näytännöistä vastaa suurin piirtein sama joukko. Veljeksistä ovat vaihtuneet vain Timo, jota nyt esittää Mauno Kähkönen, ja Lauri, jona on tänä kesänä Viljo Malinen, Rajamäen rykmenttiin on vaihtunut Liisa ja Onni Kärki ja Kolistimen ukoksi Kauko Huusko. Juhanina on edelleen Arne Sopanen, Aapona Pentti Romppainen, Tuomaana Tauno Immonen, Simeonina Antero Kokkonen ja Eerona Mauri Piirainen. Lukkarin tehtäviä hoitaa edelleen Eelis Ahonen. Mukana ovat edustettuina kuhmolaiset johtajasta apulaiseen.

Tämän kesäkauden näytösten harjoittelu aloitettiin jo huhtikuun alkupuolella. Harjoituskertoja on kertynyt useita kymmeniä. Paikan päällä ehdittiinkin harjoitella jo parikymmentä kertaa ennen ensi-iltaa.

Näytelmässä on tavalla tai toi- [4. sivulle]

Kuva 48: Seikkailut ovat takana ja veljekset ovat palanneet Jukolaan. Naapureiden kesken pidettiin sovinto... kylän lukkari voimallisesti saarnasi.

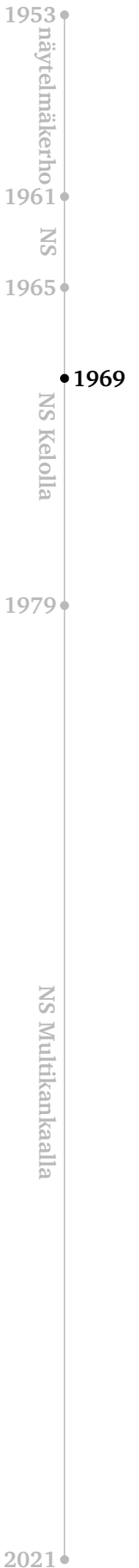
Kuva 49: Seitsemän veljestä Kuhmossa vuonna 1968. Kuvassa vasemmalta Viljo Malinen, Tauno Immonen, Antero Kokkonen, Mauno Kähkönen, Pentti Romppainen, Mauri Piirainen ja Aarne Sopenen. Kuvan on ottanut Auvo Saunamäki.

Näytelmä

1969	Härkähäät
Käsikirjoitus	Unto Heikura
Ohjaus	Jussi Koivusilta

Näyttelijät

Juuso (Alatalon isäntä)	Kauko Huusko
Lyyti (hänen vaimonsa)	Pirkko Piirainen
Heikki (Ylitalon isäntä)	Mauno Kähkönen
Mari (hänen vaimonsa)	Liisa Kärki
Helpi (heidän tyttärensä)	Irma Holopainen
Kusti (postinkantaja)	Antero Kokkonen
Petteri	Onni Kärki
Väinö	Pertti Huusko
Reeti	Leo Pulkkinen
Ilmari	Antero Pääkkönen
Eemeli	Matti Uhlbäck
Hannes	Heikki Piirainen
Hanneksen vaimo	Liisa Piirainen
Erkki	Reijo Komulainen
Kalle	Jorma Tikkanen
Insinööri	Jussi Koivusilta
Lehtimies	Heikki Piirainen
Virkamies	Yrjö Haverinen
valokuvaaja	Reino Kääriäinen
Nimismies	Tapio Ikäheimo
Poliisi	Pentti Romppanen
Opettaja	Aarne Sopanen
Soittaja	Aulis Kolehmainen
Kylän väkeä	
Matti Rahikainen	
Matti Malinen (Vietto)	

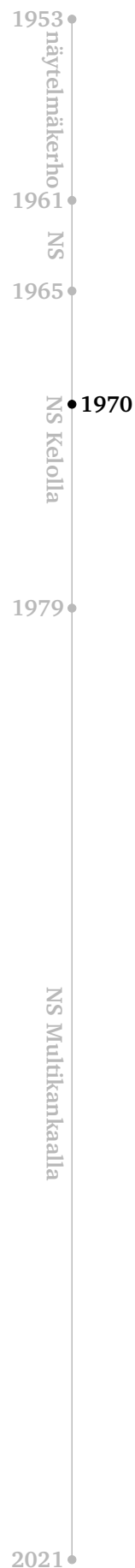
KUHMON
KESÄTEATTERI

ESITTÄÄ UNTO E. HEIKURAN NÄYTELMÄN

HÄRKÄHÄÄT

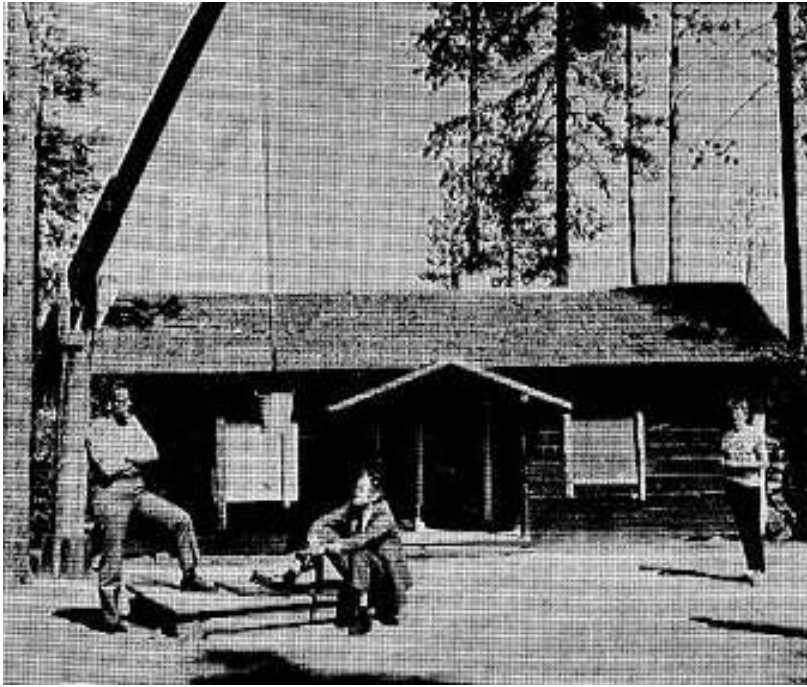
KUHMOLAISKUVAUS KOLMENATOISTA KOHTAUKSENA

Esitysjat: 2 juhannusp. 21. 6. klo 14.00
 Lauantai 27. 6. " 18.30
 Sunnuntai 28. 6. " 14.00
 Sunnuntai 12. 7. " 14.00
 Lauantai 25. 7. " 18.30
 Sunnuntai 26. 7. " 14.00

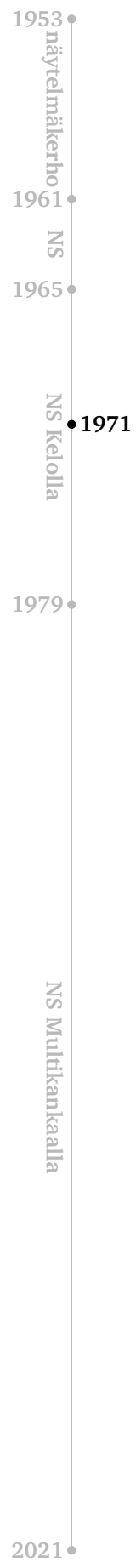

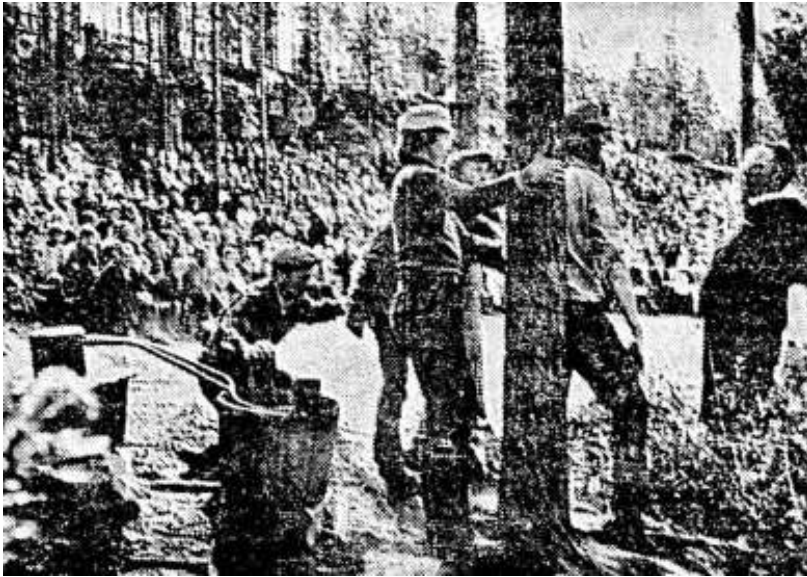
Kainuu valmistautuu

Maaseudun Tulevaisuus 18.6.1970

Kainuu valmistautuu kesän matkailukauteen. Paitsi maisemallisia erikoisuuksia tarjoaa Kainuu tänä kesänä monia ohjelmallisia tilaisuuksia. Koskenlaskuun on mahdollisuus Kuhmon Lentuankoskessa koko kesän. Kuhmossa otimii myös Kainuun ainoa kesäteatteri, jonka esitykset alkavat juhannusaattona. Ohjelmassa on Unto Heikuran tositapahtumiin perustuva kansan kuvaus "Härkähäät". Näytelmän päähenkilöt, Alatalon isäntä Juuso (maanviljelijä Kauko Huusko) ja Ylitalon isäntä Heikki (maanviljelijä Mauno Kähkönen) ovat käytännön maamiehiä. Tapahtumat Kuhmon Kelolla on sijoitettu Alatalon pihalle. Paikkaa ovat kuvassa esittelemässä Kainuun Osuusmeijerin Kuhmon meijerin isännöitsijä Antero Kokkonen vasemmalla, joka näyttelee posti-Kustin osaa ja Osuuspankin johtaja Aarne Sopanen, joka näytelmässä esittää opettajaa. Härkähäät-näytelmä nähdään Kuhmossa 19.6., 21.6., 27.6., 28.6., 12.7., 25.7. ja 26.7.

Kuhmon Härkähäistä tuli menestyskappale

Maaseudun Tulevaisuus 29.7.1971

Kuva 50: Härkähäiden pontikkakoh-
taus.

Kuhmolaisen Unto E. Heikuran kirjoittamaa, osittain tositapahtumiin perustuvaa kansankuvausta Härkähäät esitetään kolmatta kertaa Kuhmon kesäteatterissa. Esityskertoja on kertynyt tähän mennessä 25 ja yleisömäärä on noussut 8500:aan, mikä osaltaan kertoo näytelmän saavuttamasta suosiosta. Viime sunnuntaina näytelmän viimeisessä esityksessä saavutettiin uusi yleisöennätys, kun 1000 katsojaa seurasi Härkähäiden esitystä.

Härkähäät kertoo sonniosuuskunnan taloudellisista vaikeuksista, joiden ahdistamana kyläläiset päättivät ryhtyä esittämään vienankarjalaisia häitä, jotta osuuskunnan talous saataisiin turvatuksi. Häissä tarjottiin myös kuhmolaista pontikkaa ja kuinka ollakaan osuuskunnan talous näytti turvatulta. Mutta poliisikunta sai vihiä asiasta ja puuttui peliin...

Tämänhetkisen päätöksen mukaan oli viime sunnuntain esitys Härkähäiden viimeinen. Ensi kesänä saadaan Kuhmon kesäteatteriin todennäköisesti kokonaan uusi näytelmä, joten teatterin toiminta ei suinkaan lopu tämän suositun näytelmän myötä.

Näytelmän ohjaajan Jussi Koivusillan mielestä on Härkähäiden riemastuttavin kohta ollut sen loppu, jonka kulkuun esitystä seuraava yleisökin on saanut osallistua. Kolmen esitysvuoden aikana ei Härkähäät-näytelmä suinkaan pysynyt koko aikaa samanlaisena, vaan esitystä ja repliikkejä hiottiin ja uudistettiin jatkuvasti tämän päivän tapahtumiin paremmin sopiviksi, Koivusilta kertoi. A. S-i.

1953

näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS

Kelolla

• 1973

1979

NS

Mutikankaalla

2021

19:30 *Kettuvaari*

Apu 15.8.1973

Unto E. Heikuran kirjoittama kuhmolaisnäytelmä. Taltioitu Kuhmon Kesäteatterin esityksestä 5.6.1973. Kuvaus: Seppo Laine, äänitys Niilo Fabritius, ohjaus Jussi Koivusilta, TV-toteutus Mirjam Himberg. Henkilöt: Vaari - Jussi Koivusilta, Rauha - Liisa Kärki, Impi - Taimi Haikonen, Eero - Lauri Partanen, Hilikka - Aini Autio, Jussi - Kauko Huusko, Ville - Antero Kokkonen, Kalle - Tapio Merentie, Pekka - Matti Häkli, Liisa - Ulla Tapaninen, Taksikuski ja Yrjö - Keijo Hakkarainen, Janne - Matti Rahikainen.

Kettuvaari vie katsojat Kuhmon Kesäteatteriin, jona normaalissa esityksessä näytelmä on kuvattu yleisön läsnäollessa. Esiintyjät ovat kuhmolaisia amatöörinäyttelijöitä, jotka pelaavat Kettuvaaria jo toista kesää. Kuvassa kettuvaaralaisia, vasemmalta Tapio Merentie, Liisa Kärki, Ulla Tapaninen, Matti Häkli ja Kauko Huusko. Ykkösohjelma klo 19:30.

Kettuvaari, TV:n ykkösverkko 19:30

Unto E. Heikuran kirjoittama hupaisa kuhmolaisnäytelmä "Kettuvaari" on taltioitu Kuhmon Kesäteatterin esityksestä. Näytelmä kertoo Kettuvaaran talosta, sen asukkaista ja häidän keskinäisistä kahinauksista. Kettuvaaraa hallitsee yksinvaltaisena vaari, joka ei anna ryhtyä talossa mihinkään uudistustoimenpiteisiin ennen kuin hänen viisi vuotta sitten metsärahat taskussaan maailmalle lähtenyt poikansa tulee takaisin. Isännän tahtoon joutuvat alistumaan tyttäret Impi ja Rauha sekä Rauhan mies Jussi. Impi on jäänyt hoitamaan isäänsä ja yrittää Rauhan kanssa pitää taloa kunnossa isännän kiukutteluista huolimatta.

Näytelmän on ohjannut Jussi Koivusilta, tv-toteutuksesta vastaa Mirjam Himberg ja kuvaus on Seppo Laineen.

Uusi Suomi 15.8.1973

Kuva 51: Tämäniltaisessa kuhmolaisnäytelmässä esittää Taimi Haikonen (oikealla) Kettuvaaran naimatonta tytärtä Impiä ja Antero Kokkonen (vasemmalla) nähdään Villen osassa.

Kuhmolaisteatteri 29.6. - 14.7. 1974

VARTIOITU KYLÄ

KUHMON KESÄTEATTERISSA:

29.6.	LAUANTAINA	KLO 18.00
30.6.	SUNNUNTAINA	KLO 14.00
3.7.	KESKIVIKKONA	KLO 18.30
6.7.	LAUANTAINA	KLO 18.00
7.7.	SUNNUNTAINA	KLO 14.00
10.7.	KESKIVIKKONA	KLO 18.30
13.7.	LAUANTAINA	KLO 18.00
14.7.	SUNNUNTAINA	KLO 14.00

1953

näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS

Kelolla

• 1974

1979

NS Muttikankaalla

2021

Kuhmolaisten oma sotajuttu

Kaleva 1974

Kuhmon kesäteatteri on harvinainen ilmiö tässä maassa: se on erikoistunut esittämään aiheesta kuin aiheesta juuriaan myöten oman juttunsa. Jo kolmannen kerran kesäteatteri esittää Kuhmosssa syntyneen, kasvaneen ja siellä asuvan Unto E. Heikuran näytelmän. Teos on viime sodan loppuvaiheeseen ajoittuva tragedia "Vartioitu kylä", jonka ensi-ilta ja samalla kantaesitys on lauantaina.

Näytelmä on koottu oman pitäjän aineksista. Sen perustana ovat tositapahtumat kuhmolaisessa rajakylässä Kannaksen läpijuoksun aikoihin, kun desanttitoimintakin oli vilkkaimmillaan. Rintamatapahatumien vuoksi sekä sotilaiden että siviilien "pinna" oli tiukalla.

Aikaisemmat Kuhmolaisteatterin näytelmät ovat olleet komedioita. Tästä esityksestä jäi vaikutelma, niinkuin vakavan teoksen tulkinassa olisivat hupihommat kummitelleet taustalla. Esitys teki vartioidusta kylästä murhenäytelmän, jossa hupaisat tilanteet saivat sijansa - eikä kuhmolaisia tarvinnut nytkään käskeä kahta kertaa nauramaan.

Näytelmässä tulee pieni sotilasosasto vartioimaan kylään, jonka taloihin desantit ovat tehneet hyökkäyksiä ja vaara uhkaa edelleen. Loppu on yhtä traaginen kuin sodan todellisuuskin tuolloin rajan pinnassa. Hivenen ennen rauhan tuloa osa kylän asukkaista sai vielä surmansa.

Heikura ei pyri ihannoimaan sotaa missään muodossa. Hän on ollut sota-ajan todellisuuden kannalta liiankin varovainen. Se on aiheuttanut jälkiviisautta, puheenvuoroja, joiden sisältämistä asioista ei syrjäkylien siviilien ja siellä elelevien sotilaiden keskuudessa varmasti ole ollut tietoa.

Varsinaiseen juoneen vaikuttavia tapahtumia on niukasti. Kirjoittaja on paikannut sitä tilannekomiikalla, jollainen on tyypillistä monissa muissakin sotajutuissa.

Näytelmä on ohjausta myöten amatöörien työtä. Siltä pohjalta esitystä katsoessaan voi tulla nytkin vain yhteen tulokseen: Kuhmolais-

teatteri on alallaan huippuluokkaa.

Kesäteatterin puitteet ovat mahtavat. Hienossa maisemassa on rinteessä jyrkästi nouseva puolipyöreä katsomo. Näyttämöllä on piha ja kolme kokonaista rakennusta: pieni asuinrakennus ja kaksi aittaa. Lisäksi näyttämöllä on lavastus sisätilojen tapahtumien esittämiseksi. Koko näyttämö muodostaa aidontuntuisen kokonaisuuden.

Talojen ja rinteiden muodostamassa "umpinaisessa" tilassa ääni kuuluu vaivatta kaikkialle katsomoon, vieläpä harjun päällekin.

Esityksen vahvimpia puolia on murteen aitous. Sitä ei kenenkään esittäjän tarvitse tapailla, se hersyy vaivatta kaikilta. Ilmeisesti ensi-iltajännityksen taikka vesisateen syytä olivat ajoittaiset lamaannukset näyttämöllä. Kokonaisuutenakin rytmi olisi saanut olla nopeampi.

Sotilaita on totuttu pitämään rempseinä ja jermuilevina. Siinä lieinee selitys, että sotilasosien esittäjät onnistuivat tulkinnoissaan keskimäärin selvästi paremmin kuin siviiliosien esittäjät. Joukossa on melkoisesti varsinkin nuoria näyttelijöitä, jotka eivät ole olleet aikaisemmin mukana Kuhmolaisteatterin esityksissä. He ujostelivat vielä selvästi ja tulos oli jäykkä. Esityskertojen myötä pingottuneisuus hävinnee.

Ennen viimeisen kuvaelman traagista loppua ei jännitystä onnistuttu nostamaan kylliksi ja loppu tuli yllättäen hämmentäen yleisön.

Rooleja on näytelmässä 22. Osasuorituksista vahvimpia oli varmasti Irma Leväsälmen tulkinta kuvatessaan evakosta kieltäytyvän isännän vaimoa, jonka pojan epämääräinen kohtalo aiheutti vielä hättää perheeseen. Eläytyminen ankeaan aikaan ja surun hetkiin oli vaikuttavaa. Myös hänen miestään esittävä Mauno Kähkönen on aito, itsepäinen korpiäijä.

Liukaskielistä ja vähän rämäpäistä toista isäntää esittävä Kauko Huusko osaa tehtävänsä ja on luonteva. Kantavia voimia tulkinnessa ovat myös vartiotukikohdan päällikköä esittävä Lasse Åberg, radistialikersanttia esittävä Antero Kokkonen ja sotamies Kervistä esittävä Pentti Romppanen. He pystyivät kaikki vivahderikkaaseen esitykseen, josta monen kanssanäyttelijän kannattaisi ottaa oppia.

Ohjaaja Jussi Koivusillan olisi ehkä kannattanut käyttää asemoinnissa enemmän mielikuvitusta. Kuvaelmien vaihtuessa tuli vasen, oikea, vasen, oikea -tunnelma. Tosin kuvaelmat oli saatu vaihtumaan joustavasti.

Pekka Kinnunen

Mitä kuuluu? Kuhmon kesäteatteri

”Muuan savolainen sanoi viime syksynä, ettei Kuhmo ole sitten talvisodan päivien päässyt esiin juuri muuten kuin kesäteatterin ansiosta”, kehaisee luontevasti Jussi Koivusilta, 53, [Juttu on vuodelta 1975. Siis Jussi on syntynyt suurinpiirtein 1975-53=1922.] Kuhmolais-teatterin veteraani ja pitkäaikainen ohjaaja.

Kyllähän Kuhmolaiseteatteri tämän tästä vilahtaa televisiossakin valtakunnan verkkoon. Kainuulaisesta 13.500 asukkaan rajapitäjäs-tä kotoisin oleva kesäteatteri, jonka katsomossa on istunut tiukim-millaan parituhatta vierasta.

Mikä lehti? 1975

Kuhmolaiseteatteri on toiminut vuodesta 1962 lähtien Kuhmon nuorisoseuran yhteydessä. Kuhmon kesäteatteritoiminta juontaa kuitenkin jo viime vuosisadalle. Silloinkin kesäteatteri oli nuorisoseuran hoteissa.

Kuhmossa on näytelty kesäisin sotien jälkeen vain muutamia väli-vuosia lukuunottamatta. Kuhmolaiseteatteria edelsi Kuhmon näytel-mäkerho, joka aloitti toimintansa 1953.

Keväällä 1962 kuulutettiin paloasemalle näyttämötyöstä kiinnos-tunutta väkeä. Oli määrä esittää näytelmä Kuhmossa pidettävillä nuorisoseuraväen kesäjuhilla.

Touhuun innostui parikymmentä kuhmolaista. Kuhmolaiseteatte-

Kuva 52: Kuhmolaiseteatterin kahden viime kesän ohjelmaksi on ollut ”Vartioitu kylä”. Näytelmästä valmistetaan myös kokoillan elokuva. Vuonna 1974 veti ”Vartioitu kylä” Kuhmolaiseteatte-riin 7.500 katsojaa.

rin ensimmäinen esitys oli Nestori Huhtasen ohjaama "Rykmentin murheenkryyni". Seuraavana vuonna esitys jo televisioitiin "Seuranäyttämö toimii" -sarjaohjelmaan.

1960-luvulla kuuluivat ohjelmistoon myös "Tukkijoella", "Kun ruusut kukkivat" ja "Seitsemän veljestä".

Omintakeiset näytelmät

Vuonna 1969 alkoi Kuhmolaisteatterin omavarainen kausi, jolloin näytelmät on saatu kotikylältä, opettaja Unto Heikuran kynästä. Kapaleet on istutettu kainuulaiseen ympäristöön, tapahtumien taustat ovat tuttuja ja kieli aitoa.

Unto Heikuran näytelmistä on Kuhmolaisteatterin ohjelmistossa ollut vuosina 1969-1971 "Härkähäät", 1971-1973 "Kettuvaari" ja 1974-1975 "Vartioitu kylä".

Näistä "Kettuvaari" lähetettiin kuhmolaisten esittämänä televisiossa. Kuhmossa toimiva läänintaiteilija Timo Linnasalo puolestaan valmistelee kokoillan elokuvaa "Vartioidun kylän" pohjalta.

Kuhmolaisteatterin jäsenet ovat kurkistelleet tv-ruudusta muulloinkin. Moni muistaa "Havukka-ahon ajattelijan", jonka toteuttamisessa Kuhmolaisteatterin näyttelijöillä oli merkittävä panoksensa. Viimeksi Jussi Koivusilta kumppaneineen esiintyi MTV:n Kainuullissa "Unta ja näläkeä".

"Kuhmolaisteatteri on saanut suhteellisen paljon julkisuutta. Lie neekö vaikuttanut sekin, ettei muualla Kainuussa toiminut pitkiin aikoihin kesäteatteria. Nyt ovat Kajaani, Suomussalmi ja Paltamo innostuneet uudelleen leikkiin", Jussi Koivusilta totesi.

Ensi kesänä Kuhmolaisteatterin "omavaraiskauteen" tulee pitkää aikaa katkos. Ohjelmistossa on nyt Tatu Pekkarisen ikihauska kansannäytelmä "Peräkylän profeetta".

Kuva 53: "Vartioitu kylä" perustuu paikallisiin tositahtumiin, jotka sattuivat sodan aikana. Siksi kohtauksessa esiintyy myös sotilaita.

Metsurista hammaslääkäriin

”Kuhmolaisteatterin väki kattaa alueen yhteiskuntarakenteen lähes laidasta laitaan. On metsuri Kauko Huusko, hammaslääkäri Teppo Korhonen, on maanviljelijää, talonmiestä ja opiskelijaa”, Jussi Koivusilta luettelee.

Näyttelijäpulaa ei Kuhmolaisteatteri ole viime vuosina kärsinyt. Joskus on erikoistyyppijä täytynyt hakea vanhoista harrastajista.

Näyttelijöille ei makseta suoranaisia palkkioita. Tasapuolisina ryhmäkorvauksina on tehty ulkomaanmatkat Tanskaan ja Espanjaan. Jonkin verran jaetaan stipendejä teatteriharrastuksen tueksi, Koivusilta totesi.

Menestyksen salaisuus

Kuhmolaisteatteri ei esiinny kovin tiheästi. Ensi kesänkin kalenterissa on ennakkoon vain kymmenen näytöstä.

Silti on vuotuisissa yleisömäärissä päästy yleensä 5.000 katsojan paremmalle puolelle. Huippuvuonna 1974 Kuhmolaisteatterilla oli 7.500 ystävää.

Yhtä näytöstä kohti on ennätys vuodelta 1963. Silloin seurasi tukkilaiskisojen aikaan esitettyä ”Tukkijoella” pyöreästi 2.000 katsojaa.

Tavanomainen katsojamäärä on viime vuosina ollut 500-800 henkeä näytöstä kohti. ”Enempää ei oikeastaan sovikaan - hälinä tulee liian kovaksi paikoista taisteltaessa”, Koivusilta sanoi.

”Yleisömenestys osoittaa, että teatterin tekemiseen on Kuhmossa tarvetta. Täällä käy myös paljon teatterivieraita Pohjois-Savosta ja jopa Pohjois-Karjalasta. Jopa ruotsinsuomalaisia matkustaa varten teatteriin”, Koivusilta totesi.

Kesäteatteri onkin Kuhmon parhaita vetonauloja Runon ja rajan tien, talvisodan taistelupaikkojen ja Kamarimusiikkifestivaalien ohella.

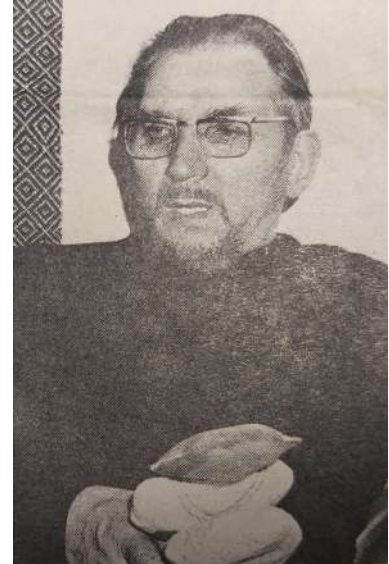
Kuhmolaisteatterin menestykseen lienee vaikuttanut paljon sen aitous ja omintakeiset kappaleet. ”Kuhmolaisteatteri ei pyri konstailemaan teatterilla, vaan me olemme nimenomaan kuhmolaisia, teatterissa kiinni olevia ihmisiä”, Jussi Koivusilta vakuuttaa.

Lapsiteatteri jälkikasvuna

Kuhmolaisteatterin piiristä lähti muutama vuosi sitten ajatus Kuhmon Lapsiteatterista. Nykyisin lapsiteatteri on kiinteä ja kouliintunut ryhmä, johon kuuluu viitisentoista tyttöä. Iältään he ovat etupäässä 10-14-vuotiaita.

Lapsiteatteria on tänä keväänä vetänyt Harrastajateatteriiliiton palkkalisilla oleva Elina Rainio, joka tuli joululta Kuhmoon väliaikaiseksi opettajakis. Lapsiteatterin viikottaisissa harjoituksissa on tärkeä osuus luovan toiminnan ja ilmaisun kehittämällä.

Lapsiteatterikin tuo ensi kesänä panoksensa Kuhmon kesäteatteritoimintaan. Kesäkuussa esitetään muutaman kerran ryhmän yhteisesti laatima lastennäytelmä ”Viima Viperus”.

Kuva 54: Jussi Koivusilta, haastateltavamme, on pitkäaikainen veteraani ja Kuhmolaisteatterin ohjaaja.

Myös nukketeatteri kuuluu ohjelmistoon. Lasten teatterileiri järjestetään ensi kesänä Kuhmossa kolmannen kerran.

”Lapset ovat niin osaavia, että heille pitäisi ehdottomasti saada pysyvä ammattiohjaaja”, Elina Rainio toteaa.

”Vartioitu kylä” perustuu paikallisiin tositapahtumiin, jotka sattuivat sodan aikana. Siksi kohtauksessa esiintyy myös sotilaita.

Kesäteatterikausi alkoi Kuhmosta

Kainuun Sanomat, 1975, mutta milloin tarkalleen?

Kuva 55: Kuhmolaisteatteri avasi sunnuntaina Kainuun kesäteatterikauden. Teatteri esittää myös tänä kesänä Unto E. Heikuran kirjoittamaa näytelmää "Vartioitu kylä", jonka on ohjannut Jussi Koivusilta. Kuvassa vasemmalta Irma Leväsalmi (Tulivaaran emäntä), Teppo Korhonen (Tolvanen) ja Mauno Kähkönen (Kalle, Tulivaaran isäntä).

Peräkylän Profeetta

Kirj. Tatu Pekkarinen Ohjaus. Jussi Koivusilta

KUHMON KESÄTEATTERISSA		Keskiviikkona	7.7.76 klo 18.30
Sunnuntaina	27.6.76 klo 14.00	Sunnuntaina	11.7.76 klo 14.00 ja 18.30
Keskiviikkona	30.6.76 klo 18.30	Keskiviikkona	14.7.76 klo 18.30
Perjantaina	2.7.76 klo 18.30	Sunnuntaina	18.7.76 klo 14.00 ja 18.30
Sunnuntaina	4.7.76 klo 14.00 ja 18.30		

1953

näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS Kelolla

• 1976

1979

NS Muttikankaalla

2021

Sade latisti ensiesitystä

Kuhmolaisteatteri esittää Pekkarista

Vaikka Kuhmolaisteatterin tämänkesäisen näytelmäesityksen Tatu Pekkarisen Peräkylän Profeetan ohjaaja Jussi Koivusilta vakuuttikin tilanneensa sunnuntaiseen ensiesitykseen poutaista säätä, ei Koivusillan tilausta ilmeisesti ollut noteerattu, sillä jo muutaman minuutin kuluttua esityksen alkamisesta tipahtelivat ensimmäiset sadepisarat kesäteatteriin. Sadetta jatkui koko esityksen ajan eikä tämä voinut olla vaikuttamatta latistavasti kuhmolaisten esitykseen. Näyttäisi olevan paikallaan, että sään haltijat ottaisivat huomioon kesäteatterin ohjaajien tilaukset.

Kainuun Sanomat 29.6.1976

Kuva 56: Kylän viisain ja rikkain talollinen Ernesti Juntunen (Mauno Kähkönen) on kihlaamassa talollinen Aaprami Hurumyökkylän (Kauko Huusko) ja hänen Karoliina-vaimonsa (Aino Pulkkinen) Pirkko-tytärtä (Eija Huusko). Tuostahan tapahtumat lähtevät luontumaan kuin itsekseen ja vähän arvaamattoman moneen suuntaan.

Kuhmolaisten kesäteatterilla on perinteitä. Näytelmiä on esitetty Kuhmossa 1960-luvun alkupuolelta lähtien joka kesä yhtä [1967] lukuunottamatta.

On esitetty ja nähty Tukkijoella, on mennyt Seitsemää veljestä ja viimeisimmät vuodet on keskitytty kuhmolaisen Unto Heikuran näytelmien esityksiin, jotka kuhmolaiset ovat tunteneetkin omimikseen.

Heikuran uusi näytelmä Pihkasetelit nähdään tänä kesänä kuitenkin heinäkuussa Kajaanin kesäteatterissa ja kuhmolaiset olivat valinneet nyt vaihteeksi esityskohteekseen vanhan ja taatun Tatu Pek-

karisen kolminäytöksisen kansankomedian Peräkylän profeetta. Onhan Pekkarisen komediassa kyllä aineksia kesäteatterille: on tekstin sutjakkuutta ja juonen koomista myllerrystä yllättävine käänteineen niin paljon, että hyvä kun mukana pysyy.

Mutta ei auta mikään: aika näyttää tehneen tehtävänsä ja esitystä katselee kuin vanhaa suomalaista elokuvaa 1940-luvun lopulla.

Pekkarisen komedian yllätysmomentit, nämä nimien ja asioiden sekaantumiset ja siitä seuraavat väärinkäsitykset sekä sotkuun menneiden asioiden oikominen eli onnellinen loppu alkavat olla jo niin taattua tavaraa, että yleisökin hörisee niille lähinnä rutiinilla.

Sisältyyhän näytelmään toki tilannekomiikkaakin kuten komedian luonteeseen kuuluu tai ainakin Pekkarisen aikoina kuului. Ja se jos mikä, nyt viimeistään vetää suupielet virneeseen, on aina vetänyt.

Tatu Pekkarisen Peräkylän profeetta on varmasti aikoinaan kantaesityksessään ollut julmetun hauska näytelmä, joka on todella joskus naurattanut ihmisiä. Tämän vuosikymmenen ihmiset ovat kuitenkin näille kuvioille jo naurunsa nauraneet.

Mutta kaikesta tästä huolimatta: Kuhmolaisteatterin esityksellä on oma mielenkiintoarvonsa. Harvoin enää saa nähdä elävänä teatterina esitettyä tämäntapaista komediaa: sen vuoksi sitä katsoo kuin muinaismuistoa ja epäilemättä hieman kunnioittaen.

Toiseksi Kuhmolaisteatterin Peräkylän Profeetan esittäjät tekevät Pekkarisen roolihahmoista kerrassaan mainioita tyyppejä.

Ohjaaja Jussi Koivusilta takoi innostusta ja henkeä päälle ensiesityksen taukojenkin välissä ja kyllä hän Pekkarisen tekstin tuntee, jos kuka. On itse näytellyt samaa näytelmää Kuhmossa 1950-luvulla.

Vaikea sanoa, olisiko esitys terästynyt, jos tekstiä ainakin joidenkin lirkuttelujaksojen kohdalta olisi vähän lyhentänyt. Mutta juuri näissä kohdissa tuntui tarina vesittyvän ja kiinnostuskin herpaantuvan.

Jo maankuuluksi teatterimieheksi kohonnut kuhmolaismetsuri Kauko Huusko talollinen Aaprami Hurumyökkylänä oli vahvan osaavalla taidollaan vetää koko näytelmän itselleen, mutta tyylikkään tosikomaisesti tarjosi hänelle herkullisen hauskan vastapuolen Mauno Kähkönen Ernesti Juntusena, kylän viisaimpana ja rikkaimpana talollisena. Ernesti Juntusen roolin tarkoitus oli olla varsinainen peräkylän profeetta, mutta kyllä kuhmolaisesityksessä hänenlaisekseen profeetaksi kohosi myös talollinen Aaprami Hurumyökkylä.

Aino Pulkkinen Hurumyökkylän Karoliinana toteutti oman osansa myös asiaan kuuluvan repäisevästi ja irrotti kesäteatteriyleisöltä monet makeat naurut.

Ja kun on vanhasta kunnan kansankomediasta kysymys, ovat kuvioissa mukana tietenkin rovasti (Yrjö Haverinen), kanttori (Teppo Korhonen), ja talollinen Hurumyökkylän tytär Pirkko (Eija Huusko), jonka naimakauppojen ympärille näytelmän juoni suurelta osin perustuu.

Yrittämisen innolla ja näytelmän kokonaisuutta vahvasti tukien selvisivät osistaan myös Kaarina Kähkönen entisenä tanssijattarena, Veikko Huotari sirkuksen koomikkona ja Arja Pulkkinen kylän juo-

Kuva 57: Kauko Huusko on varsinainen luonnonlahjakkuus teatterimiehenä, jonka taito vain terästyy vuosien ja kokemuksen myötä. Uusin osoitus tästä oli Hurumyökkylän rooli peräkylän profeetassa.

ruakkana.

Kuhmolaisteatterin tämänkesäinen esitys tarjoaa mainion mahdollisuuden verrata (testata) Tatu Pekkarista ja hänen tekstiään kuhmolaisen Unto Heikuran näytelmiin. Kyllä pääosien esittäjät viihtyivät repsakasti Pekkarisenkin näytelmän parissa.

Näytelmän päätyttyä poistumisrytäkässä kuullut parit kuhmolaisrepliikit, joissa yksinkertaisesti todettiin, että "eipä tuo nyt ollut paljon mistään kotoisin" panivat ounastelemaan, että ehkäpä ensi kesänä on taas Unto Heikura uusine näytelmineen vuorossa.

Liekö Kuhmolaisteatteri totuttanut yleisönsä liian hyvälle, kun ei tahdo kelvata kuin oman pojan teksti?

Mutta näkemisen ja kuulemisen arvoinen on tämä Peräkylän profeettakin. Kunhan vain säät suosisivat paremmin, niin varmaan tunnelma vielä nousee.

Eero Marttinen

Kuva 58: Peräkylän profeetan lavastukset oli laatinut Kauko Huusko ja niiden suojista löysi osa katsojistakin sateensuojaa pahimpien vesiropinoiden aikana.

Kylmästä säästä huolimatta

Kuhmolaisteatteri sai lämpimän vastaanoton

Kylmää tuulta ja lämpimiä suosionosoituksia saivat osakseen kuhmolaisteatterin näyttelijät vastavierailullaan Nurmeksessa tiistai-iltana. Ikolan pihalla esitetty Tatu Pekkarisen kansankomedia Peräkylän Profeetta keräsi väkeä pihan täyteen, ja jäivät pä jotkut ilman istumapaikkojakin.

Lähtökohdat näytelmän esittämiselle näyttivät tiistaina kieltämättä ankeilta. Entisestäään voimistunut tuuli ja alle kymmenen asteen lämpötila eivät kuitenkaan säikäyttäneet nurmeslaista yleisöä, sillä Ikolan pihalla laskettiin olleen noin 250 katsojaa Peräkylän Profeetan naimakauppoja seuraamassa. Kaukonäköisimmät olivat sentään hoksanneet ottaa mukaansa lämpimiä huopia, joita monet vähin vaattein varustautuneet varmasti illan mittaan kaihoisesti katselivat.

Kuhmolaisteatterin tulkinta Nurmeksien Näyttämökerhonkin esittämästä Peräkylän Profeetasta oli kerrassaan mainio. Hiukan lämmentyään yleisö tempautui mukaan näytelmän tapahtumiin niin voimakkaasti, että esityksen loppuvaiheessa lähes jokainen lausuttu vuorosana sai aplodit. Syystä kyllä, sillä niin antaumuksella näyttelijät omaksuivat roolihahmonsia pienimmätkin vivahteet.

Ansiokkainta osasuoritusta Peräkylän Profeetan esittäjien joukosta on vaikea ryhtyä hakemaan. Ehkä mielinpainuvin ja vaikuttavin hahmo oli Kauko Huuskon Aaprami Hurumyökkylä, joka varsin riemmukkaidenkin repliikkiensä ohella pystyi taidokkaasti kuvailemaan petetyn aviomiehen tunteita. Synkkä ja kuorensa vetäytynyt Aaprami muuttui kuitenkin näytelmän loppua kohden sen ilopilleriksi saatuaan selville, ettei vaimo suinkaan ole häntä pettänyt. Profetointia tai ei, lökäpöksyjään kohotteleva Aaprami julisti olevansa nyt Hurumyökkylän talossa se, joka määrää.

Ernesti Juntunen, kylän viisain ja rikkain talollinen, lahjakkaasti sivistyssanoja käyttävä "yhteiskunnallinen hekemooni" oli Mauno Kähkösen esittämänä verraton. Varsin vahvaa näyttämötaidetta esitti myös Aaprami Hurumyökkylän vaimo Karoliina, Aino Pulkkinen. Topakampaa ja sanavalmiimpaa talollisen emäntää tuskin löytyy.

Vaikka voimakkaasti puhaltanut tuuli nielikin silloin tällöin näyttelijöiden repliikit, jäi katsojille mielikuva hauskaasti vietetystä illasta. Niinpä tämänkaltaista kulttuurivaihtoa toivoisi tehtävän useamminkin. Onhan vieraspaikkakuntalaisesta teatterista paitsi huvia yleisölle, myös oppia ja suuntaviivoja omalle näyttämökerholle.

Ylä-Karjala 8.7.1976

Kuva 59: Aaprami Hurumyökkylä - vakaana aikomuksenaan pyydystää sirkuksen pelleksi luulemansa uusi kanttori pärekoriin.

Kuva 60: Koleasta säästä huolimatta seurasi Kuhmolaisteatterin esitystä Ikolan pihalla noin 250 henkeä, ja jaksivatpa he vielä vilun hytinässäkin elää näytelmässä mukana antaen väliin rai-kuvat aplodit.

Kuva 61: Kuhmolaisteatteri vieraili tiistaina Nurmeksessa esittäen Ikolan pihassa Tatu Pekkarisen näytelmän Peräkylän Profeetta. Ernesti Juntusta eli Peräkylän Profeettaa näytteli Mauno Kähkönen. Aaprami Hurumykkylää esitti Kauko Huusko ja hänen vaimoan Karoliinaa Aino Pulkkinen. Esityksen ohjauksesta vastasi Jussi Koivusilta. Näytelmää seurasi koleassa säässä noin sata katselijaa.

KUHMOLAISTEATTERI
KYLÄN VIIMEINEN NAINEN

Kirj. Unto E Heikura, ohj. Jussi Koivusilta

Esitykset
 Kuhmon Kesäteatterissa

3.7.-77	klo 14.00
6.7.-77	klo 18.30
10.7.-77	klo 14.00
	ja 18.30
13.7.-77	klo 18.30
17.7.-77	klo 14.00
	ja 18.30
20.7.-77	klo 18.30
24.7.-77	klo 14.00
	ja 18.30

Ennakkomyynti:
 Arola Oy puh. 50107,
 Matkailutoimisto 51637,
 Muoti Asuste 50389

KULJETUS LINIA-AUTOASEMALTA
 PUOLI TUNTIA ENNEN ESITYSTÄ

1953

näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS
Kelolla

• 1977

1979

NS
Mutitkankaalla

2021

Lasse Åberg on poissa

Filosofian maisteri Lasse Åberg kuoli perjantain vastaisena yönä kotonaan Iisalmessa. Hän oli syntynyt 15.8.1943 Iisalmessa. Ylioppilaaksi hän tuli Iisalmen lyseosta vuonna 1963 ja filosofian kandidaatin tutkinnon hän suoritti Jyväskylän yliopistossa 1968 ja sai filosofian maisterin arvon vuonna 1970.

Lasse Åberg toimi opettajana Nurmeksen evankelisessa opistossa vuosina 1968-1971. Kuhmolaiset muistavat hänet miellyttävänä opettajana vuosilta 1972-1975, jolloin hän toimi historian ja yhteiskuntaopin lehtorina ja samalla edellämainitun aineryhmän ohjaavana opettajana kunnallisessa keskikoulussa ja myöhemmin peruskouluun siirtymisen jälkeen peruskoulun yläasteella: Iisalmeen siirryttyään Lasse Åberg toimi 1.8.1975 alkaen lukion vanhempana lehtorina. Viime ajat hän kuitenkin oli virkavapaana vaikean sairautensa vuoksi.

Lasse Åberg muistetaan miehenä, joka vaikeasta sairaudestaan huolimatta osallistui monenlaisiin rientoihin. Kuhmossa hän oli yhtenä puuhamiehenä käynnistämässä Puhallinorkesterin toimintaa. Hän oli myöskin perustamassa Kuhmo-Kuhmonniemi Lions klubia toimien myös klubin ensimmäisenä presidenttinä. Useille kuhmolaisille Lasse Åberg jäi mieliin myöskin näytelmäharrastuksensa perusteella. Hän esitti muun muassa kersantti Tolvasen kantavan roolin Kuhmon kesäteatterin näytelmässä Vartioitu Kylä.

Lähiomaisina poismennyttä jäivät kaipaamaan puoliso ja lapset, sekä vanhemmat, sisko ja veli perheineen.

Kuhmolainen 24.8.1978

Vartioitu kylä 1944 -elokuva kuvataan

Vartioidusta Kylästä elokuva

1978-03-16-Kuhmolainen

Kuhmon Kesäteatterin esittämästä Unto Heikuran kirjoittamasta näytelmästä Vartioitu Kylä suunnitellaan tehtäväksi elokuva. Tarkoitusta varten on perustettu Reppufilmin nimeä kantava elokuvantekijöiden yhtymä. Ohjaajana tulee toimimaan Timo Linnasalo, joka Vartioidun Kylän näytösten aikana vaikutti läänintaiteilijana Kuhmossa. Suomen elokuvasäätiö on jakanut tuotantotukea kotimaisille pitkille elokuville yhteensä 1,2 miljoonaa markkaa. Vartioitu Kylä sai tässä jaossa tukea 450.000 markkaa.

Elokuva tulee huomattavassa määrin poikkeamaan näytelmäsovituksesta. Käsikirjoitus on muokattu uusiksi ja elokuvan tekijät ovat sen hyväksyneet kolmannen kirjoittamisen jälkeen. Ensimmäiset kuvaukset on tarkoitus tehdä huhtikuun ensimmäisellä viikolla. Kuvauksia tullaan melko pitkälti tekemään Kuhmossa. Lutjan seutu on tullut esille yhtenä mahdollisena kuvauskohteena. Ajallisesti elokuva liikkuu kesäteatterisovitusta laajemmalla alalla. Tapahtumat alkavat sotaa edeltävästä ajasta. Toisaalta on vakavasti harkittu Tamaran roolin jättämistä kokonaan pois elokuvasta. Muualla maassamme tämä osuus voisi vaikuttaa uskomattomalta. Tamaran osa olisi sitäpaitsi oma tarina sinänsä.

Vartioidun Kylän filmisovituksen päärooleihin tullaan palkkaamaan ammattinäyttelijöitä. Joihinkin osiin saataneen kuitenkin kuhmolaisiakin kasvoja. Talvikuvausten jälkeen tulee elokuvan teko jatkumaan kesällä.

”Vartioidun kylän” talvikohtaukset talteen Kuhmossa

Ensimmäiset kohtaukset Timo Linnasalon ohjaamasta elokuvasta ”Vartioitu kylä” tallennettiin viime viikolla Kuhmossa. Kuvausten pääosa tapahtuu kesällä.

Linnasalo on perinyt elokuvaansa runsaasti henkilökuntaa, joka oli tekemässä Risto Jarvan nimekkäitä ohjauksia. Elokuvaa tekee Filminoirin perusr ryhmä täydennettynä. Myös näyttelijöissä on tuttuja: Antti Litjan kanssa on sovittu alustavasti kersantti Tolvasen osasta ja Tuula Nyman oli mukana jo alkukuvauksissa.

Vartioidun kylän käsikirjoitus pohjautuu Kuhmolaisteatterin monivuotisen kirjailijan Unto Heikuran tekstiin. Elokuvaa varten alkuperäistä tekstiä on jouduttu muokkaamaan runsaasti; kirjailijan ohella valmistelutyötä on tehnyt Ilpo Tuomarila.

Kuhmolaisteatteri esitti ”Vartioitua kylää” Kuhmon kesäteatterissa vuosina 1974-1975. Timo Linnasalo toimi tuolloin Kuhmossa läänintaiteilijana ja kiinnostui aiheesta pitkään elokuvaan sovellettuna.

”Vartioitu kylä” kertoo sotakesästä 1944 sotilaidne suojaamassa suomalaisessa rajakylässä. ”Kylästä löytyvät kaikki ne asenteet, joita oli olemassa vuonna 1944”, ohjaaja Linnasalo totesi.

”Tuolloin kaikki jo tiesivät, että sota hävitään. Syntyi vähitellen sodanjälkeisen ulkopoliitiikan kannattajajoukko”, Linnasalo kuvaili.

”Perusasetelmassa on hyvää se, että voidaan esittää sotatilanne tappamatta ketään, heijastamalla se ihmisten käyttäytymiseen”.

Elokuvan tendenssi on väistämättä sodanvastaisuus. Samalla etsitään sodanjälkeistä suomalaista olemusta, identiteettiä.

”Vartioitu kylä” vielä työnimi

”Vartioitu kylä” on vielä toistaiseksi elokuvan työnimi, se voi myös muuttua. Elokuvan pitäisi olla valmiina teattereihin lokakuun lopulla.

Käsikirjoituksen muokkauksen yhteydessä on elokuvaan kirjoitettu myös eräitä kokonaan uusia jaksoja. Näitä ovat muun muassa takautumat 1970-luvulle, jotka juuri olivat viime viikon talvikuvausten aiheena.

Myös henkilöhahmoissa on muutoksia. Näytelmän Tamara-desantista on tullut miesdesantti. Uusia roolihahmoja ovat muun muassa Paakinahon Ethel, jota esittää elokuvassa Tuula Nyman.

Rahoitus osaksi auki

”Vartioitua kylää” varten on perustettu uusi tuottajayhtiö, Reppufilmi Oy. Yhtiön takana on pelkästään elokuvantekijöitä, alan ammattilaisia.

”Vanhoissa yhtiöissä on yleensä yksi ohjaaja, joka on samalla yhtiön omistaja. Katsoimme uuden yhtiön tarpeelliseksi”, Linnasalo totesi.

Elokuvalle haettiin rahoitusta ensimmäisen kerran jo pari vuotta sitten. Silloin luvattiin 450.000 markan laina, mutta muun rahan

1978-04-11-KS

Kuva 62: Elokuvan puvustajana toimii Sari Salmela Kajaanin Kaupunginteatterista. Eero Komulaista sonnustetaan leivänpihistysmatkalle suojeluskuntalaisten leiriin.

Kuva 63: Yhtenä kuvauspaikkana talvikuvauksissa oli pieni lampi Vepsän-Katerman tien varressa. ”Suojeluskuntalaiset” palaavat lammen jäältä äkserauksesta.

puuttuessa Linnasalon silloinen työryhmä luopui lainasta.

Nyt Elokuvasäätiöltä on luvattu 450.000 markkaa, josta osa saataneen avustuksena. Risto Jarvan filmien tuottajayhtiö Filminor on mukana 275.000 markalla ja päätuottajan ”omarahoitus” on 75.000 markkaa.

Vajaa 30 prosenttia on vielä auki kokonaiskustannusarviosta, joka on 1.150.000 markkaa. ”Talvi ei kuitenkaan odota”, perusteli Linnasalo kuvausten aloittamista.

Suomalaisen elokuvan keskimääräinen tuottamiskustannus on noin 1,8 miljoonaa markkaa, joten Linnasalon kuva on varsin halpa.

”Vartioitu kylä on pienimuotoinen elokuva. Sitä kuvataan paljon samoissa paikoissa ja keskitetysti”, Linnasalo totesi.

Elokuva tallennetaan kokonaisuudessaan Kuhmossa. Kesäkuvaukset alkavat juhannuksen jälkeen ja kestävät ehkä elokuun ensimmäiselle viikolle.

Onnistunut alku

Timo Linnasalo kiitteli nyt kasassa olevaa työryhmää. ”Kaikki ovat todella ammattitaitoisia ja henki on erittäin hyvä”.

Ensimmäiset kuvaukset sujuivat mainiosti ja säätkin suosivat. Kuhmolaiset puolestaan helpottivat elokuvan järjestäjien työtä antamalla auliisti apuaan, olipa kyse hevosen hankinnasta tai pienemmistä nippeleistä.

Elokuvan tuotantopäällikkönä toimii Jouko Lumme, joka oli aikoinaan tekemässä Linnasalon kanssa Kuhmossa ”Kylä” -elokuvaa.

Kuvaajina toimivat Antti Peippo, Erkki Peltomaa ja Kari Kekkonen. Äänittäjinä ovat Paul Jyrälä ja Matti Kuortti, kuvaussihteerinä Pirjo Hokkanen, järjestäjinä Jouko Aaltonen ja Pekka Parviainen, lavastajana Pentti Valkeasuo, pukusuunnittelijana Sari Salmela ja maskeeraajana Kristiina Valkeasuo.

Kuhmosta on löydetty ”Vartioidun kylän” kuvauspaikoiksi kaksi taloa. Toinen on Kaatio Ristelissä ja toinen Piiraalan autiotalo Kuumussa. [Mustoskoski, Sonkajärvi]

Lisäksi tullaan Tulivaaran talo rakentamaan kesällä kuvausten kesäessä.

Kuhmolaisia näyttelijöitä

Talvikuvauksissa oli mukana vain kaksi ammattinäyttelijää: Tuula Nyman, joka muistetaan ainakin ”Loman” naistoimittajana sekä lappeenrantalainen Kaarlo Karppanen.

Takautumissa ovat pääosissa kuhmolaiset 8-vuotiaat pikkupojat. Eero Komulainen on Tulivaaran Jaakko ja Marko Karppinen Tulivaaran Janne.

Mauno Kähkönen esittää Tulivaaran Kallea. Mukana ovat myös Matti Rahikainen perheineen sekä ”suojeluskuntalaiset” Yrjö Haverinen, Kalevi Karhu, Heikki Piirainen, Heikki Kallio, Mauri Piirainen ja Antero Kokkonen. Kesällä kuhmolaisia tarvitaan vielä lisää.

Kuva 64: ”Vartioidun kylän” ohjaa Timo Linnasalo, 32, (keskellä), jolle tämä on ensimmäinen pitkän elokuvan ohjaus. Vasemmalla lottapuvussa Tuula Nyman, jolle pääkuvaaja Antti Peippo antaa ohjeita.

Ammattinäyttelijöistä tulevat kesällä kuvaan Antti Litjan lisäksi ainakin Markku Blomqvist, Markku Huhtamo ja Paavo Piskonen.

”Näyttelijät ovat ennestään tuttuja”, Timo Linnasalo totesi. Linnasalo toimi äänittäjänä ja äänenleikkaajana muun muassa Jarvan viimeisissä menestyskuvissa ”Loma” ja ”Jäniksen vuosi”.

Vartioidun kylän talvikuvat siirtyivät filmille

Unto Heikuran kirjoittaman ja Kuhmolaisteatterin muutama vuosi sitten esittämän Vartioidun Kylän filmaustyöt alkoivat Kuhmossa viime viikolla. Elokuvaversio tulee liikkumaan näytelmään verrattuna huomattavasti laajemmalla alalla niin ajallisesti kuin paikallisesitkin. Nyt suoritettut kuvaukset ovat takautumia, jotka johdattelevat katsojan 1930-luvulle. Elokuvan tapahtumat sattuvat pääasiassa kesällä 1944, jolloin jatkosota oli loppuvaiheissaan. Kuvausryhmän työkenttänä oli tällä kertaa Vepsän suunta mm. Mustoskoski ja Kaatio olivat paikkoja, joissa suoritettiin kuvauksia. Perjantaina tehtiin kuvauksia Kuumussa. Viimeiset talvikuvat otettiin lauantaina. Kesällä kuvaukset tulevat jatkumaan runsaan kuukauden ajan. Työt aloitetaan silloin heti juhannuksen jälkeen. Kuvauskohteet tulevat silloinkin pääosin sijaitsemaan Vepsällä Kaatiossa ja Kuumun Piiraalassa.

Elokuvan ohjaa Timo Linnasalo, mies joka Vartioidun Kylän kesänäytäntöjen aikaan toimi Kuhmossa läänintaiteilijana. Jo silloin hän katseli esitystä elokuvantekijän näkökulmasta. Rahoitus vaati kuitenkin oman aikansa ennen kuin suunnitelmat voitiin panna toimeen. Vartioidun Kylän elokuvaversioiden kustannusarvio on 1.150.000 markkaa, mitä tekijät pitävät halpana. Nykyisin maksaa pitkän värielokuvan tekeminen yleisesti 2 miljoonan markan vaiheilla. Elokuvan päätuottaja on Reppufilmi Oy, jonka takaa löytyvät lähinnä nimet Timo Linnasalo ja Anssi Mänttari. Suomen Elokuvasäätiön kautta tekijät ovat saaneet elokuvalleen 450.000 markkaa, josta puolet tulee ilmeisesti olemaan lainaa ja toinen puoli tukea. Filminorin osarahoitusta on 275.000 markkaa. Osa rahoituksesta on vielä avoinna. Neuvotteleva käydään mm. Mainos-Television kanssa, joten on toiveita, että elokuva nähtäisiin kuvaruuduissa parin vuoden kuluttua.

Vartioitu Kylä on filmin työnimi. Nimi on hyvä ja saattaa olla, ettei elokuvallekaan keksitä parempaa, totesi ohjaaja Linnasalo. Elokuva-teattereihin filmin pitäisi ehtiä lokakuun lopulla.

Antti Litjasta kersantti Tolvanen

1978-04-13-Kuhmolainen

Kuva 65: Vartioidun kylän ohjaaja Timo Linnasalo antaa kuvausta edeltäviä ohjeita komennuksessaan oleville suojeluskuntalaisille. Elokuvan tekeminen ei nykyisin ole kovinkaan halpaa, sillä Vartioidun kylän kustannusarvio liikkuu 1.150.000 markan vaiheilla. Toisaalta voidaan todeta tekijöiden pyrkineen ja myöskin päässeen melkoiseen kustannussäästöön, sillä normaalin pitkän värielokuvan kustannukset liikkuvat yleisesti 2 miljoonan markan vaiheilla.

Kuva 66: Marko Karppinen ja Eero Komulainen ovat kuhmolaispoikia, jotka antaumuksella ovat mukana Vartioidun Kylän kuvauksissa. Talvisiin takautumiin mahtui monenlaista vaihetta suojeluskuntalaisten lumittamisesta leivänpihistysmatkaan.

Alustavasti on sovittu, että Antti Litja näyttelee kersantti Tolvasen roolin elokuvassa. Kuhmossa Litjaa ei kuitenkaan talvikuvausten aikaan nähty, koska rooli keskittyy kesäisiin tapahtumiin. Maanantaina suoritetuissa kuvauksissa nähtiin mm. Kaarlo Kemppainen Lappeenrannasta. Perjantaina oli kuvauksessa mukana Tuula Nyman. Varmana pidetään myöskin Markku Huhtasen, Markku Blomqvistin ja Paavo Piskusen osallistumista elokuvan tekoon. Vaikka keskeisiin rooleihin onkin palkattu ammattinäyttelijät, niin mukaan sopii kuitenkin myöskin koko joukko kuhmolaiskasvojakin. Kame [jatkuu sivulla 10] Kameran takaa löytyy pääkuvaajana Antti Peippo. Filmin tekijät ovat paljolti samaa vahvaa ammattiväkeä, joka toimi Filminorissa ohjaaja Risto Jarvan kanssa.

Vartioidun Kylän tekstin on elokuvan vaatimiin raameihin sorvannut Ilpo Tuomarila yhteistoiminnassa näytelmän kirjoittaneen Unto Heikuran kanssa. Muutoksia näytelmätekstiin on tehty melkoisesti. Joitakin rooleja on jätetty pois ja uusia kirjoitettu tilalle. Näytelmän Tamara on elokuvassa korvattu miespuolisella desantilla.⁶ Tuula Nyman esittää elokuvassa roolia, jota näytelmäsovituksessa ei ollut lainkaan.

Elokuvan tapahtumia ei ole erityisesti paikallistettu Kuhmoon. Paikkakuntaa ja sen nimistöä tuntevalle tapahtumapaikat tulevat kuitenkin olemaan tuttuja. Vieraille katsojille elokuva tapahtuu jossakin näillä leveysasteilla rajan tuntumassa.

⁶ Lukijalle Vartioitu kylä -osion alkuun pieni kuvaus tapahtumista, jotta Tamara ym. ovat tuttuja.

Ihminen sodan jaloissa Vartioidun kylän teema

1978-04-26-Kainuun Sanomat

Vartioitu kylä on nimeltään uusi kotimainen elokuva, joka kertoo sota-ajasta ihmissuhteiden kärjistäjänä. Elokuvan ohjaaja Timo Linnasalo, jolle Vartioitu kylä on ensimmäinen kokoillan elokuva, aiemmin hän on tehnyt lyhytelokuvia.

Vartioitu kylä on sodanjälkeisen sukupolven näkemys sodasta, ja sen vaikutuksesta ihmisiin. Aiemmin sotaa ovat meillä elokuvassa kuvanneet vasta ne sukupolvet, jotka ovat sen kokeneet. Vartioidun kylän tekijät ovat syntyneet toisen maailmansodan jälkeen.

Vartioitu kylä pohjaa kainuulaisen opettajan Unto E. Heikuran näytelmään. Käsikirjoituksen on tehnyt Ilpo Tuomarila. Tapahtumapaikkana on kainuulainen kylä ja aika sotakesä 1944, takautumissa mennään myös 1930-luvun alkuun.

Elokuvaa on jo kuvattu viikon verran. Pääjakso alkaa juhannuksen jälkeen ja valmiina elokuvan pitäisi olla elokuun loppupuolella. Ensiltansa Vartioitu kylä saanee loka-marraskuussa.

Elokuvan tuottaa Reppufilmiyhtiö, jolle elokuva on ensimmäinen pitkä filmi. Reppufilmi on muodostettu tukemaan nuorten ohjaajien esille pääsyä.

Elokuvan menoarvio on 1,15 miljoonaa. Elokuvasäätiöltä se on saanut 450.000 markkaa tukena.

Elokuvassa nähdään sekä ammattinäyttelijöitä että harrastajia. Ammattinäyttelijöistä ovat mukana muun muassa Antti Litja ja Tuula Nyman. Harrastajat ovat pääosin Kuhmolaista teatteriväkeä.

Jaakko ja Janne

Elokuvan keskushenkilöt ovat lapsuudentoverit Jaakko ja Janne, joista Jaakko on Suomen armeijan kaukopartiomies, Janne puolestaan neuvostoliittolainen desantti, joka saapuu entiseen kotikyläänsä. Näihin rooleihin ei ohjaaja vielä ole löytänyt miehitystä. Kohtaukset poikien nuoruudesta on jo purkitettu, nyt tarvitaan näitä pikkupoikia 20-vuotiaana esittävät näyttelijät.

Timo Linnasalo tunnetaan erittäin hyvin lyhytelokuvastaan Kylä, joka on saanut kosolti kiitosta osakseen. Juuri äsken tuli esimerkiksi tieto, että Kylä on Espanjassa palkittu Zaragotsan-elokuvajuhlilla, joilla on mukana maaseutuaiheisia lyhytelokuvia.

Timo Linnasalo on syntytään helsinkiläinen, Kainuu ja sen ihmiset ovat hänelle kuitenkin tuttuja: Linnasalo on toiminut Oulun läänin läänintaiteilijana Kuhmossa, ja lyhytfilmi Kylä on kuvattu Nivan kylässä Kainuussa.

Ryhmä, joka Vartioitua kylää tekee, koostuu pääasiassa Filminor-yhtiön henkilökunnasta: kokemusta ja ammattitaitoa on. Pääkuvajana on Antti Peippo, tuttu mies esimerkiksi monista Jarvan elokuvista.

Kuin kello

Viikon aikana, jolloin elokuvaa jo tehtiin, todettiin ryhmän henki hyväksi ja työnilo korkeaksi. - Kaikki kävi kuin kello, toteaa Antti Peippo.

Tekijät otaksuvat, että Vartioitu kylä saattaa kiinnostaa muitakin maita. Elokuvan perusteemat voidaan yleistää sodan jalkoihin joutuneen ihmisen perusongelmiin, asuu hän sitten missä maassa hyvänsä.

Elokuvasäätiön tuotantopäällikön Matti Kassilan mielestä Vartioidulla kylällä on hyvät lähtökohdat: hyvä käsikirjoitus ja ohjaaja, jolla on jo kokemusta elokuvanteosta joskin nyt tekee ensimmäisen pitkän elokuvansa.

Linnasalo myös tuntee kainuulaiset ja he tuntevat hänet. Lisäksi hänellä on työssään mukanaan ammattitaitoinen ryhmä. Myönteisenä seikkana Kassila mainitsee vielä persoonallisen tavan, jolla aihetta lähestytään.

Vartioitu kylä - elokuva jatkosodan ajoilta

Reppufilmi Oy on uusi tulokas Suomessa pitkän elokuvan tuottajien joukossa. Muutama viikko sitten rekisteröidyn Reppufilmin ensimmäinen työ on valmis Timo Linnasalon ohjaama ja Ilpo Tuomarilan käsikirjoittama Vartioitu kylä, joka on nuorilta tekijöiltään erittäin kunnianhimoinen yritys tarkastella pienen kainuulaisen kyläyhteisön tunnelmia ja asenteita jatkosodan loppuvaiheessa.

- Vartioitu kylä on pasifistinen ja Etyk-henkinen elokuva, joka pyrkii tarkastelemaan ihmisten reaktioita sotatapahtumiin siviililoissa. Elokuva pyrkii olemaan myös tuonaikaisen yhteiskunnan pienoismalli. Vartioitu kylä on kaiken kaikkiaan ensimmäisen sodanjälkeisen sukupolven elokuva sodasta, sanoo Linnasalo.

Vartioidussa kylässä näyttelevät ammattilaiset ja amatöörit yhdessä: ammattilaisista ovat mukana muun muassa Tuula Nyman, Markku Blomquist, Antti Litja, Paavo Piskonen ja Markku Huhtamo. Tuotantopäällikkönä on Reppufilmin perustajajäseniin kuuluva Jouko Lumme, pääkuvaajana Antti Peippo ja musiikin tekee Heikki Valpola. Tällaisessa periodielokuvassa ovat lavastuksien ja puvustuksen osuudet varsin tärkeitä: Pentti Valkeasuo tekee lavastuksen ja Sari Salmela puvustuksen.

Vartioidun kylän budjetti tulee olemaan puolisentoista miljoonaa markkaa, jossa Suomen elokuvasäätiö on jo suorittanut avustuksena 450.000 markkaa. Kiitetyn dokumenttelokuvan Kylän ohjaaja Linnasalo on sijoittanut myös näytelmäelokuvansa samoihin Kuhmon maisemiin. Kylä on muuten voittanut palkinnon 6.-10.4. Espanjassa Zaragozan kansainvälisessä maatalousaiheisten elokuvien kilpailussa.

Vartioidun kylän ensi-iltapäiväksi on suunniteltu 15.11. ja levityksestä huolehtii Suomi-Filmi (PL)

1978-04-26-Demari

Kuva 68: Timo Linnasalon ensimmäinen näytelmäelokuva Vartioitu kylä on ehtinyt jo ensimmäiseen kuvausvaiheeseensa. Kameran takana itse Linnasalo, hänestä oikealla pääkuvaaja Antti Peippo ja vasemmalla äänittäjä Matti Kuortti.. Linnasalon takana kakkoskuvaaja Erkki Peltomaa. [Siis vasemmalta Matti Kuortti, Matti Rahikainen, Erkki Peltomaa, Timo Linnasalo, joku nainen ja Antti Peippo.]

Linnasalo tekee pitkää filmiä

Kylästä, Timo Linnasalon laajalti tunnustusta saaneesta dokumentti-filmistä, ollaan parastaikaa siirtymässä Vartioituun kylään. Selvemmin sanoen: Timo Linnasalo tekee ensimmäistä pitkää elokuvaansa samoilla Kylän seutuilla Kainuun Kuhmossa. Kylä, joka nähtiin vastikään televisiossa, sai myös kritiikin kannukset.

Elokuvan tuottaa nimenomaan nuoren ohjaajien esiinpääsyä varten perustettu Reppufilmi Oy ja mukana filmin teossa onkin lähinnä nuorta voimaa.

Elokuva pohjautuu vapaasti kuhmolaisen Unto E. Heikuran näytelmään, johon Linnasalo tutustui jo pari vuotta sitten toimiessaan Kuhmossa läänintaiteilijana (ja tehdessään Kylä-filmiään). Silloin hän kokeili muiden harrastajien kanssa teatterin tekoakin.

Vartioitu kylä on ensimmäisiä filmejä, joissa välittyi sodanjälkeisen sukupolven näkemystä sodastamme. Päätapahtumat sijoittuvat sotakesään 1944, jolloin tappio alkaa jo olla kaikille selvä.

Elokuvan keskushenkilöt ovat lapsuudentoverit Jaakko ja Janne, jotka 1944 kohtaavat toisensa oudossa tilanteessa: Jaakko on Suomen armeijan kaukopartiomies, Janne saapuu kylään neuvostoliittolaisena desanttina.

Takaumissa, jotka on jo nyt kuvattu talvisina siirrytään 1930-luvulle. Jaakko ja Janne nähdään näissä kohtauksissa valppaina poikasina seuraamassa muun muassa suojeluskuntalaisten harjoituksia (nuorena lottana niissä on mukana Tuula Nyman, joka sittemmin nähdään myös iäkkäämpänä leski-emäntänä).

Antti Peippo, Vartioidun kylän pääkuvaaja - mukanaan Erkki Pelto-
maa ja Kari Kekkonen - kiittelee nuoren työryhmän valmiutta.

”Kaikki kävi kuin kello, työsuunnitelmat olivat valmiit ja tarkat ja niitä noudatettiin”. Näin niistä joitakin otoksia ja myös jälki näytti mainiolta.

”Elokuvan perusteemat - sodan mielettömyys ja sen vaikutus kyläläisiin - voidaan yleistää hyvinkin laajalle. Ne heijastelevat yleensäkin kaikkien sodan jalkoihin joutuneiden ihmisten ongelmia”, tekijät sanovat.

Jannen ja Jaakon aikuisia esittäjiä ei vielä ole ratkaistu, mutta useat muut roolit kylläkin. Mukana ovat muun muassa Antti Litja, Markku Blomqvist [nähtiin Kajaanin keskussairaalassa, Juha-Matti ja Kauko], Paavo Piskonen, Markku Huhtamo sekä joukko kuhmolaisia harrastajanäyttelijöitä.

Käsikirjoituksen elokuvaan on tehnyt Ilpo Tuomarila, tuotantopäällikkönä toimii Jouko Lumme, äänittäjinä Matti Kuortti ja Paul Jyrälä, leikkaajana Juho Gartz, musiikin tekee Heikki Valpola, lavastukset Pentti Valkeasuo ja puvustuksen Sari Salmela.

Paula Talaskivi

1978-04-26-helsingin-sanomat

Kuva 69: ”Vartioidun kylän” tekijöitä kuhmolaisessa talvimaastossa: vasemmalta äänittäjä Matti Kuortti, näyttelijä Matti Rahikainen, kuvaaja Erkki Pelto-
maa, ohjaaja Timo Linnasalo ja oikealla Antti Peippo.

Vartioidun kylän filmaus on päättymässä Kuhmossa

1978-08-03-Kainuun-Sanomatt

Timo Linnasalon "Vartioidun kylän" filmaukset saadaan tällä viikolla loppuun Kuhmossa. Reppufilmin ryhmä tuli Kuhmoon juhannuksen jälkeen ja työtä on tehty korkeapaineella.

"Aika käy vähiin ja päiviä on jouduttu jatkamaan. Pahimmillaan työpäivät ovat olleet 15-16 tunnin mittaisia", ohjaaja Timo Linnasalo kertoi.

Eräitä elokuvan takaumia kuvattiin Kuhmossa jo huhtikuulla. Viimeiset filmimetrit joudutaan kuvaamaan Sonkajärven Jyrkällä, koska Kuhmosta ei löytynyt sopivaa koskenrantamaisemaa. Sonkajärvellä viivytään vajaa viikko.

"Vartioitu kylä" pohjautuu aiheeltaan kuhmolaisen opettajan Unto Heikuran näytelmään, jota esitettiin Kuhmon kesäteatterissa 1974-1975. Käsikirjoituksen on tehnyt Ilpo Tuomarila.

Elokuva kertoo sotakesästä 1944 sotilaiden suojaamassa suomalaisessa rajakylässä. Toiminnallisena keskusajatuksena on kahden lapsuudenystävän, suomalaisen kaukopartiomiehen Jaakon ja neuvostoliittolaisen desantin Jannen tapaaminen kotikylässään.

"Elokuva on sekä aiheeltaan, että käsittelyltään poikkeava. Perusaihe on vakava, mutta sitä ei kuitenkaan käsitellä yksioikoisen totisesti", Timo Linnasalo totesi.

"Kuvaukset ovat onnistuneet suunnitelmien mukaan. Toinen juttu on, saadaanko kokonaisuudesta yleisöä kiinnostava".

Kyseessä on Timo Linnasalon ensimmäinen pitkä elokuva. Edellinen päätyö oli Kuhmon Nivankylästä läänintaiteilija-aikana kuvattu tunnin mittainen "Kylä", joka sai runsaasti kiitosta ja jopa "Kritiikin kannukset".

Linnasalo on saanut kokemusta myös toimimalla äänittäjänä useissa Risto Jarvan elokuvissa. Reppufilmin kuvausryhmä koostuu pääosin Filminorin henkilökunnasta.

Elokuvan tuotantopäällikkönä toimii Jouko Lumme, kuvaajina Antti Peippo, Erkki Peltomaa ja Kari Kekkonen sekä äänittäjinä Paul Jyrälä ja Matti Kuortti.

Ristelissä ja Kuumussa [Ahovaaralla ja Kuumussa. Ristelin kylä on oikeasti Ahovaaran kylä.]

Elokuvan Keskitalona on Ristelin [Ahovaaran kylän] Kaatio ja Paakinahona Kuumun Piiraala. Tulivaaran pirttiä rakennetaan elokuvan aikana, taustana ovat Ristelin Kiteen takamaat. [Reino Pikkarainen teki hirsikehikon pohjan. Mauno Kähkönen on kotoisin Kiteeltä.]

Reppufilmin käytössä on ollut suomalaisen elokuvan huipputekniikka. Yökuvaukset on pystytty kuvaamaan todella yöllä uuden valovoimaisen kameran ansiosta.

Säät ovat pääosin suosineet Linnasalon ryhmää. Kylmä puri välillä, mutta vastaavasti viime päivät ovat antaneet ruhtinaallisesti hellettä. Sade on estänyt kuvaukset vain parina päivänä.

Elokuvassa on mukana yhdeksän ammattilaista. Loput näyttelijät on koottu lähinnä Kuhmolaisteatterin piiristä.

"Kuhmolaiset avustajat ovat olleet erittäin toimivia ja kärsivälli-

siä. Muutaman kymmenen sekunnin joukkokohtaus on voinut vaatia tuntikausien valmistelun”, Linnasalo kiitteli.

Kuhmolaisten keskeisissä osissa ovat Mauno Kähkönen Tulivaaran isäntänä ja Kauko Huusko Keskitalon Heikkinä. Tulivaaran lapsia esittävät Tuula Pulkkinen ja Marko Heikura. Teppo Korhonen on kylän toinen sotapoliisi.

Ammattilaisista nimekkäimpiä lienevät Antti Litja (kersantti Tolvanen), Markku Blomqvist ja Tuula Nyman.

Kainuulaisille tuttu nimi on myös toisessa pääosassa desanttina nähtävä Raimo Grönberg. Teatterikoulussa kolmannen vuotensa syksyllä aloittava Kajaanin kaupunginteatterin kasvatti.

Ammattilaisia ovat lisäksi Kaija Kangas, Paavo Piskonen, Markku Huhtamo, Timo Torikka ja Kaarlo Karppanen.

Syksyllä viisi ensi-iltaa

”Vartioidun kylän” on määrä valmistua esityskuntoon lokakuussa. Eri asia on, milloin filmi saadaan teattereihin.

Linnasalon esikoisen lisäksi syksyllä valmistuu tiettävästi neljä muuta kotimaista elokuvaa. Näitä ovat Jaakko Pakkasvirran Eino Leino -kuva ”Elämän kevät”, Mikko Niskasen ”Syksyllä kaikki on toisin”, Seppo Huunoson ”Piilopirtti” sekä Speden uusiin Turhapuro. [Mikä Turhapuro-elokuva on kyseessä? Tämä voisi olla hyvä kiinne kohta nuoremmalle väelle.]

”Vartioidun kylän” rahoitus on ainakin alkuperäisbudjetin osalta suurin piirtein kunnossa. Elokuvasäätiöltä on luvattu 520.000 markkaa ja Mainos-TV osallistuu tiukan tullen 200.000 markalla. Filminorin panos on lähes 300.000 markkaa. Elokuvan kokonaiskustannukset arvioitiin 1.150.000 markaksi, mikä on keskimääräisesti vähän.

Esko Juppi

Kuva 71: Rintaman eri puolilla taistelevien lapsuudenystävien tapaaminen suomalaisessa rajakylässä on ”Vartioidun kylän” keskeisiä tapahtumia. Kuva kohtauksesta, jossa Tulivaaran isäntä (Mauno Kähkönen) löytää haavoittuneen desantin (Raimo Grönberg).

Vartioitu kylä 1944 ilmestyy

Vartioitu kylä 1944 ensi-iltaan

Unto Heikuran "Vartioitu kylä" -näytelmästä alkunsa saanut koko illan näytelmäelokuva on valmistunut. Kuhmossa läänintaiteilijana toimineen Timo Linnasalon ohjaama elokuva tulee ensi-iltaan 3. marraskuuta, Kuhmossa samaan aikaan kuin muuallakin maassa.

Elokuvan ohjaaja, kuvausryhmä ja tuottajayhtiö Reppufilmi Oy kiittävät erityisesti sekä kuvassa esiintyneitä kuhmolaisia hyvästä yhteistyöstä että kuvausrekvisiittaa ja -paikkoja lainanneita ystävällisestä avuliaisuudesta.

Timo Linnasalo

Pitäjänsriivali 1978 syksyllä, sivu 6, milloin tarkalleen?

Kuva 72: Ohjaaja Timo Linnasalo.

Kuva 73: Kuhmolaisia lapsia.

Kuva 74: Kuvassa Petri Heikkinen ja Kaisu Haikonen.

Kuva 75: Kuvassa muun muassa Antti Litja, Markku Huhtamo ja Kauko Huusko.

Vartioitu kylä 1944 ensi-iltaan Kuhmossa

Kuhmolainen 12.10.1978

Timo Linnasaloon ohjaama Reppufilmin tuottama valtaosaltaan Kuhmossa kuvattu elokuva *Vartioitu kylä 1944* tulee ensiesitykseen Kuhmossa perjantaina 3.11. Samaan aikaan aloitetaan elokuvan esitykset Helsingissä, Turussa ja Lahdessa. Kuhmossa elokuvaa esitetään todennäköisesti kaksi viikkoa, joten[?] yhden viikon esitykset ovat[?]. Näin tarjotaan mahdollisimman monelle kuhmolaiselle tilaisuus tutustua elokuvaan, joka monille on tullut tutuksi jo elokuvaa valmistettaessa. *Vartioitu Kylä 1944* on värikuva, jonka esitysaika on tarkasti ottaen tunti 37 minuuttia.

Vartioitu Kylä 1944 elokuva perustuu Unto Heikuran kirjoittamaan näytelmään, vaikka loppujen lopuksi elokuva on kuitenkin oma kokonaisuutensa. Vuosiluku 1944 tuli nimeen selvennyksenä elokuvan viimeistelyvaiheissa. Ammattinäyttelijöiden, muun muassa Antti Litja, Tuula Nyman ja Markku Blomqvist, lisäksi elokuvassa esiintyy huomattava joukko kuhmolaisia avustajina. Erilaisia rooli-hahmoja elokuvassa on nelisenkymmentä.

Elokuva ei vielä ole käynyt elokuvatarkastamossa, joten varmuudella ei tiedetä, tuleeko elokuvasta lapsilta kielletty tai sallittu. Linnasalo itse olettaa, että *Vartioitu Kylä 1944* tulee olemaan kielletty alle 12-vuotiailta.

Elokuvaa tehtiin Kuhmossa viime kesänä, sekä myöskin jossain määrin huhtikuussa, jolloin filmille tallennettiin joitakin talvisia kuvia. Kuvausten aikana saattoivat työssä mukana olleet todeta kuhmolaisien myönteisen suhtautumisen työtään kohtaan. Tämä tuli esille mitä moninaisemmissa yhteyksissä. Erikseen filmiryhmä haluaa osoittaa kiitoksensa kaikille mukana olleille ja apuaan tarjonneille, niin avustajille kuin erilaista rekvisiittaakin lainanneille henkilöille.

Kuhmon ensi-ilta 3.11. "Vartioitu Kylä 1944" herättämään keskustelua

Kainuun Sanomat 12.10.1978

Kuva 76: Vartioitu kylä suuntautuu sotaa vastaan, mutta ei sodan omilla, raaimmilla keinoilla. Käyttöjuonena on kahden lapsuudenystävän, sittemmin neuvostodesantin ja suomalaisen kaukopartiomiehen, kohtaaminen sodan olosuhteissa. Desantti (Raimo Grönberg) soittaa kylän heinätalkoissa suomalaisen sotilaan (Paavo Piskonen) vartioimana.

"Minulta on kysytty, miten voi tehdä elokuvan ajasta, jota ei ole elänyt! Tällainen asennehan kieltää taiteen mahdollisuuden eläytyä, hakea faktatiedoista pohjaa mielikuvitukselle", sanoo elokuvaohjaaja Timo Linnasalo, 32. Hänen pitkä esikoisensa "Vartioitu kylä 1944" tulee ensi-iltaansa pyhäinmiestenpäivän aattona 3. marraskuuta.

"Vartioidun kylän" ensi-ilta on Kuhmossa yhtä aikaa Helsingin, Turun ja Lahden kanssa. Elokuva filmattiin suurimmaksi osaksi Kuhmossa ja sen juuret ovat peräisin kuhmolaiskirjailija Unto Heikuran kynästä.

Timo Linnasalo uskoo viimeiseen sotakesään ajoittuvan elokuvan aiheuttavan keskustelua. "Toisaalta pelkään, että keskustelun argumentointi menee tasolle, joka ei vie eteenpäin."

"Vartioidun kylän" perustyyppi poikkeaa tavanmukaisesta, se ei ole yhden tai kahden sankarin elokuva.

"Se on freskotyyppinen kuvaus kyläyhteisöstä, jonka voi vetää yhtäläisyysmerkkeihin koko Suomen kanssa. Kylä sisältää hyvin erilaisia ihmisiä ja mielipiteitä."

"Käyttöjuonena on kahden lapsuudenystävän, neuvostodesantin ja suomalaisen kaukopartiomiehen tapaaminen sotilaiden suojaamassa rajakylässä. Juoni näyttää toimivan ja elokuva on itse asiassa jännittävä", Linnasalo toteaa.

"Kuitenkin olen yrittänyt välttää sitä, että kuva paikallistettaisiin Kuhmoon, Kainuuseen tai edes koko Suomeen".

"Tilanne on yleispätevä kahden maan rajalla. Olisi toivottavaa, että ihmiset osaisivat laajentaa sen sanomaa", Linnasalo sanoi.

Sodanvastaisuus keskeinen idea

”Vartioitu kylä 1944” on ennen kaikkea sodan vastainen. Se on sitä omilla keinoillaan, ei näyttäen raakaa tappamista.

Linnasalon mielestä elokuvan ilmiötä voi yhtä hyvin vetää nykypäivään: Lama on yhtä kuin sotatila, työttömät ovat invalideja ja kaatuneita.

”Kun on nousukausi tai kun sota menee hyvin, on helppo vetää yhtä köyttä. Tappion tullen mielipiteet eriytyvät.”

Sotavuosista on Linnasalon mielestä vaikeampi puhua kuin nykyajasta tai vuosisadan vaihteesta.

”Aihepiiri on paketoitu. On paljon suomalaisia, jotka eivät halua sotkea politiikkaa sotaan sen paremmin kuin urheiluunkaan”.

”Soditaan vain kauheasti, eikä kukaan tiedä miksi”.

”Helpompi kuin Kylä”

Linnasalon mielestä ensimmäinen pitkä elokuva syntyi helpommin kuin paljon kiitosta saanut lyhytfilmi ”Kylä”, kertomus Kuhmon Ni-vankylästä.

”Kylää jouduin tekemään pääasiassa yksin. Nyt on ollut mukana erinomainen työryhmä ja tukena kohtuullinen budjetti”.

Suomalaiseksi elokuvaksi ”Vartioitu kylä 1944” on silti varsin halpa. Budjetti oli 1.150.000 markkaa ja ylitykset lienevät varsin lieviä.

Esimerkiksi Pakkasvirran Leino-elokuva on tullut maksamaan lähes kolme miljoonaa.

Omilleen pääsemiseksi Linnasalon esikoinen tarvitsisi 150.000 katsojaa.

”Vartioidun kylän” ensi-illan piti alun perin olla 17. marraskuuta. Sitten sitä siirrettiin viikolla eteenpäin, mutta lopulta paljon aikaisemmaksi eli marraskuun 3. päivään.

Syynä oli Seppo Huunoson ”Piilopirtin” valmistumisen lykkäytyminen parilla viikolla.

”Vartioidun kylän 1944” ensi-ilta on Kuhmossa Kino Miilussa. Samanaikaisesti elokuva nähdään parissa helsinkiläisteatterissa sekä ainakin Turussa ja Lahdessa. Kuhmossa elokuvaa pyöritetään kaksi viikkoa. (ej)

Kuva 77: Rauhan töissä kersantti Tolvanen (Antti Litja).

Yli neljän vuoden prosessi päättymässä

Kesällä 1974 esitettiin Kuhmon kesäteatterissa kuhmolaisen kirjailijan, Unto Heikuran näytelmää Vartioitu kylä. Näytelmä käsitteli kainuulaisen rajaseutukylän eloa kesällä 1944, jolloin neuvostoliittolaisten partisaanitoiminta oli suhteellisen vilkasta, ja kyliin jouduttiin asettamaan pieniä kenttävartioita sekä niihin evakuoitujen siviilien turvaksi että suomalaisten kaukopartiomiesten tukikohdiksi.

Kuhmolaisteatterin pyynnöstä taltioimme Jouko Lumpeen kanssa osia näytelmästä filmille.

Vartioitu kylä alkoi kiehtoa elokuvan aiheena monestakin eri syystä. Sen pohjatendenssi - sodan mielettömyys - tunki kesäteatterin koomisista painotuksista huolimatta voimakkaasti läpi, se näytti tarjoavan erinomaisen pohja-asetelman sotaa käsittelevälle, mutta vähemmän veriselle elokuvalle, ja sen henkilöistä henki sellaista talonpoikaisjärkeä, jota ei voi olla kunnioittamatta.

Maanläheinen asia - RAHA

Olin samaan aikaan tekemässä dokumenttelokuvaa Kuhmon Nivan kylästä ja uskoin sitä kautta pääseväni sisälle kyläympäristöön ja sen asukkaisiin. Viimeinen vaan ei tässä maassa vähäisin syy oli sekin hyvin maanläheinen: raha. Vartioitu kylä tapahtuu puitteissa, jotka epookkiluonteestaan huolimatta näyttivät tarjoavan mahdollisuuden taloudelliseen elokuvan valmistamiseen. Näytelmä oli ilmiselvästi pitkän näytelmäelokuvan aihe, ja Suomessa sellaisen tekemiseen tarvittavat rahat - etenkin esikoiselokuvan tekijälle - ovat tunnetusti tiukassa.

Teimme suunnitelmat hyvin pienimuotoiselle, kokonaan kuhmolaisien harrastajanäyttelijöiden varaan rakentuvalle elokuvalle ja anoimme tukea. Rahaa ei saatu vuonna 1975. Seuraavana vuonna Suomen Elokuvasäätiö myönsi tukea, jota emme sitten kuitenkaan voineet käyttää, koska loppurahoitusta Valtion kamerataidoimikunnalta ei herunut. Päätimme jatkaa tuotantosunnitelmien laadintaa ja käsikirjoituksen kehittelyä.

Kolmen ehdon näytelmä

Unto Heikura oli asettanut näytelmälleen kolme ehtoa: se ei saanut loukata hyviä naapuruussuhteita, sen piti korostaa sodan mielettömyyttä ja kolmanneksi olla kuvaus kuhmolaisen rajaseutukylän elämästä kesällä 1944. Elokuvalle nämä ehdot eivät mielestämme riittäneet. Elokuva tarvitsi laajempaa perspektiiviä, yleispätevämpää näkökulmaa. Sen tuli kattaa mahdollisimman hyvin Suomessa sodan loppuvaiheessa vallinneet tunnot, mutta olla samalla myös ymmärrettävissä kaikille sotaa käyneissä ja käyvissä maissa.

1978-10-29-Uusi Suomi

Kuva 78: "Sotaelokuvia on valmistettu paljon pelkästään tapahtumien näytävyyden vuoksi. Vartioidussa kylässä sota toimii ihmissuhteiden kärjistäjänä. Taustana, jota vasten tarkastellaan aina ajankohtaisia asioita: ystävyyttä, luottamusta, rakkautta, vihaa, ihmisten oikeutta omiin ratkaisuihin, vastuuta omista teoistaan", sanoo Timo Linnasalo, 32.

Käsikirjoitus viitenä versiona

Otimme yhteyttä kirjailija Ilpo Tuomarilaan, koska näytelmä alkoi muodostua meille rajaavaksi tekijäksi - se oli liian tuttu ja läheinen. Tuomarila hajotti näytelmän alkutekijöihin, paitsi henkilöitä, loi uusia, toi mukaan klassisen draaman vankkoja aineksia, toisin sanoen kirjoitti Vartioitua kylää uudestaan. Tämä käsikirjoitusvaihe, joka kesti yli vuoden, tuotti viisi kokonaista käsikirjoitusversiota. Valmis elokuva noudattaa varsin tarkoin viimeistä niistä.

Tavanomainen juonielokuva Vartioitu kylä 1944 ei ole. Kokonaisuutena se pyrkii hahmottamaan eräänlaisen freskon tuosta kesästä 1944, jolloin sodan loppumista sekä toivottiin että pelättiin, tappio kuitenkin alkoi olla kaikille selvillä. Useimmat elokuvan henkilöistä ovat jo tavallaan luopuneet sodasta, tuleva rauha ja siihen suhtautuminen on heille tärkeämpää. Elokuvan juonellinen jännite kulkee kahden nuoren miehen, suomalaisen kaukopartiosotilaan ja neuvostodesantin risteävissä kohtaloissa.

"Kotiyhtiöni" Filminor

Syksyllä 1977 olimme kuitenkin vielä pientä käsikirjoitusavustusta lukuunottamatta pennittömiä. Perustimme Reppufilmi Oy:n koska ilman tuotantoyhtiötä on turhaa anoa tukea kokoillan elokuvalle, ja toisaalta jo olevat yhtiöt tuntuivat olevan tukossa vanhojen ohjaajien kanssa. Kuluvan vuoden alussa alkoi valjeta. Päänavaajana toimi "kotiyhtiöni" Filminor, joka suostui lähtemään mukaan kalustonsa ja henkilökuntansa osalta. Elokuvasäätiö myönsi tukea ja MTV:kin lopulta esitysoikeuksia ja mahdollisia elokuvateatterituottoja vastaan.

Kolmen vuoden rauhallisen suunnittelun jälkeen alkoi äkkiä kiire: oli varmistettava kuvauspaikat, hankittava rekvisiittaa, palkattava työryhmästä vielä puuttuvat ihmiset, valittava näyttelijät ja niin edelleen. Alkuperäissuunnitelman puhtaasta harrastajanäyttelijäpohjasta luovuttiin. Elokuvasa on 14 nimettyä roolia, näistä yhdeksässä on ammattinäyttelijä ja muissa kuhmolaisia, puoliammattilaisia harrastajanäyttelijöitä. Avustajia on lisäksi nelisenkymmentä. Helpompikin esikoisohjaajan sarka olisi voinut olla.

Tuttujen runkoryhmä

Puolellani oli kuitenkin muutama merkittävä seikka. Kuvausryhmän runko muodostui ihmisistä, joiden kanssa olen työskennellyt 1960-luvun lopulta lähtien sekä pitkien että lyhytelokuvien parissa. Kuvausryhmän varaukseton tuki auttoi huomattavasti etenkin alkuvaiheen kynnyksen yli, samoin se heijastui myönteisellä tavalla myös näyttelijöiden - niin ammattilaisten kuin harrastajienkin - työhön. Kuhmolaiset näyttelijät tunsin monen vuoden ajalta, samoin osan ammattinäyttelijöistä. Ilmaisun raamien luominen muodostui kaikesta huolimatta hyvin mielenkiintoiseksi ja haastavaksi tehtäväksi.

Kuvausvaihe sujui suunnitelmien mukaisesti. Huhtikuun alussa kuvasimme Kuhmossa talvisia takaumia viikon ajan. Pääkuvausjak-

so kesällä kesti kuusi viikkoa, viikko Sonkajärvellä ja loput Kuhmos-
sa.

Yli neljä vuotta kestänyt prosessi on päättymässä. Vartioitu kylä 1944 tulee elokuvateattereihin. Se on tehty katsojia ajatellen. Vakavasta perustemastaan huolimatta se ei ole totinen elokuva vaan sisältää varsin runsaasti myös tilanteista ja henkilöistä kasvavaa komiikkaa. Toivon kuitenkin, että sen parissa paitsi viihdyttäisiin, myös ajateltaisiin.

Sota ihmissuhteiden kärjistäjänä

Sotaelokuvia on valmistettu paljon pelkästään tapahtumien näyttävyyden vuoksi. Vartioidussa kylässä sota toimii ihmissuhteitten kärjistäjänä, taustana, jota vasten tarkastellaan aina ajankohtaisia asioita: ystävyyttä, luottamusta, rakkautta, vihaa, ihmisen oikeutta omiin ratkaisuihin, vastuuta omista teoistaan.

Timo Linnasalo

Kuva 79: Työkuva Vartioitu kylä 1944:n valmistusvaiheista. Kameran takana vasemmalla kuvaaja Antti Peippo ja ohjaaja Timo Linnasalo. Elokuvan näyttelijöitä ovat Timo Torikka, Raimo Grönberg, Kaija Kangas, Tuula Nyman, Markku Blomqvist, Antti Litja, Paa-vo Piskonen, Markku Huhtamo, Mauno Kähkönen, Kauko Huusko, Kaarlo Karppanen, Martti Kuningas ja Irma Leväsalmi.

Vartioidun kylän ensi-ilta perjantaina

Timo Linnasalon ohjaama elokuva *Vartioitu kylä 1944* saa ensi-iltansa perjantaina. Filmi kuvattiin viime kesänä Kuhmossa ja se perustuu Unto Heikuran kirjoittamaan samannimiseen näytelmään.

Elokuvan ensi-iltapaikkakunnat ovat Kuhmo, Helsinki, Turku ja Lahti. Ohjaaja Linnasalo saapuu itse Kuhmoon ensiesitykseen.

Vartioidussa kylässä eletään jatkosodan loppuvaihetta, aikaa, jolloin sodan loppumista sekä toivottiin, että pelättiin, tappio alkoi olla kaikille selvä.

Elokuvan juonen kannalta keskeisiksi nousee kaksi nuorukaista. Kaukopartiomiehenä palveleva Jaakko (Timo Torikka) tulee lomalle umpiemielisenä: edes suhde morsiameen Annaan (Kaija Kangas) ei luonnistu siten kuin ennen. Kylään ilmestyy myös neuvostodesantti Janne (Raimo Grönber). Hän on jo lapsena, 1930-luvun alussa muuttanut perheensä mukana Neuvostoliittoon ja palaa nyt vihollisena entiseen kotikyläänsä. Takautumilla kuvataan Jannen ja Jaakon yhteistä lapsuutta. Sotatilanteesta huolimatta nuorukaisten ystävyys uudistuu. Nuorukaisten katoaminen kylästä johtaa lopulta tilanteiden kärjistymiseen.

Kylään on sijoitettu ryhmä sotilaita, joiden tehtävänä on suojella asukkaita vihollisen partisaanitoiminnalta. Tehtävän helpottamiseksi kyläläiset on evakuoitu kaikki Keskitaloon. Keskitalon isäntä (Kauko Huusko) suhtautuu vastahakoisesti majoitukseen. Tulivaaran Kalle (Mauno Kähkönen) ei Keskitaloon lähde, vaan rakentaa taloaan.

Vakavaa perusteemaa, sodan mielettömyyttä ja sen vaikutusta kyläläisiin, tuetaan runsain koomisin aineksin. Elokuva sisältää jyrkkiä ja rajuja tunnelmanmuutoksia traagisesta koomiseen ja päinvastoin. Kerronnassa pyritään pelkistettyyn ja konstailemattomaan ilmaisuun, luvataan elokuvan ennakkoesitteissä.

Kainuun Sanomat 1.11.1978

Kuva 80: Viime kesänä Kuhmossa kuvattu Timo Linnasalon ohjaama elokuva *Vartioitu kylä 1944* nähdään elokuvateattereissa ensimmäisen kerran perjantaina.

”Vartioidun kylän” kirjoittaja Unto Heikura: ”Sodasta ei koskaan rauhan tarkoituksessa puhuta liian paljon”

Pelko ja miten se hallitsee syrjäisen rajakylän elämää sota-aikana. Tästä kuhmolainen kirjailija Unto Heikura lähti kehittämään näytelmäänsä Vartioitu kylä.

- Sodasta ei koskaan rauhan tarkoituksessa puhuta liian paljon, sanoo hän syyksi kirjoittamiseen.

Ohjaaja Timo Linnasalo muokkasi näytelmästä kokoillan elokuvan, jonka ensi-ilta on huomenna.

Vartioitua kylää Heikura, joka varsinaiselta ammatiltaan on opettaja, pitää parhaimpana näytelmänään.

- Jos siitä ei olisi tehty elokuvaa, olisin rakentanut sen pohjalta romaanin.

Vartioitu kylä kertoo pienestä kyläyhteisöstä sotatoimialueen sivussa, rajan pinnassa. Siellä liikkuvat vain omat kaukopartiomiehet ja partisaanit.

Ihmiset kokoontuvat joka yö evakkoon kylän keskeiseen taloon. Päivällä he käyvät normaalisti työssä.

- Näytelmässä olen halunnut kuvata pelkoa. Sitä, miten se hallitsi koko kyläyhteisöä.

Syrjäkylien puolestapuhuja

Ensimmäisen näytelmänsä Härkähäät Heikura kirjoitti kymmenen vuotta sitten. Siinä erään kyläkunnan isännät sonniosuuskunnalle varoja kerätessään innostuvat ottamaan avuksi myös pontikankeiton ja saavat tästä asianmukaiset käräjätuomiot. [Muutin preesiin.]

Niin Härkähäihin kuin muihinkin näytelmiinsä Heikura on saanut aiheen todellisista tapahtumista, mutta punonut sitten niiden ympärille mielikuvitusjuonen.

- Ei kukaan jaksaisi näytelmissä katsoa todellista elämää.

Kymmenen vuoden aikana on Heikura ennättänyt kirjoittaa kaikkiaan seitsemän näytelmää. Viimeisen niistä, Puolukkasodan, jossa käsitellään joka miehen oikeutta TV 2:lle.

Kaikissa näytelmissään Heikura puhuu syrjäkylien ja niiden asukkaiden puolesta, kuvaa heidän vaikeuksiaan ja hätää.

Muuttuva yhteiskunta murjoo yksinkertaisia ihmisiä, jotka eivät halua antaa periksi, vaan tahtovat jäädä elämään ja asumaan vanhoihin kyliinsä.

- En haluaisi, että syrjäkylät kuolevat. Jotain perinteisen arvokasta katoaa näiden kyläkuntien mukana.

- Niissä ihmiset tuntevat toisensa ja toisten vaikeudet. Auttava käsi on huomattavasti lähempänä kuin kiireisessä kaupunkiyhteisössä.

Itse samasta ympäristöstä

Heikura itse on syntynyt samanlaisesta kyläyhteisöstä. Aiheet näytelmiinsä hän on saanutkin lähinnä lapsuutensa maisemista.

Kun ne nyt uudelleen palaavat mieleen, on hyvä tarkastella, miten kaikki on muuttunut viimeisten kymmenien vuosien aikana.

Näytelmässään Kylän viimeinen nainen Heikura kertoo syrjäky-

Kuva 81: -Vartioidussa kylässä olen halunnut kuvata, miten pelko vaikuttaa pienen kyläyhteisön elämään. Jos näytelmästä ei olisi tehty elokuvaa, olisin muokannut siitä romaanin. [valokuva Kari Rouhiainen]

lien ukkoutumisesta. Tilastojen mukaan kolmea neljää miestä kohti syrjäkyliin jää vain yksi nainen.

Näytelmässä neljä miestä taistelevat kylän viimeisestä naisesta. Jokainen haluaisi sukunsa jatkuvan. Viimeisen naisen lähteminen tietäisi kohta koko kylän elämän loppumista.

- Jos yhteiskunnallisesti ajattelee, niin viime aikoina naisasianaiset on johdettu "harhaan". Yhteinen asia on muuttunut oman edun tavoitteluksi.

Itse naisen asemasta käytävän keskustelun Heikura haluaa erottaa tästä, ja sitä hän pitää tärkeänä.

Näytelmässä on korostetusti päähenkilöksi kohotettu kylän ainoa nainen. Heikuran mukaan suomalaisesta näytelmäkirjallisuudesta puuttuvat naispäähenkilöt.

Keinottelua ja hämäystä

Näytelmissään Heikura tuo esille keinottelun ja kieroilun, jonka kohteeksi maalaisväestö on joutunut.

1950- ja 1960-luvuilla syrjäkyllillä noin kolmasosa tilakaupoista meni huijauksen kautta todellista arvoa matalampaan hintaan keinottelijoille. Väestön hetkellistä hätää käytettiin häikäilemättömästi hyväksi.

Pihkasetelit-niminen näytelmä rakentuu todellisuudessa tapahtuneen maakeinottelun ympärille.

Rantatontin ostaja saapuu pieneen kylään. Isäntä, jolta vastikään on palanut talo, joutuu tontinostajan kynsiin. Pilkkahinnasta menevät maat ja mannut, jotka keinottelija myy nopeasti edelleen kahteen kertaan ja jymäyttää näin uudelleen.

Pihkaseteleistä Heikura itse sanoo, että toivottavasti edes joku sen ansiosta on jättänyt tilansa myymättä.

Kettuvaarissa, joka etupäässä kertoo nuorison ja vanhan väen välisestä ristiriidasta, on taustalla hurmosliike, joka uskon avulla hämää ja lypsää hyväuskoista maalaisväestöä.

Näytelmässä Yli nollarajan perätään taas kehitysaluekuntien asukkaille oikeuksia samanarvoiseen elämään kuin vauraassa etelässä.

En kirjoita elääkseni

Heikura on törmännyt myös tavallisiin kotiseutukirjailijan vaikeuksiin. Kun aihe on poimittu lähiympäristöstä, aina riittää ihmisiä, jotka väittävät, että nyt on kirjoitettu juuri heistä.

Kotipitäjänsä Kuhmon Heikura sanoo tarjonneen hyvän ympäristön kirjoittamiselle.

- Täällä ei törmää ihmeellisimpiin uskonnollisiin ja aatteellisiin painostusryhmiin, vaan saa elää rauhassa.

- Kuhmossa on kirjoitettu kotiseutukirjallisuutta jo kymmenen vuotta. Nyt aletaan myös muualla herätä. Ammattiteatterit alkavat hakea näytelmiä vastaavilta alueilta.

Tunnustusta näytelmistään Heikura on saanut apurahojen kautta, mutta hän on päättänyt lopettaa niiden anomisen.

- Tulen toimeen opettajan palkallanikin. Apurahat tuovat vain painostavan tunteen, että niille on saatava uutta vastinetta.

- Nyt ne ovat enemmänkin köyhänapu kuin taiteilijapalkinto. Pa-

rempi olisi mielestäni palkita tehdystä työstä.

Kuhmolaisia mukana

Vartioidun kylän ohjaaja Timo Linnasalo ja Heikura tutustuivat, kun Linnasalo tuli Kuhmoon kulttuurisihteeriksi. Myöhemmin hän toimi vielä kaksi vuotta Oulun läänin toisena läänintaiteilijana. Tuolloin kypsyi ajatus näytelmän muokkaamisesta elokuvaksi.

Elokuva on kuvattu Kuhmossa ja siinä on mukana samoja harrastelijanäyttelijöitä, jotka aikaisemmin olivat esittämässä sitä Kuhmon kesäteatterissa.

Kun Vartioitu kylä huomenna alkaa pyöriä Helsingin, Turun ja Lahden elokuvateattereissa, alkavat samalla sen esitykset Kuhmossa, Kino Miilussa, missä vietetään varsinaista ensi-iltaa.

Matti Piirainen

Vartioitu kylä kunnianhimoinen esikoiselokuva

Huomenna saa kolmas kotimainen elokuva ensi-iltansa tänä syksynä. Eikä siinä kaikki: saamme myös uuden kokoillan elokuvan ohjaajan.

”Vartioitu kylä” on tähän saakka lyhytfilmeillä mainetta niittäneen Timo Linnasalon esikoiselokuva.

Eikö ole pelkoa, että se jää muiden kotimaisten elokuvien jalkoihin, Timo?

- Se on vähän kaksipiippuinen kysymys, Linnasalo puntaroi.

- Kotimainen elokuva voi tukea toinen toistaan, ne saavat huomiota samassa aallossa. Esimerkiksi Helsingin suuri elokuvayleisö reagoi varmasti juuri näin, eli osoittaa suurempaa huomiota.

- Tilanne on maaseudulla toinen. Filmijakelu toimii niin, että kahta kotimaista uutuutta saatetaan esittää samalla paikkakunnalla yhtäaikaan. Yleisö joutuu valitsemaan niiden välillä ja voi käydä, että vain toinen tulee katsotuksi.

- Tässä jakelijat Suomi-Filmi ja Kinosto tavallaan kilpailevat meidän elokuvantekijöiden kustannuksella, Timo Linnasalo moittii.

Sille ei voida mitään, että elokuvat valmistuvat ensi-iltaan juuri syksyisin. Kuvaukset tehdään pääasiassa kesällä siksikin, että ammattinäyttelijät ovat talvet kiinni teattereissa.

”Vartioitu kylä” pohjaa kuhmolaisen Unto Heikuran samannimiseen näytelmään, joka pyöri Kuhmon kesäteatterissa 1974-1975. Timo oli tuolloin Kainuun läänintaiteilijana Kuhmossa asuen, siinä alkuaikasetelma elokuvan teolle.

Sisällöltään ja käsittelytavaltaan ”Vartioidussa kylässä” on jotain tuttua ja nähtyäkin. Elokuva analysoi ihmisen käyttäytymistä ja kehittymistä sodan poikkeuksellisissa oloissa. Veijo Merimäinen asetelma siis.

Timo itse on sitä mieltä, että aihepiiriä ei ole ammennettu tyhjäksi tämänkään elokuvan jälkeen.

Oleellista onkin, kuinka tuo analyysi tehdään. Tässä kunnianhimoisessa elokuvassa psykologinen ote pitää, se lujentuu elokuvan loppua kohti tiivistyksen ja väkevöityksen.

Toiminnallisesti keskeistä elokuvassa on kahden lapsuudenystävän, Jannen ja Jaakon, välisen suhteen kehittyminen. Pojat tapaavat sodan aikana yllättävissä oloissa, Jaakko on kaukopartiomies, Janne vastapuolen partisaani.

Elokuva peilaa yleensä ihmisenä oloa sodan mielettömissä tilanteissa, joita vastaan toisaalta pannaan kyläläisten vahva terve maalaisjärki, jonka ylistystä koko elokuva on.

Kylän siviiliväestön asenteissa heijastuu myös sodan perusteiden vieraus heille, pohja nykyiselle ulkopoliittiselle realismille ja hyvillä idänsuhteille.

Mukana on sen hetkistä tilanteista yli nousevaa symboliikkaa: taloa rakennetaan, vaikka sota riehuu vieressä, kaukopartion ammatitappajalle odottaa tyttöystävä lasta.

Elokuvan varsinaista ensi-iltaa vietetään huomenna Kuhmossa,

Ilta-Sanommat 2.11.1978

Kuva 82: Anna (Kaija Kangas) ja Jaakko (Timo Torikka).

Kuva 83: Kahden lapsuudenystävän, Jannen ja Jaakon, välisen suhteen kehittyminen on elokuvan pääjuoni.

josta Linnasalo teki Kritiikin kannukset tuoneen dokumenttifilmin "Kylä" aiemmin. Nytkin kylän väki osallistui monella tapaa elokuvan tekoon. Joukkokohtauksissa, jopa keskeisissä rooleissakin. Kuvauksen kyläympäristö saatettiin 1944-vuoden tasalle kuhmolaisista osin hyljätyistä, osin asutuista taloista.

Ammattinäyttelijäin (muun muassa Antti Litja, Tuula Nyman) rinnalla tekevät vähintään yhtä hyvää työtä päärooleissa teatterikoulu-laiset Raimo Grönberg (Jannena), Timo Torikka (Jaakkona) ja Kaija Kangas (Annana, Jaakon tyttöystävänä).

Kuhmolaiset harrastelijänäyttelijät Mauno Kähkönen Kalle Tuli-vaarana ja Kauko Huusko Heikki Keskitalona osoittavat, että on rooleja, joista varsinaiset ammattilaiset eivät selviydy sellaisella aitoudella kuin hyvä amatööri.

Elokuvia aiheesta

Timo Linnasalo kumartaa elokuvan esikatselijoille ja huomauttaa nöyrimmästi, että elokuva ei ole ohjaajan tekele.

- Tämä on ryhmätyö. Minulla on ollut ilo pitää apunani maan ammattitaitoisinta ja luovinta työryhmää.

Hyvän, kauniin kuvaustyön ovat tehneet Antti Peippo, Erkki Pelto-maa ja Kari Kekkonen, joiden kamera-ajot tuovat mieleen Jancson kuvaustyylin.

Heikki Valpolan käsialaa on lyyrinen partisaanin laulu ja elokuvan muu musiikki

Timo itse on aiemmin ollut mukana monen elokuvan teossa äänittäjänä. Noista ajoista on kertynyt oppia erityisesti Risto Jarvalta.

Mitä tämän jälkeen, Timo Linnasalo?

- Jos katsotaan tilastoja, ne näyttäisivät, että ei enää kokoillan elokuvia. Meillähän on Suomessa valtava määrä vain yhden pitkän elokuvan ohjanneita.

- Sanotaan näin, että tämä elokuva syntyi aiheesta. Se vaatii esitysmuodokseen kokoillan elokuvan. Jos sellaisia aiheita tulee eteen, katsotaan sitten.

- Todennäköistä on, että lähiaikoina teen lyhytfilmejä ja äänitän - se on mukavaa puuhaa.

Eija Ailasmaa

Kuva 84: Timo Linnasalo: - Teen lisää kokoillan elokuvia, jos sellaisia vaativia aiheita tulee eteen.

Kylässä sattuu ja tapahtuu

Joissakin ulkomaisissa tarkkailupisteissä on varsin arvovaltaisain voimin oltu sitä mieltä, että suomalainen elokuva on tällä hetkellä Pohjoismaiden kiinnostavinta ja elävintä.

Tuohon olemme tietysti jäävejä sanomaan mitään, mutta kiinnostavissa merkeissä kotimainen elokuvavasyksy Niskasen ja Pakkasvirran uutuuksien jälkeen jatkuu edelleen.

Myönteisenä merkinä on pidettävä sitäkin, että esikoisohjaajille näinä aikoina kaikesta huolimatta löytyy tilaa. Nyt on ensimmäisen pitkän elokuvansa tehnyt Timo Linnasalo, joka pari vuotta sitten sai kritiikin kannukset kainuulaisdokumentistaan "Kylä".

Vartioitu kylä 1944 (La Scala, Sininen kuu, Riviera)

Samoihin kainuulaisiin maisemiin sijoittuu myös Linnasalons pitkä esikoinen "Vartioitu kylä 1944", joka on ottanut aiheensa Unto Heikuran kuumolaisessa kesäteatterissa esitellystä näytelmästä, mutta kehitellyt sitä jokseenkin vapaasti edelleen.

Tapahtumat sijoittuvat kainuulaiseen rajakylään viimeisenä sotakesänä ja aiheena on se, miten ihmiset kokevat tilanteen, kun kylään sijoitetaan pieni sotilasosasto vilkastuneen partisaanitoiminnan varalta. Yksi desantti, entinen kylän poika saadaan vangiksi, mutta lomalla oleva sotilas, lapsuudentoveri päästää hänet vapaaksi ja karkaa hänen mukaansa.

Laajemmassa mielessä elokuva kysyy, mitä sota on tehnyt näille ihmisille, kyläläisille ja sotilaille, ja miten he aikovat elää vastedes kaiken kokemansa kanssa. Se palaa myös hiukan pitemmälle historiaan ja kysyy, mikä on erottanut kasvinkumppanit, joista toisesta on perheen muutettua pulavuosina Neuvostoliittoon tullut desantti, toisesta hermoheikko kaukopartiomies.

Linnasalons käytössä on ollut paljolti sama työryhmä kuin edesmenneellä Risto Jarvalla ja tämä näkyy korkeatasoisena teknisenä osaamisena. Kuvaukseltaan (Antti Peippo) "Vartioitu kylä 1944" lieinee hienoimpia, mitä suomalainen elokuva tuntee. Jarvan perintö näkyy myös herkkyydessä, millä luontokuvat on talletettu ja miten ihmisen ja luonnon suhde elää kuvissa.

Draaman puolella "Vartioitu kylä 1944" sen sijaan jättää toivomisen varaa. Elokuva tuntuu lähtevän liikkeelle kankeasti ja hajanaisesti. Ihmisiä tuntuu olevan liikaa, ihmisten väliset suhteet jäävät ulko-kohtaisiksi eikä kukaan tunnu kasvavan tyyppiä täyteläisempiin mittoihin. Epätasaisesta näyttelijätyöstä paistaa paikoin harrastajateatterin pohja läpi, mutta toisaalta esimerkiksi Antti Litja pystyy pienin keinoin ilmeikkääseen tulkintaan.

Vasta loppua kohti draaman jännitteet alkavat purra tehokkaasti. Varsinaisten tapahtumien päästessä käyntiin langat alkavat solmiutua yhteen ja muutamissa joukkokohtauksissa, kuten tanssiaisjaksossa ja siihen liittyvissä desantin kuulusteluissa, tai sotapoliisien käynnissä tiivistyvät hyvin tarinan eri aiheet ja kerrokset. Tältä pohjalta loppukohtaus sitten kasvaa aidosti koskettavalle tasolle.

Sakari Toiviainen

1978-11-03-Ilta-Sanomat

Kuva 85: Sodan kasvoja kesältä 1944: Antti Litja ja Jouko Lumme Timo Linnasalons esikoiselokuvassa "Vartioitu kylä 1944".

Vartioidun kylän nykypäivää - Filmin myötä palautuvat pelko ja ahdistus

Helsingin Sanomat 11.4.1978

Timo Linnasalo teki elokuvansa "Vartioitu kylä 1944" Kuhmossa ja toi myös ensiesityksen kuhmolaisten katsottavaksi. Sikäläisten rajaseutuasukkaiden sota-aikaiset tuntemukset heräsivät hetkessä elämään.

Muistot nostivat mieliin alituisena kouristaneen pelon ja ahdistuksen samalla kun lukemattomat omakohtaisina koetut kertomukset pulppusivat filmin havahduttamina esiin.

Linnasalo tarttui Vartioidun kylän tapahtumien kulkuun kiinni kuhmolaisen kirjailijan Unto Heikuran samannimisen näytelmän kautta, ja Heikura puolestaan oli tapahtumissa sisällä omakohtaisilla sota-aikaisen Kuhmon Kuumunkylässä viettämänsä lapsuuden kokemuksilla. Tämä nykyisen Kostamuksen rajaportin suulla oleva kylä koki viime sodan loppuvaiheissa tapahtumat, joista niin näytelmä kuin elokuvakin ammentavat ideansa.

Elokuva perustuu ohjaajan mukaan ei todellisiin vaan todenmukaisiin tapahtumiin, joiden avulla sen rauhansanoma välittyy katsojille. Myös Heikura vakuuttaa, ettei kuhmolaisessa kesäteatterissa menestyksellä esitetty näytelmä ole dokumentti eikä liioin missään tapauksessa pyri politiikan tekoon. Heikura ei edes korosta Linnasalon lailla näytelmänsä pasifistista tavoitetta, mikä sillä kuitenkin on jo loppukohtauksen mielettömän katastrofin ansiosta.

Vanhusten ja naisten kylä

Kuumunkylä eli sotakesänä 1944 omaa rajaseutulaisperukkalaista elämänsä: kasvatti karjaansa, viljaansa, kessumaitaan ja lapsiaan. Raa-

Kuva 86: Kirjailija Unto Heikura Kuhmon Kuumunkylän raitilla, missä vartioidun kylän elämää elettiin sodan varjossa.

vaat miehet olivat rintamalla, kylä oli naisten ja vanhusten käsissä.

Rintama jyrisi kohtalaisen kaukana, mutta vihollinen oli lisännyt linjojen takaista desanttitoimintaansa siinä määrin, että rajakyläisten siviilien suojaksi oli asetettu kenttävartioita. Kuumussa oli yksi niistä, ja kyläläiset saivat liikkua askareissaan aseistetut sotilaat seuranaan.

Sotilaista huolimatta - ja sotilaiden vuoksi - kyläläisille sattui kaikenlaista. Heidän olisi kaikeksi ollut turvallisinta lähteä muiden rajan asukkaiden lailla evakkoon, mutta korpeensa kiintyneiden raivaajien jukuripäisyydellä he kieltäytyivät. Jäivät sittenkin, vaikka vallan hyvin tiesivät jäämisen riskit.

Unto Heikura pukee väestön ajatukset erään näytelmänsä keskustahmon avainrepliikissä [puuttuu vähän]

* suureksi osaksi poltettu talvisodassa, ja uudisrakentaminen oli vielä kesken. Kirjailija Heikurankin isä kyhäsi neliseinäistä mökkiä perheelleen raidan juurelle vasta jatkosodan kestäessä päästäkseen huonemiehenä tai risumajan asukkaana elämisestä. Kessumaa pukkasi nurkanjuuressa tummanpuhuvana virginialaista yhtä itsepäisesti kuin talonrakentaja nosteli hirsikertoja päällekin.

Hillitön pako

Sodan loppuvaiheessa viiden ikävuoden pykälään ehtineen Unto Heikuran muistoon jäi vallankin eräs hillitön pakojuoksu vihollispartion edellä. Yksityiskohdat eivät palaudu mieleen, mutta sitä voimakkaampana pelon muisto ja muisto siitä, miten kipeästi sattui polviin, kun poikaressu tavan takaa suistui kumoon koleikkoisella kinttupollalla ja pitkospuilla.

”Toisen kerran olimme äitini ja kaksi sisarustani, minä kolmantena ja nuorimpana, heinäkorjuussa uuden kotimme lähellä, kun pienen matkan päästä suolta, missä naapurimme olivat niin ikään heinätoivissa, alkoi äkkiä kuulua kiivasta tulitusta. Äiti sieppasi meidät mukaansa ja kainaloonsa yhden huovan talon portailta. Kiireellä pakenimme kallionkoloon lähelle metsälähdettä, josta haimme juomaveden. Pitkän kauhuntäyteisen kyyrötyksen jälkeen äiti lähti varovaisesti suojaa hakien ottamaan selvää, mistä oli kysymys. Vasta monien pelon ja odotuksen tuntien jälkeen hän tuli noutamaan meidät.”

Tapaus selvisi kuitenkin onnellisesti: niittomiehiä ei ollutkaan häirinnyt partisaaniryhmä, vaan karhu, joka aukealle tultuaan joutui heinäntekijöiden mukana kaiken varalta olleiden aseiden tulitukseen.

Desantin kohtalo

Kuumulaisen maanviljelijä[puuttuu hieman]

* tulisi desantti, niin kirveestä saisi.

”Äkkiä havaitsimme polun varrella venäläisen sotilaan maastotuneena vartioimassa metsälinjaa. Sotilas huomasi samalla hetkellä meidät ja hyppäsi edellä menevän Arvon ja minun välille polulle tehden nopeasti kiväärillään latausliikkeen.”

Kuva 87: Tauno Pulkkinen: heläytin kirveellä desanttia otsaan.

Takana kävelleet naiset lähtivät huutaen karkuun tulosuuntaamme. Sotilas lähestyi Taunoa kivääri ojossa ja venäjäksi komentaen.

”Minä huusin Arvolle, joka oli sen takana, että lyö sitä kirveellä, mutta Arvo säntäsi metsään pakoon ja minä jäin sotilaan kanssa kahden polulle. Se tuli aivan eteeni, kiväärinpiippu jo painoi rintaa. Katsoa napitimme hetken toisiamme silmiin, kun äkkiä heläytin olallani olleen kirveen hamaralla sitä kaikin voimin otsaan.”

Isku osui ”justiinsa” kohdalleen ja sotilas kellahti polulle selälleen, kivääri kirposi maahan. Tauno ei jäänyt enää hetkeksikään paikalle, vaan pinkaisi toisten perään kylään.

Paikalle rientänyt sotilasosasto löysi reilun kivenheiton päästä harjanteen takaa lähes sadan miehen vahvuisen vihollispartion.

Tauno Kinnusen kamarin seinällä on Mannerheimin allekirjoittama kunniakirja, jolla Marski ilmoittaa palkitsevansa nuoren miehen Suomen kansan puolesta ja nimissä vapaudenmitalilla. Itse mitalista Tauno lukee mielihyvällä tekstiä: ”Urheudesta - För tapperhet” ja muistelee, ettei silloin tainnut paljon edes ehtiä pelottaa.

Naapurin heila

Emäntä Aune Kinnunen, Taunon myötä- ja vastamäen kumppani, asui hieman länteen Kuumunkylästä, Vihtavaaralla ja oli sodan aikana vallan pieni tyttö, mutta muistaa elävästi, millaisen pitkäaikaisen vaikutuksen jätti desanttitytön ilmestyminen eräänä pimeänä syysiltapuhteena Vihtavaaraan.

[puuttuu hieman]

* tin uunilta, jyväsäkkien välistä kömpi esiin sotilaspuvustaan suoriutunut hyvin kaunis tumma tyttö. Pitkät hiuksensa hän oli kammannut päätä kiertäviksi palmikoiksi ja siistiytynyt kaikin puolin.

Ennen kuin poliisit veivät tytön, tämä oli esiteltyt tuoreita naapurimme pojasta otettuja valokuvia. Poika oli jäänyt joitakin aikoja sitten sotavangiksi ja tyttö oli sanonut olevansa aikeissa jäädä Suomeen aloittaakseen uuden elämän täällä, kunhan poika aikanaan palaisi vankeudesta. Kukaan ei tiedä, miten tytön sittemmin kävi.

Kyläläiset löysivät partisaaniryhmän jättämän laskuvarjon ja ompelivat siitä suureen tarpeeseensa vaatteita. Myös desanteille pudotettuja säilykemuonia löydettiin ja syötiin.

Sissisodille tyypilliseen tapaan iskuja seurasivat vastaiskut. Väki tulkitsi niin desanttitytön kiinnostumisen kuin kirveskahakan jälkeiset partisaanihyökkäykset ja lukuisat muut iskut, joissa sai surmansa useita rajakyläisten siviilejä, venäläisten kostoiksi.

Iltamat ja partisaanit

Mutta tapahtuipa ympärillä kuinka hirveitä hyvänsä, vartioitu kylä eli omaa, suljettua ja silti elävälle ihmisyydelle tyypillistä arkeaan. Taloissa oli naisväkeä melko runsaasti, tyttöihmisiäkin. Ja mitäpä sotilaat olisivat olleet, elleivät olisi kiinnostuneet näistä. Iltamia pidettiin ja sillalla tanssittiin. Useasti tanssit keskeytyivät pakoon juoksuun ja mandoliininsoitto vaihtui konepistoolien kalmanlauluun.

Kuva 88: Aune Kinnunen: kyläläiset löysivät partisaaniryhmän laskuvarjon.

Tauno Kinnunen kertoo, miten hän kerrankin kesäiltana joutui keskenkasvuisuudestaan huolimatta vartiomieheksi: "Järvenrantakaisella vartiossa ollut sotamies oli iskenyt silmänsä johonkin kylän tyttöön ja halusi välttämättä päästä tämän luo. Siksi hän ripusti konepistoolin kaulaani ja neuvoi, että jos vatukossa alkaa kohista, osoita kohti ja paina tuosta."

Partisaanit olivat useinkin suomalaisiin sotilasasuihin sonnustautuneita ja suomen kielen taitoisia. Seikka herätti kyläläisissä aprikointia, olisiko joku näistä kenties entisiä naapureita.

Kuumusta näet meni 1932 pulavuonna kuusitoista ihmistä rajan taakse paremman toimeentulon toivossa, ja sotavuosina riitti arvuuttelua, olisiko desanttien paikallistuntemus kenties peräisin vanhoilta tutuilta toisinajattelevilta.

Sotapoliisit ja saksalaiset

Suomalaiset kaukopartiot käyttivät kylien kenttävartioita tukikohtana retkillään, ja kun sodan viime kuukausina saksalaiset joukot alkoivat liikehtiä näilläkin seuduilla, oli kenttävartion miehillä kyllin tekemistä ja kylän sadalla siviilillä niin katsomista kuin kuunnelta-vaakin - ja väistelemistä.

Sotapoliisit levittivät kaiken lisäksi omia epäilyksiään siviilien otaksutuista punikki-, käpykaartilais- ja neuvostosympatioista. Ei ollut ihme, että eräs vanhoista isännistä hermostui, tempaisi puntarin seinältä, karjaisi tyystin sydämistyneenä kauheimman voimasanansa "Voi emaskoinie" ja oli vähällä panna hyrskynmyrskyn.

Hiljaiset ihmeteot

Jälkikäteen rauhallisesti arvioiden näiden kinttupolkujen ja viheliäisten kärryteiden takaisten rajaseutujen naisväki teki noina aikoina suunnattoman määrän hiljaisia ihmetekoja.

Kenties heidän ponnistuksiaan kannusti syrjäisen Naavalan mökin vaimon Enni Haverisen selviytyminen evakuointiviranomaisten unohtamana yksin viiden alle kymmenvuotiaan lapsensa kanssa kahdesta ensimmäisestä talvisotakuukaudesta. Emäntä Haverinen löydettiin ja saatettiin turvaan, lumen, hirmupakkasten ja kaiken loppumisen keskeltä erämaasta kuusi päivää ennen kuin hän synnytti kuudennen lapsensa.

Viinan etsintä

Tänä päivänä kun rajan yli tehdään rauhan työtä, [tässä 1978-vuoden reaali maailman] vartioidussa kylässä muistellaan levollisin tunnoin menneitä tapahtumia, pohdiskellaan niiden merkitystä ja kulloistenkin ratkaisujen seuraamuksia.

Likipitäen jokaisesta kylän talosta käy mies tai pari ansiotyössä Kostamuksen suurella siirtotyömaalla. Sieltäkin karttuu kertomusvarastoihin ja tulevien filmintekijöiden virikkeeksi kokemuksia.

Muuan nuorukainen selvittää katumuksenryppy otsalla, kuinka työmaalla hiljattain niin tavallisen ryyppyillan kestäessä viina pääsi loppumaan ennen aikojaan, ja sitä oli lähdettävä hankkimaan lisää. Kun tutuilta ei löytynyt, nuorimies hankkiutui siirtolan ulkopuolisiin Akonlahden ja Kontokin siviilikyliin etsintäkierrokselle.

Miliisi yhytti hänet tietysti näistä luvattomista puuhista ennen pitkää, ja niin nuorukainen hakee nyt elämänsä seuraaville askelille jalsansijaa työttömänä ja passittomana.

Teksti Jorma Korhonen

Kuvat Jaakko Julkunen

Tästä filmistä ei kohista, sitä katsotaan

Suomalaisen elokuvan toivon pilkahdus

* Timo Linnasal on ohjaama Vartioitu kylä 1944 - elokuva on kuin toivon pilkahdus: vähäisestä mainonnasta huolimatta sen katsojaluvut ovat olleet jatkuvassa nousussa neljän ensimmäisen viikon aikana.

Se on sitäpaitsi todentuntuisimpia, aidoimpia ja ajatuksia herättävimpiä kotimaisia pitkiin aikoihin.

Kerromme nyt elokuvasta ja sen vaatimattomasta ohjaajasta Timo Linnasalosta.

Tulivaaran Kallea, sodan jyskeessä taloa rakentavaa miestä näyttelle vakuuttavan aidosti Mauno Kähkönen. Hän on Kuhmon kesäteatterin yleisölle vanha tuttu ja todellisuudessakin maanviljelijä. Kivääriä pitelee sodan vauhkoonnuttama sotamies Kervinen (Paavo Piiskonen), yksi kylän vartiosta.

Parasta mitä elokuvasta voi sanoa, on että sen nähtyään sitä ja sen sanomia ajattelee vielä jälkeenkin päin. Timo Linnasal on ohjaama Vartioitu kylä 1944 ei hyppää silmille suoraan valkokankaalta, mutta jotenkin se ja sen sisältö jää kiertelemään mielen sopukoihin viikkokausiksi.

Välillä tulee mieleen, että sen voisi vaikka katsoa uudestaan, mutta laiskuus ja televisio vievät voiton; lopputulos kai on se, että jotkut Vartioidun kylän kysymykset jäävät lopullisesti ratkomatta ja painuvat lopulta unhoon kaiken sen alle, mitä nykyaika kaataa ihmisen silmille ja niskaan.

Siinä nyt on elokuvan lyhyt arvostelu, muulla tavalla sen herättämiä tunnelmia on vaikea kuvailla.

Kuva 89: Tulivaaran Kallea, sodan jyskeessä taloa rakentavaa miestä näyttelle vakuuttavan aidosti Mauno Kähkönen. Hän on Kuhmon kesäteatterin yleisölle vanha tuttu ja todellisuudessakin maanviljelijä. Kivääriä pitelee sodan vauhkoonnuttama sotamies Kervinen (Paavo Piiskonen), yksi kylän vartiosta.

Konstailematon elokuva se on, niin kuvalliselta kerronnaltaan kuin keskushahmojensakin puolesta. Sen rytmi on juoheva, mutta ei jähmeä, osittain ammattilaisten, osittain amatöörien näyttelijäsuoritukset eläviä ja ällistyttävän todentuntuisia. Jopa suomalaisten elokuvien ikuinen kompastelukivikko, replikointi, on elävää ja aitoa lähes kaiken matkaa.

Miksi, Linnasalo?

Timo Linnasalo ei ole uusi ilmiö elokuvamaailmassa, vaikka Vartioidun kylä onkin hänen ensimmäinen kokoillan elokuvansa. Vuonna 1971 hän teki puolen tunnin mitaisen lyhyt-kuvan nimeltä "Luonto ja työ" saaden siitä seuraavana vuonna laatupalkinnonkin.

Vuonna 1973 hän matkusti Kuhmoon tekemään lyhytelokuvaa "Kylä", mutta pääsi sen kanssa alkuun vasta seuraavan vuoden keväällä. Välillä hän oli puolitoimisena kunnan kulttuurisihteerinä ja seuraavaksi läänintaiteilijana. Elokuvanteko sai odottaa, mutta kun Kylä valmistui, se toi tekijälleen kritiikin kannukset.

Tämän Vartioidun kylän aitous ehkä perustuukin paljon siihen, että Linnasalo on ehtinyt tutustua niihin ihmisiin, olosuhteisiin ja ajattelutapoihin, joissa filmi liikkuu.

Linnasalo sanoo, että tämä elokuva tuskin jää hänen päähänsä pyörimään, se on teattereissa ja siitä on hyvä päästä eroon.

- Sensijaan aihepiiri kyllä jää. Minulle aiheet eivät ole mitenkään sattumanvaraisia, vaan pikemmin jonkinlaista maailmankatsomuksen hakemista. Suurin osa ihmisen problematiikasta niin Suomessa kuin muuallakin pohjautuu siihen maaseudun ja kaupunkien kulttuurin muotoutumisvaiheeseen, jota on jouduttu elämään pitkään ja jota eletään edelleen. Näiden kahden elämänmuodon välillä on jo nyt hälyttävän selvä katko, joka kasvaa kaiken aikaa. Ihmisetkin on jo täysin predestinoitu tässä maassa - yhtäällä on MTK, joka "omistaa" tietyn ihmisryhmän, toisaalta SAK ja muut ryhmittymät, jotka hallitsevat taas toisia ihmisryhmiä. [ammattiliitot vai kapitalisti omistavat?] Kukaan ei edes ole asettanut tällaista ilmiötä kyseenalaiseksi.

- Näissä aiheissani minulla on ollut tarve tulla hitaasti maalta kohti kaupunkikulttuuria, ihan niin kuin koko muutoskin on tapahtunut. Muulla tavalla näin valtavaa asiaa voisi olla vaikea päästä ymmärtämään.

Sodan hulluus ja talonpoikaisjärki

Mutta suoraan Linnasalo ei menestyksekkäästä Vartioidusta kylästä huolimatta aio rynnätä uuden elokuvan kimppuun.

- Ei minulla ole tarvetta välttämättä tehdä elokuvia, minä teen ne aiheista silloin, kun aihe on kypsä ja antaa tekemiselle syyt. Esimerkiksi nyt minä siirryn Filminorin palvelukseen äänittäjäksi ja leikkaajaksi, äänittäminen on minusta mukavaa puuhaa. Kun aihetta on, saatan ryhtyä taas itsenäisestäkin elokuvan tekemiseen käsiksi.

- Mitään syytä ei ole saattaa itseään samantapaiseen kierteeseen

kuin monet muut ohjaajat tai esimerkiksi proosakirjailijat ovat joutuneet - elokuva- tai -kirja-vuodessa -hullunmyllyyn.

Jokaisella elokuvalla on päämääränsä. Vartioidusta kylästä eri kriitikot ovat löytäneet monenlaisia päämääriä - yhden mielestä se on sodanvastainen elokuva, toisen mielestä ei, yhden mielestä se on laajasti ihmisen hyvyttä ja pahuutta kuvaileva elokuva, jossa sota on vain laajaa filosofiaa korostava kehys.

Kai tässä nyt kuitenkin ensimmäinen päämäärä on sodan hulluuden näyttäminen niillekin, joille se ei vielä ole auennut hulluudeksi?

- Kyllä sodan mielettömyyden kuvaaminen on Vartioidun kylän ehkä tärkein päämäärä. Mutta sillä on niitä muitakin: toinen päämäärä on sen seikan kertoiminen, että näennäisen monimutkaisessa maailmassa tavallisen, normaalin [?] elävän ihmisen talonpoikaisjärki riittää kuitenkin suuriinkin ratkaisuihin. Kolmas, vähän kaukaisempi päämäärä oli osoittaa tämän kyläyhteisön kautta, mille pohjille saatettiin Suomen ulkopoliittikka sodan jälkeen rakentaa. Jos tavallinen kansa ei olisi tuolloin ollut humanistisesti ja positiivisesti asennoituvaa, ei myöskään Suomen suhdetta muihin kansoihin olisi voitu niiltä perusteilta rakentaa, joilta se sodan jälkeen rakennettiin.

Samalla kun elokuvasta löytää näitä ohjaajan kuvaamia syviä virtauksia ja merkityksiä, se on myös elävä ja satuttava ihmiskohtaloiden kuvaus. [Kritiikin kannukset on Suomalaisen arvostelijoiden liiton myöntämä palkinto]

Elokuvan juoni kutoutuu kahden lapsuudenystävän, samanikäisten poikien kohtaloiden ympärille: toinen on jo pikkupoikana pulavuosina muuttanut perheensä kanssa Neuvostoliittoon, toinen on jäänyt Suomen puolelle viljelemään rajan pinnassa olevaa tilaa isänsä kanssa.

Pojat kohtaavat häkellyttävissä olosuhteissa, toinen on palannut kaukopartioitehtävistä henkisesti hajalle revittynä, toinen palaa synnyinseuduilleen neuvostoliittolaisena desanttina, vankina

Tulivaaran Jaakon, kaukopartiomiehen, sota on tuhonnut eivätkä edes lähimmät ihmissuhteet ota rakentuakseen. Lopulta lapsuudenystävysten Janne Kyllösen ja Jaakko Tulivaaran kohtalot kietoutuvat kerran vielä yhteen pakomatalla, jonka senkin sodan julmuus katkaisee.

- Mutta kaiken kaikkiaan tämä elokuva on enemmän yhteisön kuvaus kuin yksilöiden tarina. Edes näiden kahden nuorukaisen tarina ei ole elokuvan pääteema, vaikka se toimiikin elokuvassa jonkinlaisena käynnistäjänä. Kaiken kaikkiaan elokuvassa on enemmänkin kyse kylän yhteisen hengen kuvaamisesta.

Jannen ja Jaakon kohtaloiden ympärillä elää vartioitu kylä varuillaan olevaa elämäänsä, hahmot nousvat ja selventyvät elokuvan myötä kotiseudustaan ja ympäristöstään hyvin johdonmukaisesti.

Mutkikas tai vaikeaselkoinen elokuva tämä Vartioitu kylä ei silti ole. Ehkä se johtuu siitä, että suuret inhimilliset kysymykset eivät loppujen lopuksi ole kovin mutkikkaita, vaikka ne voivatkin olla vaikeita.

Toistaiseksi suomalaiset ovat yllättäneet miellyttävästi: nyt jo nel-

jättä viikkoa jatkava Vartioitu kylä on yleisömäärien mukaan arvioiden vakaassa nousussa. Kun sitä ei ole juuri ollut varaa mainostaa, on aihetta arvella, että suomalaiset sentään vielä pystyvät rihkaman seasta tunnistamaan hartaasti tehdyn hyvän elokuvan.

Teksti Esko Helminen,
Kuvat Heikki Y. Rissanen ja Reppufilmi

Ohjaaja Linnasalo siirtyi filmin valomistuttua jälleen äänittäjäksi

Kuva 90: Jaakko (Timo Torikka, teatterikoululainen) ja Anna (Kaija Kangas) joutuvat uhraamaan sodalle koko tulevaisuutensa.

Kuva 91: Timo Linnasalo: - Halusin kuvata enemmän yhteisöä kuin henkilöiden kohtaloita.

Viisi uutuutta

Jälleen tuli ohjelmistoon uusi kotimainen ensi-ilta ja vieläpä hyvä: Vartioitu kylä 1944. Kotimaisia elokuvia on sen lisäksi nähtävinä Runoilija ja muusa ja Syksyllä kaikki on toisin.

Vartioitu kylä 1944 – Suomalaisia kohtalonhetkiä

On erinomaisen mieluisaa todeta, että nuoren polven elokuvantekijän joukosta meillä nousee jatkuvasti varhaisessa vaiheessa osaamista osoittavia ja ohjaajina viisaiksi osoittautuvia kykyjä.

Timo Linnasalo on juuri yksi tällainen. Hänen parin vuoden takainen, puolisen tunnin mittainen esikoiselokuvansa, dokumentti pohjoisesta kehitysalueen Kylästä ja sen asukkaista, sai meillä lähes varauksetonta kannustusta ja toi tekijälle Kritiikin kannukset. Se myös ansaitsi tuon kaiken.

Järkevää asioihin paneutumista, harkintaa ja syventymistä meikäläisiin ilmiöihin osoittaa myös tämän Vartioidun kylän aihevalinta nuoren miehen ensimmäiseksi pitkäksi näytelmäfilmiksi.

Toimiessaan muutama vuosi sitten läänintaiteilijana Kuhmossa Linnasalo tutustui tämän pohjoisen rajanläheisen seudun asukkaisiin ja elämäntyyliin nykyisellään ja sai elävää tietoa heidän sota-ajan muistamistaan.

Kun hän lisäksi myös teatteritoimiin aktiivisesti osallistuvana jo silloin tutustui näitä muistamia ja oloja kuvaavaan Unto Heikuran näytelmään, sen ainekset alkoivat itää yhdessä omien näkemien ja kuulemien myötä nuoren filmintekijän aivoissa yhä sitkeämmin tietävästi etenkin Kylää tehdessä.

Tekijät kertovat hajottaneensa Heikuran näytelmän ja kirjoittaneensa sen moneen kertaan kirjailija Ilpo Tuomarilan johdolla. Ja sen usko, niin puhtaasti Vartioitu kylä 1944 kehittyä ja kasvaa ja toimii nimenomaan elokuvana.

Alku saattaa sota-aikaa ja pohjoista maalaiselämää tuntemattomalle vaikuttaa jotenkin hajanaiselta, paitsi prologimaisena avauksena nähty isä-Kallen ja nuoren kaukopartiotoimista lomautetun Jaakon lyhyt keskustelu. Siihen sisältyvät pitkälti elokuvassa esiintyvien sukupolvien tuntemukset.

Minun oli vaikeata aivan kerronnan alussa orientoitua kylän väen liikkeisiin. Mutta pian siitä pääsi, sillä ihmiset ja tapahtumat näyttivät kasvavan omasta maastaan ihan oikeina ja asiat ja ihmissuhteet selvenivät vakuuttaviksi ja todentuntuiksi.

Vartioidun kylän hyvin toimivaksi elokuvaksi muovaaminen on ollut kaikkea muuta kuin helppo yritys. Mutta Linnasalo työryhmineen on onnistunut elävöittämään kylän sota-aikaisen elämän erikoispiirteet, muovaamaan runsaasti osuvia piirteitä kyläläisten keskinäisiin suhteisiin ja jopa kasvattamaan siitä yleispätevästi puhutlevaa yksilöllisten ratkaisujen tarkastelua. Ja mikä tärkeintä, hän ei tarjoile kannanottoja mihinkään suuntaan, ei liioin anna tilaa tunteilulle kaiken kesäisen kauneudenkaan keskellä, vaan välittää tämän todelliseksi kehittyvän ja ajalle tyypillisen tarinan ikään kuin objek-

Helsingin Sanomat 4.11.1978

Kuva 92: "Vartioitu kylä 1944" kuvaa jatkosodan loppua lähellä rintamalinjoja. Raimo Grönberg tekee oivan debyyttin desanttina.

Kuva 93: Sota on kolmantena Annan ja Jaakon vuoteessa: Kaija Kangas ja Timo Torikka.

tiivisesti tapahtumia lähituntumassa seuraillen.

*

Vartioidussa kylässä eletään kesää 1944, jolloin jo odotellaan sodan pikaista päättymistä ja tiedetään sen menneen häviöksi. Sotatoimet ja partisaanien toiminnot rajaseudulla kuitenkin jatkuvat ja tämän vuoksi rajakylä on saanut turvukseen pienen sotilasryhmän, johtajanaan tyyniluontoinen, kyläläisiä hyvin ymmärtävä kersantti Tolvanen (Antti Litja, tässäkin vakuuttavana).

Tunnelma kylässä on - kuten oli koko maassa noihin aikoihin - aika epämääräinen: rauhaa toivottiin yli kaiken, mutta toisaalta pelättiin sen ehtoja ja edelleen rintamalla olevien omien poikien puolesta.

Samaan aikaan sikesi kyräily ja kaikinainen taloudellisen edun tavoittelu ja etuilun henki. Ei kuitenkaan ehkä näiden pohjoisten seutujen rehtien ihmisten joukossa lähimainkaan niin kuin kaupungeissa.

Näissä Linnasalon kyläläisissä on sitä oikeata supisuomalaista, talonpoikaista henkeä, joka näyttäytyy sekä sydäntä lämmittävästi että hauskaasti mm. kohtauksissa, joissa itsepäistä Kalle Tulivaaraa (mainiosti replikoiva ja hahmonakin virkistävän omaperäinen amatööri Mauno Kähkönen) epäillään vihollisen tiedottajaksi.

Kallen poika Jaakko, (nuori teatterikoululainen Timo Torikka) on kaukopartioitehtävissä menettänyt hermonsensa ja palautettu "hulluna" kotiin. Juuri hän aiheuttaa nyt omien äkkinäisten tunneratkaisujensa vuoksi myös isälleen hankaluuksia.

Tässä vaiheessa on elokuvassa jo nähty selventäviä takaumia edelliseltä vuosikymmeneltä. Niihin palaavat tuon tuostakin hämmennyneen Jaakon ja desanttina rajan takaa tulleen Jannen (Raimo Grönberg) muistikuvat. He ovat olleet pojannaskaleina erottamattomat kumppanit. Mutta Jannen köyhä isä - ilmeisesti myös vakaumusellinen kommunisti - on perheineen lähtenyt 1930-luvulla Neuvostoliittoon.

Nyt Janne, jota Raimo Grönberg esittää erittäin kiintoisin, harkitusti niukoin ja silti samalla sopivasti salaselitteisinkin ilmein (erinomainen elokuvanäyttelijädebyytti!) ja Jaakko kohtaavat toisensa sangen oudoissa tilanteissa ja yllättävästi.

Ohjauksellisestikin eräs mielestäni melkoinen voitto on Jannen ensimmäinen esittäytyminen Jaakolle, pidätettynä, kyläläisten keskellä.

Siinä myös Heikki Valpolan herkästi elokuvan kerrontaan ja sävyihin, maisemiin, vuorokauden aikojen näkymiin elimellisesti liittyvä musiikki ilmestyy ikäänkuin myös Jannen omaksi tunnustukseksi: siinä tuntuu omituisen kiehtova yhteensulauma suomalaista ja venäläistä kansanlaulun melodialla. Kyläläiset ympärillä näyttävät ensin vähän kuin vieroksuvan, mutta tempautuvat tuttuun tahtiin piankin.

* Tuli jo mainituksi miljööstä, luonnosta ja aina merkillisen vaikuttavista pohjoisen valoisista kesäöistä. Tätä kaikkea ovat kameralta välittäneet Antti Peippo, Erkki Peltomaa ja Kari Kekkonen niin tajuavasti ja taiturillisesti, että luonnon lähiolo tavallaan pehmittää tätä kohtalokasta, surumielistä tarinaa meikäläisen kansan ja yksityisten ihmisten äskeisistä kokemuksista.

Kuitenkin kuvat on säännelty tarkoin tapahtumia ja kohtauksia varten eikä suinkaan tunnelmien lisäämiseksi. Niiden sävyjä ja sisältöä on pitkään harkittu, ennen kuin on löydetty niitä nimenomaan "säestävä" tai tukeva tausta.

Vartioitu kylä on elokuvana niin moninaisesti mielenkiintoinen työ, että olen innostunut ehkä liiankin pitkään sen ulkonaisiin ominaisuuksiin. Tärkeintähän siinä on se kaunis viisas ajatuksellisuus, sodan moninaisen tuhoisuuden näyttö, joka saa hyvin kauniin ilmaisen lopussa. Siinä jälleen myös yhtyvät kuva ja musiikki hyvin helävaraisin äänenpainoin.

Äänitys on mielestäni tavallista parempi, sillä vaikka useat repliikit olivat murretta, ne myös amatöörinäyttelijän suusta kävivät selviksi.

* Tuula Nyman saa irti ankeaan pohjoiseen tyytymättömästä emännästä laskelmoivuutta, omahyväisyyttä ja maalaista ilmettä. Markku Blomqvist havainnollistaa noihin aikoihin kansanhuollon asioilla kulkeneiden huvittavuutta ja tyyppillisyyksiä, nuoren Annan huolia ja tunteja ilmaisevat paljon herkemmin Kaija Kankaan kasvot kuin repliikit.

Paavo Piskosen sotamies Kervistä ei toki saa unohtaa, hän oli oiva intoilijatyyppe. Kärnän äijä, Kaarlo Karppanen täynnä omaa tietämystä ja Irma Leväsälmen vanhan emännän kokonaiskuva jäävät nekin mieleen.

* Jos yrittäisin kokonaisuutena luonnehtia Vartioitua kylää sanoisin lähinnä: se ei ole mikään suuri elokuva, mutta tärkeä. Siinä on paljon syvällistä ja hyvää asiaa.

Siinä tapaamme kaksi nuorta suomalaista, jotka maailma ja olot ja maailmankatsomukset ovat erottaneet ja jotka silti täysi-ikäisinä ja vihollisina, tavatessaan tuntevat toisiinsa vanhaa kiintymystä ja läheisyyttä. "Suuri maailma" pystyy heidät jälleen erottamaan, niin kuin se erottaa paljon muutakin.

Paula Talaskivi

Eräs kylä

Timo Linnasalon ensimmäinen ohjaustyö oli dokumentti "Kylä", joka filmattiin kolmisen vuotta sitten Kuhmon Nivan kylässä. Nyt on elokuvateattereihin tullut saman ohjaajan ensimmäinen pitkä elokuva "Vartioitu kylä", joka on pääosiltaan filmattu Kuhmon Nivan kylässä. Parin vuoden päästä, ennakoisin, on odotettavissa uusi työ "Hyvin vartioitu kylä", joka olletikin filmataan Kuhmon Nivan kylässä.

1978-11-04-helsingin-sanomat

Vartioitu kylä juhlittavana

7

Kuhmossa juhlittiin perjantaina pitkän ja tiiviin työn tulosta. Timo Linnasalon ohjaama elokuva *Vartioitu kylä 1944* on valmis ja se esitettiin ensin kutsuvieraille ja sitten yleisölle. Kutsuvierasnäytöksen alku oli sydämellinen ja herkkä. Ohjaaja Timo Linnasalo oli tullut Kuhmoon kiittämään paikallisia tukijoitaan ja avustajiaan ja elokuvan kuhmolaisia esiintyjä, jotka jännittyneinä odottivat elokuvaansa.

Linnasalon elokuva perustuu kuhmolaisen Unto E. Heikuran kirjoittamaan näytelmään *Vartioitu kylä*, jota on esitetty Kuhmon kesäteatterissa. Kuva filmattiin Kuhmossa, joten kuhmolaiset syystäkin pitävät filmiä omanaan, onhan myös sen ohjaaja Timo Linnasalo asunut Kuhmossa.

Vartioitu kylä 1944 on kuitenkin teemaltaan yleisinhimillinen. Se puhuu sodasta ja ihmisistä, yksilöistä, joita on rintaman kummallakin puolella. Elokuva tiivistyy lopussa hyvin puhuttelevaksi, mutta siihen mahtuu niin hauskoja kuin vakaviakin tapahtumia.

Elokuvasta lisää kulttuuriosastossa.

Vartioitu kylä 1944 – Rauhan ja ihmisen puolesta

Timo Linnasalon elokuva, *Vartioitu kylä 1944*, saa katsojansa mieteliääksi. Mitä merkitsee ja tekee sota yhdelle ihmiselle ja yksilölle, mitä on tappaminen ja vihollinen? Linnasalo herättää elokuvallaan kysymyksiä ja vaatii katsojia miettimään niihin vastauksia.

Linnasalon elokuva puhuu rauhan puolesta, siitä, että ihminen voi

1978-11-04-KS

Kuva 94: *Vartioituun kylään* tullut neuvostodesantti (Raimo Grönberg) on vangittu, mutta on saanut hanurin käteensä ja esittää mm. hyvin kauniin laulun kyläläisten talkootansseissa. Vasta palvelukseen tullut innokas sotamies (Paavo Piskonen) ei uskalla hetkeksikään päästää desanttia aseensa ulottuville.

⁷ Kauko Huusko: Kuvan hanuri oli mykistetty. Kun Raimo painoi väärää nappia, muusikko tiesi, että tuosta ei lähde oikeaa ääntä ja sen vuoksi piti kuvata uudelleen. Kohtausta kuvattiin monta tuntia.

Kuva 95: Kersantti Tolvanen (Antti Litja) patistaa vartioimiaan kyläläisiä tekemään aina yhden talon heinät kerrollaan. Keskellä Kärnän äijä (Kaarlo Karppanen), joka Tolvasta paremmin tietää maailman tapahtumat.

elää ja kasvaa vain rauhassa. Sota tuhoaa ja tukahduttaa, se ei anna ihmiselle mahdollisuuksia kasvuun ja elämän rakentamiseen.

Vartioitu kylä 1944 perustuu kuhmolaisen Unto Heikuran kirjoittamaan samannimiseen näytelmään. Käsikirjoituksen ovat muokanneet Ilpo Tuomarila, Timo Linnasalo ja Jouko Lumme. Vartioitu kylä kertoo kuhmolaisesta syrjäkylästä jatkosodan loppuaikoina, kylässä on sotilaspartio suojelemassa kyläläisiä vihollisen partisaaneilta.

Suojelun helpottamiseksi kaikki kyläläiset on evakuoitu Keskitaloon, jonka isäntä (Kauko Huusko) suhtautuu kuitenkin hiukan vastahakoisesti majoitukseen ja sotilaisiin. Tulivaaran Kalle (Mauno Kähkönen) ei Keskitaloon muuta. Hän on saanut asutustilan ja rakentaa taloa, kun kerran on itsenäiseksi päässyt. Tulivaaran Jaakko (Timo Torikka) on kaukopartiomies ja tulee lomalle vaikeana ja umpimielisenä.

Kylään tulee desanttina Janne Kyllönen (Raimo Grönberg). Hän on Jaakon lapsuudenystävä ja muuttanut perheensä mukana 1930-luvulla Neuvostoliittoon.

Yksi kylässä olevista sotamiehistä, Kervinen (Paavo Piskonen) on juuri palvelukseen tullut ja sen mukaisesti innokas, pelokas ja jännittynyt. Hän kärjistää kylän tilanteita niin koomiseen kuin traagiseenkin suuntaan.

***

Elokuva peilaa alussa kyläläisten suhtautumista tilanteeseen ja sotilasvartioon. Tulivaaran Jaakko on tullut lomalle, Janne harhailee haavoittuneena desanttina metsässä. Takautumina näytetään poikien yhteistä lapsuutta ja kylän tapahtumia 1930-luvulla. Takautumat luovat hyvää taustaa, kunhan tietää, että kuvan pikkupojat ovat juuri Jaakko ja Janne. Ilman ennakkotietoja saattaa kestää aikaa, ennen kuin takautumien henkilöt selviävät.

Alku on hiukan hajanaista kertoilua kylän tapahtumista, elokuvan juoni ja teema eivät juuri kehity. Vasta Jannen vangitseminen ja tapaaminen Jaakon kanssa tiivistää elokuvan. Vasta silloin päästään perimmäisten kysymysten äärelle, miettimään, mitä tekee sota ihmiselle ja ihminen sodassa.

Vaikka elokuvan tapahtumat paikallistuvat suomalaiseen rajakylään kesällä 1944, sama asetelma ja samat tapahtumat voisivat olla mistä sodasta hyvänsä, lähellä rintamaa sijaitsevasta kylästä. Siinä mielessä elokuva, ja sen teema, on yleisinhimillinen, kysymys ei ole Suomen jatkosodasta vaan sodasta yleensä ja yksilöistä sen paineessa.

***

Elokuvan päähenkilöksi nousee Jaakko Tulivaara, jota esittää Timo Torikka. Hän tuo herkästi esiin suomalaisen tappamaan joutuneen nuorukaisen ahdistuksen ja vaikeudet, jotka vähitellen sulavat rauhan ja uuden elämän odottamiseen.

Hänen morsiamelleen Annalle on annettu "ikuinen naisen osa" tukea ja lohduttaa kärsivää miestä, ja synnyttää uusi ihminen rauhan maailmaan. Ja Kaija Kangas on juuri tuollainen vaieten katsova, katseellaan kysyvä Anna.

Kuva 96: Nämähän ovat melkein sopivat, katseli elokuvaohjaaja Timo Linnasalo kuhmolaisia työrukkasiaan, jotka hän sai elokuvansa ensi-illassa. Rukokset ovat Kuhmon Kulttuuriseuran myöntämä "Kuhmon kulttuuriteko" -palkinto. Palkinnon perusteluissa todetaan, että Vartioitu kylä 1944 on humanistinen syvästi koskettava taideteos, joka puhuu laajoille katsojapiireille.

Kuva 97: Kauko Huusko (vasemmalla) ja Mauno Kähkönen saivat ruusun ohjaajaltaan Timo Linnasalolta Vartioitudun kylän ensi-illassa Kuhmossa. Kuhmolaiset harrastajanäyttelijät ovat varsin tärkeissä rooleissa Vartioidussa kylässä.

Desanttina kylään palaava Janne jää yksitotisemmaksi hahmoksi. Hänen tehtäviään ja suunnitelmiaan ei juuri kerrota. Raimo Grönberg tekee Jannesta sympaattisen ja sinnikkään nuorukaisen myös vähäeleisesti.

Mauno Kähkönen tuppisuisena itsepäisenä Tulivaaran Kallena ei ammattilaisista erotu. Kauko Huusko Keskitalon isäntänä ei ehkä ollut samanlaisesti "omassa roolissaan", mutta hyvin hänetkin kuhmolaisena isäntänä uskoi. Muita kuhmolaisia esiintyi runsaasti ja menestyksekkäästi kyläläisinä.

Filmin kuvauksesta vastasivat Antti Peippo, Erkki Peltomaa ja Kari Kekkonen ja leikkauksesta Juho Gartz. Kuvaus oli konstailematonta, siinä oli paljon lähikuvia tukemassa nuorien päähenkilöiden herkkää, niukkailmeistä näyttelijäntyötä.

***

Timo Linnasalo on ensikertalainen pitkän näytelmäelokuvan ohjaajana, mutta ei suinkaan ensikertalainen elokuvantekijänä. Hän on tehnyt useita lyhytfilmejä, viimeksi maineikkaan "Kylän", joka kertoo Kuhmon Niva-kylästä ja toiminut äänittäjänä muun muassa useissa Risto Jarvan elokuvissa.

"Vartioitu kylä 1944" on johdonmukainen vaihe hänen elokuvaohjaajan urallaan, jolle toivoo ja jolta odottaa vielä paljon jatkoa.

Maija Hynynen

Uhtualla ja Kostamuksessa palaa jo. . .

Komeimpia saavutuksia koko 1970-luvun elokuvassamme on Timo Linnasalon parin vuoden takainen pitkä dokumentti Kylä. Siinä nuori ohjaaja osoitti harvinaista kypsyyttä, yksilöllisyyttä ja selväpäisyyttä, hänellä näytti niin sanoakseni jo olevan "oma käsiala", yhtä oleellinen väline elokuvanteossa kuin esimerkiksi kirjallisessa ilmaisussa. Hän liikutteli eri elementtejä määrätietoisesti ja harkitusti, vaikkapa musiikin käytöltään Kylä oli ja on ehkä mielekkäimmin työstetty dokumenttielokuva, mitä meillä on omasta takaa nähty - musiikki loi oman runollisen taustansa asialliseen raporttiin, teki Kylästä arkisen arjen balladin.

Ennen kaikkea herätti kuitenkin huomiota Linnasalon likeinen suhde kuvattavaksi valittuun luontoon ja elinympäristöön - niiden erottamattomuus teemasta - sekä sen ihmisiin. Hän todella "tuli toimeen ihmisten kanssa", sai heidät puhumaan, sai aikaan välittömän kontaktin. Näin hän kertoessaan Kuhmon Nivan kylän elinehdoista ja ihmisistä kirjoitti omalla käsialallaan tärkeän luvun sodanjälki-Suomen ja nimenomaan kehitysalueiden sosiaalipoliittiseen historiaan.

Tämä on syytä palauttaa mieleen nyt, kun Vartioitu kylä 1944 (La Scala, Sininen Kuu & Riviera) todista, että Kylässä ei todella jälkikat-sannossakaan ollut mitään sattumanvaraista. Että reuna-Suomi, syrjäseutujen ihmiset ja luonto ovat Timo Linnasalossa saaneet oman vilpittömän ja eläytyvän kuvaajansa. Vai tohtisiko pönkittäytyä niin juhlalliseksi, että väittäisi: oman runoilijansa.

Sillä myös Vartioitu kylä 1944 on vakuuttavasti omalla käsialalla kirjoitettu elokuva, vaikka Linnasalo perusainekset on noutanutkin muualta, Unto Heikuran paikallinäytelmästä. Ollaan niissä vaiheissa, jolloin sota on kääntymässä loppuaan kohti, heinänteon viikoissa. Rintama Kannaksella on tosin lujittunut puolustukseen, mutta täällä Kuhmossa sota on konkreettisesti tunkemassa lähemmäksi päiväpäivältä, vaaranlakisen talon harjalle tähystystoimeen kiivennyt pikkupoika saattaa kyläläisille näköhavaintonaan ilmoittaa, että "Uhtualla ja Kostamuksessa palaa jo...".

Rintaman lähenemisen mukana venäläisten desanttien toiminta on vilkastumassa, Lintuvaaran talo siviiliasukkaineen tuhotaan yösydännä yhdellä käsikranaatilla, esimerkiksi. Ja niin on hajalleen sijoittuneilla kyläläisillä edessään "evakon" aika: väki kootaan yhteen suurimpaan taloon, sotilaspartio on paikalla vartioimassa niin heidän turvallisuuttaan kuin tarkkailemassa heidän mahdollisia muitakin toimiaan.

Tilanneasetelma vaikuttaa ehdottoman todentuntuaiselta, siinä ei ole mitään konstailua. Ja ilman konstailuja se myöskin etenee paljastaen erilaisten ihmisten - siviilien ja sotilaiden - erilaisia reaktioita kaikille poikkeuksellisessa tilanteessa.

Vartioidun kylän suuri ja poikkeuksellinen erikoispiirre - myös poikkeuksellisen sympaattinen piirre ja tekijöiden kypsyyden näyte - on siinä, että se toimii todella hyvin yhden kylän tasolla, ei pai-

sutellen "dramatisoi" ihmisiään eikä tapahtumiaan. Sen ilmiantajakaan - joita esiintyy muutama eri vaiheissa - eivät ole konnia vaan tavallisia ihmisiä hyvässä ja pahassa. Vain muiden mukana ihmisiä poikkeustilanteessa, jossa lojaliteetit pakosta pannaan koetukselle, ja jossa omaa käyttäytymistään ei aina pysty "nenäänsä pitemmälle" harkitsemaan.

Tyypillistä elokuvan täysin epäpateettiselle kertomatavalle on se, miten sodan todellisuuden koskettavimmat tapaukset aivan ohimennen - mutta sitten painokkaasti - raportoidaan: vanha mummo sylkyttelemässä Lintuvaaran tuhon ainoata eloonjäänyttä, "vielä nimeöntäkin", pojan kaatumisen viestin saapuminen Keskitalon heinäpellolle. Nämä ovat väistämättömiä asioita, ne on otettava osana sen hetken elämänmenoa, kukaan ei niistä yleisen levottomuuden ja epävarmuuden keskellä käy tekemään "numeroa", kun arvaten edessäpäin on vielä muitakin murheita.

Erityisen viisaasti ja hienotunteisesti on sitäpaitsi käsitelty koko aiheen arkaluontoisin kudelma. Entisten kasvinkumppanien, kahden vihollisarmeijan nuoren sotilaan teema: "hermolomalla" olevan kaukopartiomies Jannen ja rintaman läpi desanttina saapuneen punaarmeijalaisen Jannen, entisen kyläläisen, jonka perhe pulavuosina pakeni Neuvosto-Karjalaan.

Asia tuntui etukäteen paperilla jossain määrin arveluttavalta ja pelottavaltakin, mutta tästä Vartioidun kylän koetinkivestä Linna-salo (käsikirjoituksen muita tekijöitä unohtamatta) selviää hienosti kohtauksin, joissa sanomatta jäävä puhuu yhtä paljon kuin sanotukin. Tätä ystävyys-vihollisuus-teemaa valaistaan poikieen yhteiseen lapsuuteen viittaavilla muistitakaumilla, joiden hohtava talvinen valkeus on hienossa kontrastissa "varsinaisen tilanteen" kesäiselle vihreydelle ja kirkkaina soliseville vesille. Kuvallisesti Vartioitu kylä 1944 on kauttaaltaan upea ja herkkä työ.

Se on sitäpaitsi työ, jonka näyttelijäsuorituksista on yhtä ja toista puhuttavaa, jos ja kun tilaisuus siihen tarjoutuu. Nyt on tyydyttävä toteamaan, että tämä pienessä suuri elokuvamme uuden tekijäpolven merkittävä esittäytyminen pyörii paraikaa paitsi Helsingissä myös Turussa (Rita), Lahdessa (Kare) ja Kuhmossa (Kino Miilu).

Heikki Eteläpää

Vartioitu kylä Kuhmossa: Prameilematon ensi-ilta

1978-11-06-Kaleva

Vartioitu kylä 1944 -elokuvan valtakunnanensi-ilta Kuhmossa perjantaina oli yhtä lämminhenkisen ja prameilematon kuin elokuva itsekin. Ohjaaja Timo Linnasalo oli noudattanut sitä viime aikojen myönteistä suuntausta, että ensi-ilta, jossa elokuvantekijät ovat paikalla, pidetään filmauspaikkakunnalla.

Vartioitun kylän elokuvakäsikirjoitus on tehty kuhmolaisen opettajan-kirjailijan Unto E. Heikuran näytelmän pohjalta. Kuhmolaisteatteri on esittänyt sitä kesinä 1974 ja 1975. Teatterin näyttelijöitä on mukana elokuvassa.

Elokuva kertoo lähellä etulinjaa olevan kuhmolaiskylän vaiheista jatkosodan aikana. Elokuvan tapahtumat ovat kuitenkin mielikuvituksen tuotetta. Se pyrkii käsittelemään ihmisten rauhantahdon, rajaseudun elämän ja muut aiheensa yleismaailmallisesti.

Kirjailija Unto E. Heikura oli ensi-illan jälkeen näkemäänsä tyytyväinen. Filmistä löytyi se itu, mihin hän oli käsikirjoituksellaan pyrkinyt. Elokuvan teossa Heikura oli mukana lähinnä vain suunnitteluvaiheessa, jolloin teksti muokattiin uudelleen elokuvan tarpeisiin.

"Miksi halusin kirjoittaa sodasta? Olin noihin aikoihin vasta viisivuotias. Mielestäni se aika oli tarpeen siirtää nykyihmisten tietoon. Panna miettimään. Ettei unohdeta, mitä sota pahimmillaan on.

Toinen syy ovat mieleen syöpyneet pelot ja tilanteet", Heikura kertoi.

Elokuvassa erottuvat tietyt persoonallisuudet. Heikuran mukaan paikallisten näyttelijöiden tunteminen auttaa tyyppien luomisessa, vaikka se ei tietenkään saa olla ainoana ohjenuorana.

"Ette minusta eroon pääse"

Vartioitu kylä on Timo Linnasalon ensimmäinen kokoillan elokuva. Sitä ennen hän on tehnyt muun muassa dokumenttielokuvan "Kylä"työskennellessään läänintaiteilijana Kuhmossa.

"En minä teistä eroon pääse, enkä usko että tekään minusta", hän sanoi vastaanottaessaan Kuhmon Kulttuuriseuran ensimmäisen Kuhmon kulttuuriteko -palkinnon ensi-illassa. Palkinto oli työrukkaset, jotka olivat melkein sopivatkin.

Lyhytelokuvien tekoa ja äänityksiä Linnasalo pitää lähiaikojen suunnitelminaan. Vartioitu kylä nimenomaan vaati kokoillan filmin, mutta tilastojen mukaan kokoillan elokuvien ohjaajia meille ei enää mahdu.

Kuhmolaisten ihmisten suuri tuki ja talkoohenki oli puheena monen otteeseen ensi-iltana. Epopkifilmin teko ei ole kovin helppoa yksistään materiaalin puolesta.

Kun sana lähti kiertämään, Kuhmosta kyllä löytyi tavaraa. Löytyi myös avustajia, tiloja, majotusta ynnä muuta. Siitä kaikesta kiiteltiin.

Myös kunnanjohtaja Tauno Rautiainen kiitti elokuvan tekijöitä siitä, että Kuhmo on jälleen tullut valtakunnassa tunnetuksi kulttuuriteon ansiosta.

M-L Tuppurainen

Sota selän takana

Vartioitu kylä 1944. Ohjaus: Timo Linnasalo. Käsikirjoitus Unto Heikuran samannimisen näytelmän pohjalta Ilpo Tuomarila, Timo Linnasalo, Jouko Lumme. Päätehtävissä: Timo Torikka, Raimo Grönberg, Kaija Kangas, Tuula Nyman, Markku Blomqvist, Antti Litja, Paavo Piskonen, Markku Huhtamo, Mauno Kähkönen, Kauko Huusko, Kaarlo Karpanen, Martti Kuningas, Irma Leväsalmi. - Kino Miilu, Kuhmo.

Vartioidun kylän tyyllilaji on vaikea, se on arka ja paljastava kaikelle keinotekoisuudelle ja särähtää suurille eleille. Kuitenkin on kyseessä sodasta kertova elokuva, jollaisessa on totutusti juuri päinvasmainen perusvire kuin Timo Linnasalon Vartioidussa kylässä.

Se tuo mieleen Mozartin soittamisen: nuottikuva on yksinkertainen, mutta paljastaa armotta esittäjän heikkoudet ja ennen kaikkea aitouden.

Timo Linnasalo tuntee aiheensa, hän on toiminut Kuhmossa kulttuurisihteerinä ja läänintaiteilijana, tehnyt Kylä-dokumenttielokuvan. Tämä ei kuitenkaan vielä riitä kokoillan näytelmäelokuvan tekoon. Linnasalo on huolella perehtynyt Vartioidun kylän tematiikkaan ja on harkinnut ne keinot, joilla kuvata, miten loppuaan odottava sota on vielä pelottavana ja uhkaavana selän takana, miten se vaikuttaa ihmisiin ja heidän suhteissa toisiinsa.

Sotaa ei elokuvassa näytetä, se kuuluu taistelun kaukaisena jylynä. Sota on kuitenkin kaikkeen vaikuttava taustavoima ja tämän kuvauksessa Linnasalo on suoriutunut hyvin. Hänen vähäeleinen kerrontatapansa ja elokuvan rauhallinen rytmi poikkeaa kaikesta siitä itsensä tyrkyttämisestä ja ulkokoreudesta, ilmaisukeinoilla konstailusta, joka kuuluu elokuvien valtaosan tuoteselostukseen. Jo tämänkin takia Vartioitu kylä 1944 kiinnostaa ja ottaa katsojan tiiviisti mukaansa.

Vartioidussa kylässä kuvataan laajalla henkilökohtaisella partisaaniuhassa elävää kylää ja asukkaiden turvaksi sijoitettua sotilasryhmää. Kamera seuraa arjen tapahtumia dokumenttiluonteisesti. Vaikka aihe on vakava, on elokuvassa huumoria. Se kasvaa itse kyläläisistä, heidän jalat maan pinnalla -asenteestaan ja sotaan kyllästymisestä. Linnasalon huumori näkyy myös kuvassa: näytösheinäntekojaksossa kuvauskulma on alussa kuin mahtipontisessa propaganda-filmissä kunnes tilanteen koko koomisuus paljastuu.

Kyläyhteisöstä nousevat esille Tulivaaran perheen isä ja poika. Kalle Tulivaara on vihdoon ikänsä toisten nurkissa asuttuaan saanut valtiolta maata ja alkaa rakentaa siihen taloan. Käskyistä huolimatta Tulivaaran Kalle ei suostu lähtemään evakkoon, ja tästä muodostuu ristiriita Kallen puolella olevien kyläläisten ja sotilaiden välille. - Sodan ja rauhan välille. Kallen poika Jaakko on kaukopartiomies, sotaan ja tappamiseen väsynyt, joka ei lomallaan pääse tästä irti, sodan kokemukset ovat hänen ja morsiamen välissä.

Tilanne kärjistyy, kun kylään tuodaan vangittuna desantti Janne Kyllönen, joka on Jaakko Tulivaaran lapsuudenystävä. Lapsuuden kokemuksista näytetään takautumisia ja tällä motivoidaan se, että

Kuva 98: Kiväärillä uhaten koettaa sotilaallisuuttaan liioitteleva sotamies Kervinen (Paavo Piskonen) saada Tulivaaran Kallea (Mauno Kähkönen) jättämään rakennuksen teko ja lähtemään partisaaneja pakoan evakkoon. Kervisen kaveri Kumpulainen (Markku Huhtamo) koettaa laukaista tilannetta.

vastakkaiseen leiriin kuuluva tappamisen ammattilainen Jaakko Tulivaara vapauttaa desantin. Kuitenkin Jaakon ja Jannen suhtautuminen toisiinsa on rosoista, siinä hiertävät pahastikin sodan aiheuttamat tunteet, mutta ystävyys on sittenkin voimakkaampi.

Ohjaajan koetinkivi on ollut elokuvan keskeinen kohta, eräänlainen teemojen kokoava rattaannapa. Kiinnisaatu ja kyläläisten keskelle raahattu desantti tarttuu haitariin ja laulaa kyläläisille, jotka sotilaat mukana alkavat pelokkaan vierastamisen jälkeen tanssia soiton tahdissa. Tällainen symboliikalla lastattu kohta on herkkä menemään keinotekoiseksi ja sormella osoittelevaksi. Tällainen on ollut lähellä ja jonkin verran hipoen Linnasalo pääsi jakson edistyessä tavoitteeseensa. Lopputulos oli vaikuttava ja vakuuttava.

Henkilöohjauksen suhteen Vartioitu kylä 1944 on pätevää työtä. Kuhmolaiset Mauno Kähkönen (Kalle Tulivaara) ja Kauko Huusko (Heikki Keskitalo) olivat luontevia, erityisesti Mauno Kähkönen saavutti taidokkaasti Tulivaaran Kallen hiljaisen päättäväisyyden. Timo Torikka (Jaakko Tulivaara) ja Raimo Grönberg (Janne Kyllönen) ilahduttivat harkitulla ja herkkäilmeisellä tulkinnalla, samoin Kaija Kangas Anna Keskitalona.

Tyypillistä Linnasaloon ohjaustavalle ovat ne ratkaisut, millä hän on toteuttanut kaksi traagista kohtausta. Keskitalon emäntä lukee miehelleen kirjettä, missä kerrotaan toisen pojan kaatuneen. Heinänkorjuussa oleva isäntä kirahtaa, jatkaa työtään, kamera näyttää, miten niittokoneen terä kaataa heinää. Vertauskuva on tuttu, mutta on syntynyt tilanteen ehdoista. Emäntä poistuu ja kuolinviestiin leikkaantuu heinätyössä auttavan sotilaan heittäjä karkeus. Jaakko Tulivaaran ampumisessa näytetään tapahtumaa todistaneiden Annan ja Jaakon isän kasvot ja tämä riitti tuomaan esille tilanteen koko järkyttävyyden.

Vartioitun kylän kerronta olisi voinut olla vielä jäntevämpää ja keskittyneempää, nyt tapahtumien seurakenttä oli turhan laaja. Tyylilajinsa ehdoissa tiukasti pysyen Timo Linnasalo on tehnyt monessa suhteessa vankan ohjauksen, missä aihe on toteutettu johdonmukaisesti sekä henkilöiden että ympäristön suhteen. Vartioitu kylä on vapaa kainuulaisromanttiikasta ja sen pieteetillä toteutettu ajan tuntu on tehty kokonaisuuden eikä oman itsensä takia. Linnasaloon Vartioitusta kylästä käyttää mielellään sanoja inhimillinen ja rehellinen.

Kari Karemo

Vartioitua kylää kiitetään - "Rehellinen, puhutteleva"

Kainuun Sanomat 7.11.1978

Timo Linnasalon elokuva Vartioitu kylä 1944 on saanut lähes kauttaaltaan kiittävät arvioinnit lehdistössä. Varsinaisena suurelokuvana sitä ei pidetä, mutta se luokitellaan rehelliseksi, tärkeäksi ja koskettavaksi. Erityistä kiitosta saa filmin kuvaus.

Helsingin Sanomien toimittajan Paula Talaskiven mukaan "Linnasalo työryhmineen on onnistunut elävöittämään kylän sota-aikaisen elämän erikoispiirteet, muovaamaan runsaasti osuvia piirteitä kyläläisten keskinäisiin suhteisiin ja jopa kasvattamaan siitä yleispätevästi puhuttelevaa yksilöllisten ratkaisujen tarkastelua".

Mauno Kähköstä Talaskivi luonnehtii sanoilla "mainiosti replikoi-va ja hahmonakin virkistävän omaperäinen amatööri". Raimo Grönberg tekee hänen mielestään erinomaisen elokuvanäyttelijädebyytin.

Ilta-Sanomien arvioijan Sakari Toiviaisen mielestä "kuvaukseltaan Vartioitu kylä 1944 lienee hienoimpia mitä suomalainen elokuva tuntee". Linnasalon käytössä on ollut paljolti sama työryhmä kuin edesmenneellä Risto Jarvalla ja tämä näkyy korkeatasoisena teknisenä osaamisena. Jarvan perintö näkyy myös herkkyydessä, millä luontokuvat on talletettu ja miten ihmisen ja luonnon suhde elää kuvissa."

"Draaman puolella Vartioitu kylä 1944 sen sijaan jättää toivomisen varaa", Toiviainen jatkaa. "Elokuva tuntuu lähtevän liikkeelle kankeasti ja hajanaisesti."

"Vasta loppua kohti draaman jännitteet alkavat purra tehokkaasti. Loppukohtaus sitten kasvaa aidosti koskettavalle tasolle", Toiviainen kirjoittaa.

"Vartioitun kylän suuri ja poikkeuksellinen erikoispiirre - myös poikkeuksellisen sympaattinen piirre ja tekijöiden kypsyyden näyte - on siinä, että se todella toimii yhden kylän tasolla, ei paisutellen dramatisoi ihmisiä eikä tapahtumiaan", kirjoittaa Uuden Suomen toimittaja Heikki Eteläpää.

Kuvallisesti Vartioitu kylä on Eteläpään mielestä kauttaaltaan upea ja herkkä työ. Hänen mielestään tämä "pienessä suuri elokuva on uuden tekijäpolven merkittävä esittäytyminen".

Kansan Uutisten Martti Savo ei pidä elokuvaa yhtä hyvänä kuin muut. Hänen mielestään elokuva on kyllä kiinnostava ja ajatuksia herättävä.

"Sikäli kun päämäärä on ollut luotettavan aikakauden kuvan luominen, ovat tekijät onnistuneet. Eläviltä ja todellisilta tuntuvat ainakin pääosiltaan myös elokuvan ihmiset ja ympäristö. Mutta kaiken tämän sitominen yhteen 'toimivaksi kokonaisuudeksi' ei ole erityisemmin onnistunut nimenomaan siksi, että kerronta on muodostunut konstailevaksi niin kiitettävä kuin ohjaajan pyrkimys pelkistettyyn kerrontaan onkin ollut", Savo sanoo.

Kalevassa elokuvaa on arvioinut Kari Karemo. Hänen mielestään "Vartioitun kylän kerronta olisi voinut olla vielä jäntevämpää ja keskittyneempää. Nyt tapahtumien seurantakenttä oli turhan laaja." "Linnasalon Vartioitusta kylästä käyttää mielellään sanoja inhimillinen ja rehellinen", hän kirjoittaa.

Kuva 99: Timo Linnasalon ensimmäinen pitkä näytelmäelokuva Vartioitu kylä 1944 on saanut yleensä kiittävät arvioinnit. Erityisesti kiitosta on saanut Antti Peipon kuvaus, samoin näyttelijöiden työtä on pidetty hyvänä. Kuva Vartioitudun kylän filmausvaiheista, oikealla ohjaaja Linnasalo, keskellä Raimo Grönberg ja vasemmalla Martti Kuningas.

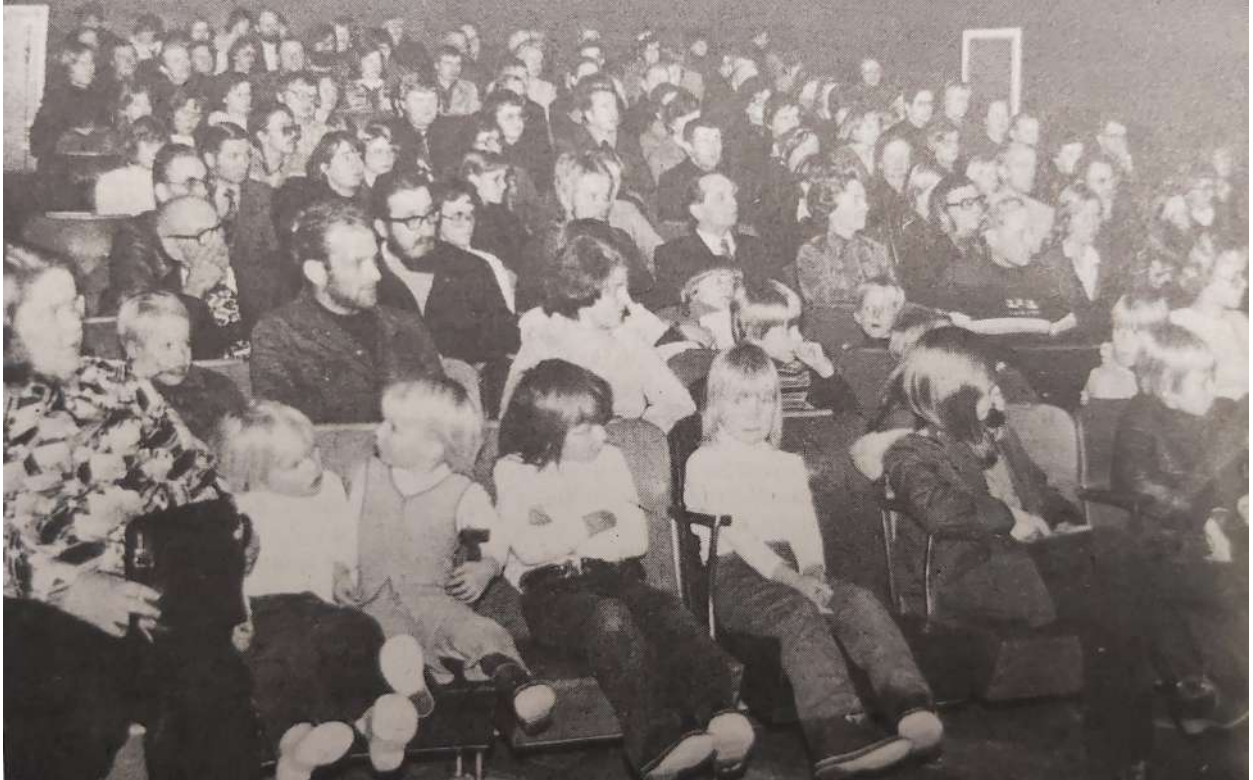
Kerta kaikkiaan hyvä elokuva tuo Vartioitu Kylä 1944

Hartaasti odoteltu elokuva "Vartioitu Kylä 1944" nähtiin perjantaina 3.11. Kuhmossa valtakunnallisessa ensi-illassa. Kuhmossa syntyneen elokuvan ohjaaja Timo Linnasalo antoi parhaan tunnustuksensa paikkakuntalaisille ja ennen muuta filmin tekoon osallistuneille kuhmolaisille olemalla itse läsnä tilaisuudessa. Jossakin vaiheissa elokuvan tekoon tutustuneet saattoivat jo odotella hyvää kuvaa. Kuitenkin kaikitenkin elokuva oli heillekin myönteinen yllätys. [Kuitenkin kaikitenkin kuulostaa tutulta] Eihän se toisaalta ihme olekaan, olihan työssä maan parhaisiin elokuvantekijöihin kiistatta lukeutuva ryhmä, joka on saanut kokemusta mm. Risto Jarvan elokuvia tehtäessä. Timo Linnasalolla oli apunaan ryhmä, joka osasi hoitaa asiat kohdalleen ohjaajan viittausten mukaan. Ennen muuta kauniit maisemat olivat kohde, joka oli taiten tallennettu filmille. Myöskin vaikuttaviin lähikuviin mentiin silloin, kun se oli tarpeen tilanteissa, joissa ilmeet puhuivat enemmän kuin sanat.

Samaan aikaan kuin Kuhmossa pääsi Vartioitu Kylä 1944 ensi-iltaansa myöskin Helsingissä, Turussa ja Lahdessa. Kaikkialta saadut arvostelut ovat ottaneet elokuvan myönteisesti vastaan. Kuhmossa voitiin loppuunmyytyjen esitysten muodossa todeta, että elokuva kiinnostaa myös täkäläistä yleisöä.

Elokuva on kertomus rajakylästä, jonka kuhmolaiset tiettyjen nimien ja viittausten perusteella tunnistavat omakseen. Elokuva ei kuitenkaan ole sijoitettu mihinkään erityiseen kylään, tapahtumat voisivat tällaisenaan sattua missä rajan tuntumassa olevassa kylässä tahansa. Elokuvan loppuhuipentuma on eräs niistä harvoista asioista, joihin katsojat eivät suhtaudu yksiselitteisen myönteisesti. Vaikka tapahtumien kulku ja elokuvan sodanvastainen ilme puoltavatkin sitä loppua, johon filmin tekijät ovat päätyneet, niin vanhempi pol-

1978-11-09-Kuhmolainen

vi tuntuu melko laajalti olevan sitä mieltä, ettei kerronta pidä yhtä sodan loppuvaiheen tapahtumien kanssa. Suomalaisista haluttaisiin säilyttää kuva, joka ei missään vaiheessa - eikä ainakaan näin vähäisestä syystä - surmaa omiaan.

Vartioidussa Kylässä on selvä sodanvastainen asenne. Tuskin missään muualla tunnetaan sellaista huolta rauhan puolesta kuin Suomen rajaseudulla. Rauha ei ole itsestään selvä asia, vaan sen eteen ponnistellaan töissä ja toimissa. Tässä kuvauksessa elokuvan tekijät ovat onnistuneet erinomaisesti. Toivoa sopii, että osa tästä hengestä välittyisi myös rintamaille, sinne missä rauhaa ei aina muisteta ajatella kouriintuntuvana jokapäiväiseen elämiseen liittyvänä asiana.

Elokuvan henkilövalinnoista ei liene tässä yhteydessä syytä puhua enemmälti. Niistä puhuvat suut suuremmat. Todettakoon kuitenkin se, että valinnat ovat tehneet ammattilaiset ja myöskin onnistuneet valinnoissaan. Mukana olevat kuhmolaiset harrastajanäyttelijätkin yltyvät suorituksissaan ammattinäyttelijöiden tasolle, jopa tyyppeinä heidän ylikin.

Elokuvan ohjanneella Timo Linnasalolla on työtä tehdessään täytynyt olla valtava paine kulkiessaan taiteellisuuden ja kaupallisuuden välistä kapeaa polkua. Totuushan Suomessa on se, etteivät uransa aloittelevat ohjaajat juuri pääse yhtä elokuvaa pitemmälle, mikäli elokuvasta ei ole myöskin taloudellista tulosta. Taiteellisuudesta liikaa tinkimättä Vartioitu Kylä 1944 on kuitenkin saatu sellaiseksi, että sillä tulee ilmeisen varmasti olemaan myös myös menestystä lippuluukultakin katsellen. Näin tulemme jatkossakin näkemään Linnasalon töitä. Kuhmolaisille mieluisinta lienee se, että Linnasalo lupasi, etteivät kuhmolaiset pääse hänestä eroon jatkossakaan.

Kuva 101: Tämän kuvan alla ei tarvitse kertoa kuka sai kukat keltäkin. Molemmat olivat ne ansainneet, eli elokuvaa "Vartioitu kylä 1944" ei olisi nyt nähdyssä muodossa ilman Unto Heikuran alkuperäistekstiä, eikä ilman Timo Linnasalon pätevää ohjausta.

Linnasalolle "Kuhmon kulttuuriteko" -palkinto

Kuhmon Kulttuuriseura on aloittanut uuden perinteen päättämällä jakaa vuosittain "Kuhmon kulttuuriteko" -palkinnon [montako jaettu?] tunnustukseksi ja kannustukseksi ansiokkaan kuhmolaisen kulttuurisuorituksen tekijälle. Ensimmäinen palkinto päätettiin luovuttaa elokuvaohjaaja Timo Linnasalolle elokuvasta "Vartioitu Kylä 1944". Palkintona olleet kuhmolaiset työrukkaset luovutettiin ennen elokuvan kutsuvierasnäytäntöä Markku Niemisen ja Unto Mentulan toimesta.

Päätöstään Kulttuuriseura perustelee mm. sillä, että ohjaaja Linnasalo on elokuvassaan "Vartioitu kylä 1944" käsitellyt kansakuntamme historian tärkeitä vaiheita rajaseudun asukkaiden silmin ja tunnin. Tuloksena on humanistinen syvästi koskettava taideteos, joka puhuu laajoille katsojapiireille.

Kuhmolaiset ovat iloisia siitä, että Linnasalo on kelpuuttanut lähökohdaksi kuhmolaisen alkuperäisaiheen ja että hän on luottanut kuhmolaisiin näyttelijävoimiin. Elokuvan kuhmolaisuutta lisää vielä se, että pääosa kuvauksia suoritettiin Kuhmossa.

Timo Linnasalo on paitsi vuoden kulttuuriteollaan myös läänintaitelijatoimikaudellaan antanut monin tavoin virikkeitä kuhmolaiseen kulttuurielämään.

Kuva 102: Kuhmon Kulttuuriseuran edustajana veti Markku Nieminen ensimmäisen "Kuhmon kulttuuriteko" -palkinnon saaneen elokuvaohjaaja Timo Linnasalon käsiin palkintona olleet kuhmolaiset työrukkaset. Kulttuuriseuran nyt aloittaman perinteen mukaan tullaan tämä palkinto jakamaan vuosittain tunnustukseksi ja kannustukseksi ansiokkaan kuhmolaisen kulttuurisuorituksen tekijälle.

Viikon filmejä

Se matka, jonka Timo Linnasalo on kulkenut palkitusta ja kiitetystä dokumenttielokuvastaan "Kylä" ensimmäiseen pitkään näytelmäelokuvaansa "Vartioitu kylä 1944" ei ehkä ole kovin pitkä, mutta ilmaisullisesti merkitsevä. Dokumenttifilmin paikallisesti rajattu kuvaus on muuttunut näytelmäfilmissä tilanteen ja tapahtuman yleisiä ulottuvuuksia korostavaksi kerronnaksi: esimerkiksi "Vartioitu kylä 1944" saa pasifistisia piireitä, jotka selvästi ylittävät ajan ja paikan rajat. Toisaalta elokuvan vaikuttava rauhantahtoisuus ei olisi mahdollista ilman miljöön, henkilöiden ja ajan yksityiskohtaista, hienopiirteistä ja tarkkavaistoista kuvausta. Normaalialue merkityksellisemmäksi tuon kuvauksen tekee myös se seikka, että Linnasalo ja hänen työryhmänsä näkevät kohteensa ilman henkilökohtaisten muistojen painolastia, joka useinkin pyrkii hämärtämään sodankuvaajien objektiivisuuden.

Vaikka "Vartioitu kylä 1944" ei olekaan varsinainen sotaelokuva - toisin sanoen, siitä puuttuvat rintama- ja taistelukohtaukset - niin se kuitenkin saa voimansa sotatilanteen jatkuvasta läsnäolosta. Nimensä filmi saa ryhmän kokaisen kenttävartion jatkuvasta läsnäolosta kylässä, joka paikallisesti on niin lähellä rajan pintaa, että desanttien yllätyshyökkäykset ovat jatkuvasti mahdollisia. Desanttien lukuisuutta korostaa myös se seikka, että eletään sodan niitä aikoja, jolloin lopullinen tappio alkaa olla selviö sotahulluimmillekin. Lisäksi kylän väki on, jos ei aivan venäläismyönteistä, niin ainakin realistista: sotaväen oleskelu kylässä lisää avoimen konfliktin vaaraa ja kärjistää muutenkin rauhanaikaisuuteen tottuneiden kyläläisten välejä.

Nämä monimutkaiset suhteet - joista osa kaiketi esiintyy myös Heikuran alkuperäisnäytelmässä - ohjaaja ja käsikirjoittajat ovat hallinneet ihailtavasti. Usein lähes huomaamaton koomisuus ja rehevä kansanhuumori sulautuvat tasapainoisesti vakavan tilanneanalyysin kanssa yhteen; missään vaiheessa teesimäisyys tai teoreettisuus ei pääse häiritsevällä tavalla esille. Elokuvan välittämä näkemys on ihmiskuvauksellisesti kypsä ja pienyhteisön suhteita tutkiessaan hyvin persoonallisella tavalla ilmaisuvoimainen. Harvassa suomalaisessa elokuvassa tragikomiikka on hallittu yhtä mallikkaasti kuin tässä.

Filmin varsinaisen keskiön muodostaa kuitenkin lomalla olevan kaukopartiomiehen Jaakon (Timo Torikka) ja desanttina alkuperäiselle kotiseudulle palaavan Jannen (Raimo Grönberg) suhteen tutkiminen, sillä juuri heidän kauttaan Linnasalon pasifismi välittyy selkeimmin. Jaakko on kotikylässään "hermolomalla", potemassa sotaväsymystä, jonka liiallinen tappaminen on aiheuttanut; Janne taas jää haavoittuneena kiinni, välttää kuin ihmeen kautta surmatuksi tulemisen ja pakenee lopulta Jaakon avustamana, jolloin Jaakosta tulee sotilaskarkuri.

Juuri poikien suhteen kuvauksessa Linnasalon elokuva ohittaa talioivan vaiheensa: takaumien kautta tutkitaan heidän ystävyystään kymmenen vuotta aikaisemmin, jolloin Jannen isä muutti perheineen

1978-11-10-Demari

Kuva 103: Timo Linnasalon elokuvassa Vartioitu kylä 1944 on jatkuvaa kahnausta kylässä oleilevan kenttävartioston ja varsinaisen asujamiston välillä. Joskus ne voivat kärjistyä jopa kuvan osoittamalla tavalla: vasemmalta Paavo Piskonen, Markku Huhtamo ja Mauno Kähkönen.

Neuvostoliittoon Jaakon jäädessä kotiantereilleen. Talviseen maisemaan sijoittuvat takaumat kontrastoituvat upeasti siihen heleään keksään, johon filmin muut tapahtumat sijoittuvat. Jos takaumien ja nykypäivän jatkuva yhdistely tuottaa katsojan mielessä vaikeuksia, syy ei ole Linnasalon, joka tällä tavoin haluaa antaa elokuvalla syvyyttä, rikkautta ja kerroksisuutta.

”Vartioitu kylä 1944” on paljon enemmän kuin vain onnistunut esikoisohjaus: käsittelynsä kunnianhimoisuudessa ja näkemyksensä kypsyydessä se lyö laudalta monet kokeneiden tekijöiden veltot suoritus. Elokuvasta välittyy kauniilla tavalla kunnioitus kansakunnan historian tärkeitä vaiheita kohtaan; vain itse hellittämättä analysoimalla menneisyyttä nuori tekijä pystyy kokemaan sen jatkumon, joka taiteessa on niin olennaista.

Pertti Lumirae

Uusi kotimainen Vartioitu kylä 1944

Elokuva on kuvaus kainuulaisesta kyläyhteisöstä jatkosodan loppuvaiheessa. Kylä ei ole taistelualueella, mutta rintama on siirtynyt kuitenkin niin lähelle, että sota muodostaa jatkuvan taustan kyläläisten toiminnoille. He joutuvat sopeutumaan tilanteisiin, joihin eivät ole tottuneet. Terve talonpoikaisjärki joutuu koville.

Kylään on sijoitettu ryhmä sotilaita, joiden tehtävänä on suojella asukkaita vihollisen partisaanitoiminnalta. Kyläläisten ja sotilaitten välillä on kuitenkin kitkaa: pientä osastoa ei koeta suojajoukoksi vaan pikemminkin vihollisen houkuttelijaksi. Sotilaat suhtautuvat tilanteeseen kukin luonteensa mukaisesti. Osaston johtaja, kersantti tolvanen (Antti Litja) pyrkii pitämään hyvät suhteet kyläläisiin, ja siksi komento ei aina oikein pysy käsissä. Vasta palvelukseen tulleen sotamies Kervisen (Paavo Piskonen) tosikkomaisuus ja ylisotilaallisuus aiheuttavat sekä pilkkaa että traagisuutta. Sotamies Kumpulainen (Markku Huhtamo) on rauhanmies ja talonpoikaisjärkensä säilyttänyt - siksi hänet usein pannaankin Kervisen kumppaniksi.

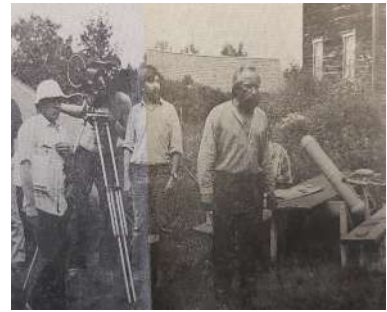
Kylän hajallaan sijaitsevien talojen asukkaat on evakuoitu Keskitalolle sotilaiden suojelutehtävän helpottamiseksi Keskitalon Heikkiisäntä (Kauko Huusko) suhtautuu hyvin vastahakoisesti majoitustehtäväänsä ja irvailee jatkuvasti myös sotilaille. Heikin setä, Kärnän ukko (Kaarlo Karppanen) on oppinut Viipurissa kieliä ja seuraa radionsa kautta tiiviisti sotatapahtumia. Kärnä edustaa tyyppiä "minähän sanoin, minähän ennustin...".

Kyläläisten ja sotilaitten välejä kärjistää osaltaan myös Tulivaaran Kalle (Mauno Kähkönen), joka saatuaan vihdoin omaa maata - asutustilan valtiolta - on päättänyt sodasta välittämättä rakentaa sinne talon. Hän ei suostu käskyistä huolimatta siirtymään Keskitalolle evakkoon. Kyläläiset tukevat Kallea, sotilaat epäilevät häntä jopa yhteyksistä viholliseen. Keskitalolle ei ole muuttanut myöskään naapurissa asuva Paakinahon Ethel (Tuula Nyman), etelästä taloon emännäksi tullut, itseään muita kyläläisiä parempana pitävä leskirouva. Etheliin ja Ethelin omaisuuteen iskee silmänsä kauppamies ja veijari, kansanhuollon ostomies Jalo Vuokko (Markku Blomqvist).

Vartioidun kylän asetelmissa eletään aikaa, jolloin sodan loppumista sekä toivottiin että pelättiin, tappio alkoi olla kaikille selvä. Elokuvan henkilöt ovat jo tavallaan luopuneet sodasta, tuleva rauha ja suhtautuminen siihen on tärkeämpää. Elokuvan perusteemat voidaan yleistää hyvinkin laajalle, ne heijastelevat paitsi suomalaisten asenteita myös kaikkien sodan jalkoihin joutuneitten ihmisten ongelmia. Näitä asioita tuodaan esille ihmiskeskeisesti, elokuvan näkökulma on kainuulaisen syrjäkylän, ja sen ihmiset ovat tavallisia ihmisiä, joitten suuruus kasvaa jokapäiväisestä työstä.

Vartioitu kylä 1944 ajoittuu sota-aikaan, mutta se ei ole sotaelokuva. Sota toimii ihmissuhteitten kärjistäjänä, taustana, jota vasten tarkastellaan aina ajankohtaisia asioita: ystävyyttä, luottamusta, vihaa, ihmisen oikeutta omiin ratkaisuihin, vastuuta omista teoista.

Ilkka 18.11.1978

Kuva 104: Syksyn kotimaiseen filmistamiseen kuuluu myös Reppufilmi Oy:n värielokuva Vartioitu kylä 1944. Ohjaus on "Kritiikin kannukset"vuonna 1976 saanut Timo Linnasalo. - Kuvassa filmauspuuhia Kuhmon maisemissa. Elokuvan ensi-ilta on 3.11. neljällä paikkakunnalla.

Sodan varjossa

Vartioitu kylä 1944. Ohjaus Timo Linnasalo. Käsikirjoitus Unto Heikuran näytelmän mukaan Ilpo Tuomarila, Timo Linnasalo, Jouko Lumme. Kuvaus Antti Peippo, Erkki Peltomaa, Kari Kekkonen. Leikkaus Juho Gartz. Musiikki Heikki Valpola. Tuotanto: Reppufilmi Oy LaScala, Sininen kuu ja Riviera.

Kuva 105: Timo Linnasalon Vartioitua kylää kuvataan.

Uuden ohjaajatulokkaan ensimmäiseen elokuvaan on tapana suhtautua sekä odotuksilla että epäilyillä. Mikään keltanokka ei Timo Linnasalo elokuva-alalla ole, mutta tämä on sittenkin hänen ensimmäinen pitkä elokuvansa. Eräistä lehtilausunnoista päätellen Linnasaloa on askarruttanut hieman se, että hän on tehnyt elokuvan ajasta, jota itse ei ole elänyt, mutta jonka monet vielä muistavat omakohtaisista kokemuksistaan. Nimenomaan tässä suhteessa hän on onnistunut erittäin hyvin. Huonommin on tilanne siinä suhteessa, että elokuva ymmärrettäisiin "kaikissa sodan kokeneissa maissa". Tokkopa sen katkonainen kerronta avautuu helpolla edes suomalaiselle katsojakunnalle. Silti tulos on kiinnostava ja ajatuksia herättävä.

Kertoessaan kainuulaisista kyläläisistä, joita sota kesällä 1944 uhkaavasti lähestyy, synnyttää elokuva runsaasti aitoja tunnelmakuvia niin luonnosta ja ihmisistä luonnossa, kuin myös sodan uhan läheisyydestä. Kerronta sisältää lukuisia vitsikkäitä tilanteita ja hauskoja repliikkejä, mutta myös hyvin traagisiakin tapahtumia, jotka onnistuneinkin jäävät usein irrallisiksi, eivätkä vie kerrontaa eteenpäin eivätkä edes aina suoranaisesti liity varsinaiseen juoneen, joka sekin

selkiää oikeastaan vasta elokuvan lopussa. Mainittakoon tässä esimerkkinä vaikuttava, mutta täysin tarpeeton kuva erään talon emännästä istumassa keskellä tupaa [vauva sylissä? toisessa jutussa tästä tykättiin] ja älä Niskavuoren emäntä tai sitten kyläläisten hidasteet tanssiaiskuvat pihalta. Elokuvan pohjana ollut näytelmä piti varmaankin paloitella ja kirjoittaa jopa kokonaan elokuvaa varten uudelleen, kuten on tietävästi tehtykin. Eivätkä takautumat, joissa elokuvan keskeiset henkilöt sotamies Jaakko (Timo Torikka) sekä hänen lapsuustoverinsa Janne Kyllönen, joka nyt ilmestyy kylään haavoittuneena neuvostosotilaana (Raimo Grönberg) - muistelevat lapsuuttaan, ole olleet vältettävissä. Mutta tapa, jolla nämä takautumat tarjotaan, on mahdoton.

Yhteenvetona voidaan sanoa, että sikäli kun päämääränä ollut luotettavan aikakauden kuvan luominen, ovat tekijät onnistuneet. Eläviltä ja todellisilta tuntuvat ainakin pääosiltaan myös elokuvan ihmiset ja ympäristö. Mutta kaiken tämän sitominen yhteen "toimivaksi kokonaisuudeksi" ei ole erityisemmin onnistunut nimenomaan siksi, että kerronta on muodostunut konstailevaksi niin kiitettävä kuin ohjaajan pyrkimys pelkistettyyn kerrontaan onkin ollut.

Elokuvan näyttelijäsuoritukset tuntuvat hyviltä, joskaan kerronan fragmentaarisuus ei ole tarjonnut esiintyjille mahdollisuutta kehittää hahmojaan. Värikuvaus on hyvää ja paikoitellen erittäin vaikuttavaa. Kokonaisuudessaan Vartioitu kylä 1944 on kiinnostava uutuus.

Martti Savo

Vartioitu kylä 1944 -elokuvasta keskustellaan

Yleisöltä: Vartioitu valhe 44

Kainuun sanomat 11.11.1978

Julkaisemme ohessa nimimerkki "Lintuvaaralaisen" kirjoituksen uudesta. Teknisen virheen takia kirjoituksesta oli pudonnut puolet pois.

***

Me kuhmolaiset olemme saaneet vihdoinkin ikioman elävän lellin, elokuvan "Vartioitu kylä 1968". Koko maa on ähkynä kehua reostanut uutta luomusta. "Kuinka loisteli luonnonkuvaus - Fujicolor, aito ympäristö, häikäisevä reuna-Suomen balladimestari, puhtaan runouden muusa, väärentämätön sodanaikaisen korpi-Kainuun kuvaaja".

Van etoo.

Kaikki tämä ja ääni väristen; 70-luvun uuden filmaattisen nerouden esiinmarssi.

Tiirailtuamme perukkalaisen tihruisin silmin kriisiajan tikustukset ja kauhunhetket mielessämme valkokankaan väriloistoa, joudumme pakostakin kysymään, liekö tämä "riitikkojen tokumentti", Talaskiven ja Eteläpään, pienemmistä kehujoista puhumattakaan. Ainakin Linnasalon työryhmälle on pulitettu veromarkkoja miljoonasotalla. Hyvä on valtion verovaroilla kasailta elokuva-Tandemia. Tästä kehuilusta ei puutu enää kuin se, että UKK jakaa Kivistön avustamana 2 miljoonan markan valtiopalkinnon metallin kera tuottaja-ohjaajan mittaamattomista sielullisista sotakärsimyksistä ja ennennäkemättömistä uroteoista elävän kuvan ja suomalaisuuden puolesta - pro Vindlandia.

Koko filmitarina näytästi parooni Münchhausenin sepustukselta. Rinnan elokuvan esittelyn, tekijän haastattelun ja kriitikoiden ylistuksen mainitaan, että juuri tällaista oli Kuhmon partisaanikesänä 1944. Asiat ovat filmissä täydelleen päälallaan. Miksi? Siksi, että taiteellinen käsittelyvapaus suo mahdollisuuden aiheen muokkaamiseen omien taiteellis-poliittisten pitämysten, toiveiden ja mielihalu- jen mukaisesti. Tälle kaikelle suitsuttaa liberaalis-porvarillinen kulttuuri-Suomi ylistystään. Maolainen eurososialismi on ututettu 100-prosenttisella tiedotusvallankumouksellisella neroudella meidän lapsenuskoisten suomalaisten syvimpiin sopukoihin. Halleluja. Valhesumutus on uponnut kuin kuuma kusi lumeen. Filmi nostaa desantin ylivoimaiseksi sankarihahmoksi, jonka rinnalla ja vastapoolina linnavaaralaiset ovat tolloja, isänmaansa kauppureita, haravaan aloitekyvyttöminä nojaa-

via, täydellisiä pölkköjä.

Aatteelliset jäljet näkyvät kotiseutunsa raskaan, jopa synkän historian tuntevalle kyllin selvästi.

Valitettavasti Heikuran näytelmällä ja tällä filmillä ei ole muuta yhteistä kuin nimi.

Oi aikoja!

Lintuvaaralainen

Vartioidun valheen kirjoittajalle

Kainuun sanomat 15.11.1978

Linnasalo vastaa

Tässä täydellinen vastineeni "Vartioitu valhe" -kirjoitukseen koskien elokuvaa "Vartioitu kylä 1944".

Olenkin tässä hieman huolestuneena seurannut "Vartioitu kylä 1944" -elokuvan lähes yksimielistä vastaanottoa, mutta löytyihän sentään lopulta ainakin yksi, jota elokuva on erityisesti koskettanut ja jota varten se kannatti tehdä. Sen sijaan olen pahoillani siitä, etten voi vahvistaa epäilyksiäsi veromarkkojen käyttämisestä elokuvan tekemiseen. Kansan karttuista käsi on kyllä pelissä mukana, mutta ei verokarhujen pakottamana. Suomen Elokuvasäätiön elokuvalla jakamasta tuesta on vajaa puolet peräisin veikkausvaroista ja loput elokuvateattereiden pääsylipputulostaan maksamasta säätiömaksusta. Säätiömaksut tosin korvaavat osittain elokuvaveroa, mutta verotuksen kohteena eivät ole kaikki suomalaiset vaan elokuvissakävijät.

"Vartioidun kylän" kohdalla tämä ns. julkinen rahoitus ei ollut miljoonatasolla - kuten annat ymmärtää - vaan vaivaista puolen miljoonan luokkaa. Puolet siitä on korollista lainaa, ja toisestakin puolesta suurin osa on jäänyt Kuhmoon sikäläisten veronmaksajien iloksi työpalkkojen, paikallisten kauppojen ja palveluliikkeiden kautta. "Vartioitu kylä" oli siitä merkillinen elokuvatuotanto, ettei se ollut Kuhmossa kerjuulla.

Erittäin tyytyväinen olen ehdotukseesi valtionpalkintojen ts. laaturuen suuruudesta. Esittämäsi kaksi miljoonaa markkaa edesauttaisi merkittävästi suomalaista elokuvaa. Valitettavasti vuosittain kaikkien lyhyiden ja pitkien elokuvien kesken jaettava laaturuki ei ole pyörinyt miljoonissa markkoissa vaan muutamassa sadassa tuhannessa.

Esität kysymyksen "Vartioidun kylän" totuudellisuudesta. Olen vilpittömästi pahoillani, mikäli Kuhmossa on laajemminkin levinnyt sellainen käsitys, että "Vartioitu kylä" pyrki olemaan dokumenttielokuva nimenomaan Kuhmon tapahtumista. Me emme ole siihen pyrkineet, emmekä myöskään sellaista käsitystä levittäneet. Ymmärrän kuitenkin, että lehtikirjoituksia lukenut kuhmolainen on saattanut sellaiseen käsitykseen päätyä. Jos katsot itse elokuvaa tarkemmin, huomaat että muutaman ohivilahtavan, Kuhmonkin suuntaan viittaavan paikannimen ohella ainut varsinaisesti paikallistava tekijä on riisuttu Kainuun murre. Tarkemman paikallistamisen välttämiseksi jätimme esimerkiksi elokuvan alkuteksteistä Kuhmolaisteatterin kiittämisen. Ja kuhmolaisia jos ketään meidän todella teki mieli kiittää. Mitä elokuvan yleisilmeeseen tulee, niin olen keskustellut useiden kuhmolaistenkin kanssa, joilla on erilainen näkökulma sota-aikana kuin Sinulla tuntuu olevan. Onneksi. Toivon Sinun ymmärtävän, että elokuvan tausta on koko Suomen ja vieläkin laajemmin kaikkien sotaa käyneiden tai käyvien maiden. "Vartioitu kylä 1944" ei ole dokumenttielokuva vaan näytelmäelokuva, jolla silti on myös totuudellinen pohjansa.

Me olemme rehellisesti pyrkineet tutkimaan Suomen historiaa,

etenkin sota-aikaa, ja nähdäkseni löysimmekin sen valtavirran, jonka tuotetta itsekin sodanjälkeisenä sukupolvena olemme. Elokuva pitää sisällään paitsi käsittelemänsä ajan myös etsimisemme ristiriitaiset tunnot. Jos "Vartioidusta kylästä" haluaa välttämättä löytää sankareita, niin minusta sellaisia ovat kyläläiset, yhteisö, joka pyrkii hylkimään fasistisia aineksia. ja jos se, että myös neuvostodesantista on tehty ihminen, tekee hänet mielestäsi sankariksi, niin meillä tuskin on paljonkaan yhteistä keskusteltavaa.

Kertaan vielä kerran elokuvan mielestäni oleellimmat asiat: sodan mielettömyyden näyttäminen, talonpoikaisjärjen suhtautuminen konfliktitilanteisiin ja yksityiskohtaisemmalla tasolla Suomen sodanjälkeisen ulkopoliitiikan kannatustaustan etsiminen.

Lämpimin terveisin **Timo Linnasalo**

PS. Kadehdin kielenkäyttösi (-tönne) värikkyyttä. Itse en pysty samaan. Mutta ehdottamasi mitalin ottaisin mielelläni vastaan kaikkien elokuvan valmistamiseen osallistuneitten puolesta - on se sitten "pro Vinlandia" tai isänmaan puolesta.

Sama

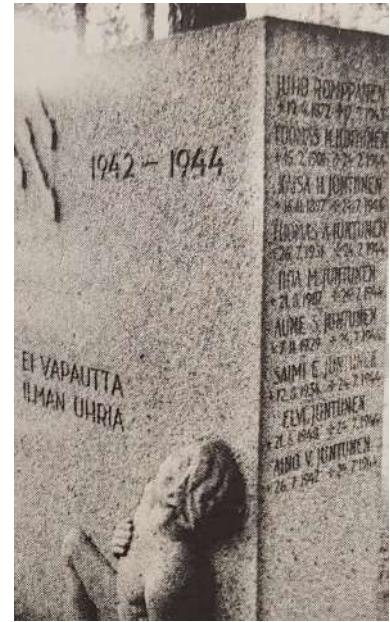
Totuus on toisenlainen!

Pyydän tämän kuvan julkaisemista sen vuoksi, että totuus tulisi esille muutenkin kuin puolella lauseella lähes kahden tunnin mittaisessa elokuvassa *Vartioitu kylä 1944*. Elokuvasta saa vaikutelman, että se kertoo ajasta, jolloin kiltit desanttisedät kulkivat Kuhmon korpia kaikessa ystävyudessa. Tämä muistomerkki hautausmaalla kertoo kuitenkin toisenlaista tarinaa.

Arvostelu ylistää elokuvaa kaikin puolin hyvin tehdyksi. Tätä teknillistä hyvyyttä en haluakaan kiistää, mutta luulisi elokuvan tekijöillä sentään olevan jotakin vastuuta myös totuudessa pysymiseksi. "Vartioidussa kylässä" on desantin osaa kasvatettu huomattavasti alkuperäistekstistä. Kirjoittajat eivät kuitenkaan ole tunteneet todellisia olosuhteita, tai sitten he ovat niitä tietoisesti vääristelleet. Joka tapauksessa muu maailma ja suuri osa tämän päivän kuhmolaisitakin saa virheellisen käsityksen ajasta, jolloin rajaseudulla elettiin pelon vallassa. Tähän pelkoon oli myöskin todellista aihetta, sen todistaa hautamuistomerkki omalta osaltaan.

"Ettei totuus unohtuisi"

Kuhmolainen 16.11.1978

Vartioidun kylän 1944 todellisuus, joka jäi kertomatta

Kuhmolaisen kirjoittajan Unto Heikuran samannimisestä näytelmästä ovat herrat Ilpo Tuomarila, Jouko Lumme ja ohjaaja Timo Linna-salo muokanneet viime aikoina paljonkin Kainuun lehdistössä huomiota saaneen elokuvan – Vartioitu kylä 1944. Ohjaajan elokuvalleen ilmoittama motiivi – ”rauhan ja ihmisen puolesta” – edellyttää kuitenkin nähdäkseen, että suuri yleisö vielä tänään saa tietää romanti-soimatta, mitä todella tapahtui Kainuun ja Koillismaan korpikylissä noin vainon aikoina. Muutama esimerkki vuosilta 1943-1944 valaissee asioita viileän totuuden pohjalta.

”Kesäkuun 15. päivänä eversti Zurihin johtama 79 partisaanin vahvuinen – Krasnyj partizan – sai tehtäväkseen tuhota kaksi suomalaista varuskuntaa, jotka sijaittivat Suomen alueella Millah-Vienvaarassa ja Hyryn kylässä” [1]

Kyseessä ovat kaiken todennäköisyyden mukaan olleet Suomus-salmen itäisimmässä osassa olleet Viianki, Malahvi ja Hyry. Saamaan-sa tehtävään nojautuen partisaaniosasto vietti suomalaisten selustassa 95 vuorokautta. Zurihin kerrotaan saapuneen taitavasti jälkensä peittäen suomalaisten varuskuntien alueelle ja hyökänneen 4.7. osastonsa kahtia jakaen niitä vastaan sekä lyöneen ne. Neuvostoliittolainen lähde toteaa saavutukset seuraavasti: ”Tämän operaation yhteydessä neuvostopatriootit tuhosivat 92 valkosuomalaista, ampumatarvikevaraston, viisi kasarmia ja runsaasti sotamateriaalia.” [2] Näin lienee Zurih esittänyt raporttinsa Sorokassa.

Todellisuudessa tapahtumat kulkivat toisin. Eversti Zurihin partisaaniosasto saapui 26.6. Viiankiin. Partisaanit ampuivat täällä olleessa Tuppuran talossa kaksi siviilihenkilöä ja veivät yhden mukanaan. Tämän jälkeen partisaanit avasivat tulen parin kilometrin päässä sijainneen Hyryn talon asukkaita vastaan ja surmasivat 11 henkilöä. Lopuksi partisaanit sytyttivät rakennukset tuleen. Viiankin ja Malahvin asukkaiden valmistautuessa lauantaina 3.7. lähtemään seuraavana päivänä partisaanien surmaamien kyläläisten hautajaisiin partisaanit toimeenpanivat yöllä 4.7. todellisen verilöylyn surmaten yhteensä 20 siviilihenkilöä ja haavoittaen useita. Lopuksi partisaanit poistuivat alueelta sytytettyään rakennukset tuleen. Tapaus järkytti syvästi suomussalmelaisia, sillä partisaanit murhasivat kaksi kolmasosaa Yli-Vuokin kylän asukkaista.

”Sodankylän Rieston kylään, noin 20km Korvasen taloryhmästä pohjoiseen oleviin Maggan taloihin tuli 19.8.1943 partisaaniryhmä, joka ampui toisessa talossa neljä siviilihenkilöä ja toisessa yhden. Lopuksi partisaanit polttivat toisen taloista ja veivät mukanaan yhden naisen”. [2]

”Sotilasarvoltaan tuntemattoman D.A. Podoplekin johtama 150 partisaanin vahvuinen osasto, johon kuuluivat – Poljarnik ja Bolsevik – toimi Savukosken-Sallan suunnassa. Heinäkuussa osaston sanotaan lyöneen vihollisen varuskunnan Savukosken Seitajärven kylässä ja polttaneen ampumatarvikevaraston, 14 kasarmi- ja talousrakennusta.” 2 Siinä mielessä Seitajärvi oli varuskunta, että sinne oli si-

joitettu yhdeksän miehen vahvuinen kenttävartio suojaamaan asukkaita partisaaneilta.

(Todellisuus) Partisaanit hyökkäsivät 7.7.1944 klo 03.30 eri tahoilta Seitajärven kylään lyöden nopeasti toisistaan osittain tietämättömät sotilaat. Partisaanit kokosivat yhteen kylän naiset ja lapset noin 6km päähän kylästä ja ampuivat siellä 11 henkilöä, vieden mukanaan vain kaksi nuorukaista, jotka myöhemmin julistettiin kuolleiksi. Kylän asukkaista pelastui vain yksi henkilö, kahdeksanvuotias tyttö – haavoittuneena. Partisaaniosasto palasi tukialueelleen ja ilmoitti tuhonneensa retken aikana 250 suomalaista sotilasta ja ottaneensa 7 vankia.

”Kesäkuussa 1944 V.A. Gontarenkon johtama 76 partisaanin vahvuinen – Stalinets – sai tehtäväkseen Suomessa olevan, Lokan kylässä sijaitsevan varuskunnan tuhoamisen. 1 Partisaaniosasto marssi 180km ja saapui kohteelle suomalaisten huomaamatta. Partisaaniosasto paljastui 14.7. klo 18, kun kylää suojaavan 1+7 miehen vahvuisen aliupseerivartion asettama vartiomies havaitsi osaston ja avasi sitä vastaan tulen. Vartiopäällikkö antoi käskyn vetäytyä asutuksen itäpuolella olevan joen taakse. Tällöin osa siviiliasukkaista kuitenkin jäi kylään. Nämä hakivat suojaa rakennuksista, jotka partisaanit kuitenkin sytyttivät tuleen. Rakennusten mukana paloi 16 naista ja lasta. Lisäksi partisaanit ampuivat kuusi siviilihenkilöä ja haavoittivat viittä. Partisaaniosasto palasi tukikohtaansa ja ilmoitti tuhonneensa taisteluosasto Sompin 160 upseeria ja sotilasta.” 2

”Kuhmon Iivantiiran Hirvivaaraan saapui 24.7.1944 aamuyöllä 16 miehen vahvuinen partisaaniryhmä, joka ryhtyi ampumaan kohti kylän asukkaita. Partisaanien jäljiltä kylään jäi tapettuina 2 aikuista ja viisi lasta. Myöhemmin kuoli vammoihinsa yksi vanhus.”

”Pielisjärven Kuorajärven kylään tuli yöllä 30.7.1944 kymmenittäin partisaaneja, joita johti suomalaiseen lottapukuun pukeutunut ja suomea puhunut nainen. Partisaanit kokosivat Saarelaisen ja Tolvasen taloista naiset ja lapset ja veivät heidät sivuun taloista. Täällä partisaanit ampuivat 4 naista ja 9 lasta.”

”Suomen ja Neuvostoliiton 4.9.1944 voimaantulleesta aselevosta huolimatta jatkoivat partisaanit toimintaansa rajakyläimme vastaan. Mainittakoon, että 7.9.1944 partisaanit suistivat sähkömiinalla kiskoilta yksinäisen veturin, joka oli matkalla Lieksasta Joensuuhun. Partisaaniosasto tavattiin samana päivänä Lieksan eteläpuolella. Suomalainen partio otti siihen yhteyttä ja selitti, ettei ollut syytä ampua, koska oli solmittu aselepo. Partisaanit kutsuivat luokseen suomalaisen neuvottelijan ja ampuivat tämän sekä poistuivat sen jälkeen paikalta.” 2

Toivon näiden välähdysten osaltaan hieman kuvanneen sitä karua totuutta, jonka kuristavan pelon vallassa rajakyläimme naiset, lapset ja vanhuksat turvattomina joutuivat elämään. Samalla toivon sen antaneen myös syvyyttä ja perspektiiviä edellä mainitun elokuvan tekijöille, mikäli ryhtyvät mahdollisen valtion elokuvapalkinnon rahoilla seuraavaa tämäntyyppisen aihepiirin sisältävää filmiään tekemään.

Lähteeni: Neuvostopartisaanit toisessa maailmansodassa. Suomen

Sotatieteellisen Seuran julkaisuja N:o 10, Helge Seppälä 1971. 1. Jakolev I.S. Vlehas Karelii, Sovetskije partizany, Moskova 1961. 2. Istorija Velikoj Ostetsestvennoj vojny Sovetskogo Sojuza 1941-1945, Moskova 1961. Erkki Hautamäki, Sotkamo

Ps. Olen tunnesyistä jättänyt Viiksimon "urotyöt" pois em. Kirjoitelmasta.

Vartioitu kylä 1944

Kainuun Sanomat 30.11.1978

Taitaa olla niin, että tässä asiassa toiset puhuvat aidasta ja toiset aidan seipästä.

Mistä on saatu sellainen käsitys, että olisi kysymys prikulleen erään kylän elämästä todellisuudessa tuohon aikaan? Nähdäkseni on kysymys elokuvasta ja sen tekijöiden ideasta, suurelta osion toiveista, joidenka ei näköjään eräiden kirjoittajien mielestä sallittaisi toteutuvatn tai koskaan olevan tosia. Rajanpinnassa koko ikäni asuneena ja sodan melskeessä kotini menettäneenä sekä desanttiajan läheltä seuranneena pidän elokuvaa hyvänä ja vaikuttavana.

Mielestäni tässä kuvassa ei ole sankareita, mutta jos on oltava välttämättä joku sankari tässäkin tarinassa, hän on Tulivaaran isäntä. Hänen uskonsa rauhaan ja parempaan huomiseen on vahva, koska hän tässä sekavassa ja hyvin epävarmassa tilanteessa rakentaa kotia itselleen ja perheelleen. Enemmän tässä on sodan uhreja, niin molemminpuolin rajaa olevat desantit, kuin kenttävartion Kervinenkin, joka varmaan saa kantaa sodan kiroja lopun elämäänsä. Entä sitten naiset ja lapset.

Kysyisin, onko mitään järkeä hekumoida ruumiiden paljoudella ja sillä kumpi puoli sai enemmän tuhoa aikaan? Jos kuka haluaa näin, kirjastoissa ja kirjakaupoissa on hyllymetreittäin saatavissa sotakirjoja, joissa kerrotaan innolla suomalaistenkin kaukopartioretkistä. Niin, että siitä vaan.

Niille, joille on jäänyt epäselväksi elokuvan sanoma, esittäisin uusintakäyntiä katsomassa elokuvaa *Vartioitu kylä 1944*.

Kiitos Unto ja Timo sekä kumppanit hyvästä kuvasta.

Maija-Leena Kinnunen

Yleisöltä: Vartioitu kylä paikallaan

Kuhmolainen 8.12.1978

Vartioitu kylä elokuvana on paikallaan ja hyvä, sopii mihin vartioituun kylään hyvänsä täällä Kuhmossa. Kerta heitolla sopiva kuvaus muuallekin tänne rajan kirojen alueelle, täällähän tosiaan on eletty rajakirojen lumoissa. Nyt rajan kirot aivan on olemattomat, ne poistui 34 vuotta sitten. Mikä lienee totuus, pyhä kirja sanoo, autuaita ovat rauhan tekijät, sillä heidät on kutsuttava Jumalan lapsiksi. Meillähän ei ollut näitä rauhan tekijöitä näinä kohtalon vuosina eikä sitä ennenkään. Vähäinen taitaa olla rauhan työn tekijöiden määrä täälläkin hetkellä. Jumaloidaan vaan sotaa, katsellaan rikos- ja sotakuvia televisiosta ja missä niitä näytetäänkään. Tilataan lapsille rikos- ja sota-aiheisia lehtiä, lapset seuraavat televisiosta, mitä haluavat. Joissakin talouksissa olen huomannut, että lapset määräävätkin, mitä katsotaan ja mitä ei.

Tämä vartioitu kylä ei mielestäni ollut sotainen, vaikka siinä kuvataankin sodan julmuutta ja sen aiheuttamia kärsimyksiä. On ihmeellistä kirjoitella mielipide eepoksena totuudesta ja totuus on toisenlainen. Mielestäni on epäinhimillistä kuvata sodan paasia, ei vapautta ilman uhria ym. Käsitykseni mukaan sanonnat "eloa kosto tarkoittaa, mut hauta vihan sovittaa", samoin "ei vapautta ilman uhria, eivät pidä paikkaansa". Oltuani tällä partisaanihaudalla syksyllä 1942, kun Viiksimon uhreja saatettiin haudan lepoon. Muistan papin muistopuheen alkusanat "tällaiset hirmuteot tulevat kasvattamaan tulevissa sukupolvissa syvää ja pitkäaikaista ryssävihaa". [Lainausmerkkejä lisätty] Tällaista oli sen aikainen rauhan työ, vaikka sota jylläsi parhaita vuosiaan, tuoden uhreja rintamalta sekä kotirintamalta.

Ihminen on tietääkseni sellainen, että se muistaa paremmin pahan sanan kuin hyvän. En luota sotakirjallisuuden totuuteen, kuten Erkki Hautamäki esittää mielipiteessään. Hän tuopi totuuttaan näitten tietojen pohjalta, sekä esittää tunnuseikkojensa takia Viiksimon urotyöt jättäneensä pois. Näitä, joita täällä totuttiin nimittämään partisaaneiksi tai desanteiksi, oli varmaan tuhansia pitkin raja-alueetta. Näillähän oli sekalainen sotapuku. Saksalainen pääkallolakki, saksalainen mantteli alla, suomalainen tai venäläinen sotilaspuku. Täällä oli monenlaista hiippailijaa, ja suomalainenhan ei usko ellei nää, näinhän sanotaan.

Tätä Viiksimon tapausta täytyy kummastella, tämän tapahtui torstaina syyskuun 24. päivä 1942 kello 15.00 jälkeen. Samanaikaisesti tuli Kuhmosta henkilöautokyydissä joku upseeri ja aliupseeri. Henkilöauton perässä tuli armeijan kuorma-auto lastina 30 sotilasta. Upseeriauto sai tulikasteen ja joutui ojaan, partisaaniosasto poistui samanaikaisesti. Partisaanit vei kolmen talon karjan, hevoset, lehmät ym. mennessään. Tämä suomalainen sotilasosasto ei kai ampunut edes kunnialaukausta tälle sankariporukalle. Silloinen Kalliojoen Suojeluskuntapäällikkö kertoi sen upseerin, joka johti sitä osastoa samoilleen kokonaan toisessa suunnassa, minne partisaaniosasto matkasi. Totuutta ei tiedä kukaan, oliko tällä osastolla ja sen johtajalla

pelko puseron alla, sillä 30 sotilasta se on jo meikäläisittäin iso osasto. Kylillä on monenlaisia käsitteitä ja mielipiteitä tämän tapahtuman johdosta. Oletetaan omien koirien tai aseveljien purren, mikä lie totuus, mutta Erkki Hautamäen tunnesyyt vahvistavat näitä käsitteitä.

Rauhallista joulua t. **Otto Kähkönen**

Vielä kerran Vartioitu kylä

Torstaina 30.11.1978 Kuhmolaisen yleisönosastossa mainittiin, että elokuvassa [Vaasan marssi tapahtuma 8.8.2020, marssijan kanssa oli elokuvasta ja reserviläistoiminnasta puhetta. Mainitsin elokuvasta. Armeijalainen kertoi, että elokuva löytyy Areenasta, mutta että hän ei ole katsonut sitä, koska elokuva voisi olla vääränlainen. Neuvostoliittoa ihannoiva? Sano, onko se elokuva katsottavissa. Sitten 9.8.2020 näin miehen tulevan kahden koiran kanssa, Pussikadun ja Jyrökadun risteyksestä ja juteltiin. Sanoin, että katso elokuva. Aikoi katsoa samana iltana.]

Vartioitu kylä, "ei desantista tehdä sen kiltimpää setää kuin mitä kaukopartio- tai sodan aikainen sissisoturi voi olla". Desantin rinnastaminen kaukopartio- tai sissisotilaisiin on varmasti loukkaus sodan aikaisia sissejä kohtaan. Desantti ei ole sotilas. Hän esiintyy siviilivaatteissa, eikä hän kannu päällään mitään, mikä viittaisi hänen kuuluvan sotilasosastoihin. Desantit toimivat tavallisesti yksin tai korkeintaan kaksi yhdessä. Desanttien tehtävänä on tuotantolaitosten, siltojen yms. tiedustelu, siviilimieliälojen tutkaileminen ja tihutöiden tekeminen. Kansainvälisissä sodankäynnin säännöissä desantti luetaan kuuluvaksi vakoilijoihin ja viime sotien aikana heidän kohtalonsa kiinni joutuessaan oli puolella jos toisellakin todella kova - kuolema.

Sissit taas kantavat päällään sotilasvarusteita ja ovat yhtenäisen johdon alaisia. Vangiksi joutuessaan heille kuuluivat kaikki sotavangeille kansainvälisesti suodut oikeudet, mm. heitä ei voi tuomita kuolemaan.

Neuvostoliittolaiset partisaanit esiintyivät yleensä suomalaisissa sotilas- tai siviilivaatteissa. Myös venäläisissä sotilaspuvuissa esiintyviä tavattiin. He eivät olleet NL:n sotilasjohdon alaisia. Suomessa esiintyneet partisaaniosastot välttivät taisteluja sotilasosastojen ja -kohteiden kanssa kohdistuen tuhotyöt siviiliväestöön.

Toki suomalaisetkin tekivät tuhojaan vihollisen selustassa. Kyseessä olivat suomalaiset sissiosastot, jotka esiintyivät sotilaspuvuissa yhtenäisen sotilasjohdon alaisina. Siis sotilaina. Kohteena oli puhtaasti soti- [jatkuu sivulla 10...]

Vartioitu kylä 1944 -näyttelijöistä

Vartioitu kylä toi uusia tähtiä elokuvaan

Vireä kotimainen elokuvasyksy on tuonut mukanaan uusia ja tuoreita kasvoja. Tässä heitä kolme, päättäjät elokuvasta Vartioitu kylä 1944; Kaija Kangas, Timo Torikka ja Raimo Grönberg. Kolmiksen ensimmäiset kokemukset filmityöstä olivat niin mieluisia, että jokainen toivoo pääsevänsä elokuvantekoon myöhemminkin.

- Me ollaan niin innokkaita, että ostetaan kohta oma kaitafilmikamera, sanovat he.

** Kuluva syksy näyttää olevan vakavasti tehdyn suomalaisen elokuvan aikaa. Mikko Niskasen Syksyllä on kaikki toisin ja Jaakko Pakkasvirran Runoilija ja muusa putkahtivat ohjelmistoon lähes yhtä aikaa. Nyt on samaan ryttäkään ehtinyt kolmas kotimainen, Timo Linnasalon ohjaama Vartioitu kylä 1944.

Verettömäksi sotafilmiä ristityn elokuvan henkilöjaossa on osa ammattilaisia, osa harrastelijoita. Keskushenkilöinä, suomalaisena kaukopartiomiehenä ja neuvostodesanttina, näyttelevät "puoliammattilaiset" Timo Torikka ja Raimo Grönberg, kummatkin teatterikoululaisia. Naispääosassa nähdään uusi tyttö, Kaija Kangas, joka viime keväänä lopetti Teatterikoulun.

* Nämä kolme näyttelijän uraansa aloittelevaa tietävät saaneensa elämänsä tilaisuuden päästessään elokuvan tekoon jo uransa tässä vaiheessa. Kun tapaamme heidät Teatterikoululla, tuntuvat opiskelutoverit hyvin olevan selvillä minkälaisesta tapaamisesta on kysymys.

Kurssitoverit kurkistelevat Ehrensverdintien koulutalon ikkunoista kun kuvaamme nuoria "filmitähtiä". Ilmeissä on osaksi vahingoniloa, osaksi onnesta osattomuutta. Nuorten näyttelijänplanttujen joukko tietää varsin hyvin, että tämäntapainen julkisuus kuuluu heidän valitsemaansa ammattiin pitivät he itse sitä sitten valo- tai varjopuolena.

* Koko kolmihenkinen näyttelijäryhmä henkii nuoren ihmisen innostusta työhönsä. Filmiteko on ollut kerrassaan positiivinen kokemus.

- Kyllä jäi semmoinen ratas pyörimään, että voi kun vielä joskus pääsisi näihin hommiin, sanoo Kaija.

Kolmatta vuosikurssia Teatterikoulussa opiskeleva Raimo Grönberg säestää, että oli kiinnostava kesä.

Timo Torikka, teatterikoululainen ensimmäistä syksyään, lopulta

Kuva 106: Vasemmalta: Timo Torikka, Kaija Kangas ja Raimo Grönberg

kokoaa joukon innostuneet tunnot: - Me ollaan sitä mieltä, että hankitaan vaikkapa kaitafilmikamera, jotta päästään jatkamaan elokuvan tekoa.

* Vartioidun kylän käsikirjoitus pohjaa kuhmolaisen Unto Heikuran näytelmään, jota on esitetty Kuhmon kesäteatterissa. Sekä aiheen että filmauspaikan löytämisessä on suuri osuutensa sillä, että filmin ohjaaja Timo Linnasalo on joitakin vuosia sitten toiminut Kuhmon kulttuurisihteerinä. Hän siis tuntee Kuhmon ja kuhmolaiset.

Tuttua on tuo maankolkka myös Raimo Grönbergille, kainuulaispojalle, jolta tarvittaessa sujuu paikallinen murrekin.

Raimo on 25-vuotias teatterikoululainen, jolla on jo melko tarkka tuntuma teatterin tekoon. Ennen kouluun tuloaan hän nimittäin ehti jo toimia näyttelijänä Kajaanin teatterissa.

Kaija Kangas on sijoittunut koulunsa jälkeen Mikkelin teatteriin ja sanoo viihtyvänsä. Ainoa Helsinkiin vetävä tekijä on se, että aviomies Arto Melleri opiskelee Helsingissä - hänkin Teatterikoulussa.

Kaijan ensimmäisenä roolina on ollut nimiosa Runarissa ja Kyllikissä, joka Mikkelissä kuten kaikkialla muuallakin on saanut myrskyisän vastaanoton.

Timo Torikka, 20, toimi ennen Teatterikouluun pääsyään Ylioppilasteatterissa. Tätä kautta hänet värvättiin elokuvaankin jo muutamia viikkoja ennen Teatterikouluun pyrkimistä.

- Nuo kaksi uutista: elokuvarooli ja kouluun pääsy olivat kyllä menneen kesän kohokohdat.

* Elokuvaa nämä nuoret sanovat opetelleensa muun muassa television välittämänä vanhoina Suomi-filmeinä. Näyttelemisen tekniikkaa ja sen muuttumista on kuulemma hauska seurata. Nykyaikainen elokuvantekijä oppii paljonkin, vanhan ajan "filmitähdiltä", he sanovat. *

Matleena Tuppurainen

Kari Laakso

Linnasalon Vartioituun kylään tarvittiin kaksi nuorta sotilasta, tumma ja vaalea. Pääkaupungista löytyi. Ja kaikki klaffasi.

Timo ja Raimo, filmitähtiä suomalaisittain

Tuoreimmassa kotimaisessa "Vartioitu kylä 1944" on läjäpäin upouusia elokuvakasvoja. Osa heistä on kuhmolaisia amatöörejä, osa ihan nuoria, teatterityöntekijän ammattiin vasta valmistuvia.

Kaksi elokuvan keskeistä roolia on miehitetty teatterikoululaisilla. Rajan taakse perheineen muuttanutta, sodan aikana desanttina vangiksi joutuvaa Jannea esittää Raimo Grönberg, kajaanilainen 25-vuotias Teatterikoulun 3. vuosikurssin oppilas. Hänen lapsuudenystäväänsä, Tulivaaran Jaakkoa esittää Timo Torikka, keravalainen 20-vuotias Teatterikoulun 1. vuosikurssin oppilas.

Elokuvaan Raimo "löydettiin" koulusta. Timo sen sijaan ei viime huhtikuussa, koefilmauksen aikaan ollut vielä edes ollut teatterikoulun karsinnoissa - hakupaperit vasta olivat sisällä. Hänet "löydettiin" Ylioppilasteatterista.

"Meidät vain kutsuttiin koefilmaukseen. Yhtäaikaa. Kun tarvittiin vaalea ja tumma poika. Sitten meidät vietiin Laajasalon metsiin, istutettiin puron partaalle ja sanottiin: onkikaa! Ja me ongittiin ja yritettiin improvisoida, kuin osattiin. Juhannuksena olimme sitten Kuhmossa, kun filmaus osaltamme alkoi", pojat kertovat.

Kumpikaan ei koskaan aikaisemmin ole ollut mukana elokuvan tai filmin teossa.

"Ensi alkuun minua hermostutti, kun ei päässyt tekemään yhtään mitään. Päivät kuluivat vain muiden työskentelyä seuratessa. Sinä aikana yrittelin opetella kainuulaisten murretta, joka ensin tuntui ihan mahdottomalta ja vaikealta oppia. Mutta kun sitä muutaman päivän ajan kuuli ympärillään kaikkialla ja kun tuo Raimokin kajaanilaisena sitä koko ajan puhui, niin tarttuihan se", sanoo Timo, pojista vaalea.

Raimoa taas askarrutti pitkin kesää filmauksen edistyessä:

"Tullookohan tästä yhtään mittään. Ku ei siinä roolityössä näyttänny olevan minkäänlaista kaartta niinku näyttämöroolissa. Ja varsinkin kun ensimmäisinä päivinä kuvattiin melekein filmin loppukohtauksia."

Yhdessä pojat nauroivat tilannetta, jossa Raimoa yritettiin kuvata kuumeisena pusikossa makaamassa.

"Tositilanteessa seisoin 20 senttiä kameran aukosta, joku pitelenäni alla oksantynkää, joka markkeerasi pensasta. Ja minä yritin näyttää kuumeiselta. Lopputuloksesta se kuva näkyy leikatun pois."

* Kahden työviikon jälkeen pojat näkivät Kuhmossa ensimmäiset otokset.

"Niistä nyt ei saanut mitään kuvaa vielä. Minun osuuteni rajoitui siihen, että kävelin kankaan toisesta laidasta toiseen. Näinpähän siellä vain kuvani", sanoo Timo.

Ensimmäisen kerran Timo ja Raimo näkivät lopputuloksen kokonaisuudessaan viime keskiviikkona. Kommentteja: "Se oli todellinen yllätys. Niistä palasista oli syntynyt ihan oikea ja hyvä elokuva. Kyllä

Kuva 107: "Vartioidun kylän" talvikohotukset oli filmattu viime talvena. Siinä oli Jaakkoa esittävä pikkupoika vaalea ja Jannea esittävä tumma. Kun samoja poikia nuorukaisena esittäviä haettiin huhtikuussa, oli toisen oltava vaalea ja toisen tumma, tietenkin. Siksi kai meidät hyväksyttiin. Sanovat Timo, vaalea, ja Raimo, tumma.

tuolla leikkauksella on valtava merkitys elokuvan teossa. Ja musiikilla. Ja nekin otokset, joita pidimme ihan pieleen menneinä tai erityisen loistavasti onnistuneina, tasoittuivat filmissä. Kaikki klaffasi.”

”Kyllä tuntui hyvältä. Ei ollenkaan meidän itsemme puolesta, vaan nimenomaan ja erityisesti Timo Linnasalon, ohjaajan puolesta.”

* Pojat eivät ennen koefilmausta edes olleet tavanneet toisiaan.

Timo oli aiemmin työskennellyt Ylioppilasteatterissa, Raimo oli ennen kouluun tuloaan vuoden Kajaanin Kaupunginteatterissa. Tällä hetkellä kumpaakin kiinnostaa suunnattomasti elokuva.

”Me tehään vaikka oma filmi, jos ei kukkaan muu mukkaan huoli. Ohjataan, tuotetaan ja näytellään. Oli se niin opettavaa ja mukavaa puuhaa pitkistä 11-15 tunnin työpäivistä, unettomuuteen asti stressaavasta paineesta ja palakkauksen pienuudesta huolimatta”, sanoo Raimo. Timo nyökyttelee sanojen tahtiin.

Tällä hetkellä Raimo tekee muitten kolmoskurssilaisten kanssa Arto af Hällströmin ohjauksessa Shakespearen ”Macbethiä” ja Aino-Maija Tikkasen kanssa Kansallisteatterin Willensaunaan nukketeatteerinäytelmää H.C. Andersenin sadusta ”Lumikuningatar”. Timo harjoittelee kurssitovereineen iltaisin ja ihan ominpäin eräästä Kafkan novellista ”näytelmäntapaista”.

Molempien aika menee täyspäiväisesti teatterille ja koululle. Koulu alkaa aamulla klo 9 ja päättyy illansuussa klo 17. Sen jälkeen harjoitellaan ja näytellään. ”Ei tämä oikeastaan mikään ammatti olekaan. Tämä on elämänmuoto”, kiteyttää Raimo.

”Paa sinne juttuusi sitten kurssiivilla, ettei myö kumpikaan olla naimisissa”, sanoo Timo. Siis: *kumpikaan pojista ei ole naimisissa.*

Raija Forsström

Multikangas alkaen vuodesta 1979

Rakennusjupakka syynä: Kuhmon kesäteatteri muuttaa Kelolta Multikankaalle

Kuhmon kesäteatteri siirtyy ensi kaudeksi Kelolta Multikankaalle. Muuton syynä on Kuhmolaisteatterin välien rikkoutuminen Kelon alueen päävuokralaisen, Sotainvalidien Veljesliiton Kuhmon osaston kanssa. Tilanteen kärjisti erimielisyys kesäteatterin huoltorakennuksen paikasta.

”Vihanpito ei meille sovi. Kesäteatterin on saatava toimia rauhassa”, sanoo Kuhmolaisteatterin pitkäaikainen ohjaaja Jussi Koivusilta.

Kuhmolaisteatterille myönnettiin kunnan tämän vuoden talousarviossa 20.000 markan avustus, joka tuli käyttää mm. kesäteatterin sosiaalitulojen rakentamiseen. Metsähallitukselta hankittiin tarkoitukseen Vepsänjoen vanha kämpä, joka siirrettiin hirsinä Kelolle.

Teatterilaiset hankkivat keväällä rakennuslautakunnan luvan valitsemalleen rakennuspaikalle kesäteatterin taustalle. Perustustyöt aloitettiin kunnan rakennustoimiston voimin, koska hankkeelle myönnettiin valtion työllisyystukea.

Perustusten valun jälkeen tuli ilmi, ettei päävuokraaja hyväksynyt rakennuspaikkaa. Työt keskeytettiin välittömästi. SV:n osasto ilmoitti rakennuksen olevan esteenä Kelon mahdollisille laajennushankkeille. Rakennukselle osoitettiin paikka noin 50 metriä kauempana leirintäalueen suuntaan.

”Omavaltaisuutta”

Osapuolten lausunnot rakennuksen paikasta paikkakysymyksestä poikkeavat toisistaan. Jussi Koivusilta sanoi SV:n osaston varapuheenjohtajan Taisto Kanasen näyttäneen kevättälvella kartasta ”summittaisesti” paikan, johon kämpän saisi pystyttää.

”Kun pohjatöitä aloitettiin, Kelolla pidettiin tansseja. Kukaan osastosta ei tullut sanomaan mitään. Vasta pohjan valmistuttua tuli joku huomauttamaan, ettei paikalle ole oikeutta rakentaa”, Koivusilta sanoi.

Sekä SV:n osaston puheenjohtaja Joel Tikkanen että varapuheenjohtaja Taisto Kananen kiistävät Koivusillan väitteen.

Kanasen mukaan hän näytti kartasta Koivusillalle juuri sen rakennuspaikan, mitä myöhemminkin on tarjottu.

”Pyysin teatteria tekemään vielä johtokunnalle anomuksen raken-

tamisesta, jonka jälkeen paikka olisi pitänyt merkitä maastoon. Teatterista ei kuitenkaan otettu yhteyttä vaan tehtiin perustukset omavaltaisesti”, Kananen sanoi.

Hän katsoi kunnan rakennuslautakunnalle tulleen työtapaturman, kun se antoi rakennusluvan ilman päävuokralaisen ja maanomistajan suostumusta. ”Maanomistajan kanssa tehty vuokrasopimus ei edes anna mahdollisuutta teatterin kiinteiden tilojen rakentamiseen ilman sopimuksen korjaamista”, Kananen sanoi.

”Meillä on suunnitteilla omia laajennushankkeita. Kämppä olisi tullut vain 15 metrin päähän Kelon seinästä”, Kananen sanoi. Sekä Kananen että Joel Tikkanen vakuuttavat, ettei SV:n osastolla ole mitään kesäteatteria vastaan. ”Toisaalta jos teatteri on löytänyt paremman paikan, ei meille ole muutosta mitään haittaakaan.”

Koivusilta puolestaan katsoo, ettei jupakan pääsyynä ole Kelon oma laajennushanke. ”He eivät tykkää kesäteatterin olostani niemiään. Eräät ovat jo sanoneetkin, että siirtäkää vehkeenne muualle. Me päätimme lähteä.”

Uusi paikka Multikankaalla

Kuhmolaisteatteri on löytänyt kesäteatterille uuden paikan Multikankaalta, kunnan vuokraaman talviurheilukeskuksen alueelta.

”Maanomistajalla ei ole vastaan alueen käyttöä kesäteatterina. Kunnanhallitukselle on toimitettu käyttöoikeusanomus, joka on nyt lausunnolla urheilulautakunnassa”, Koivusilta kertoi.

Rakennustöihin olisi päästävä jo tulevana syksynä. Teatterimonttuun saadaan paikat noin 1.000 katsojalle.

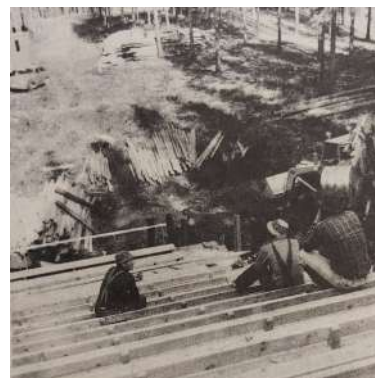
”Paikka on entistä parempi. Pystymme haluttaessa jopa kattamaan osan katsomoa ja näyttämöäkin”, Koivusilta kertoi. Alueelle siirretään Kelolta parhaat aitat sekä muuton aiheuttanut kämppä.

Matka Multikankaalle on kaksi kilometriä pitempi. ”Kelollekin ihmiset tulivat autoilla, joten muutos ei vaikuta mitään”, Koivusilta arveli. (ej)

Kesäteatteri muuttaa majaa

Kuhmon Kesäteatteri on aloittanut muuttonsa Multikankaalle. Samoihin maisemiin, joissa aiemmin kannustettiin hiihtäjiä, on nyt nousmassa katsomotilat 450 hengelle. Suurempaan katsomoon tulee paikat 300 henkilölle. Katsomorakennelman "harjannostajaisia" vietettiin keskiviikkona. Kuvassa ei vielä katsota varsinaista esitystä, vaan meneillään on "työnäytös". koneen tonkiessa pienemmän katsomon pohjaa. Välittömästi katsomorakennelmien valmistuttua aloitetaan huoltorakennuksen pystytys. Tämä rakennus tulee samalla toimimaan myöskin yhtenä kesäteatterin kulissirakennelmista. Muut kulissirakennelmat tullaan siirtämään paikalle talkoovoimin. Katsomo ja huoltorakennus toteutetaan kunnan työnä Kuhmon kunnan Nuorisoseuralle myöntämän avustuksen turvin. Aikaisempaan rakennuksena uuden kesäteatterin tuntumassa on aikoinaan hiihtokeskukselle rakennettu sauna. Tarkoituksena on, että uusi kesäteatteri olisi toimintakunnossa tulevan esityskauden alkaessa. Mikäli talven tulo estäisi kaikkien töiden loppuunsaattamisen tänä vuonna, niin työt jatkuvat heti kevään tullen. Tätä luettaessa töitä on tehty kolmisen viikkoa.

Kuhmolainen 7.9.1978

1953 •

Näytelmäkerho

1961 •

NS

1965 •

NS
Kelolla

1979 • 1979

NS
Multikankaalla

2021 •

”Viekää tuhkakain pesästä” Kuhmolaisteatteriin

KS 1.2.1979

Kuva 108: Multikankaalle on teatteri-
laisten tukikohdaksi siirretty osa Vep-
sänjoen vanhasta kämpästä. Takkatulen
ääressä lämmittelee Kuhmolaisteatterin
ydinjoukko: vasemmalta Teppo Korho-
nen, Kauko Huusko, Toivo Mikkola ja
Jussi Koivusilta.

Leena Härmän huvinäytelmä ”Viekää tuhkakain pesästä” on valit-
tu Kuhmolaisteatterin tämän vuoden kesäteatterinäytelmäksi. Kuh-
mon kesäteatteri toimii ensi kesänä uudessa esityspaikassaan Multi-
kankaalla.

Näytelmän ohjaa Jussi Koivusilta. Leena Härmän nimekäs kap-
pale kertoo urheista mökkiläisistä, joita rakennusgrynderit yrittävät
hätätä kivikasarmiensa tieltä. ”Sopii hyvin meidän voimillemme”,
perusteli Kuhmolaisteatterin Teppo Korhonen valintaa.

Ensimmäisiä lukuharjoituksia on jo pidetty ja roolijakoakin hah-
moteltu. Näytelmässä on mukana 18 henkilöä. Näin suuressa joukos-
sa on uusien harrastajanäyttelijöiden helppo aloittaa.

Kesäteatteri pyörii heinäkuun kolme ensimmäistä viikkoa. Ensim-
mäiseksi Multikankaalle ehtii kuitenkin Kuhmon Lapsiteatteri, jon-
ka ”Kiljusen herrasväki” aloittaa jo 10. kesäkuuta. Näytelmän ohjaa
Toivo Mikkola.

Katsomo katetaan

Uudelle kesäteatterialueelle on saatu valmiiksi katsomopenkit 450
hengelle sekä lämmitettävä päärakennus, joka toimii teatterilaisten
tukikohtana. Keväällä siirretään Kelolta kaksi mökkiä.

Monessakaan Suomen kesäteatterissa ei ole katettua katsomoa.
Nyt Kuhmoon rakennetaan sadekatos katsojien mukavuuden takaa-
miseksi.

Siirtyminen Kelolta Multikankaalle ei arveluta teatterilaisia, vaik-

ka matka keskustaan jatkuukin 1,5 kilometriä.

”Suurin osa ihmisiä tulee kuitenkin omilla autoillaan. Tämä reuna kylästä voittaa ja Tönölän puoleinen reuna häviää”, Teppo Korhonen totesi.

”Akustisesti uusi paikka on hurjan hyvä. Tie ainoastaan saisi olla parisataa metriä kauempana”, Korhonen sanoi.

Pysäköintipaikaksi on luvassa läheinen hiekkamontun pohja, jossa tilaa on 2-3 hehtaaria. Matka autoilta teatteriin ei ole pitempi kuin Kelollakaan.

Kuhmolaisteatteri sai rakennustöihinsä ja toimintaansa avustusta viime vuonna 33.000 markkaa. Tänä vuonna on luvattu 25.000 markkaa.

Näytelmäkirjoituskilpailu

Kesäksi 1980 on pyrkimyksenä saada Kuhmolaisteatteriin jälleen kainuulaista elämänmuotoa käsittelevä näytelmä. Kuhmolaisteatteri ja Kuhmon kulttuurilautakunta ovat julistaneet näytelmäkirjoituskilpailun.

Kilpailuteksteissä toivotaan käsiteltävän kainuulaista elämänmuotoa, ihmisiä ja olosuhteita sekä itäsuomalaisen ihmisen luonnetta ja huumoria. Lasten sarjassa aihe on vapaa.

Kilpailuaika päättyy syyskuun lopussa. Sarjoja on kaksi, joista ensimmäisessä tulevat kysymykseen sekä kokoillan näytelmät että pienoisnäytelmät. Toisessa sarjassa ovat lasten näytelmät.

Ensimmäisen sarjan palkinnot ovat 6.000 mk, 4.000 mk ja 2.000 mk. Toisessa sarjassa jaetaan 3.000 mk ja 1.000 mk. Lisäksi kuhmolaisteatteri on varautunut lunastamaan käyttökelpoisia kilpailutöitä.

Palkintolautakuntaan kuuluvat kirjailija Lauri Kokkonen, ohjaaja Kaija Viinikainen ja Marja Lauri Kajaanin kaupunginteatterista, Tuulikki Karjalainen Kuhmon kulttuurilautakunnasta sekä Teppo Korhonen ja Jussi Koivusilta Kuhmolaisteatterista. Lautakunnan puheenjohtaja on Jussi Koivusilta.

**KUHMOLAIS
TEATTERI**

PUTKINOTKO

Kirjoittanut: Joel Lehtonen
Ohjaus: Toivo Mikkola

Näytännöt Multikankaalla
Ensi-ilta 4.7. klo 14.00

7.7. klo 18.30	18.7. klo 14.00 ja 18.30
11.7. klo 14.00 ja 18.30	21.7. klo 18.30
14.7. klo 18.30	25.7. klo 14.00 ja 18.30

Lippu- ym. tiedustelut kulttuurisihteeriltä tai matkailuasiamieheltä puh. 986-51631.

1953

Näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS Kelolla

1979

• 1981

NS Multikankaalla

2021

Vetelys tulossa ensi-iltaan

Raja ja naimisiin meno ovat kautta maailman sivun olleet keskeisiä tapahtumia ihmisen elämässä. Tämän kesän Kuhmolaisteatterin näytelmä kieputtelee juuri tämän ongelman ympärillä.

Näytelmän on kirjoittanut virolainen Hugo Raudsepp. Hänen kirjoittamansa näytelmät ovat suosittuja, etenkin kesäteattereiden osalta. Vetelyksen juoni paukahtaa liikkeelle, kun Perämäen aikamiespoika Kustaa saa tiedon perinnöstä, joka on tullut hänen osakseen. Testamentissa on kuitenkin ehtona, että Kustaan on mentävä naimisiin ja hankittava lapsi. Sen lisäksi, että näytelmä sisältää runsaasti tilannekomiikkaa, siinä on joukko oivallisia lausahduksia ja sananparsia. Kirkkoväärti Taneli luettelee, miten kristillisesti eletään: "On virsikirja vieressä, Biblia penkillä ja katekismus kaapissa". Kustaan äiti ihmettelee, että on kasvattanut poikaansa "Jumalan viljalla ja puotisuolalla". Kirkkoväärti sanoo: "Kotona olen nuuka, mutta kylässä tulee syödä kunnolla." Kustaa päivittelee äkkirikastumistaan: "En minää rahaa pelkää vaan rauhattomuutta". Lisäksi singahtelee sellaisia lauseita kuin: "Mitä toimittaa mennä terveenä helvettiin, Kustaa tulee ja Kustaa menee, eikä kukaan kysy, mitä Kustaan henki sanoo, Siperiaan menen, mutta akkaa en ota, Höperöt herrat syövät kaikenlaista hyvää, haistelevatkin kuollessaan. Kyllä nukkuminenkin tulee Jumalan kunniaksi, kunhan se tapahtuu kirkossa". Näytelmä on täynnä ajatuksen alta tulevia sutkauksia.

Vieraileva ohjaaja

Kuhmolaisteatterin ohjaajana toimii tänä kesänä Pertti Hakala Oulun Kaupunginteatterista. Harjoitukset ovat olleet tiiviitä ja nyt ollaan jo niin pitkällä, että roolivihot on jätetty pois ja muistin on pelattava. Näytelmä on kanssakäymistä yleisön kanssa, sillä se on ohjattu sillä tavoin, että näyttelijät lausuvat yleisölle näitä kuolemattomia lauseita, joita edelleen esiteltiin ja yleisö saa tilaisuuden reagoida niihin mielensä mukaan. Reagoimista riittää, sillä näytelmä on voimakas, hengetöntä kohtaa ei ole.

Näytelmän ensi-ilta on 28.6. Henkilöt: *Mari, Perämäen emäntä, Leena Nuortila *Kustaa, hänen poikansa vetelys, Pentti Lampinen *Jooseppi, renki, Veikko Huotari *Maali, palvelustyttö Perämäen talossa, Elina Pääkkönen *Eedo, paimenpoika, Matti Tervo *Taneli, Ristimetsän isäntä, kirkkoväärti, Kauko Huusko *Tiiu, hänen tyttärensä, Seija Piirainen

Vetelys on 4-näytöksinen komedia. Kirjoittanut Hugo Raudsepp, suomentanut Otto Al-Ant, ohjaus Pertti Hakala, Oulun Kaupunginteatteri, ja lavastus Kauko Huusko.

Kuhmolainen 18.6.1981

Kuva 109: Ristimetsän isäntä, kirkkoväärti Taneli ja hänen tyttärensä Tiiu odottavat Kustaan, vetelyksen tekävän ratkaisunsa. Mieleisin ratkaisu olisi tietenkin se, että Tiiu pääsisi Perämäen Vetelyksen emännäksi ja rikkaan enon perintö saisi vihdoinkin käyttäjiä. Kauko Huusko kirkkoväärtinä ja Seija Piirainen Tiiuna.

Jämerä Vetelys Kuhmon kesäteatterissa

Kuhmon kesäteatterin Vetelys-näytelmä ei ole suinkaan vetelää vesivelliä, vaan tanakkaa teatteria. Ohjaaja Pertti Hakala Oulun Kaupunginteatterista on saanut kuhmolaisineen esityksen pysytetyksi hyvin koossa ja ottanut mukaan farssimaisia aineksia, vaikka Vetelys ei varsinainen farssi olekaan.

”Harvinaista, että näyttelijät venyvät parhaisiin suorituksiin ensi-illassa. Tavallisesti hioutuminen tapahtuu näytelmän vanhetessa”, kiitti joukkoaan Pertti Hakala. ”Tuollaiselle yleisölle on niin helppo näyttellä”, sanoivat puolestaan näyttelijät.

Virolaisen Hugo Raudseppin tekstiin pohjautuva nelinäytöksinen komedia Vetelys on julkaistu vuonna 1932. Näytelmää on Kuhmossa esitetty aiemminkin, sillä vuonna 1956 Vetelys käväisi Tuupalan Myllypirtillä. Nyt esityspaikkana on Multikankaan kesäteatteri, joka sijaitsee kuuden kilometrin päässä kirkolta niin sanotun vanhan Kajaanin tien varressa.

Multikangas on kesäteatterin paikaksi mainio. Näkyvyys ja kuuluvuus ovat hyvät, eikä ohjaajan arvelema liikenteen melukaan Vetelystä häirinnyt. Kuumasti porottanut aurinko pani näyttelijät siristelemään silmiään, mutta yleisöllä oli mukavan lämmin. Ja parempi tietysti on pieni auringosta johtuva kiusakin kuin vesisade.

Vetelyksen tapahtumapaikkana on Perämäen talon piha ja piha-piiriksi näyttämön oli lavastanut Kauko Huusko.

Naimapuuhat testamentin myötä

Perämäen Kustaa parka. Hänen laiska mukava elämänsä menee kerralla sekaisin, kun Taneli, Ristimäen isäntä ja kirkkoväärti (Kauko Huusko) tulee ilmoittamaan, että Kustaa (Pentti Lampinen) saa perinnöksi 300 ruplaa. Mutta, mutta. Kustaa-vetelyksen pitäisi ottaa akka ja hommata lapsikin. Tämä viimeksi mainittu tuntuukin Kustaasta kaikkein työläimmältä.

Eipä hätää, sillä Perämäessä on renkinä Jooseppi (Veikko Huotari), jolta keinot eivät ensi hätään lopu. Näyttää jo välillä siltä, että Ristimäen Tanelin Tiiu-tytär (Seija Piirainen) ei saakaan Kustaata.

Huolestumisen hien sai kuitenkin pyyhkäistä pois, sillä toisensa saavat niin Kustaa ja Tiiu kuin Jooseppi ja Maalikin (Elina Pääkkönen). Helpotuksesta huokaisi myös Perämäen Mari-emäntä (Leena Nuortila).

Herkullista vuorosanailua

Raudseppin tekstissä aivan vilisee herkullisia ilmauksia. Esimerkiksi Kustaa oli kasvatettu jumalanviljalla ja kalliilla puotisuolalla. Tai nukkuminenkin tapahtuu Jumalan kunniaksi, kunhan se tapahtuu kirkossa.

Mutta vuorosanat eivät riitä, jos näyttelijät vain puhua pölöttävät, vaikka kuuluvastikin. Joissakin näytelmissä tällaista ”roolityötä” tapahtuu, mutta ei Vetelyksessä. Ohjaaja on vaatinut näyttelijöitä pa-

Kainuun Sanomat 1982

Kuva 110: Kustaa on jälleen tiukilla. ”Kositko vai etkö”, tiukkaa Ristimäen Taneli.

neutumaan pikkupiirtoa myöten ilmeisiin ja eleisiin ja sitä kautta on näytelmään saatu viimeistellyn maku.

Aina silloin tällöin esille pilkahtaa farssimaisia piirteitä. Kuhnailevan Kustaan ja Tiiun ensisuudelma ja Kustaan työinto sen seurauksena irrotti yleisöstä selkäkeikkanaurun, mutta kohtausta ei kuitenkaan mene yli, vaan pysyy koko ajan käsissä.

Luotettavaa roolityötä

Kustaa-vetelyksen raskaan osan veti Pentti Lampinen. Hänen kehityksensä patalaiskasta pojanvötkäleestä ravakaksi tytönkin syliinsä tarpeen tullen sieppaavaksi mieheksi tapahtuu johdonmukaisesti.

Pentti Lampisen ohella kuhmolaisteatterin kantavia voimia on Kauko Huusko. Vielä juhannuksen aikaan harjoituksissa Huuskon Tanelissa oli aimo annos Tukkihoen Tolaria. Mutta Kauko lienee saanut Tolarinsa hukutetuksi, ottiatuota, tukkijokeen.

Luihu, mutta lopussa miehistyvä renki Jooseppi oli Veikko Huotarista tasokasta työtä. Vain muutamissa vauhdikkaimmissa kohtauksissa ääni katosi hieman. Myös Jooseppia tukeva paimenpoika Eedo (Matti Tervo) sanaili yksitotisen jouhevasti emännälleen.

Naisväki Mari, Maali ja Tiiu olivat miehiä hieman vähemmän näyttämöllä. Siunuusteleva ja poikaansa puolustava Mari saa Leena Nuortilalta reippaan tulkinnan. Tiiu, Seija Piirainen, on hiljainen, mutta niinhän ne kunnolliset talontyttäret olivat ja ovat vieläkin. Sama koskee Elina Pääkkösen Maalia, vaan käyhän se noinkin.

Lähes täysi katsomoo sai todeta yksimielisesti. Kuhmon Vetelys on kiva kaveri.

Teksti ja kuvat **Seppo Kämäräinen**

**KUHMOLAIS
TEATTERI**

Näytännöt Multikankaalla
 su 28.8. klo 14.00,
 ke 1.7. klo 18.30,
 su 5.7. klo 14.00 ja 18.30,
 ke 8.7. klo 18.30,
 su 12.7. klo 14.00 ja 18.30,
 ke 15.7. klo 18.30,
 su 19.7. klo 14.00 ja 18.30

Lippu- ja tiedustelututustuoliteollisuus
 ja matkustustiedot puh. 086-11631

HUGO RAUDSEPPIN HUVINÄYTELMÄ
 OHJAUS: PERTTI HAKALA
 Oulun kaupunginteatteri

VETELYS

1953

näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS
Kelolla

1979

● 1982

NS
Multikankaalla

2021

Putkinotko - kappale elämää

Joku lehti noin 4.7.1982.

Kuva 111: Kuva harjoituksista.

Kesäteatterissa

Putkinotko - kappale elämää

Joel Lehtosen samannimisen romaanin mukaan kirjoittanut ja sovittanut Urpo Lauri.

Ohjaus: Toivo Mikkola

Ensi-ilta Kuhmolaisteatterissa 4.7.1982

Mäkitupalainen Juutas Käkriäinen, Savon metsien karhu ja villimies, Putkinotkon poppa ja Jumala, joka harhautuu ja rappeutuu uudessa ajassa.

Putkinotko (1919-1920) siirtää Joel Lehtosen kerronnan pois eilisen todellisuudesta puolenkymmenen vuoden takaiseen rauhan aikaan. Näytelmän aineksina ovat puolentoista vuosikymmenen kokemukset ajalta, jolloin Aleksander Muhonen ja Lehtonen elivät ristiriitaisessa symbioosissa Putkinotkon tilalla.

Juutas Käkriäinen ei tietenkään ole Aleksander Muhosen valokuva, vaan Lehtosen kokemukset suodattuivat pitkän kirjallisen perinteen läpi.

Häntä kiinnosti Ilmari Kiannon metsien heimo, joka vihaa kuninkaita ja keisareita, kaikkea sitä "mikä käskee ja pakottaa, komentaa ja kouristaa ja aina vain ottaa, mutta itse asiassa ei mitään anna tai jos antaa - antaa leivän asemasta kiven".

Tämän heimon sielussa asuu Lehtosen mukaan vapauden rakkaus, ikuisen rauhan himo, koskemattomuuden avara kaipaus. Juutas Käkriäinen, karhumainen luonnonlapsi; hänen vaimonsa muistuttaa, kuten romaanissa sanotaan, "kaunista intiaaninaista".

Käkriäiset ovat vanhan savolaisen kaskeamiskulttuurin perillisiä, jotka ovat jääneet ilman omaa kulttuuriaan vieraan maailman keskele; selvimmin tämä näkyy Juutaksen, "Putkinotkon jumalan", poppamiehen, tietäjän ja shamaanin roolissa, jolla ei ole enää merkitystä.

Juutas on auttamatta myöhässä, ja ristiriita hänen ja hänen ympäristönsä välillä on - paitsi koominen - traaginen.

Juutas yrittää paeta modernia aikaa, mutta hänet pakotetaan siihen mukaan. Käytännöllinen vaimo sanoo hänelle, että viinankeitosta saisi "rahaa enemmän kuin maajussin työllä", ja kaupungista tullut Mauno Kypenäinen pakottaa hänet ryhtymään yritykseen. Kun luonnonlapsesta tulee kauppias ja tehtailija, hän joutuu lain tuolle puolen, sillä hän ei tajua vieraan maailman normeja. Käkriäisen sukukunta on tuomittu rappioon ja tuhoon.

Näytelmän toinen keskushenkilö on Aapeli Muttinen, Putkinotkon tilan omistaja. Muttinen on monella tapaa poikkeuksellinen porvari. Hänen seksuaalieettiset käsityksensä ovat vapaahenkisiä.

Keväällä 1913 Muttinen on eronnut edellisestä vaimostansa Fannystä. Jo vihillä hän oli aiheuttanut skandaalin luvatessaan julkisesti, kaiken varalta, antaa eron heti kun toinen tahtoo. Muttinen kannattaa luonnonmukaisia vapaita suhteita. Fannyn sijasta Muttista palvelee Putkinotkossa vihkimätön vaimo Lyygia. Muttisen alustalaiset nimittelevät Lyygiaa leipäsudeksi, limppuhiireksi, mäkipouraksi ja huoraksi.

Muttisen kesäonni tuntuu täydelliseltä, sillä hän saa Lyygialta mitä toivoo; taloudenhoidon ja ylöspidon, maaseudun herkkuja isoon vatsaansa, alistuvaa, avoimaa rakkautta ja eroottista onnea. Mutta yksi särö herran ja orjattaren suhteessa on: Muttinen ei halua tehdä Lyygialle lasta, jota tämä toivoisi. Muttinen ei tahdo lapsia, koska lapset tuovat köyhyyttä.

Tervetuloa Putkinotkoon

Ohjaaja Toivo Mikkola

Putkinotkon katras on kuhissut kesä-Kuhmossa

Kaleva 22.7.1982

Putkinotkon Juutas Käkriäinen Rosina-vaimoineen, lapsilaumoineen ja muine pesueineen on ollut Kuhmolaisteatterin tämänkesäinen hauskuuttaja.

Multikankaan mäntymetsikön notkelmassa "kuhisee" savolaisen Putkinotkon elämänmeno viimeisen kerran sunnuntaina.

Traaginen ja samalla hilpeän koominen näytelmä takaa kuhmolaisittain esitettyä reheviä kainuulais-savolaisia maalaistyyppisiä ja kokonaisuutena katsoen kutkuttavan teatterielämyksen.

Suomalaisille tuttu Joel Lehtosen Putkinotko kertoo kesäisestä päivästä savolaisessa Ryysyrannassa joskus vuosisadan alkupuoliskolla.

Kirjakauppias Aapeli Muttisen omistamassa Putkinotkossa asusteleva Juutas Käkriäinen on kyllästynyt kiireiseen, moderniin aika-kauteen. – Ja kuta saamattomampi Juutas on, sitä enemmän Rosina-emännän on leiskuttava.

Mirja Saari Rosinana hallitseekin näyttämön tapahtumia suuremmoisella tavalla alusta loppuun saakka. Muuntautumiskyky tulikiivenkatkuisesta, Juutakselle kimpaantuneesta eukosta hellyyteen pakahtuvaan äitiin ja juonittelevaan mökinakkaan on mitä ilmeisin. Rosina-paran elämä kun on yhtä lapsentekoa ja Juutaksen herättelemistä ja vanuttamista.

Näytelmän tragedian aistii koskettavimmin juuri Rosinan kohtalossa. Juutaksen laahaavaakin laahaavampi olemus ei sen kummemmin tässä mielessä sympatioita herättele, joskin taustalla on tuntemus myös hänen ristiriidoistaan ja vaikeuksistaan.

Kauko Huusko on Juutaksena kuitenkin aidontuntuinen Savon muan luonnonlaps. Samoin Aune Huusko Maunon Perttana nousee erääksi näytelmän vahvimista roolisuorituksista Putkinotkon lapsia lukuunottamatta.

Lapsiteatteriperinne ei elä Kuhmossa suotta, siksi vahvoja lapsinäyttelijöitä näyttää kunnasta löytyvän.

Varsinkin Mirja Komulainen Sanukkana valloitti katsomon. Tyttö ei sotkeutunut sanoihinsa, jos ei vaatteisiinsakaan. Veikko Huotari piirsi Malakiaksestaan todella säälittävän, jos paikoin hilpeän hauskan "käärmepojan". Kyseinen roolihan vaati pojalta aika paljon.

Kuhmon Putkinotkon "eläjien" luontevuus onkin kokonaisuutena huippuluokkaa. Takertelua tai haparointia ei huomannut. Ja jos nyt olisi joku sana sattunut unohtumaankin, niin varmasti sitä ei olisi huomannut. Näyttelijä olisi keksinyt sopivat sanat tuokiossa tilalle. Siksi suurta eläytyminen rooleihin näytti olevan.

Edellämäinittu korostuu entisestään, kun muistetaan, ettei Lehtosen teksti ole niitä helpoimpia. Tapahtumat miltei pysähtyvät välillä, kunnes taas seuraavassa hetkessä tapahtuu, ja paljon. On murreilmaisuja ja sivuhuomautuksia, jotka nekin on tartutettava yleisön korvaan selvästi. Lisäksi repliikit ovat toisin paikoin pitkiä.

Jos esityksessä tuntui joku jäykältä, vieraalta ja epätodelliselta, se oli Leevi Kiviojan Muttinen, kirjakauppias ja Juutaksen äveriäs "isäntä". Kaupunkilainen, vaaleapukuinen hienosteleva porvari, jonka ku-

hertelu Putkinotkon tantereilla "avovaimonsa" Lyygian Seija Piirainen kanssa maistui teennäiseltä.

Aidonoloinen Multikankaan putkinotkomaisema, Juutaksen rän-sistynyt tupa ja savusauna-asumus lammaskarsinoineen ja oikeine lampaineen, sekä Muttisen hieno pytinki: siinä kuhmolaisten oiva lavastus. Aitoa elämänmenoa täydensivät muun muassa tulenpidot savuineen musiikista ja äänitehosteista puhumattakaan. Eikäpä pu-vustuksestakaan ole huomauttelemista.

Eräs asia, joka kuhmolaisten esityksessä ansaitsee kiitosta, on tek-niikka. Kuuluvuus esimerkiksi olisi ollut ilman sitä aivan surkea jo katsomon laajuudenkin vuoksi. Tosin puoliajalta tällä kertaa alka-nut, väliin melkoinenkin taivaalta niskaan tullut vesiryöppy hävitti kuuluvuuden vähäksi aikaa.

"Kärrylle" sentään päästiin eikä märistä vaatteista oltu moksis-kaan. – Närkästyksen aiheutta kyllä antoi se, että melkoinen osa ylei-söstä säntäsi vesisadetta pakoon suoraan näyttämön halki Muttisen pytingin katoksen alle. Siellä sitten nököttivät Putkinotkon tapahtu-mien keskellä. Ja takaisinkin joku harppoi samaa latua. Eikö näyttä-möä voitu edes silloin kiertää?

Pirkko Korhonen

Lapsiteatteri menestyy

Teatteri omaleimainen kulttuurimuoto Kuhmossa

Maaseudun tulevaisuus 12.10.1982

Kuva 112: Kohtaus näytelmästä Putki-notko, joka oli Kuhmolaisteatterin voimannäyte kesällä 1982. Juutas (Kauko Huusko) ja Mauno (Pertti Huusko) keskustelevat kiivaasti.

Kuhmon nuorisoseuratoimintaan niveltävä lapsiteatteri on saanut vankan jalansijan ja saavuttanut arvokkaita tuloksia. Aikuisten Kuhmolaisteatteri ja Kuhmon lapsiteatteri, joita ohjaa kulttuurisihteeri Toivo Mikkola, tunnetaan nyt Kainuun ulkopuolellakin. Kuhmon lapsiteatteri on tänä syksynä aloittanut puolentoista vuoden tauon jälkeen uuden työkauden ja on nyt ulottamassa toimintaansa harjoitusten muodossa varsinaiselle maaseudulle Sylväjäнкylään.

Kuhmon nuorisoseura on harrastanut lapsiteatteria vuodesta 1976 alkaen. Edellinen teatteriryhmä esiintyi Kuhmon lisäksi Tampereen, Jyväskylän ja Seinäjoen harrastajateatterikatselmuksissa.

Toivo Mikkolan ohjaama ensimmäinen lapsiteatterin näytelmä Kuhmossa oli Pekka Töpöhäntä. Näytelmässä oli mukana 10-12 lasta, jotka olivat iältään 8-13-vuotiaita. Pekka Töpöhäntää esitettiin Kuhmon kesäteatterissa kuusi kertaa ja useita kertoja muualla. Seuraava näytelmä oli Peppi Pitkätossu. Toivo Mikkola kertoo, että lapset ovat olleet innokkaita. Vanhemmat ovat avustaneet roolivaatetuksen hankkimisessa.

Kuhmon lapsiteatterin ohjelmistossa ovat olleet myös näytelmät Pan ja kaupunki sekä ratkiriemullinen Kiljusen herrasväki. Suuri menestys on ollut myös näytelmä Sirkuskoiran tarina. Pan ja kaupunki, joka on runollinen näytelmä, sai lämpimän vastaanoton. Näytelmässä oli mukana musiikkia ja valotehosteita. Sirkuskoiran tarinaa näyteltiin kesäteatterissa vuonna 1980.

Toivo Mikkola kertoo, että Sirkuskoiran tarinan jälkeen on lapsiteatteri pitänyt puolentoista vuoden tauon ja on tänä syksynä paaneutumassa työhön uusin voimin. Myös uusia esiintyjä etsitään. Ensi kesäksi on tarkoitus saada uusi näytelmä esityskuntoon. Vielä ei voida nimetä näytelmää.

Lapsiryhmissä on ollut 8-12 lasta. Työ lasten kanssa on aloitettava alusta. Tutustuminen vie pitkän aikaa, kunnes lapset saavat rohkeut-

Kuva 113: Kulttuurisihteeri Toivo Mikkola ohjaa Kuhmossa sekä Kuhmolaisteatterin että lapsiteatterin näytelmät.

ta esiintymiseen. Ennakkovaatimuksia lapsille ei aseteta. Tärkeintä on se, että on todella kiinnostunut näyttelemisestä. Eduksi on, jos omaa hyvän rytmitajun ja ehkä laulunkin taidon.

Kuhmolaisteatteri

Kuhmolaisteatteri on omaleimainen kulttuurimuoto, joka oman maakunnan asukkaiden viihdyttämisen lisäksi tarjoaa verrattoman nautinnon myös matkailijoille. Multikankaalla on Kuhmo löytänyt hyvän kesäteatteripaikan, jonka yleisön on ottanut omakseen ja näyttää viihtyvän siellä.

Kuhmolaisteatterin perinteet ulottuvat pitkälle viime vuosisadan lopun tupa- ja seuranäyttämölle. Nyt Kuhmon nuorisoseuran Kuhmolaisteatteri ja lapsiteatteri jatkavat näitä perinteitä. Vuosittain näytelmät ovat keränneet 5000-6000 katsojaa. Kuhmolaisteatterilla on takanaan lukuisa sarja näytelmiä. On esitetty Rykmentin murheenryyniä ja Tukkijoella, Seitsemän veljestä esitettiin vuosina 1966 ja 1968.

Tämän jälkeen ainoana harrastajanäyttämönä aloitti Kuhmolais-teatteri kotiseutuaiheisten näytelmien teon harrastajavoimin. Näin syntyi Härkähäät, Kettuvaari, Peräkylän profeetta ja Kylän viimeinen nainen.

Uusi teatteripaikka Multikangas aloitti toimintansa vuonna 1979. Silloin lapsiteatteri esitti Kiljusen herrasväkeä ja Kuhmolaisteatteri Viekkää tuhkakin pesästä -näytelmän. Vuonna 1980 oli ohjelmassa Kun ruusut kukkivat. Varsin mittava on ollut Artturi Järviluoman näytelmä Pohjalaisia. Vuoden 1982 kesän voimannäyte oli näytelmä Putkinotko.

Tänä syksynä on aloitettu uusi työkausi ja harjoitukset. Kuhmolaisteatterin näytäntökausi ei ole rajoittunut pelkästään kesäteatteriin, sillä näytäntöjä on ollut talvellakin koulun juhlasalissa.

Ohjaaja Toivo Mikkola on nykyisin Kuhmon kulttuurisihteeri. Hän kertoo aloittaneensa työn lapsiteatterin parissa jo vuonna 1969 Turussa. Kuhmossa hän aloitti vuonna 1976. Nyt hän ohjaa sekä aikuisten että lasten teatteriesitykset. Aiemmin hän on toiminut nuorisosihteerinä. Hänellä on pitkän linjan teatterikokemus noin 15 vuoden ajalta. Hän on käynyt lukuisia harrastajateatterikursseja.

Kuva 114: Kuhmon lapsiteatterin Peppi ja Huvikummun kansa. Peppi Pitkätös oli ohjelmistossa vuonna 1978.

Kesäteatteria ruoskalla ja rakkaudella

Entisen mittapuun mukaan Kuhmolaisteatteri on nyt täysi-ikäinen. Teatterin 21. kesäkausi päättyi viime sunnuntaina. Tiistaina ruoska ja rakkaus räiskyivät tosin vielä ilmaisnäytännössä ja elokuussa kuhmolaiset matkaavat vielä esityksineen Bomballe Nurmekseen.

Kuhmolaisteatterin 20. näytelmä, Reino Helismaan Ruoska ja rakkaus, oli kesäteatteria sanan perinteisimmässä mielessä. Täysi-ikäisyyden kunniaksi vaiko katsojien tähden lienevät kuhmolaiset viime vuosina palalleet perinteisen kesäteatterin vaalimiin näytelmiin. Joka tapauksessa katsojat tuntuivat pitävän tunteiden paloa ja alhaista mieltä, itkua ja naurua sisältävästä Repen karjalaisnäytelmästä.

Ruoskan ja rakkauden yleisö on pitänyt näkemästään. Jostain syystä Kuhmolaisteatterin katsomon penkkirivit eivät kuitenkaan tänä kesänä täyttyneet edellisten kesien malliin. Karjalaishenkisen näytelmän näki tänä kesänä noin 2800 maksanutta katselijaa. Esimerkiksi viime kesän Putkinotko veti 1500 henkeä enemmän yleisöä. Missä vika?

- Olemme kyllä ihan joukolla pohtineet, mikä tässä on syynä. Ja siihen tulokseen on tultu, ettei ainakaan näytelmässä pitäisi olla vikaa, sanoo kylänvanhin Simana eli Kauko Huusko. - Joskus aikaisemmin on yleisö valitellut, että kun vain noidutaan. Nyt ei ole ainakaan sitä tehty, hän naureskelee.

Kulttuurisihteeri Toivo Mikkola esiintyi tällä kertaa itse näytelmässä vouden osassa. Hän arvelee, että ehkä näytelmän karjalaisuus ei innostanut kuhmolaisia katsojia tarpeeksi. Kainuulaiset eivät ehkä sittenkään koe räiskyvää karjalaisuutta kovin läheiseksi. Se on saatanut vähentää katselijalukuja.

Näytelmän ohjaaja Satu Niiranen on iloinen jokaisesta katsojasta. - Minä olen vähän hämmästellyt, kun kuhmolaisteatterin näyttelijät ovat valitelleet katsojien puutetta. Nykyisin kesäteattereita alkaa olla sen verran tiheässä, että yleisöstä on kilpailua. Minä olen ollut pariin sataan katsojaan näytäntöä kohden ihan tyytyväinen.

Kainuun Sanomat 27.7.1983

Kuva 115: Okahvie (Seija Piirainen) nauraa noita nuoria ja niiden lempeä.

Toisaalta Satu Niiranen olisi kaivannut myös alueen lehdistöltä enemmän huomiota näytelmälle. Samaa puhuvat kuhmolaiset näyttelijätkin. Harrastelijateatteri kaipaa kritiikkiä ja kiitoksia ansionsa mukaan. Pelkkä vaikeneminen on pahinta.

Karjalaisuus irti ruoskalla ja rakkaudella

Ohjaaja Satu Niirasella virtaa suonissaan karjalaista verta. Oliko karjalaisaiheisen näytelmän läpi vienti hänelle helppoa: menikö ohjaus perille ruoskalla vai rakkaudella?

- Helppoa se ei ollut - päinvastoin! Vaikka olen itse karjalainen, oli hirveän vaikeaa yrittää puristaa irti tunnerikkautta kainuulaisista. Vilkkauus on joko sisäistä tai sitä ei ole. Välillä ehkä olen ollut kovakin ja suuttunut. Karjalaisena kun päästän itse helposti tuntee ni valloilleen. Tässä on jouduttu tekemään todella paljon töitä juuri tuon tunnelmaisun kanssa, Satu Niiranen sanoo.

- Näytelmässä oli aika vähän suuria joukkokohtauksia ja silloin yksilösuoritukset korostuvat. Olen antanut sen vuoksi aika paljon henkilöohjausta. Mutta kyllä muutamat näyttelijät täällä puristelivat ihan loistavasti tunnetta irti itsestään, Satu Niiranen kiittelee.

Erityisesti Niiranen kiittää kuhmolaisia harrastelijanäyttelijöitä väsymättömyydestä. - On jännää, että nämä ihmiset eivät ole väsyneet tekemään hommia rutiinilla. Se on usein pahimpana vaarana, kun ajatellaan jo osattavan asia. Jokaisen esityksen kautta on pystyttävä kasvamaan. Se on todellista taitoa, ohjaaja painottaa.

Tunteiden paloa

Reino Helismaa kirjoitti 50-luvulla näytelmänsä Ruoska ja rakkaus ja hänen ystävänsä Toivo Kärki sävelsi laulunäytelmän musiikin. Salanimillä kirjoitettu näytelmä herätti aikoinaan kohua, kun sen tekijöiden henkilöllisyys kävi ilmi.

Ruoskan ja rakkauden teksti on selvästi ”repemäistä” humanismia täynnä. Karjalaisuus on näytelmässä loppujen lopuksi vain pintaa. Kaikkialla maailmassa ihmiset ovat joutuneet orjuutetuiksi ja toisaalta saaneet kokea rakastamisen riemun ja surunkin. Vilkas karjalaisuus lisää näytelmään vain sitä tunteiden paloa, jota Reppen ja Toivo Kärjen laulutkin usein sisältävät.

Kesän viimeisessä varsinaisessa esityksessä Kuhmolaiseteatteri ylti sekin paikoitellen tuohon tunteiden paloon. Toisaalta yleisölle haluttiin jälleen kerran antaa myös naurun aiheita. Välillä tuntui siltä, etteivät kaikki tunnelataukset menneet perille yleisölle asti. Kun yleisö hörähdellen nauraa traagiselle kohtaukselle, onko silloin kysymyksessä näyttelijän vai yleisön herkkyyden puute? Kuhmolaiseteatterin sunnuntaisessa esityksessä ei tässä mielessä ainakaan näyttelijöitä voinut syyttää. Tunnelataukset tuntuivat ihmeen aidoilta.

Laulunäytelmät ovat aina vaikeita harrastajille. Esimerkiksi jotkut laulukohdat tuntuivat jäävän hieman pysähtyneiksi ja irrallisiksi näytelmästä. [vähän suttuista tekstiä]

Parhaimpia roolisuorituksia olivat Kauko Huuskon mateleva ja

Kuva 117: Orjuuttaja, pikkudiktaattori, vouti (Toivo Mikkola).

Kuva 118: Mauran (Eija Kyllönen) ja Jyrkin (Veikko Huotari) nuorta rakkautta.

pokkuroiva kylänvanhin sekä Veikko Huotarin Jyrki. Kuhmolaisteatteria monena kesänä ohjannut Toivo Mikkola näytti yleisölle nyt myös näyttelijänkykyään. Hänen esittämänsä vouti Waslei Timojeijeff toi mieleen Chaplinin elokuvan Diktaattori. Pienikokoisen voudin ruoskan heiluttelussa ja keikaroinnissa oli saman tyylistä koomista isottelua niin kuin Chaplinin hitlerversiossakin on.

Mikkola itse nauraa ajatukselle ja kiistää ottaneensa mallia Diktaattorista. - Tämähän on minulle selvästi agression purkamista näitä Kuhmolaisteatterin näyttelijöitä kohtaan, naureskelee Toivo Mikkola ruoskan heiluttajan rooliaan. Ensi talven aikana kulttuurisihteeri Mikkola voi yrittää purkaa agressioitaan kovaan työhön. Sillä paljon työtä on tiedossa, mikäli hänen haaveilemansa näytelmäproduktio "Viimeiset kiusaukset" Kuhmon kansalaisopiston ja Kuhmolaisteatterin yhteistyönä toteutuu.

Teksti ja kuvat: **Ritva-Liisa Rantonen**

Bomban ensimmäiset juhlat viikot loppusuoralla

Viimeinen täysi viikko Bomban juhlat viikoista on parhaillaan menossa. Lauantaina esiintyy Karelia-yhtye, jolla on kaksi konserttia, joista toinen on tarkoitettu lapsille ja koko perheelle. Solisteina tässä konsertissa ovat Liisa Lääveri ja Riinamaria Paakkunainen. Juhlat viikkojen viimeinen teatteriesitys on Kuhmolaisteatterin esittämä Ruoska ja Rakkaus, jonka on kirjoittanut Reino Helismaa.

Viikonlopulla esiintyvä Karelia-yhtye perustettiin jo vuonna 1970, mutta toimittuaan pari vuotta folk-rockin piirissä yhtye hajosi. Alkuperäisen Karelian toinen perustaja Paroni Paakkunainen on nyt koonnut uuden ja entistä ehomman yhtyeen.

Aikaisemmasta folk-rockista on siirrytty lähemmäksi suomalaista kansanmusiikkia ja sovitukset noudattavat modernia akustista linjaa.

Uudessa Kareliassa on pääpaino suomalaisilla kansansoittimilla kanteleella ja tuohihuilulla. Syntetisoijat ja clavinetti laajentavat sointivalikoimaa luonnollisella tavalla.

Vanhaan suomalaiseen runonlaulu- ja soittoperinteeseen pohjautuen on Karelia herättänyt henkiin supisuomalaisen improvisoinnin eli mielijohteesta soittamisen.

Karjalaisaiheisen laulunäytelmän Ruoska ja Rakkaus tapahtumat sijoittuvat Karjalaan 1800-luvulle, jolloin vallitsi vielä maaorjuus. Draamattisten tapahtumien ohella esitys tarjoaa runsain mitoin rakkautta, laulua ja tansseja.

Aikoinaan näytelmästä kehkeytyi jonkinasteinen kulttuuriskandaali, koska Reino Helismaa kirjoitti näytelmän salanimellä ja sai joiltakin kriitikoilta loistavat arvostelut. Kun sitten vuoden kuluttua saatiin selville, että salanimen taakse kätkeytyivät ”rillumarei-kulttuurin edustaja” Reino (Repe) Helismaa ja Toivo (Topi) Kärki, oli tuloksena pienoinen kulttuuriskandaali. Näytelmän tilanneet teatterit peruivat kyseessäolevan esityksen ohjelmistostaan.

Olisi kai sopimatonta, jos valtionapua nauttiva taidelaitos esittäisi Rovaniemen markkinoiden tekijöiden näytelmän.

Ajat ovat muuttuneet, tänä päivänä Repe ja Topi ovat arvostetuimpia suomalaisen viihteen suurmiehiä. Ruoskan ja Rakkauden sävelet raikuvat edelleenkin suomalaisissa kesäteattereissa 1950-luvun skandaalista huolimatta.

Kuva 119: Riinamaria Paakkunainen.

Kuhmolaisteatterin vierailu Nurmeksessä:

Ruoskaa ja rakkautta kesäillassa

Karjalainen 24.8.1983

Kuva 120: Kuhmolaisteatteri toi vierailunäytöksellään Ruoska ja Rakkaus tuulahduksen naapurikunnan osaavaa harrastajateatterista, upeat roolisuuritukset tulkitivat tekstin osaavasti.

Kuhmolaisteatterin vierailunäytös perjantai-iltana Nurmeksessä antoi taas näyttöä siitä, kuinka osaavia harrastajateatterilaiset voivat olla. Liki kolmekymmenvuotias teksti eli ja kasvoi näyttämöllä. Näyttelijäsuoritukset ja roolihahmot ansaitsevat kiitoksensa.

Karjalaisaiheinen teksti oli Reino Helismaan käsialaa ja näytelmän musiikin on aikoinaan väsänyyt Toivo Kärki. Tanssien ja näytelän ohjauksesta vastasi Satu Niiranen.

Heinäkuussa 1983 ensi-iltansa saanut Ruoska ja Rakkaus on saavuttanut kuhmolaisen yleisön ja vierailunäytös Nurmekseen osoitti, että myös nurmekselaiset pitivät näytelmästä. [Jännä taivutus. Nurmekes - nurmeslaiset, Nurmekes - nurmekselaiset.]

Myös talvistaikaan toimiva harrastajateatteri omistaa monia osaavia näyttelijöitä; Simanaa, kylänvanhinta, näytteli Kauko Huusko - Ohkahvieta, vanhaa muoria, Seija Piirainen - Maura, kylänvanhim-

man tytärtä, Eija Kyllönen. Mauransa saavaa Jyrkiä Veikko Huotari ja ilkeää voutia, Waslei Timojejffiä näytteli Toivo Mikkola.

Muut roolisuoritukset eivät jääneet suinkaan varjoon, vaan korostivat ja täydensivät näyttämötyötä sujuvasti: Maalina, kylänvanhimmman toinen tytär, Leena Nuottila - hänen lemmittynään laukkukauppias Ontrei, Leevi Kivioja - Lippo Ahapoinen, kirjuri, Kari Pulkkinen - kreivi Besborodko, Pertti Huusko - entinen upseeri, Sergei Leontij, Pentti Lampinen, munkki Isä Ignoi, Yrjö Haverinen.

Upeat puvut näytelmään on suunnitellut Tarja Komulainen ja laulut oli harjoittanut Annikki Kartimo-Kivioja, säestyksestä hanurilla vastasi Jari Karppinen. Kylänväkeä näytelmässä oli runsaasti, osallistumassa tanssein ja lauluin tapahtumien kulkuun: Matti Tervo, Antti Piirainen, Harri Korhonen, Pirre Pääkkönen, Terhi Hyvönen, Anna-Liisa Piirainen, Mari Piirainen, Risto-Pekka Piirainen, Kari Kuosmanen, Ira Nuottila, Irina Nuortila, Seija Huotari, Aune Pulkkinen, Annikki Kartimo-Kivioja ja Anne Virnes.

Ruoska ja Rakkaus vieraili Bomban juhlatiivillä

Katsojat tyytyväisiä näkemäänsä

Kuhmolaisteatterin esitys Ruoska ja Rakkaus vieraili Bomban juhlatiivillä Nurmeksessa.

Karjalaisaiheinen Ruoska ja Rakkaus oli omalla maaperällään Bomballa, joskin MM-kisat verottivat katsojamääriä.

Näytelmän ohjannut Satu Niiranen oli kanssani yhtä mieltä siitä, että Ruoskassa ja Rakkaudessa on muutamia loistavia roolisuorituksia, vaikkakin Sadun mielestä paikkojen hakeminen uudella esityspaikalla hieman sotki näyttelijöitä.

- Soitto kaikaa, laulu raikaa - haihtui huolen häivät. Kanssa armaan tanssin varmaan kaikki juhlapäivät...

Siinä ne taas olivat kesäteatterilaiset Ruoskassa ja Rakkaudessa, tällä kertaa näytelmän omilla juurilla, Pohjois-Karjalassa Bomballa, Bomban juhlatiivillä.

Siinä hypisteli käsiään Simana, kujeili Maalina, itki tuskaansa Manra, piikitteli Okahvie, uhoi Jyrki, heilutteli ruoskaansa Waslei Timojeijeff, siinä kompuroi Lippo Ahapoinen, kietoi silkkejään Ontrei, häkelteli Besborodko, turjotti Sergei Leontij ja kylän väki tanssi ja lauloi.

Rakkaus ja ruoska

"Pois häipyivät onnekkaita päiviä, kera kukkien lakastuvain. Pois riemu ja nauru jo jäivät - suru yksin jäi jäljelle vain..." lauloi Maura, Eija Kyllönen.

Bomballakin Eija onnistui roolissaan, vaikka olikin "vieralla maalla". Yhtä riipaisevan itkettävä, yhtä lapsekkaan onnellinen ja yhtä vapautunut kuin "Koti-Multikankaalla".

- Älä sure tyttö. Kahden viikon kuluttua vietetään häitä, sanoo Vouti ja tarkoittaa, että hän aikoo viettää ensimmäisen yön Lipon morsiamen Mauran kanssa.

Kuva 121: "Mie oon ain sanont, jot tuo vouti on niit suurempii roistoloit...", Simana, Kauko Huusko, helpottuneen äkäisenä. Sergei Leontij, Pentti Lampinen, alkaa älytää, mihin verona kerätyt tavarat ovat menneet.

Kuva 122: "Syksyn tuuli riisui jo puut. Suru jäi, kun lähtivät muut..." Mauran, Eija Kyllösen, laulu on haikeaa.

Toivo Mikkola oli Voudin roolissa niin uskottava ja sadistinen, ettei kenellekään jäänyt epäselväksi hänen aikeensa.

Voudin, Simanan viinoista saama hiprakka ei vain Bomballa ollut niin vinksautteleva kuin kotiyleisön edessä.

Jos on maailma täynnä herrain hännänkannattajia, niin Simanaa esittänyt Kauko Huusko ainakin onnistui näyttämään millaisia he ovat.

Ainaisella myötipanemisellaan ja käsiensä hypistelyllä ja puoliku-marassa kulkemisella hän menetti ainakin Okahvien kunnioituksen.

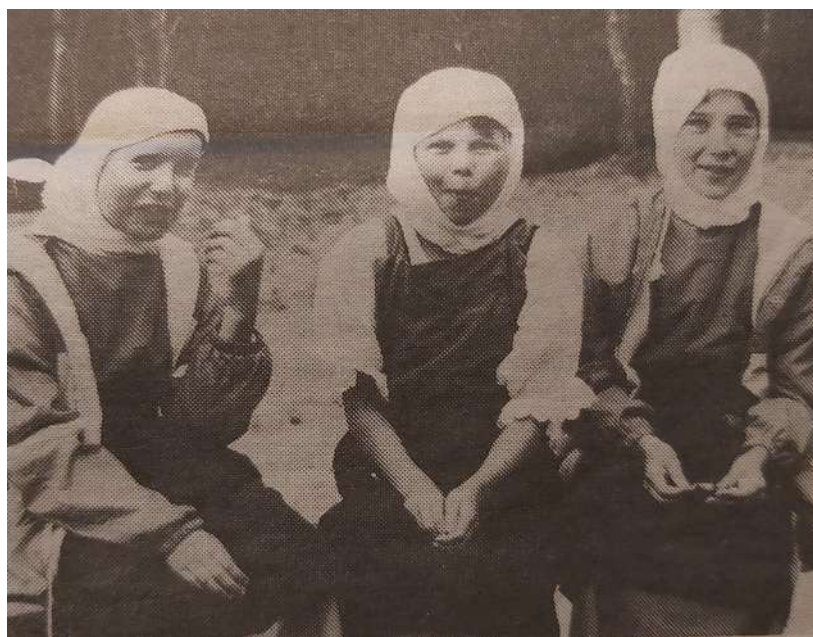
Maalinaa esittänyt Leena Nuortila teki hyvää työtä roolissaan, samoin Veikko Huotari Jyrkinä, Leevi Kivioja Ontreina ja Seija Piirainen Okahviena.

Unohtaa ei toki sovi tulevaa näyttelijäpolvea kyläläisinä - Antti Piiraista, Ira ja Irina Nuortilaa, Anna Virnestä ja ketä kaikkia näitä söpöläisiä olikaan.

Vaikka katsomosta kuului esityksen alussa, että mahtaakohan kuhmolaisilta luontua karjalan kieli, niin Kaija Solkkosen väliajan kuulutus sai katsomossa olleen vaimoihmisen huokaamaan "Ihan puhuko Karjalas".

Ruoska ja Rakkaus on paras tähänastisista Kuhmolaisteatterin esityksistä. Olkoonkin, että se on perinteinen kesäteatterinäytelmä ja olkoonkin, että sen juoni on tavanomainen. Kuhmolaiset onnistuivat koko esityksen ajan pitämään ohjat käsissään ja mitään sanomatonta vaihetta ei ollut. Tästä lankeaa kiitos tietenkin Satu Niiraselle, näytelmän ansiokkaalle ohjaajalle.

Eipä jännittänyt

Kuva 123: Tulevia teatterilaisia: Ira, Anna ja Irina. Kyläntyttöjä oli mukava esittää Bomballakin.

Väliajalla istuivat näyttämön takana Ira, Irina ja Anne.

- Ihan mukava täällä on esittää. Kyllä se tietysti alussa hieman jän-

nitti, mutta nythän tuo on ihan mukava, tuumasivat tytöt hymysuin.

Antti Piirainen on jo tuttu koululaisnäytelmistä.

- Tämä oli ensimmäinen kerta, kun olen mukana kesäteatterissa. Ihan on ollut mukavaa. Bomballa tietysti näyttämö on hieman toisenlainen ja se vaatii totuttelua.

Katsomosta tavoitin Liisa Nevalaisen.

- Aika hyvä tämä kuhmolaisten näytelmä. Olen katsonut täällä tämän Maaton kansa, hyvä sekin oli.

- Tässä kuhmolaisten esityksessä on muutamia todella hyviä roolisuorituksia, sanoi Arvo Kortelainen Porokylästä.

Bomballa mukana **Leena Sirviö**

Kuhmolaisteatterin kausi päättyi

Kuhmolaisteatterin kesänäytelmän näki tänä vuonna tavallista pienempi ihmismäärä. Katsojia oli merkitty tilastoihin vajaat 3000, kun ruoska räiskyi ja rakkaus leimusi viimeistä kertaa sunnuntaina.

Kävimme seuraamassa Reino Helismaan kirjoittaman Ruoska ja rakkaus -näytelmän viimeistä maksullista esitystä Multikankaalla. Repen kirjoittama näytelmä sijoittuu karjalaiskylään viime vuosisadan puolivälin tienoille. Romanttisen laulunäytelmän pinnan alla piilee ”repemäistä” humanismia orjuuden vääryydestä. Kuhmolaisteatterin esityksestä ja kesäkaudesta enemmän sivulla 8.

Kuva 124: Karjalaiskylän pikkudiktaattori, vouti Timojjeiff hypyttää kylänvanhinta, Simanaa ruoskallaan.

**KUHMOLAIS
TEATTERI**

Maiju Lassila:

IKILIUKKUJA

Kuhmon kesäteatterissa Multikankaalla.

su 1.7. klo 18.30	su 15.7. klo 14.00 ja
ke 4.7. klo 18.30	18.30
su 8.7. klo 14.00 ja	ke 18.7. klo 18.30
18.30	su 22.7. klo 14.00 ja
ke 11.7. klo 18.30	18.30

Ohjaus: Pertti Hakala.

Tiedustelut kulttuurisihteeriltä puh. 986-51631.

1953

näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS
Kelolla

1979

• 1984

NS
Multikankaalla

2021

**KUHMOLAIS
TEATTERI**

Kyllikki Mäntylä:

OPRI JA OLEKSI

**ESITYKSET KUHMON KESÄTEATTERISSA
MULTIKANKAALLA**

su 29.6. klo 18.30	su 13.7. klo 14.00
ke 2.7. klo 18.30	18.30
su 6.7. klo 14.00	ke 16.7. klo 18.30
18.30	pe 18.7. klo 18.30
ke 9.7. klo 18.30	su 20.7. klo 14.00
	18.30

Ohjaus: Satu Niiranen
Tied. Kuhmon kulttuuritoimistosta puh. (986) - 51631

1953

näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS
Kelolla

1979

• 1986

NS
Multikankaalla

2021

Kuhmolaisteatteri valmistautuu näytäntökauteensa

Huuskon Kauko Suihkon ukkona

Kuhmolainen 3.6.1986

Kuva 125: Suihkon ukon rooli on vaikea, mutta pidän siitä jo nyt, sanoo Kauko. Kauko kertoo oppivansa tekstistä olennaisen ja nivoo vuorosanat sen ympärille.

Kuhmolaisteatteri valmistautuu esityskauteensa Oprin ja Oleksin harjoituksissa.

Karjalaisia ja yleensä ihmisen tunteja kuvaava näytelmä on kypsä ensi-iltaansa tämän kuun 29. päivä.

Suihko-ukkona nähdään monen roolin mies Kauko Huusko.

Jos jokin teatteri henkilöityy ihmiseen ja ihminen teatteriin, niin Huuskon Kauko ja Kuhmolaisteatteri lienevät parhaimpia esimerkkejä tästä.

Kauko itse kertoo joutuneensa aivan vahingossa teatteriin.

– Ahovaaran koululla pidettiin opintokerhossa näytelmäpiiriä. Ohjaajana oli silloin Jussi Koivusilta. Meitä oli siellä innokas porukka ja kun kirkolle tarvittiin näyttelijöitä, niin meitä ahovaaralaisia pyydettiin mukaan. Enimmillään Kuhmolaisteatterissa oli kahdeksan ahovaaralaista.

– Kuhmolaisteatteri omaksui nykyisen nimensä vuonna 1971. Teatterityö aloitettiin 1950-luvulla Kuhmon Näytelmäkerhona, sitten jostain syystä nimi vaihtui Kainuulaisteatteriksi. Sitä nimeä en henkilö-

kohtaisesti koskaan hyväksynyt. Onneksi nimenmuutos oli mahdollinen.

Miksi metsuri Kauko Huusko uhraa kaikki kesänsä ja vapaa-aikansa teatterissa?

– Teatterissa on mukavia ihmisiä. Ennen minä kolusin vapaa-aikani noita jokivarsia ongen ja virvelin kanssa. Vapaa-aika pitää jotenkin viettää.

Teatterin harrastaminen on minusta mukavaa ja siellä on mukavia ihmisiä, Kauko toistaa.

Rakkain rooli?

Kauko miettii ja pohtii.

– Kaikki ovat hyviä silloin kun niitä tekee. Tästä Suihkon ukon roolista minä pidän, tämä on tosi vaativa ja uskon, että jos saan tämän istumaan, niin tästä tulee paras. Edellisistä rooleista pidin eniten Ruoskan ja rakkauden Simanan osasta.

– Unto Heikuran tekstit ovat tietysti olleet mukavia esitettäviä, koska ne ovat nousseet tästä maaperästä.

Kuhmolaisteatteri on laajalti tunnettu. Kauko kertoo, että on ihmisiä, jotka kesästä toiseen tulevat katsomaan Kuhmolaisteatteria.

– Se tietysti lämmittää ja antaa uskoa siihen, että paikkakunnalla pitää olla oma teatteri.

Kesäteatteri aloitti aikoinaan Uiton rannassa. Seuraava paikka oli Kelon luona. Nyt teatteri majoittuu Multikankaalla.

– Multikangas on hyvä paikka. Se on sopivasti syrjässä ja lavasteet ja muut säilyvät ehjinä, kun siellä ei ole turhaa liikettä. Kelon luona kävi monasti niin, että lavasteita ja kalustoa tuhottiin.

Kaukon huolena onkin pitää teatterin lavasteet ja rakenteet kunnossa. Multikankaan mökki vaihtuu milloin herraskartanoksi, milloin karjalaiseksi taloksi ja välistä se on Putkinotkon pirttiröksiä.

Kaukon ympärille on kasvanut teatteri. Erityisen mielissään Kauko on siitä, että kesä kesän jälkeen mukaan tulee aina uusia, nuoria ja innokkaita ihmisiä.

– Niijen kanssa on mukava olla ja tehdä teatteria.

Matti-Juhani Karila:

TERVETULOA KÄLKYÄLLE, MR. WOODSON

KUHMOLAINEN
TEATTERI

**Kuhmon kesäteatterissa
Multikankaalla**

28.6. klo 18.30
 1.7. klo 18.30
 5.7. klo 14.00 ja 18.30
 8.7. klo 18.30
 12.7. klo 14.00 ja 18.30
 15.7. klo 18.30
 17.7. klo 18.30
 19.7. klo 14.00 ja 18.30

Ohjaus: Pertti Hakala

Tiedustelu: Kuhmon kulttuuritoimisto puh. (086) 51 631 tai 521 299.

1953

näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS
Kelolla

1979

• 1987

NS
Multikankaalla

2021

Varovainen Kuhmo ryhtyi Kälkyäksi

Pettikö Kuhmolaisteatterin rohkeus, vai mikä esti ottamasta Kälkyän nimen tilalle Kuhmoa tämän kesän näytelmässä? Ennakolta kuhmolaiset mainostivat kesäteatterikappalettaan nimellä Tervetuloa Kuhmoon, Mr. Woodson, mutta sunnuntaisessa ensi-illassa näytelmä noudatti Matti-Juhani Karilan sille aikoinaan antamaa nimeä.

Tervetuloa Kälkyälle, Mr. Woodson on yksi tämän vuosikymmenen suosituimmista näytelmistä, ellei peräti suosituin, kesäteattereissa kautta maan. Teksti tarjoaa tilaisuuden irvailla oman kunnan kunnalliselämälle ja ihmisten omahyväisyydelle, ideakilpailuille ja turistikilpailuille.

Kuhmolaiset ovat tarttuneet syöttiin kunnolla. Teksti saa paikallisliväriä viittauksin potkukelkkakilpailuun, kamarimusiikkiin, sotkamolaisiin. Ohjaaja Pertti Hakala lienee tuonut Oulun lisää, olihan Pohjoisten teatteripäivien sotkettu katsomo jälleen kerran hyödynnettävä.

Aivan oikein tekstiä tuoreutetaan uudella kulttuuriministerillä, Anna-Liisa Piiparilla; Ahti Pekkala ei kylläkään enää ole valtiovarainministerinä. Ja kun kerran kunnan elokuvanteosta oli kyse, vertailukohdaksi sopii Sonkajärvi.

Mutta kaikki tapahtuu Kälkyällä, ei Kuhmossa. Kuntalaisten herkkänahkaisuutta pelättiin kaksi vuotta sitten myös Kainuun ykkös-Kälkyällä, Vuolijoella.

KUHMON KÄLKYÄ-VERSIO päihittää selvästi Vuolijoen harrastajateat-

Kuva 126: Kuhmolaiset onnistuvat tekemään kuluneesta aiheesta, suomalaisten ryyppäämisestä, hauskaa teatteria.

terin taannoisen esityksen. Syyt lienevät siinä, että yli 30-vuotiaalla Kuhmolaisteatterilla teatterin teko on jo verissä, Vuolijoella tuolloin vasta harjoiteltiin.

Vuolijoki käytti Kälkyä-näytelmänsä ohjauksessa ammattinäyttelijää vain konsulttina. Kuhmossa Oulun Kaupunginteatterin Pertti Hakala todella oli ohjannut, mikä näkyi myös jäljessä.

Kolmannen näytelmän kuhmolaisten kanssa tehnyt Hakala tuntee jo näyttelijänsä. Hän tietää, mitä heistä saa irti, miten heitä voi hyppyyttää.

Näytelmään sisältyy elokuvaohjaaja Woodsonin repliikki kuntalaisille: "Tämä kunta mykistää minut. Sehän on teissä, luovuus, lahjakkuus, kun vain saatte sen irti." Sanat sopisivat Hakalan suuhun.

KUHMOLAISTEATTERIN ESITYS on perinteistä kesäteatteria. Osaamisessa teatteri ponkaisee vaivatta, rimaa pudottamatta keskitason ylittäneiden joukkoon. Loistavaa teatteria tämä ei ole, koska tavanomaisuudesta ei uskalleta hellittää kuin paikoitellen.

Enemmän irrottelua, rohkeammin kohden täysiveristä farssia, koska sille tielle on kerran lähdetty. Tällä kokoonpanolla se saattaisi jopa onnistua.

Kuhmolaisnäyttelijät ovat kiinteä joukko. Teatterin veteraani, Kauko Huusko, on selvä kuhmolaisten suosikki, paikallinen koomikko. Tekeepä hän mitä tahansa, yleisö nauraa. Ryhmäteatterissa Helsingissä Pirkka-Pekka Petelius on saanut saman osan.

YKSI NÄYTELMÄN HYVISTÄ OIVALLUKSISTA on musiikki. Väliajalla soi letkeä country-musiikki, onhan kunnan vieraana mainetta niittänyt elokuvaohjaaja Valloista. Kun Woodsonin henkilöllisyys lopussa paljastuu, kaiuttimet välittävät suomalaista iskelmää.

Vaikka ryyppäminen aina naurattaa suomalaisia, tässä näytelmässä kaljakohtauksesta kehkeytyy oikeasti hauska. Kaksimieliset lenkkimakkarahjailut ovat taasen kuluneen typeriä.

Muuten, sisältyköhän kunnanjohtaja Luttisen (Kauko Huuskon) repliikki tekstiin: "Mutta yksi asia minua häiritsee, nämä h-tin hytetyset!" Ensi-illassa yleisö nauroi sydämensä pohjasta ja jatkoi mäkäräisten ja sääskien viuhtomista kimpusta.

Sinikka Viirret

Matti-Juhani Karilan näytelmä Tervetuloa Kälkyälle, Mr. Woodson Kuhmolaisteatterissa. Ohjaus: Pertti Hakala. Lavastus: Kauko Huusko. Tehosteet: Kari Pulkkinen ja Karo Nuortila. Rooleissa: Kauko Huusko, Kaija Soikkonen, Timo Heikkilä, Seppo Kyllönen, Eero Rytönen, Sirkku Malinen, Anelma Huotari, Matti Huotari, Leena Nuortila ja Pentti Lampinen.

RUNAR JA KYLLIKKI

Kirjoittanut Jussi Kylätasku   Ohjaus Toivo Mikkola

KUHMON KESÄTEATTERISSA 1989

7.7. klo 19.00,	9.7. klo 19.00,	14.7. klo 19.00,
16.7. klo 19.00,	19.7. klo 19.00,	21.7. klo 19.00,
23.7. klo 19.00,	26.7. klo 19.00,	28.7. klo 19.00,
30.7. klo 19.00		

Lippuvaraukset matkailu- tai kulttuuritoimistosta puh. 986-561 281
sekä tuntia ennen näytelmän alkua kesäteatterista.
Liput: aikuiset 40,-, eläkeläiset 30,-, lapset 20,-. Ryhmille alennuksia.

 KUHMOLAIS
TEATTERI

1953

näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS Kelolla

1979

• 1989

NS Muttikankaalla

2021

Sisänäytelmät

Kuhmolaisten perustuslaki

Kuhmolainen näytelmäkirjailija Unto E. Heikura on kirjoittanut näytelmässä *Yli nollarajan* kuhmolaisen tulkinnan tasavallan perustustaista. Hän on mehevästi sekoittanut kaksi kieltä, tasavallan virallisen lakikielen ja kuhmolaisen murteen: Oumma yhevvertassie kaekkien kanssa, meillä on hengen, kunnian ja henkilökohtasen vappaoiven suoja, soahhaan vappaasti assuo Kuhmossa, soahhaan vappaasti uskkoa mihin tahottaan ja meillä on sananvappaos, kotiraoha, kirje-, lennätin- ja puhelinsalaessuus sekä oekkeos puhhuo Kuhmon murretta ja tulla tuomituksi Kuhmon välikäräjillä, jos niin halutaan. Erityisesti halluon korostoo sitä, jotta kuhmolaenen työvoema on nyt koko valtakuntamme erityisessä suojeluksessa. *Yli nollarajan* -näytelmä on hauska. Kuhmon kunnanhallituksen asettama elinkeinoelämän suunnittelutoimikunta riitelee kokouksessaan, onko Kuhmo erotettava muusta Suomesta. Se miettii, onko rahavirta Kuhmosta pois vai Kuhmoon suurempi (ja miksi ei, todella voitaisiin joskus laskea, vastaako kehitysaluekunnan luovuttama raaka-aine ja työvoima ja sisarosuudet summana kuntaan tulevaa rahamäärää vai meneekö yli). Pohditaan jopa kunnan sisäistä talouskiertoa. Päätöstä ei kuitenkaan saada kokoon, ja kuinka voitaisiinkaan, koska syitä ei sen enempää eritellä. Toimikunnan kokous on vennamolainen: huutoa sinne ja tänne eikä aikaa kuunnella toisten puheita. Mutta jotakin on silti vinossa näytelmässäkin: vaikka kuhmolaiset laidasta lukien syyttäisivät kansanedustajia ja valtiota ja olisivat autuaan tietämättömiä pääoman toiminnasta, pitäisi kuitenkin edes yhdessä repliikissä sanoa Kajaani Oy:n synnit. Kokous hajoaakin. Ainoa päätös syntyy äänestyksen jälkeen: lähetetäänkö lähetystö Helsinkiin, eduskuntaan. Lähetystöön valitaan Eero Väkipakko ja Yrjö Vastahanka. Näillä vertauskuvallisilla nimillä ei ole kuitenkaan vastinetta roolin kuvassa, ellei erilaisia uhkailuja ja työkkimisiä ja omankädenoikeuksia lasketa

Kaleva 2.3.

1953

• näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS Kelolla

• 1975

1979

NS Muittikankealla

2021

lukuun. * Lähetystön matka kerrotaan näytelmässä elokuvan kielellä. Idea on hyvä, vaikka tekniikka ei oikein saumattomasti pelannut. Filmijaksot ovat etevästi tehtyjä, esimerkkinä vaikkapa kuhmolaisten harhailu Helsingissä: yritetään löytää kotitie, mutta ajetaan ympyrää. Lähetystö varastaa ruumisarkun eduskuntatalon kellarista ja lähtee kuljettamaan sitä Kuhmoon. Tämä oli koko näytelmän kannalta fiksu ratkaisu. Ruumisarkku piti juonen kasassa ja arkun avulla saatiin mukaan komiikkaa. Erilaisten kummellusten avulla ja jälkeen kuhmolaislähetystö todistaa olevansa tosi kuhmolainen. Korven miehet pettävät tarjoilijaa, juovat viinaa että sivullista hirvittää, kantavat humalapäissään ruumisarkun motellihuoneeseen aamuyöllä, heittävät hyviä huulia muistinmenetyksestä ja vievät kuin vievätkin ruumisarkun kuhmolaisten itsenäisyysjuhlaan. Mutta sitten alkavat ongelmat. * Kuhmolaiseteatteri pelaa oikein hyvin 99 prosenttia näytelmästä. Mutta viimeinen minuutti petti yleisön, ainakin minut. Kun ruumisarkkua ryhdytään avaamaan, sieltä ei löydykään peruslakia kuhmolaisia varten, vaan – jos kuulin erilaisen tempoilevan äheltämisen seasta oikein – laki Kerasta. Näytelmän loppu yritti kai sanoa, että hukkareissu tuli taas tehtyä, mutta miksi se piti pilata liikekuohulla. Jos olisi edes uskallettu sanoa, että ruumisarkku oli tyhjä, että mitään tuomisia ei ollutkaan, että ruumisarkku ei ollut Liiton Arkki, ja jos olisi sitten edes kirottu, ellei nyt mietitty tilannetta, olisi näytelmä pelastunut. Nyt näytelmän loppu pudotti vireillään olleen asiannurkan kuin sokean ukon uunilta ja samalla koko katsojan fiilinki retkahti tyhjään. Näytelmästä tuli näin kuvaus kahden miehen reissusta ilman päätä tai häntää, vaikka siitä oli koko ajan syntymässä Kuhmon protesti eriarvoisuutta ja sen syitä kohtaan. On melko varmaa, että osa katsojista oli loppuun tyytyväinen. Olihan siinä väkivaltaista liikkumista ja niin nopeasti, että kaikki eivät kai tajunneetkaan, mitä tapahtui. Tai mitä ei tapahtunut. Jotkut saattoivat olla tyytyväisiä siitäkin, että eivät tarvinneet ajatella. [Sijamuoto väärin.] Näytelmällä on kuitenkin omatunto, josta ei voi pettää. • Unto E. Heikura on ymmärtääkseni tienhaarassa: joko hän tyytyy olemaan kuhmolaiskirjoittaja – joka on myös merkittävää – tai sitten tekee itsestään laajasti tärkeän kirjoittajan, joka tutkii asioita myös rakenteellisesti. Heikuralla on edellytyksiä: hänen tekstinsä tarttuu kansan korvaan, hänellä on komiikan tajua ja hän osaa kirjoittaa näytelmällisesti. Mutta hänen pitäisi opiskella ja ottaa selville, mitä laajempia syy-yhteyksiä on olemassa. Sehän ei merkitse huumorin tappamista eikä kansanomaisuuden hylkäämistä. Luotan aika lailla Heikuraan ja Kuhmolaiseteatteriin. Heillä on työssä niin vahvaa lupausta, että on murhe, jos mahdollisuuksia ei käytetä loppuun asti. Seuraavan näytelmän teemaksi ei riitä kahden miehen hukkareissu, vaikka se olisi hauska. Saakoot kuhmolaiset todella perustuslain, oikein myönteisen ja kansanomaisen ja samalla ajatuksia herättävän perustuslain.

Aku-Kimmo Ripatti

KUHMOLAISTEATTERI

Kirj. Kariniemi—Luotonen—Kairimo
Ohj. Jussi Koivusilta

SALAKAATO

Kirkonkylän ala-aste

19.2.1977	klo 19.00
20.2.	klo 18.00
23.2.	klo 19.00
26.2.	klo 19.00
27.2.	klo 18.00
1.3.	klo 19.00

1953

näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS
Kelolla

● 1977

1979

NS
Mutitankkaalla

2021

Kuhmolaisteatteri teki sen

Salakaato onnistuu myös sisätiloissa

Kuhmolainen 3.3.1977

Kuva 127: Pentti Romppanen ansait- si todella kukkansa Salakaadon Kalla Heikkisenä. Ensimmäisenä ehätti onnit- telemaan näytelmän lavastajana toimi- nut Kauko Huusko. Näytelmän ensi- illan jälkeen voitiin yleisesti todeta Kuhmolaisteatterin vaaliseen huolella aikaisemmin kesänäyttämöllä saamaan- sa mainetta. Sisätiloissa tapahtunut esi- tys antoi uuden haasteen, mistä kuiten- kin selvitettiin kunnialla.

Matkalla tulleen mutkan vuoksi viikolla siirtynyt Salakaadon ensi- iltä herätti kieltämättä etukäteen monenlaisia ajatuksia. Mutta kun näytelmä sitten pääsi alkamaan, niin jo muutaman vuorosanan jäl- keen hälväisivät ainakin mahdollisesti mieleen hiipineet epäilykset, siksi vapautuneesti ja luontevasti Salakaadon tapahtumat lähtivät kulkemaan. Sisätiloissa tapahtuneen esityksen on täytynyt tuottaa Kuhmolaisteatterille ja ennen kaikkea ohjaajana toimineelle Jussi Koi- vusillalle melkoista päänvaivaa, ovathan aikaisemmat esitykset ta- pahtuneet valtaosaltaan kesäteatterissa, jossa katto on korkealla, ei- vätkä seinätkään ole haittoina. Ahtaudesta huolimatta oli ohjaaja on- nistunut saamaan esitykseen väljyyden tunnetta aivan kuin saattaisi kuvitella tapahtumapaikallakin olevan. Onnistumista tässäkin mie- lessä tehostivat myös Kauko Huuskon onnistuneet lavasteet. Ja missä tilanpuute tuntui tuottavan ylipääsemättömiä vaikeuksia, lähdettiin reilusti varsinaisen näyttämön ulkopuolelle, jopa katsomon taakse- kin.

Yksi haittapuoli katsomon puolella sentään ilmeni: varsinkin näyt- tämön takaosa tuntuu imevän äänet kuulumattomiin tehostemikro- foonien auttaessa kuitenkin aivan takana istuvia. Tilanne saatiin jo toisessa esityksessä huomattavasti paremmaksi yksinkertaisesti muut-

tamalla hieman asemia. Silloin alkoi näyttämöltä kuulua muidenkin kuin Teppo Korhosen mahtava ääni.

Kaikesta edellä kerrotusta huolimatta Salakaato oli ennen muuta Pentti Romppasen läpimurto-osa. Hänen tulkitsemansa Kalla Heikkisen rooli oli niin luonteva, että saattoi hyvinkin kuvitella olevansa jossain Vepsällä tapahtumien keskipisteessä. Salakaatoa muualla seuranneet ovat jopa kertoneet, että hänen esityksensä jättää jälkeensä monen ammattiteatterin vastaavan esityksen. Toisaalta tämä onkin ymmärrettävää, onhan ammattiteatterilla käytettävissään vain oma rajoitettu joukkonsa, kun sen sijaan Kuhmolaisteatteri saattoi kutsua näyttämölle parhaan mahdollisen paikkakunnalta löytyvän tyypin. Saattaa olla myös niin, että kaupunkilaiset ovat jo sen verran irtaantuneet maaseudun todellisuudesta, että heille eläytyminen asutustilallisen osaan tuottaa vaikeuksia.

Hyvin oli onnistuttu myös Kallan vaimoa Minnaa valittaessa. Taimi Haikonen on jo aikaisemminkin vienyt mittavia rooleja. Nyt hän oli paneutunut perukan emännän osaan huolella, ja sen huomasi. Perheen lapset: Elli – Tuula Pulkkinen, Rauno – Arto Haavisto, Jouni – Jari Piirainen, Merja – Minna Häkli, Jouko – Matti Tervo ja Anja – Kaisu Haikonen täydensivät onnistuneesti perheen kokonaiskuvaa. Ilman tämän lapsijoukon iloista joustavuutta näytelmä olisi menettänyt paljon, kenties ratkaisevasti.

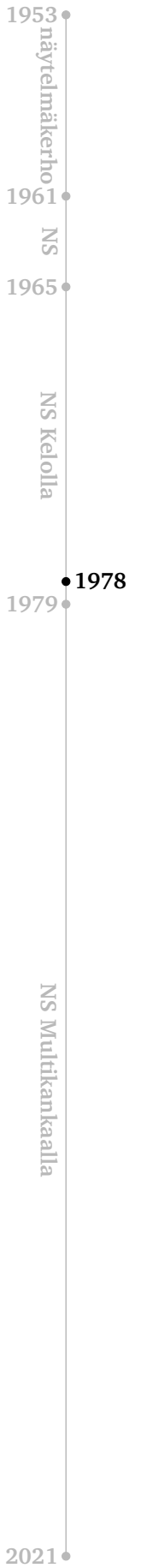
Kun vielä todetaan poliisien: ylikonstaapeli Orvola – Teppo Korhonen, nuorempi konstaapeli Erto – Tapio Merentie ja autonkuljettaja-vahtimestari Piira – Yrjö Haverinen onnistuneen omissa suorituksissaan, niin valmiina onkin keitos, jota sopii tulla nauttimaan kauempaakin.

Vaikka Salakaato onkin ajanvietettä parhaimmillaan, niin työryhmällä Kariniemi – Kairimo – Luotonen on myöskin vakavaa sanottavaa. Näytelmä paneutuu syrjäkylän pieneläjän ongelmiin, tutkii hänen pulmiaan puolelta jos toiseltakin ja saa toivottavasti katsojankin pohtimaan samoja ongelmia. Kuhmolaisteatterin esityksen ei ainakaan pitäisi jättää ketään kylmäksi. Kaikkien ongelmien keskellä rönnyilee myös huumori. Vai lieneekö niin, että todellinen luonnollinen iloisuus syntyisi vain ankeiden olojen keskellä. Kuhmolaiselle yleisölle kertoo paljon, jos sanotaan tässä näytelmässä olevan mukana annoksen ”heikuramaisuutta” parhaimmillaan. Niin Salakaadon tekijät kuin oma näytelmäkirjailijakin ovat ammentaneet aiheensa aivan alkulähteiltä, jolloin tavallista ihmistä puhutteleva sanoma on säilynyt selvästi tajuttavana.

Salakaato oivaan kuhmolaistapaan

Kuhmolaisteatteri järjesti yleisölleen tänä vuonna miellyttävän yllätyksen: näytelmän myös keskelle talvea. Lauantainen "Salakaadon" ensi-ilta osoitti Kuhmolaisteatterin harrastajanäyttelijöiden pystyvän oivalliseen suoritukseen myös sisänäyttämöllä, niissä rajoissa kuin ala-asteen akustiikka sallii. Talvinäytelmän soisi tulevan tavaksi, jos vain näyttelijöillä riittää intoa. Annikki Kariniemen "Salakaato" on jo kohtalaisen iäkäs romaani, se on ilmestynyt vuonna 1969. Näytelmäksi sen sovittivat Rovaniemen kaupunginteatterille pari vuotta sitten Kalle Luotonen ja Jorma Kairimo. Sittemmin "Salakaatoa" ovat esittäneet Kuusamon harrastelijanäyttelijät ja viimeksi Joensuun kaupunginteatteri. Ohjaaja Jussi Koivusilta on sijoittanut "Salakaadon" tapahtumat Kuhmon Vepsänkylälle. Valinta ei liene sattuma, sillä seutu on Kuhmon hirvirikkainta. Ja onpa joka vuosi taitanut tulla ilmi joku salakaatokin. Annikki Kariniemi kertoo itse, että aiheen "Salakaadon" kirjoittamiseen antoi pohjoisen ihmisen tavanomainen hätä siitä, kuinka vähän etelän määräävässä asemassa olevat henkilöt tietävät täkäläisten ihmisten todellisista ongelmista. Jokainen heikosti tutkittu asetus saattaa olla osatekijänä Lapin ja pohjoisen tyhjeneemiselle. Yhtenä tällaisena asiana Kariniemi näkee hirvilupien kalleuden alueella, jolla hirven saalistaminen on ikivanha nautintaoikeus ja hirvellä on todella merkitystä elämisen tasossa. Ja niin Kariniemi hutkii. Asutustilallinen Kalle Heikkinen, työtön, elää hirvilauman keskellä tilallaan, jolla "ei kasva muu kuin kynnet ja parta". Rinnalla rekeltävät Minna-vaimo ja kuusi virkeää lasta, joilla olisi toiveensa ja rahanmenonsa.

Kainuun Sanomat 3.3.1977

Ruma Elsa ensi-iltaan lauantaina

Mikä lehti? 6.4.1978

Kuhmolaisteatteri on kuluvan talvikauden näytännöksi harjoitellut Ensio Rislakin mainion huvinäytelmän Ruma Elsa. Ensi-iltaansa näytelmä ehtii lauantaina 8.4. Suunnitelmissa on kaikkiaan neljä esitystä, joista seuraavat ovat sunnuntaina 9.4., keskiviikkona 12.4. ja lauantaina 15.4. Suunnitteilla on lisäksi Kostamusvierailu, jolloin Ruma Elsa tarjottaisiin kaivoskaupungin rakentajille toukokuun tietämillä.

Ensimmäistä kertaa näytelmän henkilöt olivat koolla lukuharjoituksissa uudenvuoden aattona. Helmikuun alussa harjoitukset pääsivät täyteen vauhtiin tiivistyäkseen loppua kohden. Viimeisellä viikolla ennen esitystä harjoiteltiin jo lähes joka päivä. Jo harjoituksista voi päätellä, että asiaan on paneuduttu huolella, mikä puolestaan varmistaa kuhmolaisille teatterin ystäville viihtyisän parituntisen Ruman Elsan parissa.

Rislakin teksti on iskevää vielä tänäkin päivänä. Kuhmolaisteatteri on kuitenkin jossain määrin muokannut tekstiä tavoitteenaan joustavuus. Tapahtumia on myös siirretty lähemmäksi meidän aikaamme. Näytelmän ohjaaja Teppo Korhonen totesi Ruman Elsan olevan kuhmolaistulkintana ryhmätyön tulosta. Mukana on useampiakin ensikertalaisia, vaikka sitä ei äkkiä uskoisikaan.

Ruman Elsan eli Santun osan esittää Lea Kallio. Muissa osissa esiintyvät Anna-Mari Silenius, Eija Laitinen, Merja Numminen, Toivo Mikkola, Mauno Kähkönen, Teppo Korhonen, Mikko Klemetti ja Eira Pulkkinen. Lavasteista vastaa Kauko Huusko.

Kuva 128: Kuhmolaisteatterin Ruma Elsa alkaa olla viittä vaille valmis. Harjoitusten aikana kokosimme koko porukan yhteiseen potrettiin. Ensi-ilta pidetään lauantaina 8.4., jonka jälkeen esitykset ovat tiiviiseen tahtiin viikon sisällä. Suunnitteilla on myöskin vierailu Kostamukseen, jossa Ruma Elsa esitetäisiin toukokuussa.

Aivan ensikertalainen tuttavuus Ruma Elsa ei kuhmolaisille ole. Kuhmon Näytelmäkerho esitti näytelmän vuonna 1955. Nimiosan esitti silloin Liisa Merentie. Muissa tehtävissä olivat Liisa Kärki, Airi Leppänen, Irja Ivanoff, Eino Haataja, Kauko Soirila, Jussi Koivusilta, Pentti Hieta, Eino Väätäinen ja Taimi Tampio. Ohjauksesta vastasi silloinen urheilu- ja raittiusohjaaja Pentti Hieta.

Ruma Elsa valloitti

Kuhmolainen 13.4.1978

Kuva 129: Professori Taavi Harjulan rooli on Ruman Elsan niitä osia, joiden kohdalla nauru irtaantuu herkästi. Taavin osan tulkitsevi varsinkin luonnekkaasti Toivo Mikkola. Samoin onnistui Annamari Silenius mainiosti Vivi Kasselin osassa. Näytelmän nykyaikaisen lavastuksen on laatinut Kauko Huusko. Kalusteet on saatu lainaksi Kuhmon Kalusteesta.

Tuumaakaan totutusta tasostaan tinkimättä toi Kuhmolaisteatteri Ruman Elsansa lauantaina parrasvaloihin. Yleisö on tottunut luottamaan teatteriinsa, eikä pettynyt tälläkään kertaa. Esiripun takana oli havaittavissa tiettyä jännitystä - olihan mukana useampiakin ensikertalaisia. Esiripun avauduttua jännitys kuitenkin oli suurimmaksi osaksi hellittänyt, ja voidaanpa sanoa ensikertalaisten kohdalla ehkäpä eniten. Lea Kallion suoritus Rumana Elsanä, eli Santtuna oli kerrassaan nautittavaa katseltavaa. Samoin veivät osansa tyylikkäästi läpi kaikki muutkin mukana olleet. Kiinnostavaa oli todeta, että Kuhmolaisteatterin nuorten teatterilaisten kasvatus on kantamassa hyvää satoa. Ehkäpä pisimmälle heistä on ehtinyt Merja Nurminen, mutta paljoa jäljessä eivät tule Eija Laitinen ja Eira Pulkkinen.

Näytelmän ohjaaja Teppo Korhonen on joutunut jonkin verran lyhentämään alkuperäistä tekstiä. Yksi reportterin rooli on jätetty kokonaan pois ja muissakin kohdissa on karsittu tekstiä. Enempää tuskin olisi ollutkaan varaa näytelmän juonen kärsimättä. Kuitenkin näytelmälle kertyy vieläkin hivenerä liikaa pituutta. Esitys kestää ilman taukoja kaksi tuntia kymmenen minuuttia. Katsomossa näkyi runsaasti nuorta väkeä ja eniten pelättiin juuri tämän joukon hermostuvan esityksen pituutta. Näytelmä eteni kuitenkin siksi ripeästi kohtauksesta toiseen, että nuortenkin katsojien mielenkiinto säilyi loppuun asti.

Ensi-iltaansa Ruma Elsa veti noin 150 katsojaa. Määrä on melkoinen, varsinkin kun tiedetään, ettei lauantai-ilta ole parasta mahdollista esitysaikaa. Ensi-iltayleisön määrä ylitti lähes puolella sen yleisön määrän, joka vuotta aikaisemmin oli saapunut katsomaan Salakaatao vastaavaan esitykseen. Sunnuntaina olivatkin sitten ala-asteen juhlasalin tilat revetä liitoksistaan: kaikille halukkaille ei enää riittänyt istumapaikkojakaan katsomossa, vaikka kaikki kalustoon kuuluvat istuimet olivat käytössä. Kuhmolaisteatterin tahti on talvinäytöksissä ollut tiivis. Vielä lauantaina tarjoutuu kuitenkin Rumasta El-

sasta kiinnostuneille tilaisuus käydä katsomassa Kuhmolaisteatterin esitystä. Suunnitteilla on toukokuun aikana vierailu Kostamukseen.

Uutta uljasta kaartia Kuhmolaisteatterissa

Joukon mallikkaita näyttelijäsuorituksia tarjosi Kuhmolaisteatterin tämänvuotinen talvinäytelmä "Ruma Elsa" kuhmolaisyleisölle. Toisaalta yleisöä ei tarvitse Kuhmossa kahdesti käskeä; viikon neljässä esityksessä kävi yhteensä 1.600 katsojaa.

"Elsa" palaa ohjelmistoon vielä ensi syksynä. Tänä keväänä näytelmää on tarkoitus esittää ainakin kerran, toukokuussa Kostamuksessa.

Kuhmolaisteatterin näyttämövalmius on hämmästyttävä, kun tiedetään olevan kysymys puhtaasta harrastajatoiminnasta. Kesäteatterin kohinaan pystyy hävittämään pienet ja vähän suuremmatkin virheet, mutta näytelmän tuominen saliin asettaa taidot paljon tarkempaan puntariin.

Valitettavasti Ensio Rislakin iänikuinen "Ruma Elsa" on sisällöltään sellaista himppua, ettei se paljon ajatuksia herätä. Kuhmolaisteatterin olisi syytä jatkossa paneutua vakavammin näytelmiensä valintaan. Taidot kyllä näyttävät riittävän vaativampiinkin tulkintoihin.

"Ruma Elsan" ohjaajana toimi ensikertalaisena Teppo Korhonen. Työ oli muuten mallikasta, mutta tekstiä ei ollut raskittu karsia tarpeeksi. Lähes kolme tuntia näytelmän kestonä (kaksi lyhyttä väliaikaa) on ehdottomasti liikaa. Täydet katsomot olivat osaltaan vielä venyttämässä esityksiä.

"Ruman Elsan" nimiosaan Kuhmolaisteatteri oli löytänyt Lea Kallion, joka tähän asti on tunnettu muun muassa Kamarimusiikin taustailijana ja hyvänä lentopalloilijana.

Elsan pitkä ja raskas rooli oli Lealle kuin mittatilaustyötä. Niinpä lopputulos oli tasoa, jota saisi kaivella pitkään maamme ammattiteattereistakin. Hakemalla hakien löytyy puutteita ehkä käsien käytöstä.

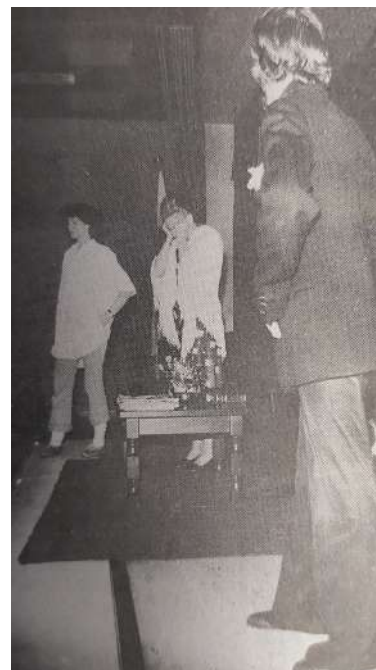
Toinen rooliinsa tyyppinä loistavasti istuva hahmo oli kulttuuri-sihteri Toivo Mikkola. Juuri tällaista professoria Taavi Harjulaa Rislakki lienee tekstissään tarkoittanut professorin lesken uudeksi mielitetyksi.

Mielenkiintoisia tuttavuuksia näyttämöllä olivat myös Anna-Mari Silenius professorsinleskenä sekä Eija Laitinen ja Merja Nurminen Elsan miehenkipeinä sisarina. Viimeksi mainitut ovat Kuhmolaisteatterin pitkäjännitteisen nuorisotyön kasvatteja, kuten myös kotiapulaista esittänyt Eira Pulkkinen.

Uutta kaartia täydensivät kokemuksellaan Mauno Kähkönen agronomi Karilona, Mikko Klemetti nukkavieruna ylioppilas Aamusena sekä Teppo Korhonen kuvanveistäjä Oraksena. Parannusta viime talven "Salakaatoon" oli näytelmän kuuluvuudessa. Näyttelijöiden hyvän äänenkäytön lisäksi tähän vaikutti päätapahtumien sijoittuminen näyttämön ulokkeelle. Järjestely haittasi vähän liikuntaa, mutta oli kokonaisuuden kannalta ehdottomasti paras. Näytelmän asiallisesta lavastuksesta vastasi Kauko Huusko.

Esko Juppi

KS 17.4.1978

Kuva 130: Kuhmolaisteatteri marssitti "Rumaan Elsaan" tämän uuden täysimittaisen näyttelijäkolmikolmikon: vasemmalta Lea Kallio (Ruma Elsa), Anna-Mari Silenius (Vivi Kassel) ja Toivo Mikkola (professori Taavi Harjula).

Yli 1500 näki Elsan

Turhaan ei Kuhmolaisteatteri tuonut Rumaa Elsaa parrasvaloihin tällä talvikaudella. Neljän esityksen jälkeen voitiin kirjata varsin mukava tulos; yli puolitoistatuhatta kuhmolaista oli käynyt katsomassa näytelmän. Yleisö on se, joka mukaan tulollaan tai tulematta jättämisellään antaa parhaan arvostelunsa. Kuhmolaisteatterin tämän talvisesta suorituksesta kuuli useammaltakin taholta lausahduksia, joiden mukaan Ruma Elsa kuuluisi teatterin kaikkien aikojen parhaisiin suorituksiin.

Sama käy kiistatta selville myöskin katsojalukuja vertailemalla. Kun ensi-illassa oli mukana noin 150 katsojaa, niin viikkoa myöhemmin lauantaina oli viimeiseen esitykseen saapunut lähes 400 katsojaa. Lauantaita on yleisesti totuttu pitämään koti-iltana, eikä se yleisömääriä ajatellen ole läheskään paras esitysaika.

Lopullisesti ei Rumaa Elsaa ole vielä pantu naftaliiniin. Toukuussa Kuhmolaisteatterilla on suunnitelmassa vierailu Kostamuksessa. Täysin mahdollista on myöskin se, että Elsa lämmitetään uudelleen syksyllä Römppäviikolla.

Kuhmolainen 20.4.1978

Kuhmolaisteatteri tulee Muhokselle

Tervareitti 2.11.1978

Isäinpäivänä sunnuntaina 12.11. klo 19.00 tarjoutuu muhoslaisille tilaisuus seurata Kuhmon Nuorisoseuraan kuuluvan Kuhmolaisteatterin esitystä yläasteen salissa.

Puhtaasti harrastajatoimintaan perustuva Kuhmolaisteatteri esittää Ensio Rislakin mainion huvinäytelmän "Ruma Elsa". Vaikka Rislakin teksti onkin iskevää vielä tänäkin päivänä, on sitä esitykseen jossakin määrin muokattu tavoitteena joustavuus. Tapahtumia on myös siirretty lähemmäksi meidän aikaamme. Esityksen on ohjannut Teppo Korhonen ja nimiosaa esittää Lea Kallio. Ruman Elsan äitinä, professorin leski Vivi Kasselina nähdään muhoslainen Anna-Mari Silenius.

Esityksen on tähän mennessä nähnyt noin 2000 katsojaa. Viime keväänä se esitettiin myös Kostamuksessa. Ennen Muhokselle tuloaan Kuhmolaisteatteri esittää kappaletta vielä kahdesti Kuhmossa ensi viikon vaihteessa.

Kuhmolaisteatterin esittämä "Kettuvaari" on nähty aiemmin myös televisiossa.

Marraskuun 3. päivä on useissa maamme elokuvateattereissa Kuhmolaisteatterin esityksestä "Vartioitu kylä" alkunsa saaneen elokuvan ensi-ilta. Elokuvan esitysnimi on "Vartioitu kylä 1944". Pääosissa esiintyy ammattilaisia, mutta sivuosat ovat kuhmolaisten harrastajanäyttelijöiden käsissä.

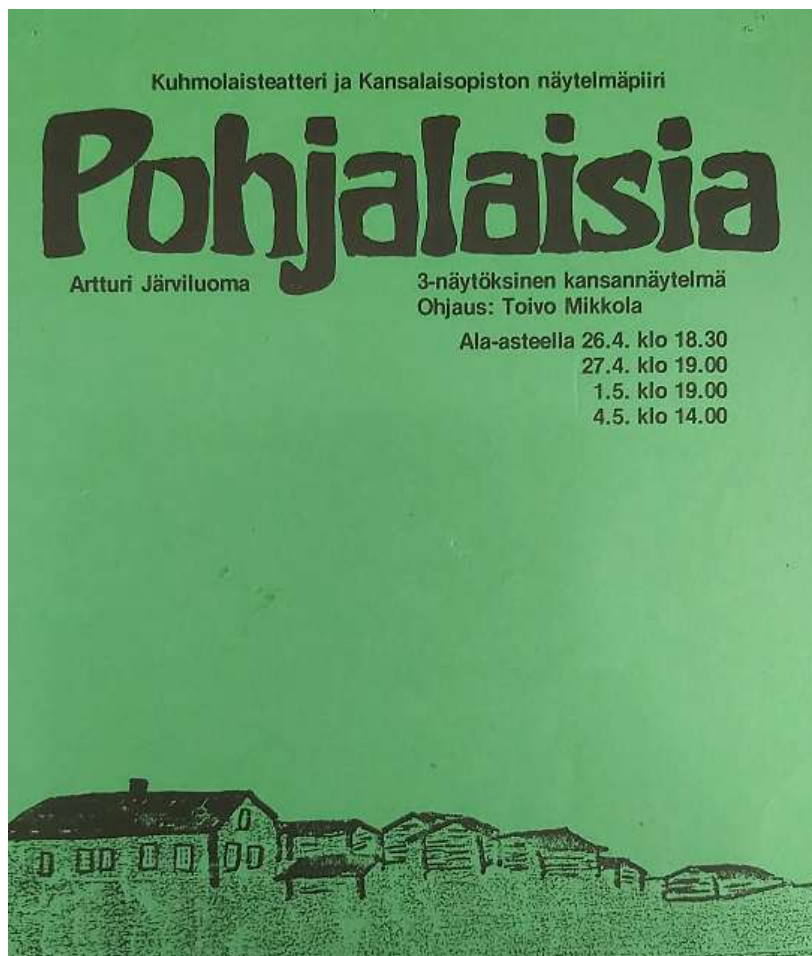
Tervetuloa viettämään seurassamme hauskaa koko perheen teatteri-iltaa.

Kuhmolaisteatteri

Kuhmolaisteatteri teki vierailun Muhokselle

Kuhmolaisteatteri teki vierailun Muhokselle sunnuntaina 12.11. Ruma-Elsa-esitystä oli myyty ennakkoon yli kolme sataa lippua ja kaikkiaan katsojia oli lähes 500. Tulijoita olisi ollut enemmänkin, ovelta jouduttiin käännättämään melkein sata henkeä pois, koska enempää ei mahtunut. Tämä oli kahdeksas esitys ja tähän mennessä katsojamäärä on noussut jo kolmannelle tuhannelle. Muhoksella vastaanotto oli erittäin lämmin ja näyttelijät sekä ohjaaja palkittiin kukkasin.'

Kuhmolainen 16.11.1978

1953

3 näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS
Kelolla

1979

● 1980

NS
Muttikankaalla

2021

Pohjalaisia - Kuhmolaisten harrastajien suururakka

Kuhmolainen 01.10.1980?

Kuva 131: Pohjalaisia.

Kuhmon kansalaisopiston näytelmäpiirin ja Kuhmolaisteatterin Pohjalaisia-esitys sai ensi-iltansa viime lauantaina. Mukana esityksessä ovat myös Paloniemen tanhuajat, Lauvuksen kuoro ja Kuhmon Puhallinorkesteri eli melkoinen joukko kuhmolaisia harrastajia.

Artturi Järviluoman Pohjalaisia, oiva läpileikkaus eteläpohjalaisesta kansanelämästä, esittäytyy kuhmolaiselle yleisölle yhteensä neljä kertaa. Viimeinen näytös on ensi sunnuntaina.

Kuhmolaisessa versiossa Pohjalaisia-näytelmän tapahtumat etenevät tiiviisti, vain alkua olisi voinut lyhentää. Muuten tilanteet vaihtuivat mukavasti.

Etenkin siirtyminen tiivistä vuorokeskustelusta suureen joukko-kohtaukseen onnistui hyvin. Ohjauksessa oli käytetty mukavasti hyväksi myös katsomon puolta.

Laulut ja tanhut antoivat näytelmälle aivan oman sävöyksensä, katselijoille tarjottiin muutakin kuin pelkkää puhetta.

Hyviä kohtauksia näytelmässä oli paljonkin. Etelähärmäläisten häjyjen esiintyminen sai yleisöltä raikuvat aplodit. Hienoa joukkokohtausta häiritäsi vain vuorosanojen hukkuminen jonnekin yleiseen munaan.

Varsin ehyen kohtauksen loivat Jussia esittänyt Pentti Lampinen ja Liisaa esittänyt Seija Piirainen. Molemmat tekivät muutenkin näytelmän parhaat roolisuoritukset.

Unohtaa ei sovi myöskään Taimi Haverista, jonka tulkinta Kaisan roolista oli luonteva ja humoristinen. Etenkin vallesmannin kuulustelu-kohtaus vaati Taimilta melkoiset puhelajahjat.

Maininnan arvoinen on myös Mikko Klemetin suoritus Kriivarin roolissa. Mikko osasi ottaa kaiken mahdollisen irti pienestä sivuosastaan.

Monet Pohjalaisia-näytelmässä mukana olevista ovat ensimmäistä kertaa näyttämöllä, joten virheetömiä suorituksia ei keneltäkään

voida vaatia. Toivottavaa olisi kuitenkin ollut, että näyttelijät olisivat unohtaneet tiukan pitäytymisen tekstin mukaisissa vuorosanoissaan, luontevuutta ja liikkuvuutta näyttämöllä jäi kaipaamaan.

Musiikillisesti ja lavastuksellisesti esitys oli hyvin onnistunut. Raanut taustana ja yksinkertainen kalustus oli paras mahdollinen lavastus vahvalle näytelmälle.

Pohjalaisia-näytelmän on ohjannut Toivo Mikkola. Pääosissa esiintyvät Pentti Lampinen, Leevi Kivioja, Annikki Kartimo-Kivioja, Seppo Kyllönen, Seija Piirainen, Taimi Haverinen, Urpo Pikkarainen, Jukka Rautiainen ja Matti Pikkarainen.

Kuhmolaisten "Pohjalaisilla" vielä kaksi esityskertaa

Kuhmolainen 02.10.1980?

Kuva 132: Kuhmolaisteatterin "Pohjalaisissa" on vaikuttavia joukkokohtauksia. Näytelmän toteutukseen osallistuu lähes 50 kuhmolaista harrastajaa.

Kuhmolaisteatterin "Pohjalaisia" esitetään vielä kahdesti tällä viikolla. Vapunpäivänä näytelmä esitetään kello 19 ja viimeisen kerran sunnuntaina 4.5. kello 14.

"Pohjalaisia" esittämässä on yhteensä lähes 50 henkeä. Suurimman joukon muodostavat joukkokohtauksissa Lauvuksen kuorolaiset ja Paloniemen tanhuajat.

Artturi Järviluoman "Pohjalaisilla" on suomalaisessa dramatiikassa kiistämätön merkkiteoksen asema. Tämä yksi ainoa näytelmä on riittänyt viemään tekijänsä nimen kirjallisuutemme historiaan.

Näytelmänä keskeiseksi teemaksi nousevat "herraviha ja herranpelko". "Pohjalaisten" vallesmanni, ruoskaa voimakeinonaan käyttävä, vieraista oloista saapunut virkamies, nostattaa vapaan pohjalaisen talonpojan veret hillittömään kuohuntaan. Näytelmän järkyttävä loppukohtaus päättyy vuosisadan vaihteen vapauden symboliin, Sibeliuksen vaikuttavaan "Finlandiaan".

Näytelmän on ohjannut ja lavastanut Toivo Mikkola. Lavastuskeinoina on käytetty muun muassa kahtakymmentä seinäraanua.

Näytelmän nimiosissa esiintyvät Urpo Pikkarainen, Annikki Kartimo-Kivioja, Pentti Lampinen, Jukka Rautiainen, Leevi Kivioja, Erkki Piirainen, Teppo Haverinen, Seija Piirainen, Taimi Haverinen, Matti Pikkarainen, Kalevi Haverinen, Seppo Kyllönen ja Mikko Klemetti.

Musiikin johto on Unto Tähkävuoren ja säestys Kuhmon Puhallinorkesterin. Tanssien ohjaus on Maire Lehtisen ja tanssien säestys Kuhmon Harmonikkapelimannien.

Pohjalaiset poistuvat

Kuhmolainen? 23.10.1980

Kuva 133: Kuhmolaisteatterin Pohjalaisia nähdään Kuhmon ala-asteella vielä kolme kertaa lauantaina iltanäytöksenä sekä sunnuntaina päivä- ja iltanäytöksinä. Toivo Mikkolan ohjaama esitys viisinekymmenine esiintyjineen on tehnyt myös vierailumatkoja, muun muassa Nurmekseen, missä se sai hyvän vastaanoton. Kuva näytelmän dramaattisesta loppukohtauksesta.

Kansannäytelmä "Pohjalaiset" tulee nähtäväksemme viimeisen kerran ensi viikonvaihteessa. Artturi Järviluoman kansanballadi sai kantaesityksensä Suomen Kansallisteatterissa vuonna 1914. [Sitä ennen esitettiin jo jossakin.] Kautta vuosikymmenien näytelmä on saavuttanut yhä uusien katsojien suosion. Vaikka näytelmä kertoo pohjalaisista ihmisistä ja heidän elämäolosuhteistaan, se koskettaa meitä jokaista. Näytelmällä on ollut vankka sija suomalaisissa ammatti- ja harrastelijateattereissa.

Kuhmolaisteatteri otti näytelmän ohjelmistoonsa viime talvena ja sen ohjaajat ja esittäjät ovat tehneet paljon työtä, saadakseen esityksen nautittavaksi. Näytelmän on ohjannut Toivo Mikkola. Tanssien ohjaus: Maire Lehtinen, laulujen ohjaus: Annikki Kartimo-Kivioja, tanssien säestys: Kuhmon Harmonikkapelimannit, yhteislaulun ja väliaikamusiikin säestykset: Kuhmon puhallinorkesteri.

Pohjalaiset on toteutettu yhteistyössä Lauvuksen kylän kuoron, Paloniemen tanhuajien, Kuhmon Puhallinorkesterin ja Kuhmolaiseteatterin kanssa.

Lauantaina 18.10. Kuhmolaisteatteri vieraili "Pohjalaisilla" Nurmeksessa, jossa katsojia oli peräti 300. Nurmekselaiset ottivat Kuhmon Pohjalaiset lämpimästi vastaan. Seuraava vierailu tapahtuu 2.11. Muhokselle.

Kuhmolaisilla on tilaisuus tulla katsomaan Pohjalaisia lauantaina ja sunnuntaina. Taitava ohjaus ja vauhdikas esitys takaavat, että viihdytte.

Kuhmolaisten "Pohjalaiset"

Mistä lienee peräisin tämä teksti?

Kuva 134: Pohjalaiset.

Näytelmän kantaesityksestä on nyt kulunut 67 vuotta, mutta yhä elää Pohjalaiset näyttämöillä eri puolella Suomea. Kuhmon "Pohjalaisen" ohjaaja Toivo Mikkola on halunnut muistaa ensi sijassa näytelmän syntyäiköjä ja korostanut ohjaajana ei pelkästään pohjalaisheimon, vaan koko kansan vapaudentahtoa.

Kuhmolaisteatterin "Pohjalaisia" on esittämässä lähes 50 henkeä ja tämä on näyttö siitä, mihin yhteistyöllä ja yrittämisellä ylletään. Näytelmä on toteutettu yhdessä Lauvuksen kylän kuoron, Palonien tanhuaajien, Kuhmon harmonikkapelimannien, Kuhmon puhalinorkesterin ja Kuhmolaisteatterin yhteistyönä. Näytelmän on ohjannut ja lavastanut Toivo Mikkola.

Keväällä 1980 näytelmä esitettiin neljä kertaa ja silloin se sai varauksettoman suosion, yleisöä kävi 1500 henkeä.

Näytelmää ylistettiin ja kiiteltiin.

Kaleva-lehden arviointi kyseessäolevasta näytelmästä:

"Kuhmolaisteatterin esityksessä on ihailtava joukkokohtauksiin saatua eheyttä, minkä onnistuminen nostaa huomattavasti esityksen tasoa..."

"Toivo Mikkolan ohjaama Pohjalaiset ei ole yhtään hassumpaa katseltavaa..." "On todettava, että ohjaaja on onnistunut säilyttämään näytelmän juonen eheänä ja välittämään sen katsojille kiitettävästi. Kohtaukset on valittu huolella ja ohjaaja oli tehnyt täyden työn muuntaessaan kuhmolaisisännistä niin todentuntuksia pohjalaisia häyjä, että häyjen sisääntulo hätkähdytti ja tappelut sujui taidolla..."

Näytelmän keskeisimmäksi teemaksi nousevat "herraviha ja herranpelko". Pohjalaisen vallesmanni, ruoskaa voimakeinonaan käytävä, vieraista oloista saapunut virkamies nostattaa vapaan pohjalaisen talonpojan veret hillittömään kuohuntaan.

**KUHIMOLAIS
TEATTERI**

Laulunsekainen kansannäytelmä

TUKKIJOELLA

Teuvo Pakkala
Sovitus: Vili Auvinen
Ohjaus: Toivo Mikkola
Tanssit: Maire Lehtinen
Säestys: Kuhmon Harmonikkapelimannit

NÄYTÄNNÖT LUKIOLLA

29.3.	klo	15.00
5.4.	klo	19.00
12.4.	klo	19.00
20.4.	klo	19.00
26.4.	klo	19.00
1.5.	klo	15.00
1.5.	klo	19.00
3.5.	klo	19.00

Liput: 20 mk ja 10 mk

Ennakkomyynti matkailu- ja kulttuuritoimisto
kunnanvirasto puh. 986-51631.

Huom. Ollisi suotavaa, että ostaisitte lipun ennakkoon,
sillä yhteen näytäntöön otetaan kerralla rajoitettu määrä yleisöä.

1953

näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS
Kelolla

1979

● 1981

2021

NS
Mutitankaalla

Tukkilaiset tulloo. . .

Kuhmolainen 15.9.1980

Kuhmon kansalaisopiston näytelmäpiiri alkaa perjantaina 26.9. kello 18.30 ala-asteella.

Tervetuloa sankoin joukoin kaikki teatterin ystävät myös katsomon puolelta, tulkaa tekin tekemään ja kokemaan, miltä tuntuu olla näyttämöllä.

Tarkoituksenani on alkaa ohjata Teuvo Pakkalan laulunäytelmää/kansankomediaa "Tukkijoella" ja saattaa se esityskuntoon maaliskuulla vuonna 1981.

Nyt tarvitaan laulajia, yksinlaulajia, kylänväkeä, tukkilaisia yms. Pitäisi saada kokoon ainakin 50-60 laulavaa näyttelijää, silloin se vasta tukkilaisten laulu raikaa.

"Vielä niitä honkia humisee tuolla Suomen sydänmailla. Eikä niitä olla reippaita poikia tukkijoella vailla. . ."

Tervetuloa "Pietolaan".

Terveisin Toivo Mikkola

Kuhmon "Tukkijoella" juhlan kunniaksi avointen ovien harjoitus

Kainuun Sanomat 23.3.1981

Tukkijoella-näytelmän avoimien ovien harjoituksella juhlisti Kuhmon Nuorisoseura ry:n Kuhmolaisteatteri sunnuntaina nuorisoseuraliikkeen 100-vuotispäivää. Kuhmolaisteatterin Tukkijoella tulee ensi-iltaansa ensi sunnuntaina.

Teuvo Pakkala kirjoitti Tukkijoella-näytelmänsä jo yli 80 vuotta sitten, mutta yhä se vetää täysiä katsomoita teatterissa maan eri puolilla. Kuhmossa nähtävän esityksen on sovittanut Vili Auvinen. Näytelmän ohjaa Toivo Mikkola.

Näytelmässä on yli 30 osasuoritusta. Mukaan on saatu useita uusia kasvoja, kuten Turkkaa esittävä Hannu Glad, räätäri Jukka Pöyhtäri, Anni - Leena Nuortila ja Huotari - Seppo Kyllönen. Katrina on Seija Piirainen, Tolari - Kauko Huusko, Maija - Aune Pulkkinen ja Pietolan isäntänä Pentti Lampinen. [Yksinkertaistin roolilistaa]

Esitystä vauhdittavat tanssit ja laulut. Säestäjinä toimivat Eila Hallamaa, Osmo Korhonen ja Jukka Pöllänen Kuhmon Harmonikkapeylimanneista. Tanssit on suunnitellut Maire Lehtinen.

Kuhmolaisteatteri esittää näytelmää kevään aikana kahdeksan kertaa, viimeisen kerran 3. toukokuuta. Esityspaikkana on lukion sali.

Sunnuntain esitystä seurasi satakunta henkeä. Kuhmon Nuorisoseura tarjosi yleisölleen myös kahvit. (ej)

Kuhmolaisteatterin "Tukkilaisten avausnäytäntö on ensi sunnuntaina. Laulupitoiseen näytelmään on Kuhmolaisteatteri saanut uutta verta; muun muassa Annin osaa esittävän Leena Nuortilan.

Rempseä, ottiatuota Tukkijoella Kuhmossa

Kainuun Sanomat 30.3.1981

Lauluja, tansseja ja reipasta menoa nähtiin Kuhmolaisteatterin Tukkijoella -näytelmän ensi-illassa sunnuntaina. Teuvo Pakkalan kirjoittama näytelmä esitettiin Kuhmossa Vili Auvisen sovituksena ja Toivo Mikkolan ohjaamana. Tukkijoella vietiin läpi vauhdilla ja riehakkuudella 23 näyttelijän voimin, lisäksi tarvittiin kolme säestäjää.

Kuhmolainen Tukkijoella käynnistyi hieman natisten, mutta loppua kohti vauhti kiihtyi, jopa niin, että seuroihinkin lähdettiin lähes polkan tahdissa. Rempseästä menosta oli lukion saliin kokoontunut nauttimaan vain harvalukuinen yleisö - harmi.

”Harjoituskertoja meillä on ollut kuusikymmentä. Harjoitukset alkoivat viime vuoden puolella laulujen ja tanssien harjoittelulla. Tämä Vili Auvisen sovitus poikkeaa alkuperäisestä Tukkijoella-näytelmästä siinä, että liikunnallista puolta on lisätty. Juoni on tietenkin säilytetty ennallaan”, kertoi näytelmän ohjannut Toivo Mikkola.

Mikkola piti erittäin ilahduttavana uusien henkilöiden saamista mukaan näyttelyharrastukseen. Uusina olivat mukana mm. Turkan osan näyttellyt Hannu Glad ja Anni, Leena Nuortila.

Ansiokasta roolityöskentelyä

Rehevän kansannäytelmän luonteeseen kuuluvat rehevät tyypit. Näitä kuhmolaisessa Tukkijoella-esityksessä edustivat ylitse muiden kaupustelija-Maija, Aune Pulkkinen, ja tukkijätkä-Tolari, Kauko Huusko, jonka

Kuva 135: Kaikkiaan 23 näyttelijää ynnä säestäjät tarvittiin viemään läpi kuhmolaisten suururakka Tukkijoella-näytelmä.

”ottiatuota” kirvoitti monet naurut katsomossa.

Toinen hellupari Katri, Seija Piirainen, ja Turkka, Hannu Glad, oli edellistä jäykempi. Varsinkin Turkka näytti jo valmiilta Pietolan isännältä heti näytelmän alussa. Mutta isäntähän tästä tukkipojasta tullikin Pietolan taloon, joka entisen isännän, Pentti Lampinen, aikana oli päässyt peräti rappiolle.

Toisensa saivat myös Anni, Leena Nuortila, ja Huotari, Seppo Kyllösen. Molemmat lauloivat useita lauluja, ja täytyy antaa täysi tunnustus Seppo Kyllösen laulajankyvylle. Leena Nuortilan kurkulle toivotaan pikaista paranemista - yritys hyvä kymmenen joka tapauksessa.

Muissa osissa nähtiin Jukka Pöyhtäri lipevänä Rättärinä. Hän teki tästä kruunun palvelijasta hyvin uskottavan roolihahmon, joka lopulta kompastuu omaan näppäryyteensä. Marko Heikura Kustaan roolissa esitti melko joustavasti orpopoikaa. Annikki Kartimo-Kivioja ja Eevi Kilponen uskovaisina naisina saivat aikaan melkoista meteliä Rättäriä jahdatessaan.

Säestyksistä huolehtivat Eila Hallamaa, Osmo Korhonen ja Jukka Pöllänen. Lavastuksesta vastasi Kauko Huusko, tanssit oli suunnitellut Maire Lehtinen, musiikin oli sovittanut Reijo Määttä ja laulut harjoittanut Leevi Kivioja.

Vaikka tanssiksi väliajalla

Näytelmän saamiseksi yleisölle läheisemmäksi esitys tapahtui lattia-tasossa. Tämä asetti näyttelijöille suuremmat vaatimukset äänenkäytössä - vaarana oli äänen puuroutuminen. Lukion sali ei muutenkaan ole paras mahdollinen paikka esitystilaksi.

Läheisyyden tuntua lisäsi se, että yleisö ja näyttelijät voivat pistää vaikka tanssiksi väliajalla eteisessä hanurien säestyksellä. Kihlajais-tansseissa näyttelijät hakivat tanssikumppaneita yleisön joukosta.

Kuhmolaisteatterin vauhdikasta Tukkijoella-näytelmää esitetään vielä seitsemän kertaa. Seuraava esitys on 5.4. kello 19.00. Kiitos, esittäjät.

Seppo Kämäräinen

Kuva 136: Niin saivat toisensa Tolari, Kauko Huusko, ja Maija, Aune Pulkkinen. He olivat näytelmän ilopilleri.

Ottiatuota: Tukkilaiset tuli

Ei se tuo ihmisen luonne muutu, vaikka aikaa kuluisi vuosikymmeniä. Teuvo Pakkalan kirjoittama Tukkihoella peilasi jälleen meidän luonteitamme ja samat pietolat, räätärit ja tolarit ne poukkoilevat joukossamme tänäkin päivänä. Kansallisromanttisen aiheen ympärille nivotut ihmiskohtalot riemastuttivat aitoudellaan ja Kuhmolaisteatteri oli omalla maaperällään. Vili Auvisen sovittaman kansannäytelmän ohjaajana toimi Toivo Mikkola ja lisäksi näytelmässä esiintyivät säestäjinä Kuhmon Harmonikkapelimanneista Eila Hallamaa, Osmo Korhonen ja Jukka Pöllänen. Lavastajana toimi Kauko Huusko, tanssit suunnitteli ja ohjasi Maire Lehtinen, musiikin sovitti Reijo Määttä ja laulut lahjoitti Leevi Kivioja. Ensi-ilta on sunnuntaina, valitettavasti yleisöä oli vain kourallinen, mutta tunnelma oli hyvä.

Teuvo Pakkala kirjoitti Tukkihojokensa kahdeksankymmentä vuotta sitten. Näytelmää katsoessaan [katsoessa] ei voinut välttyä ajatukselta, että riemastuttavan ja viihdyttävän näytelmän saa toki aikaan ilman kärkeviä kannanottoja puoleen tai toiseen. Ei tarvinnut väkivaltaa, eikä pornoa. Näytelmässä kuvattiin rakkautta, tuota ikuista aihetta, mutta se kuvattiin nätisti ja aidosti. Musiikki oli reipasta ja mukaansa tempaavaa. Näytelmään sisältyy paljon tilannekomiikkaa, [johon] joihin näytelmän henkilöt tempautuvat mukaan teeskentelemättömästi.

Rakastettava Tolari

Jos lauletaankin, että "Olet mun, olet mun, lökäpöksyni mun... ", niin Tolari lie niitä lökäpöksyjä parhaasta päästä. Kauko Huuskon esittämänä Tolarista tulee niin sydämeen käyvän liikuttava, että Maijan pitää olla puupökkelö, jos ei Tolarille suostu. Ottiatuota sitä Tolaria kun vain Maijaa haikaili, ja tosissaan. Turkan tullessakin Tolari tokaisi "Maijako tuli?". Tolari lausui paljon kuolemattomia ajatuksia, kuten esimerkiksi: "Niin on tuo Anni vikkelä kuin tervattu sian sapano" ja vasussa vankina ollessaan Tolari päiväili, että "Selevinpäinkö tässä pittää koattuo".

Maijan osaa esittänyt Aune Pulkkinen istui roolissaan kuin hanskas. Maijalle ominainen topakkuus ja hoksaavaisuus tuli hyvin esille ja voi sitä auttamisen halua, että Tolari oppisi lukemaan ja hätää sen puolesta, että Tolarin tukkilaisempää ei kestä lukemista.

Toiset rakastavaiset Katri ja Turkka olivat nuoria ja herkkiä. Paljolti he joutuivat odottelemaan, miten asiat kääntyvät. Turkkana Hannu Glad, kaunisääninen ensikertalainen. Turkka oli hänen tulkitsemaan varma ja silmän pyöräytykset sitä luokkaa, että asiat hoksattiin heti. Katrin roolissa Seija Piirainen onnistui tuomaan esille millainen on rakastunut nuori tyttö, ujo ja punasteleva ja varmasti tunteisiinsa luottava. Talokas Pietolan raha-asiat ovat niin solmussa ja talo niin rappiolla, että siinä meinasi jo Katri-tytärkin joutua naimisiin ihan väärän miehen kanssa.

Sharmantisti harmaantunutta Pietolan isäntää esitti Pentti Lam-

Kuhmolainen 2.4.1981

Kuva 137: Turkka, Hannu Glad, ja Pietolan isäntä, Pentti Lampinen. Missäs ne nämä länget? Siellä, missä kaikki muukin... joutavan jäljillä!

pinen. Hän eläytyi rooliinsa hyvin, aina vanhan miehen kävelytyyliä myöten. Olihan näytelmässä kolmaskin rakastava pari, Huotari ja Anni. Varsin musikaalisia olivat nämä rakastavaiset. Huotarina oli Seppo Kyllönen ja Annina Leena Nuortila. Valitettavasti Leena Nuortilan kaunis ääni ei ollut parhaimmillaan, sillä viikon verran vaivannut käheys kiusasi vielä ensi-illassa. Seppo Kyllösellä sitä vastoin oli ääntä vaikka muille jakaa. Molemmat oli helppo tunnistaa rooleihin sopiviksi.

Kruunun palvelija Rättäri oli helisemässä ihailijoittensa kanssa. Uskovaisten naisten ryhmä piti huolen, ettei seuraa puuttunut, eikä seuroja laiminlyöty. Rättärinä oli Jukka Pöyhkäri ja uskovaaisina naisina Liisa Kyllönen, Maija-Katri Mäkinen, Annikki Kartimo-Kivioja ja Eevi Kyllönen. Orpoa poikaa Kustaata yrittivät kaikki petkuttaa, mutta avomielisyytensä vuoksi Kustaa pelastui aina kuin ihmeen kautta kuiville. Kustaana oli Marko Heikura. Ketään ei jättänyt kylmäski kaksi tukkilaista, nimittäin Kasuri ja Toikka. Silmissä oli sel-laista pilkettä, jota vain monet kosket seilanneella tukkilaisella on. Kasurina oli Mikko Klemetti ja Toikkana Matti Pikkarainen. Otermana Leevi Kivioja ja Valeena Kalevi Väisänen. Kylän tyttöinä nähtiin Sari Pesonen, Marja-Leena Virnes, Anne Peltola, Pirjo Kokkomäki, Riitta Sahlström ja Eeva-Liisa Tauriainen.

Näytelmän ohjaaja Toivo Mikkola kertoi, että henkilöt Tukkijoella näytelmään on otettu tyyppi-perusteella. Jo viime syksynä aloin kat-sella kuhmolaisia "sillä silmällä" ja sieltähän ne löytyivät henkilöt Tukkijoella tapahtumiin, osa entisiä tuttuja ja osa ihan ensikertalai-sia.

Yleisökin osallistuu

Tukkijoella on aina ollut suosittu näytelmä. Näytelmästä on vanhempi ja uudempi versio, tämä Kuhmossa esitettävä on se uudempi. Näytelmä on muotoiltu niin, että tukkilaiset ikäänkuin lähtevät yleisön joukosta. Esitys alkaa sillä, että tukkilaiset ja kylänväki musisoivat ja tanssivat eteisaulassa. Ja kun näytelmän kestäessä tulevat eteen kih-lajaiset, niin näyttelijät hakevat tanssikavereita jopa yleisön joukos-ta. Kun näyttämöllä lauletaan "Vielä niitä honkia humisee" ja "Tula tuulan tuli tuli tei", niin jälleen yleisö voi osallistua.

Ne kaksi tuntia, jotka näytelmä kestää, antavat jokaiselle jotakin. Tukkijoella esitetään vielä seitsemän kertaa. Kannattaa käydä, ei tie-dä vaikka pääsee tanssimaan humppaa ikinuoren Pietolan isännän kanssa!

Tukkijoella viihdyttää Kuhmossa

Kuhmolaisteatterin ohjelmistossa on parhaillaan vauhdikas laulunsekainen kansannäytelmä Tukkijoella.

KS? 3.4.1981

Seuraava näytös on ensi sunnuntaina 5.4. klo 19.00 Kuhmon lukiolla.

Teuvo Pakkalan Tukkijoella on Suomen suosituin kansannäytelmä kautta aikojen. Vili Auvinen teki näytelmästä uuden sovituksen 1970-luvun alussa. Tänään me näemme tukkilaiset oman aikakautemme läpi. Yksi seikka on kuitenkin muuttumaton: Tukkijoella viihdyttää teatteriyleisöä niin kuin se teki jo lähes kahdeksankymmentä vuotta sitten.

Vili Auvisen sovittamassa esityksessä on laululla ja tanssilla keskeinen sijansa. Tanssit esitykseen on ohjannut ja suunnitellut Maire Lehtinen. Säestyksestä huolehtivat Kuhmon harmonikkapelimannit. Näytelmän on ohjannut Toivo Mikkola.

Näytelmän keskeisissä rooleissa nähdään mm. Kauko Huusko - Tolarina, Aune Pulkkinen - Majjana, Seppo Kyllönen - Huotarina, Leena Nuortila - Annina, Seija Piirainen - Katrina ja Hannu Glad - Turkkana.

Vauhdikasta menoa kuhmolaistukkijoella

Kaleva 18.4.1981

”Ei meitä surulla ruokita, se on ilo, joka elättelee” -tunnelma Kuhmon lukion salissa tarjosi katsojalle sunnuntaina parituntisen ajan reipasta menoa, rehevää huumoria ja herkullista tilannekomiikkaa roppakaupalla. Kaiken takana oli Kuhmolaisteatteri ja Teuvo Pakkalan kansannäytelmä Tukkijoella.

Esitys todisti, kuinka yli 80 vuotta sitten kirjoitettu näytelmä viihdyttää katsojia vielä tänäkin päivänä.

Kuhmossa kuudenkymmenen harjoituskerran jälkeen sunnuntaina toista kertaa esitetystä näytelmästä on ohjaaja Toivo Mikkolan otteissa muotoutunut todella vauhdikas esitys, jonka jälkimaininkeina vatsanpohjaan jäi kutkuttava tunne vielä toviksi aikaa esityksen jälkeenkin. Näytelmä on Kuhmolaisteatterin ohjelmistossa jo toistamiseen. Edellisen kerran sitä esitettiin vuonna 1964.

Kuten vanhanajan näytelmiin yleensäkin kuuluvat riijarit ja romanssit, niin Tukkijoellakin tapahtui tällä alueella yhtä sun toista. Lemmentiellä tulee joskus mutkia matkaan ja niissä riittää selvittämistä. Varsinkin, kun kyseessä ovat kylän tyttöjä kiehtovat tukkilaispojat, joita kohtaan kyläyhteisössä tunnetaan ennakkoluuloja. Lopulta kullekin löytyi oma kulta ja niin jaettiin unet ja nälät, ilot ja surut.

Ulkomuotoa myöten viimeisen päälle istuivat rooleissaan ”ilimaan aekojaan tukkijätkä Tolari” Kauko Huusko ja kaupustelija Maija Aune Pulkkinen. Tolari kun ottiatuota rakastua räpsäytti rempseään Maijaan ja tämän kaksikon puuhat olivat ehdottomasti esityksen hykerryttävintä antia valloittaen katsojan jopa siinä määrin, että toiset riijariparit tahtoivat jäädä vähän taka-alalle.

Toisten pariskuntien roolisuoritukset, Katri ja Turcka Seija Piirainen ja Hannu Glad sekä Anni ja Huotari Leena Nuortila ja Seppo Kyllönen eivät olleet yhtä luontevia. Seppo Kyllösen mahtavaa lauluääntä ei kylläkään voinut olla kadehtimatta. Pientä Kustaa-poikaa esittävä Marko Heikura osoittautui reippaaksi ja osaavaksi näyttelijänaluksi.

Pentti Lampinen oli jälleen kerran mies paikallaan Pietolan jämeränä isäntänä jo olemuksensakin puolesta. Ovelan ja tekohurskaan kruununpalvelija Rättärin Jukka Pöytäri roolisuoritus oli sitä vastoin hieman latteaa ja Rättärin ympärillä olevat uskavaiset naisihmiset pitivät aika-ajoin jopa epätodellisen liiallista metakkaa.

Joissakin kohdissa vauhtia olisi ehkä voinut hieman hiljentää. Laulut ja tanssit, muu reipas meininki olivat aivan paikallaan, mutta muutamat vuoropuhelut käytiin suu puhtaaksi tyyllillä. Näin kävi Turkan – eri yhteyksissä – Annin ja Katrin kanssa käymissä keskusteluissa.

Näytelmä esitettiin lattiatasossa tarkoituksena tuoda se katsojalle läheisemmäksi. Tämä teki kuitenkin sen, että sanat katosivat välillä jonnekin tuiki tuntemattomaan tai puuroutuivat epäselviksi lauseiksi. Koulujen akustiikat kun ovat muutenkin sitä, mitä ovat.

Hauskaa ja erikoista esityksessä oli se, että kihlajaistansseihin pääsi mukaan myös yleisö, jonka seasta haettiin tanssikumppanit. Pu-

humattakaan koulun eteishallissa pyörähdellyistä väliaikatansseista.
Pirkko Korhonen

Tukkijoella. Teuvo Pakkalan näytelmän sovitus: Vili Auvinen, ohjaus: Toivo Mikkola, lavastus Kauko Huusko, puvut: Kuhmolaisteatteri ja Kajaanin kaupunginteatteri, tanssien suunnittelu ja ohjaus: Maire Lehtinen, musiikin sovitus: Reijo Määttä, säestys: Kuhmon harmonikkapelimannit Eila Hallamaa, Osmo Korhonen ja Jukka Pöylänen. Näytelmässä on mukana yli 30 osasuoritusta. Henkilöt: Turka – Hannu Glad, Huotari – Seppo Kyllönen, Tolari – Kauko Huusko, Kasuri – Mikko Klemetti, Oterma – Leevi Kivioja, Toikka – Matti Pikkarainen, Valee – Kalevi Väisänen, Maija – Aune Pulkkinen, Pietola – Pentti Lampinen, Katri – Seija Piirainen, Anni – Leena Nuortila, Rätätäri – Jukka Pöyhtäri, Kustaa – Marko Heikura, Pirkko – Liisa Kyllönen, Liisa – Maija-Katri Mäkinen, Leena – Annikki Kartimo-Kivioja, Kustaava – Eevi Kilponen. Lisäksi näytelmässä esiintyy joukko kylän tyttöjä.

Kuhmolaisteatteri jatkaa luottavaisin mielin

Kuhmon Nuorisoseura ry Kuhmolaisteatteri tekee syyskokouksessa vahvistetun toimintasuunnitelmansa mukaan talvinäytelmäksi Minna Canthin Anna-Liisan.

Canthin Anna-Liisa ilmestyi vuonna 1985. Toivo Mikkolan johdolla teoksesta tehdään kolminäytöksistä näytelmää, joka valmistunee tammi-helmikuun vaihteeseen. Näytelmässä on mukana 11 henkilöä.

Mahdollisuuksien mukaan osallistutaan Anna-Liisa-näytelmällä Suomen Harrastajateatteriiliiton ja Suomen Nuorisoliiton sisänäytelmien kilpailuun. Kuhmolaisteatteri tekee myös vierailun Kostamukseen ensi vuoden toukokuussa.

Anna-Liisaa näyttelee Riina Takala, Anna-Liisan sulhasta Johannesta Tero Poukkanen [ulla poukkaselle sukua?], Anna-Liisan entistä sulhasta Mikkoa Veikko Huotari ja Mikon äitiä Seija Piirainen.

Kesänäytäntökausi alkaa kesäkuun 27. päivänä ja kestää heinäkuun 18. päivään. Johtokunta päättää tulevasta kesänäytelmästä mahdollisimman pian.

Kuhmolaisteatterin ”siipien alla” toimiva Lapsiteatteri ryhtyy tekemään esityskuntoon Olli J. Pellikan kirjoittamaa näytelmää ”Pekka Puupää” Toivo Mikkolan johdolla. Lapsiteatteriryhmää vetää tällä hetkellä Jaana Ruokolainen.

Teatterin lisäksi Kuhmolaisteatteri pyrkii vaalimaan nuorisoseura-perinteitä talkoiden yhteydessä pidettävillä kilpailuilla.

Lisäksi Kuhmolaisteatteri tekee yhteistyötä harrastajanäyttämöiden ja Oulun läänin alueteatterin kanssa.

Seuran jäsenet osallistuvat Kainuun Nuorisoseuran Keskusseuran ja Kalevan Nuorten järjestämille kursseille. Seuran jäsenille järjestävät myös Oulun läänin Harrastajateattereiden yhteisjärjestö (OLHY) ja Oulun läänin alueteatteri koulutustilaisuuksia ja kursseja.

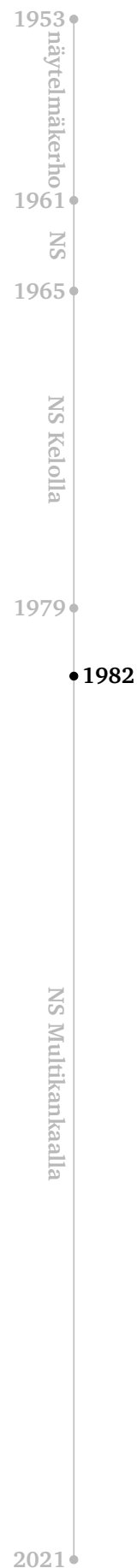
Kuhmon Nuorisoseura ry Kuhmolaisteatteri elää nyt 22. toimintavuottaan. Kuhmolaisteatterin tarkoituksena on saada uusien aktiivisten jäsenten lisäksi joukkoon myös entisiä nuorisoseuralaisia.

Kuhmolaisteatterin puheenjohtajaksi vuodelle 1982 valittiin edelleen Kauko Huusko.

Johtokunnan erovuoroisista valittiin Tapio Pääkkönen, Matti Pikkarainen ja Elina Pääkkönen uudelleen sekä uutena jäsenenä Pentti Lampinen. Entisinä johtokunnan jäseninä jatkavat Mikko Klemetti, Seija Piirainen, Veikko Huotari ja Toivo Mikkola.

Tilintarkastajiksi valittiin Veikko Komulainen, Erkki Airaksinen sekä varalle Kauko Huusko (Sp) ja Heikki Piirainen.

Kuhmolainen 16.11.1981

Anna-Liisa tulossa ensi-iltaan

Kuhmolaisteatterin tämän talvinen näytelmä on kypsymässä ensi-iltaansa. Esitettäväksi on valittu Minna Canthin kirjoittama Anna-Liisa.

Näytelmää on luonnehdittu Minna Canthin parhaimmaksi näytelmäksi. Se on kuvaus nuoren tytön dramaattisesta elämästä, kyläyhteisöstä ja kodista, joka suvaitsemattomilla ja ahdistuneilla asenteillaan ajaa nuoren jäsenensä kohti tuhoa.

Anna-Liisa opettaa moraalialia: Se saarnaa ehdottoman moraalisen puhtauden vaatimusta. Anna-Liisa on hyvä ihminen, hänellä olisi oikeus onnelliseen elämään, hän on kärsinyt tarpeeksi.

Näytelmän juoni punoutuu Anna-Liisan ympärille, tytön, joka lyhyen salaisen rakkaussuhteensa seurauksena tulee raskaaksi ja synnyttää lapsen metsässä. Lapsi kuitenkin kuolee Anna-Liisan pitäessä kättä sen suulla. Epätoivoinen tyttö pakenee lapsen isän, Mikon, kotiin ja Mikon äiti hautaa lapsen peittäen samalla rikoksen jäljet.

Asia alkaa tulla selväksi, kun Mikko palaa kotiin vieraalta paikkakunnalta neljän vuoden poissaolon jälkeen ja Anna-Liisa on menossa naimisiin talollisen Johannes Kivimaan kanssa.

Uusia kykyjä mukaan

Näytelmä toteutetaan yhteistyössä kansalaisopiston näytelmäpiirin kanssa.

Näytelmän henkilöinä on kuhmolaisia harrastelijanäyttelijöitä. Entisten tuttujen lisäksi mukaan on tullut muutama uusi esittäjä.

Henkilöt: Kortesus - Hannu Glad, Riikka - Leena Nuortila Anna-Liisa - Riina Takala, Pirkko - Eija Kyllönen, Johannes Kivimaa sulhanen - Tero Poukkanen, Mikko entinen renki - Veikko Huotari, Husso Mikon äiti - Seija Piirainen, rovasti - Leevi Kivioja, nimismies - Tapio Pääkkönen, Ristolan emäntä - Mirja Saari, Heimosen emäntä - Tarja Komulainen, Katajamäen isäntä - Kalevi Väisänen, kyläläisiä - Annikki Kartimo-Kivioja, Aune Pulkkinen ja Liisa Kyllönen.

Ohjaus - Toivo Mikkola, sovitukset - Taisto-Bertil Orasmaa, valot ja tehosteet - Matti Pikkarainen.

Ensi-ilta on toistaviikon päästä sunnuntaina 14.2.1982.

Kuhmolainen 8.2.1982

Kuva 138: "... Petät sulhastasi. Petät koko maailman. Ja tahdot sitten käydä kunniallisesta naisesta. Oikein minua naurattaa..." vihoittelee Husso, Mikon äiti, Anna-Liisalle.

Kuhmolaisteatterin Anna-Liisa: Ei murheellinen kokeilu

Kuhmolaisteatteri on lähtenyt tänä talvena vaativaan kokeiluun tuottaessaan yhdessä kansalaisopiston näytelmäkerhon kanssa Minna Cantthin murhetta tihkuvan "Anna-Liisan".

Kulttuurisihteeri Toivo Mikkolan ohjaama esitys pysyy hyvin kassassa, vaikka muutamat kohtaukset ontuvat lähinnä puutteellisten esitystilojen takia. Nimiosaan löydetty ensikertalainen Riina Takala selviytyi urakastaan kiitettävästi - kuuluipa katsomosta käsiohjelman lupaamia niiskahduksiakin.

Kyynisemmin tarkastellen Canthin vuonna 1895 kirjoittama näytelmä on kyllä epätodellinen ja sanomaltaan vähäinen. "Anna-Liisaa" tosin pidetään Canthin näytelmätuotannon kärkipäähän kuuluvana.

Anna-Liisa on Kortesuon talon 15-vuotias tyttö, jonka talon Mikko- renki ja saa raskaaksi. Epätoivoinen tyttö synnyttää lapsen salaa metsässä ja tukehduttaa sen. Mikon äiti hautaa ruumiin ja Mikko itse on kalppinut Saarijärvelle tukkitöihin.

Neljän vuoden päästä Anna-Liisa on menossa onnellisiin naimisiin komean talollisen Johannes Kivimaan kanssa. Ilkeän äitinsä kautta Mikko on kuitenkin saanut vihin asiasta ja tulee perimään morsiantaan kaksi päivää ennen kuulutuksia.

Anna-Liisan salaisuus paljastuu ja tytön sisäinen kärsimys päättyy ukkosen jylistessä uskoon tulemiseen. "Ei ole syytä suruun", toteaa näytelmän pappi naivisti, kun vallesmanni taluttaa Anna-Liisan käsiraudoissa Hämeenlinnan vankilaan.

Kuhmolaisteatterin esitys perustuu näyttelijöiden omaan ilmaisuvoimaan. Lukion saliin pystytetyllä lavalla on lavasteina ainoastaan neljä räsymattoa, keinu sekä kirves pölkkyineen.

"Mitään turhia kalusteita ei ole, josta näyttelijät voisivat hakea tukea ilmaisun, motivoinnin tai kontaktien herpaantuessa. Näyttelijöiden on omalla fysiikallaan ja äänellään ilmennettävä yhteisönsä", perustelee ohjaaja menettelyä.

Tyyliरिकon aiheuttaa silti näyttelijöiden kirjava pukeutuminen. Kun suurin osa on vaatetettu näytelmän kirjoittamisajan tyyliin, muutamit farmariasuiset eivät sovi kuvaan. Eivät vaikka "näytelmällä ei ole tapahtuma-aikaa", kuten ohjaaja totesi ennen esitystä.

Riina Takalan ohella vetää vankimman roolin Mikon äiti Husso (Seija Piirainen), pahan ruumiillistuma. Kortesuon isäntä (Hannu Glad) ja Riikka-emäntä (Leena Nuortila) tekivät varmaa roolityötä erityisemmin loistamatta.

Tero Poukkanen Johanneksena ja Veikko Huotari Mikkona eivät olleet erityisen uskottavia. Myös nimismies (Tapio Pääkkönen) lehtiöineen muistutti enemmän nuorta passipoliisia kuin vakaata vallesmannia.

Anna-Liisan pirteää pikkusiskoa esitti Eija Kyllönen, rovastia Leevi Kivioja, Ristolän emäntää Mirja Saari, Heimosen emäntää Tarja Komulainen, Katajamäen isäntää Kalevi Väisänen sekä muita kyläläisiä Annikki Kartimo-Kivioja, Aune Pulkkinen ja Liisa Kyllönen. Valot ja tehosteet ovat Matti Pikkaraisen työtä.

Kainuun Sanomat 17.2.1982

Kuva 139: Anna-Liisa (Riina Takala) uskoon tulemisensa hetkellä. Ympärillä Johannes (Tero Poukkanen), isä (Hannu Glad) ja äiti (Leena Nuortila). Taustalla katala kilpakosija Mikko (Veikko Huotari).

Esityspaikkana lukion uudelleen järjestetty sali toimi hyvin, kun lavalla oli kaksi-kolme ihmistä. Lopun joukkokohtauksissa ajauduttiin sumppuun.

”Anna-Liisa on raskas ja surullinen näytelmä. Tuskin siitä kassamenestystä tulee”, ennusti näytelmän kirjoittaja aikanaan. Valitettavasti ennustus päti ainakin Kuhmon ensi-illassa, johon uskaltautui vain viitisenkymmentä henkeä.

Kuhmolaisteatterin ennakkoluulottomaan valintaan kannattaa ehdottomasti tutustua.

Esko Juppi

Vaikuttava Anna-Liisa

Kuhmolaisteatterin tämän talvinen näytelmä Anna-Liisa koki ensi-iltansa. Minna Canthin kirjoittama draama nuoresta tytöstä otti kuhmolaisyleisön omakseen.

Toivo Mikkolan voimakas ohjaus tehosteeneen teki Anna-Liisasta vaikuttavan näytelmän, jota ei suositella lasten katsottavaksi.

Roolisuorituksista kohosivat ylitse muiden Riina Takala Anna-Liisana ja Seija Piirainen Hussona, pahansuopana eukkopahana.

Kun Minna Canth kirjoitti Anna-Liisan, hän sanoi kirjoittavansa näytelmää, josta ei tulisi mikään kassamagneetti.

Kuitenkin hän kertoo, että kun hänen ystävänsä olivat läsnä näytelmää luettaessa, niin kaikki itkivät. ”Minäkin itkin, kai siksi kun muutkin itkivät.”

Totta onkin, että Anna-Liisa on psykologinen näytelmä. Se vaikuttaa voimakkaasti tunteisiin. Kukapa ei heltyisi kyyneliin, kun seuraa nuoren Anna-Liisan dramaattisia vaiheita.

Vanha rakkaus

Viisitoistavuotias nuori tyttö kokee lyhyen rakkaussuhteen, jonka seurauksena tulee raskaaksi ja synnytettyään surmaa lapsensa. Poikaystävän äiti auttaa jälkien peittelemisessä hautaamalla lapsen. Tätä ennen on poikaystävä Mikko häpynyt kylältä ja jättänyt onnettoman tytön yksin häpeänsä kanssa.

Mikon poissa ollessa Anna-Liisa rakastuu toiseen poikaan, Johannekseen, joka kihlaakin tytön.

Mikon palaaminen kylään saa aikaan vyöryn, jonka seurauksena kaikki asiat revitään esille. Tämä asioiden kaivelu erottaa Anna-Liisan ja Johanneksen, mutta ei Mikkokaan Anna-Liisaa saa.

Uskoon tulonsa jälkeen Anna-Liisa on kypsä menemään vankilaan ja vaikkapa mestattavaksi, jos oikeus niin tapahtuu.

Kuhmolainen 18.2.1982

Kuva 140: Anna-Liisa alkaa sovittaa viisitoistavuotiaana tekemäänsä rikosta. Kahlittuna hän odottaa nimismiehen rinnalla lähtöä Hämeenlinnaan.

Kuva 141: Elämä hymyilee. Johannes haluaa Anna-Liisan vaimokseen...

Kuva 142: Yön järvenrannalla valvoneena Anna-Liisa päättää sovittaa kaiken, mitä on tehnyt.

- Suuttukaa ja leppykää

Henkilövalinnoissa oli ”osuttu nappiin”.

Pääosan esittäjä Riina Takala Anna-Liisana kuvasi nuoren Anna-Liisan koko tunteiden skaalan aidosti.

Seija Piirainen kalpeanaamaisena ja hampaattomana Hussona oli pahasisuisen ja kieron ämmän perikuva.

Veikko Huotari Mikon roolissa oli juuri sellainen uhmakas ja muista piittaamaton, kuin nuoren morsiamensa hyljänneen miehen odotikin olevan. Mikko oli tullut äitiinsä, kuten Anna-Liisan isä sanoi.

Tero Poukkanen Johanneksena osasi olla juuri sellainen mammanpoika, joka ensimmäisessä vastatuulella antaa periksi ja menee virran mukana sinne, minne on helpointa mennä.

Hannu Glad Anna-Liisan isänä oli juoheva vakaa maalaistalon isäntä, joka koetti luovia rauhallisesti asioita eteenpäin. Hän totesi riiteleville sulhasmiehille: ”Suuttukaa ja leppykää, sano Paavali”.

Puhuttu murre hämmensi

Replikointi oli esityksessä hyvää, kaikki vuorosanat kuuluivat koko saliin.

Kuitenkin murteen käyttö hämmensi. Husso ja Johannes puhuivat epämääräistä sekakieltä, joka ei ollut Kuhmon murretta, ei puhekieltä, eikä mitään muutakaan, sillä jossain kohti tuli puhdasta puhekieltä, joka kesken repliikin muuttui kummalliseksi murteeksi. Tunnelman säilyttämiseksi olisi parempi puhua puhdasta murretta tai sitten puhdasta puhekieltä.

Vaikka Pirkko onkin nuori ja terävä-älyinen tyttö, tulivat vuorosanat yhtenä solkena ja perässä pysyminen oli vaikeaa.

Loppukohtauksen väenpaljous oli toisaalta tehokeino, mutta toisaalta kaikki lavalla olijat eivät näkyneet yleisölle.

Hyvät tehosteet

Yleisesti ottaen esitys oli todella hyvä. Tehosteet osuivat paikalleen, musiikki oli vaikuttavaa ja ohjaus oli huippuluokkaa.

Anna-Liisaa itketti, se vetosi tunteisiin. Anna-Liisa paljasti, että jokainen on lopulta yksin tekojensa kanssa. Niin sanotut rakastavat lähimmäiset kaikkoavat helposti, jos jollain alkaa mennä huonosti.

Anna-Liisaa esitetään vielä seitsemän kertaa. Parituntinen Anna-Liisan seurassa on hyödyllinen kokemus. Ainakin kyynelkanavat aukenevat.

Henkilöjako on seuraava: Kortesus - Hannu Glad, Riikka - Leena Nuortila, Anna-Liisa - Riina Takala, Pirkko - Eija Kyllönen, Johannes - Tero Poukkanen, Mikko - Veikko Huotari, Husso - Seija Piirainen, Rovasti - Leevi Kivioja, Nimismies - Tapio Pääkkönen, Ristolan emäntä - Mirja Saari, Heimosen emäntä - Tarja Komulainen, Katajämäen isäntä - Kalevi Väisänen. Kyläläisiä: Annikki Kartimo-Kivioja, Aune Pulkkinen ja Liisa Kyllönen.

Kuva 143: Rikos on paljastunut. Kaikki hyvä, josta Anna-Liisa uneksi on pirstaleina.

Katsojan mielipide: - Anna-Liisa on loistavasti ohjattu

Jo kolme kertaa ovat teatterin ystävät saaneet tilaisuuden käydä katsomassa Kuhmolaisteatterin tämän talvista näytelmää Anna-Liisa.

Anna-Liisa on saanut paljon kiitosta loistavasta ohjauksestaan, kuin myöskin hyvistä roolisuorituksistaan. Arvostelijat ovat sanoneet näytelmästä sanottavansa. Nyt on teatterin ystävien, katsojien vuoro saada äänensä kuuluville. Haastattelimme kolmea näytelmän nähnyttä kuhmolaista.

Eino Kemppainen

Anna-Liisa on kokonaisuutena hyvä. Näytelmän ohjaajalle Toivo Mikkolalle täytyy nostaa hattua siitä, että hän on saanut näytelmästä ja näyttelijöistä niin paljon irti. Näytelmän teksti on voimakasta ja väkevää. Ehkä näytelmä on hivenen raskas, mutta toisaalta on hyvä, että vaihteeksi on draamaa.

Kaija Komulainen

Minusta näytelmä oli hyvä. Sanoma koskettaa. Anna-Liisa -näytelmä on liikuttava, etenkin sen loppukohtaus, joka ei jätä ketään kylmäksi. Kyllä Anna-Liisa kannattaa käydä katsomassa.

Irene Piirainen

Anna-Liisa on ihan hyvä talvinäytelmä. En voisi kuvitella Anna-Liisaa kesäteatterin ohjelmistoon. Ohjaus on todella hyvä. Näytelmässä ei ole paljoa lavasteita, mutta silti se on erittäin toimiva. Olen lukenut näytelmän aikaisemmin ja tiesin, että on parasta laittaa vedenkestävää ripsiväriä sillä kyllä se kyynelet nostattaa silmiin. Husso on sellainen, miksi hänet lukemani perusteella ajattelin.

Tekstin mukaan Johannes on silmiään ja korviaan myöten rakastunut tähän ihanaan ja ihmeelliseen Anna-Liisaan. Johanneksen rakastuneisuus ei tule oikein näyttämöllä esille.

Esityspaikka on hyvä. Näyttämöltä kuulee jokaisen sanan ja se on tärkeää.

Lippu Anna-Liisaan maksaa saman verran kuin elokuvalippu. Kyllä Anna-Liisa antaa enemmän.

Anna-Liisa esitetään vielä viisi kertaa. Kahtena sunnuntaina on myöskin päivänäytäntö.

Kulttuurilautakunta järjestää ilmaiskuljetuksia perukoista. Ennen kuin tällaista ilmaiskuljetuksella tapahtuvaa teatterimatkaa aikoo tehdä, on parasta ottaa yhteyttä kulttuurisihteeri Toivo Mikkolaan, puhelin 51631/171.

Kuva 144: Eino Kemppainen.

Kuva 145: Kaija Komulainen

Kuva 146: Irene Piirainen.

Jäähyväiset Anna-Liisalle

Kuhmolainen 25.3.1982

Kuhmolaisteatterin Anna-Liisa heitti hellät jäähyväiset yleisölleen sunnuntaina.

Vaikuttava näytelmä keräsi suuren joukon katsojia niin Kuhmossa kuin muuallakin. Näytelmän katsoneet olivat tyytyväisiä näkemäänsä ja erikoisesti näytelmän ohjaaja Toivo Mikkola on saanut kiitosta suorituksestaan.

Katsojat ja arvostelijat ovat sanoneet sanottavansa Anna-Liisasta, nyt on näytelmässä mukana olleiden vuoro kertoa, mitä Anna-Liisassa mukana olo heille antoi.

Veikko Huotari, Mikko: - Hyvä sisänäytelmä. Täällä puhuminen on erilaista kuin kesäteatterissa, koska ääntä on käytettävä aivan eri tavalla.

Hannu Glad, isäntä: - Hyvä vastapaino leipätyölle.

Riina Takala, Anna-Liisa: - En olisi ikinä uskonut, että pääsisin tekemään jotain tällaista, kun en ole koskaan ennen näytellyt. Löysin itsestäni uusia ulottuvuuksia, porukka oli hyvä, sain uusia hyviä ystäviä.

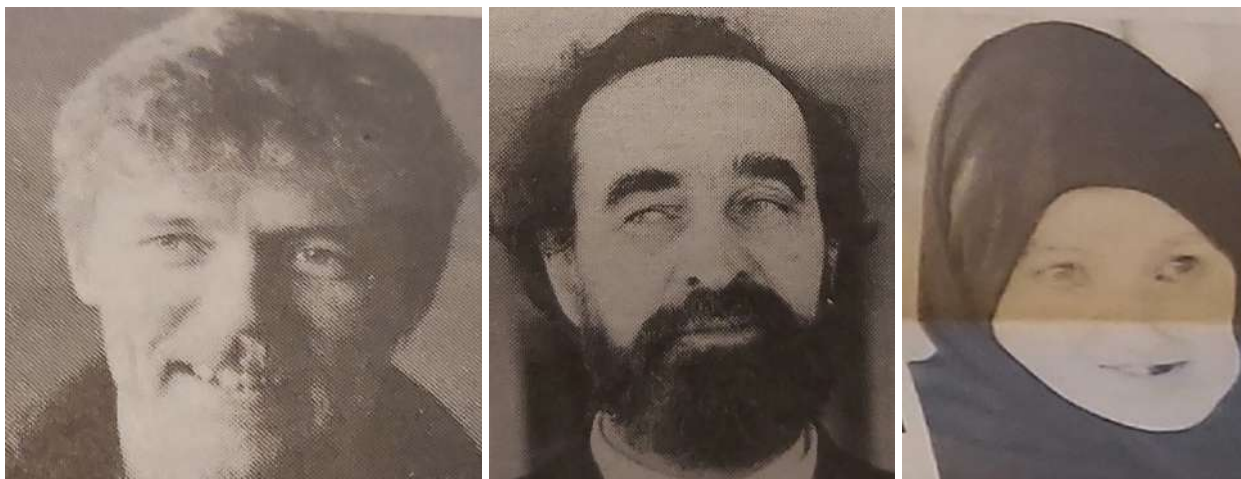

Eija Kyllönen, Pirkko: - Paljon työtä ja työn iloa. Olen oppinut tuntemaan uusia ihmisiä, meillä on ollut hyvä henki. Olen onnellinen,

että pääsin mukaan.

Tero Poukkanen, Johannes: - Olen saanut uuden hyvän harrastuksen, uusia hyviä ystäviä, olen kokenut aivan uuden maailman. Olen saanut pontta omalle leipätyölleni, itseluottamusta. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun olen tällaisessa mukana.

Leena Nuortila, Äiti: - Näytelmä on erikoisen puhutteleva. Tämä äidin rooli oli minulle mieleinen. Oli vaihteeksi mukava tehdä näytelmä, joka herättää ajatuksia.

Tapio Pääkkönen, vallesmanni: - Tämä on lisännyt kiireitä. Olen pyörinyt näissä ympyröissä kolmetoista vuotta.

Leevi Kivioja, pastori: - Meillä on ollut voimakas yhteenkuuluvaisuuden tunne. Tässä seurassa on ollut hyvä olla.

Seija Piirainen, Husso: - Olen saanut tämän näytelmän aikana tutustua uusiin työtovereihin. Tämä Husson rooli on ollut minulle suuri haaste, koska tämä on ollut niin poikkeava siitä, mitä tähän asti olen esittänyt.

Aune Pulkkinen, kyläläinen: - Näytelmä panee ajattelemaan lasten ja vanhempien välisiä suhteita. Näytelmässä mukana olo on vaikuttanut ajattelutapaani, sanomansa kautta.

Kalevi Väisänen, kyläläinen: - On ollut mukava olla yhdessä. Näytelmän sanoma on puhutteleva, se kuvaa karun todellisuuden siitä, miten ihmiset suhtautuvat toisen tilaan.

Mirja Saari, kyläläinen: - En ole ikinä ennen näytellyt. On ollut hirveän kiva olla mukana. Tulin tähän hommaan kansalaisopiston näytelmäpiirin kautta.

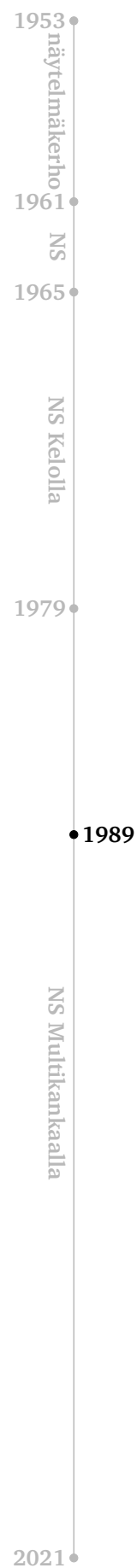
Annikki Kartimo-Kivioja, kyläläinen: - Aihe näytelmässä on ihmisläheinen. Olen ihailen seurannut toisten näyttelijöitten osasuorituksia.

Tarja Komulainen, kyläläinen: - Hirveän kiva on ollut olla mukana. Olen saanut tämän ensimmäisen roolini myötä paljon uusia kivoja ystäviä.

Liisa Kyllönen, kyläläinen: - On ollut mukava olla tässä seurassa tekemässä Anna-Liisaa.

Me teimme sen. On aika jättää jäähyväiset Anna-Liisalle. Takarivissä vasemmalta Hannu Glad, Veikko Huotari, Leevi Kivioja, Kalevi

Väsänen ja Tapio Pääkkönen. Keskirivi Tero Poukkanen, Mirja Saari, Liisa Kyllönen, Tarja Komulainen ja Riina Takala. Edessä Seija Piirainen, Leena Nuortila, Eija Kyllönen, Annikki Kartimo-Kivioja, Aune Pulkkinen ja ohjaaja Toivo Mikkola.

Timo K. Mukka: Kyyhky ja unikko

Kuva 147: Tämä joukko esittää Kyyhkyä ja Unikon. Edessä ohjaaja Toivo Mikkola. Kuva: Tuomo Pirttimaa.

Balladi. Ohjaus: Toivo Mikkola, Valot: Kari Pulkkinen, Tehosteet: tyhjät isot rautatynnyrit ja kurkkupurkit sekä kuoroihmisiä tukevat äänet, Näytelmän musiikki: improvisoidaan

Henkilöt: Pieti Kohlström, Darja Paukku, Aija Kolström, Jaakko Kolström, Johannes Kolström, Anja Kolström, Aija Paukku, Kirsti Paukku, Eeva, Mooses, Lauri.

Näytelmä valmistuu yhteistyössä kansalaisopiston ja kuhmolais-teatterin kanssa. Lavastus ja valot viitteelliset. Esitystapa eepinen teatteri. Ensi-ilta helmikuu 1989.

Balladi Pieti Kolströmin ja Darja Paukun välisestä rakkaudesta - kuin lähikuva Simbergin Kuoleman puutarhan kukasta. Ehkä se ei ollutkaan rakkautta. Se saattoi olla jotakin muuta "...löydettiin mätänemistilassa oleva nuoren tytön ruumis... vedettiin rannalle... tunnistettiin tutkimusten jälkeen Darja Paukuksi, joka katosi elokuussa... nähty viimeksi synkkämieliseksi tunnetun Pieti Kolströmin seurassa..."

Balladi rakentuu muutamista kertovista katkelmista ja Pietin monologeista, joihin näyttämöksi voi kuvitella Kemijoen latvavesistöjen joen, jonka rannalla raskasmielinen, päästään sairas Pieti Kolström istuu kuollut alaston tyttö sylissään.

Edessä on koski, josta vesi ryöpyy laajaan suvantoon, vedessä ui vaahtoa, rannalla on Pietin ja Darjan leiri: kaksi reppua, nuotionpohja - maassa on levällään eväspapereita ja sanomalehden sivuja, kuolleen tytön vaatteita kuten sukat, hame, rintaliivit ja myös Pietin paita, jotka kaikki ovat kertomuksen kannalta tarpeettomia, mutta jotka erämaahan jääneelle merkitsevät kuitenkin jonkinlaista kosketusta vihattuun taakse jääneeseen.

Balladi Kyyhky ja unikko, kyyhky merkitsee naista ja unikko mies-

tä. Pieti, joka jo ennen Darjaan tutustumistaan oli kadottanut otteensa elämästä, tuntee Darjassa kyyhkyn, rakkauden tuojan, Venuksen ja Afroditen linnut. Itse hän on huumaava paheen musta unikko, joka ottaa Darjansa kokonaan.

Pieti Kolström lukee lehdestä istuessaan erämaassa: "Eräs 22-vuotias etelävietnamilainen ilmavoimien upseerioppilas hukkui, kun hänen toverinsa heittivät hänet uima-altaaseen oppilaan ensimmäisen yksinlennon kunniaksi. Poliisit sanoivat kastajaisten olevan perinne, jonka kaikki ensimmäisen kerran yksin lentäneet olivat saaneet kokea. Niiden ei tiedetä kuitenkaan koskaan aikaisemmin päättyneen näin ikävällä tavalla."

Niin, kertomuksen kannalta juttu on merkityksetön, mutta Pieti Kolström koettelee sormillaan tytön vatsassa ja selässä olevia haavoja ja silmät kuumeesta kiiltävinä: hän värisee kauttaaltaan ja itkee epätoivoisena. - Pikku Darja, niin kävi sinullekin. Mikä onnettomuus. Siivet katkesivat.

Kun kysymyksessä on balladi, yksinkertaistetut kehykset ovat välttämättömiä pääaiheen korostukselle. Se koskee henkilöiden arkipäivän karakteristiikan yleistämistä myyttiselle tasolle. Sekin ilmoitetaan jo alussa: "Pieti, joka jo ennen Darjaan tutustumistaan oli kadottanut otteensa elämästä, tuntee Darjassa kyyhkyn, rakkauden tuojan, Venuksen ja Afroditen linnun. Itse hän on huumaava paheen musta unikko, joka ottaa Darjansa kokonaan."

Myyttinen lähtökohta johtaa myyttiseen ratkaisuun. Pietin kannalta Darjan surmaaminen on rakastetun omistamista kuolemassa: "kukaan ei saa enää nähdä silmiäsi, kun olen ne sulkenut". Raskaus toiselle miehelle tekee ratkaisun toimeenpanon välttämättömäksi ennen Darjan lopullista lähtöä Pietin ulottuvilta. Lumen pelko - novellin eräs sivuteema - kertautuu laajempaan ja ehdottomampaan. Iäkkään ja elämässään luhistuneen Pietin yritys pitää itsellään nuori elämään kutsuttu Darja on mahdoton mitään muuta tietä. Pietin harjittu eteneminen kohti surmatyötä on väistämättömän täyttämistä. "Niin kyyhky unikkoa rakastaa, kuin häitä odottava viulu ja musta hautuunmaa. Ja toinen heistä lähtee ja katoaa." Murhan jälkeen Pieti jää erämaahan odottamaan oman kohtalonsa täyttymistä, harhailemaan metsissä, odottamaan "kylmeneviä öitä".

Pieti asuu Kolströmin niemessä autioituneessa kylässä vanhan Äijän seurassa, likaisena ja partaisena, tahdottomasti ympäristöä seuraavana. Takana on mainosmiehen ura etelässä, rajut matkat pitkin Eurooppaa, haaksirikko, paluu kotikylään vaiheessa, jolloin mitään normaaleja elämään kiinnittymisen keinoja ei enää ole. Pihat ovat ruohottuneet ja kylän ainoan hevosen Paukun vanhaisäntä valjastaa pari kertaa kesässä ajellakseen yksin tyhjiä teitä.

Kylässä ei ole kauppaa, postia, eikä muita ihmisiä, joita siellä oli ennen. "Koko kesän hän oli maannut Kolströmin niemessä. Kylä oli hänelle pettymys, vaikka hän oli tiennyt odottaa, että useimmat kymmenen vuoden takaiset ihmiset olisivat jo poissa. Autioituminen oli kehittynyt pidemmälle, kuin hän oli osannut kuvitella. Äijältä hän oli nähnyt talot, joitten ikkunoiden eteen oli pistetty lautaristikko. "Kylä

on elävältä haudattujen ympäristö: kesäisin se herää lyhytaikaiseen kesälomalaisten vierailuun.

Pietin sisar ja veljet pitävät sukukokousta ja katsovat Pietiä kuin muinaisjännöstä. Hänestä löyhkää sairaus ja rappio. Pieti vastaa: "En kai minä ole ainoa ihminen, joka väsy elämiseen. Minä olen aivan yksinkertaisesti väsynyt. Minä kuluin loppuun ja sillä hyvä". Darjalle hän sanoo: "Kohtalo on sokea eteneminen, määrätietoinen päämäärättömyys".

Pietin oma elämänromahdus panee näkemään kesälomavieraisa saman onnettomuuksien sisällön, jota he tietämättään pakenevat täsmälleen samalla tavalla entiseen kotiin, jossa mikään ei ole kuin ennen: "He, jotka nukkuvat huoneissa, tuntevat omia murheita, eivät meidän; he nukkuvat yksiöissä tai kaksioissa, he takertuvat toisiinsa aittojen ja saunakamareitten hämärässä palatessaan kesäloman aikana kotiseudulle. He pysäköivät auton ruohon valtaamalle pihalle, laskevat grillin, he etsivät jotakin joka jo katosi - rastaat ja hiiret ovat poissa, autojen melu kuuluu valtatieltä pihalle, jokaisella pihalla palaa tuli grillihiilissä, heidän lihaksissaan nytkähtelee työn rytmi, pakko kiristää heidän poskia.

Pois."

Rakkaus Darjaan on Pietille lyhyt huumaus, mutta tieto suhteen mahdottomuudesta saa ajattelemaan joka hetki lopullista ratkaisua. Osallistumisessa tavalliseen elämänpiiriin ei ole mitään toivoa: "Kalat ja linnut ovat kuolleet, mutta velat ja korot olisivat joka tapauksessa painaneet liikaa ja kasvattaneet sydämiin kuoren.

Olin onnellinen, kun tapasin sinut. Mutta sitten... me olisimme kuolleet television ja pakastekaapin välissä." Ratkaisun kypsyminen saa Pietin suhtautumaan siihen alakuloisen tyynesti. "Tämä liike on melankoliaa, naiivia pakenemista, joka ei lopu; mutta suru on myös totta - kalat ja linnut ovat poissa ikäänkuin autius olisi ollut aina täällä. Miksi eläisimme enää. Tämä on lopussa. Jää hyvästi pisaroiva nautinto. Eilinen on tippa orjan verta. Huominen kutsuu kuin meri hukkuja."

Toivo Mikkola

Kyyhkyn ja Unikon ensiesitys tänään

Kuhmolaisteatterin talvityö, Timo K. Mukan kirjaan perustuva näytelmä Kyyhky ja Unikko saa ensiesityksensä tänään vanhassa kirjastossa.

Tekstin vaikeaselkoisuus, henkilöhahmojen omituisuus, keski-ikäisen miehen rankka tilinpäätös elämästään: kaikki ovat puhdasta pohjoisen profeettaa, Timo K. Mukkaa.

Tänä iltana kello 20 nähdään, mitä Kuhmolaisteatteri on saanut aiheestaan irti.

Kuhmolainen 23.2.1989

Kuva 148: ... kyyhky unikkoa rakastaa, soi valssi kyyhkyn sydämessä. Ja yö on musta...

Ohjaaja: Toivo Mikkola

Kyyhkyssä ja Unikossa on * upeasti keski-ikäisen mie * tilinpäätös. Kaikkensa yhteiskunnalle antanut mies palaa lapsuutensa sijoille, mutta ei löydä mitään entistä. Yhteis * illään tavalla pysty kor * änen lahjaansa.

Rakkaudesta Mukka puhuu Kyyhkyssä ja Unikossa tavattoman * Rakkaus on kielillä * verta, rakkaus on * Mukan lähimmät * ja kuolema toistuvat * min kuin missään * sa.

* kovin vaikeaa ole * takautumien * on oltava varuillaan ymmärtääkseen ne. Oivallukset on jokaisen tehtävä itse.

- Näytelmän toteutukseen olen tyytyväinen, mutta näyttelijätyössä saisi olla potkua paljon enemmän ainakin nyt, kun edessä on vielä muutama harjoituskerta. (Haastattelu tehtiin tiistaina.)

- Näyttelijöiden täytyisi päästellä paljon täydemmin, kovemmin. Harrastelijat usein ikään kuin säästelevät ensi-iltaa varten. . . Nyt tuntuu jopa, kuin olisin pistänyt kynnyksen liian korkealle.

- Tämä on yksi kertomus siitä, mikä todellisuus saattaa olla it-

semurhan takana. Sikäläkin koskettava, että Kuhmossa tehtiin viime vuonna kymmenen itsemurhaa.

- Sama omistamisen teema toistuu kuin Runarissa ja Kyllikissä: tämänpuoleinen ihminen ei voi omistaa toista. Pieti tappaa Darjan omiakseen tämän; toivoen, että tuonpuoleisessa vallitsisi rauha ja rakkaus.

- Ainahan teatterissa on tietty sanoma, asia, johon haluaa vaikuttaa. Minä haluan sanoa ihmisille, että heidän tulisi oppia ymmärtämään toisiaan, pitämään huolta...

Darja Paukku: Sirkku Malinen

- En minä todellakaan tajua kaikesta tekstin sisällöstä, mitä kirjailija on tarkoittanut. Se näkyy roolin sisäistämisesäkin. Darjan hahmo, 15-vuotias tyttö, on aika etäinen hahmo. Myöskään tapahtuman sisältö, nuoren tytön rakastuminen vanhaan mieheen ei ole vähääkään omakohtainen kokemus. Kaikki tämä vaikeuttaa ja tekee näyttelemistä myös hieman vastentahtoiseksi. Mutta tässä tulee koettua tämäkin.

- Paljon tämän näytelmän sisällön kaltaista tapahtumaa sattuu tänäkin päivänä. Itsemurhia rakkausjuttujen vuoksi ja sellaista... tätä päivää on myös, että ihminen polttaa itsensä loppuun maailmalla. Teksti on tavattoman ajankohtainen, ollut aikanaan ehkä jopa edellä ajastaan.

- Meillä on Kuhmolaisteatterissa hyvä porukka. Mutta tästä näytelmästä en vielä osaa sanoa mitään. Katsotaan, mitä tulee.

Pietti Kolström: Eero Rytönen

- Timo K. Mukan kirjoittama teksti on vaikeaa. Kirjoittajan ajatukset ovat niin raskaita ja käsittämättömiä... jotkut kohtaukset kysyvät henkisesti todella paljon.

- Tunsin kirjoittajan ihmisenä; ymmärrän, miksi jälki on sellaista, vaikka itse tekstiä en aina tajuakaan. On kuin kävelisi takaperin, koska alussa on loppu ja lopussa on alkua... Kirjan olen lukenut monta kertaa, enkä vieläkään ymmärrä kaikkea. Luultavasti en koskaan.

- Sirkku Malinen oli ainoa ihminen, jonka halusin Darjan osaan. Alusta lähtien suostumiselleni oli ehtona Sirkun saaminen vastaanäytelijäksi.

- Minun ja Sirkun välillä on avoin ystävyys. Minulla on aina lämmin tunne, kun saan hänet lähelleni. Ei se ole minkäänlaista intohimoa, vanha mieshän minä jo olen... vaan ystävyyttä.

- Topia minä kunnioitan ohjaajana niin jumalattoman paljon, ettei sitä moni arvaakaan. Sille miehelle saa huutaa vastaan ja kirotta ja suuttua ja se ymmärtää. Runarin ja Kyllikin harjoituksissa kerran suutuin ja huusin Topia pitämään turpansa kiinni. Jälkeenpäin sitten kysäisin, mitä se siitä tykkäsi. Sanoi pitäneensä.

- Topi on pienisuurimies, joka on saanut suuret ansiot kaikesta, mitä onkaan tehnyt. Hänelle minä nostan hattua.

- Kaikki tämä on ollut niin rankkaa, että yöt menevät näitä asioita miettiessä. Kohtaus, jossa Pieti yrittää itsemurhaa, on käsittämättömän vaikea, en minä tiedä itsekään miksi. Topia piti pyytää sen kohtauksen jälkeen laittamaan pari ylimääräistä säkeistöä musiikkia, että saan pyyhityksi kyyneleet silmistä.

Kyyhky ja Unikko

Timo K. Mukan romaanin pohjalta näytelmäksi kirjoittanut Kalle Luotonen. Kantaesitys Ahaa-teatterissa syksyllä 1981. Näytelmä on valmistettu yhteistyössä kansalaisopiston näytelmäpiirin kanssa. Näytelmän on ohjannut ja lavastanut Toivo Mikkola, valot Kari Pulkkinen.

Henkilöt: Pieti Kolström, Eero Rytönen Äijä Kolström, Heino Kettunen Jaakko Kolström, Heino Kettunen Johannes Kolström, Matti Huotari Anja Kolström, Anelma Huotari Äijä Paukku, Antti Rautiainen Darja Paukku, Sirkku Malinen Kirsti Paukku, Leena Nuortila

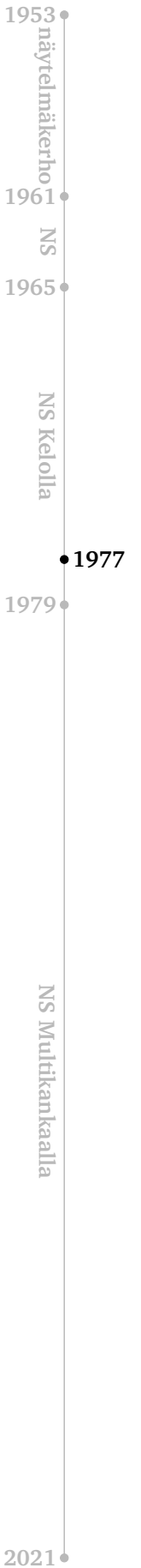
Lapsiteatteri

Kuhmolaisteatterin nuorimmat aloittivat "Peikkojen joulu" -satunäytelmällä kulttuurilautakunnan viikonvaihteessa järjestämän lasten teatteri- ja elokuvatapahtuman. Näytelmässä olivat mukana Anu, Seija, Sirkka, Katri, Sari, Hannele, Eija ja Marko. Tapahtuman ensimmäisenä päivänä lauantaina oli ohjelmassa myös elokuva Herra Huu. Sunnuntaina oli vuorossa Kajaanin kaupunginteatterin esittämä lastennäytelmä Pai-pai paitaressu.

[Luultavasti kokonimet: Anu Appelgren, Seija Kyllönen, Sirkka Kinnunen, Katri Heikkinen, Sari Heikura, Hannele Kainulainen, Eija Kyllönen, Marko Heikura.]

"Pekka Töpöhäntä" tulee Kuhmoon

Kuva 149: Ohjaaja ja ohjattavat "Harjukujan" laitamilla harjoitusten jälkeen. Toistaiseksi askarruttaa - jännittääkin - mutta ensi-illan jälkeen saatetaan jo hymyillä...

Kuhmon lapsiteatterin "Pekka Töpöhäntä" esitetään ensimmäistä kertaa ensi sunnuntaina kesäteatterissa. Näytelmää on harjoiteltu huolella syksystä lähtien Toivo Mikkolan johdolla. Intoa on riittänyt - ja mitä lähempänä ensi-iltaa ollaan, sitä suuremmaksi into kasvaa!

Kuhmossa on Nuorisoseuran alainen lapsiteatteritoiminta ollut käynnissä jo parisen vuotta, lähinnä teatterileirien muodossa. Vetäjästä on kuitenkin ollut puute viime syksyyn asti, jolloin Toivo Mikkola otti lastenteatterin nuoremman joukon, 7-11 vuotiaat, vedettäväkseen. Lastenteatteri on tuttua Mikkolalle muutaman vuoden takaa, jolloin hän ohjasi Turussa 15.000 katsojaa saaneen näytelmän "Peppi Pitkätossu".

Kun syksyllä haettiin teatterista kiinnostuneita lapsia mukaan toimintaan, oli ilmoittautuneiden määrä moninkertainen verrattuna siihen, ketä voitiin ottaa mukaan. Innokkaimmat etsittiin monin eri perustein. Eräs tärkeä asia on vanhempien osuus, sanoo Mikkola. Kunkin mukana olevan lapsen vanhemmat ovat kirjallisesti luvanneet pitää huolta lastensa harjoittelusta. On tärkeää, että lapsia kannustetaan kotoa käsin ja että heidän toimintaansa valvotaan. Lapset itse eivät aina jaksaa olla pitkäjänteisiä tekemistensä suhteen, tarvitaan jokin "pikkupakko" taustalla, jotta päästään hyviin tuloksiin.

"Pekka Töpöhäntä" vaikutti mukavalta tekstiltä, ja niinpä se valittiin esitettäväksi. Kesäteatterin miljöö sopii hyvin näytelmän autiltuneeksi Harjukujaksi. Puvut ja pienemmät lavasteet on hankittu porukalla. Mikkolan mielestä "Pekka Töpöhäntä" on ehyt kokonaisuus ja puolustaa sillä paikkaansa näytelmänä. Omat tekstit tahtovat olla sirpaleisia, eikä niitä niin ollen kannata käyttää.

Koko toiminta tapahtuu yhteispelillä. Osia ei olla opeteltu erikseen, vaan jokainen hallitsee koko tarinan ja voi hädän tullen auttaa pulassa olevaa näyttämöllä. Kaikki ovat esillä, jokainen tuntee ja tie-

tää itsensä tarpeelliseksi. Alussa innokkaita oli enemmän, joukko on supistunut kahdestakymmenestä kahteentoista. Varsinaiset aktiivit ovat jäljellä.

Näytelmää on harjoiteltu 46 kertaa kevään kuluessa. Alkuvuodesta harjoituksia oli kerran viikossa, huhtikuusta lähtien 2-3 kertaa ja nyt kesäkuun puolella on harjoituksia pidetty joka päivä. Joulun alla näytelmästä on esitetty katkelmia kaksi kertaa.

Kuhmo on Aulangon lisäksi ainoa paikkakunta Suomessa, jossa on lastenteatteri. Aulangon satuteatteritoiminta on jo vakiintunutta ja kehittynyttä. Tähän tähdätään Kuhmossakin, lastenteatterista ollaan tekemässä traditiota. Lastenteatteria tarvitaan vireässä teatterikunnassa: aikuisten esitykset ovat liian korkealentoisia lapsille. Tänä kesänä varsinaisia esityksiä on neljä. Lisäksi "Pekka Töpöhäntä" aiotaan esittää Hättäisten Perttulina. Myöhemmin näytelmä siirretään sisätiloihin. Ensi kesäksi lastenteatteritoimintaan kaavaillaan pidempään jatkuvia esitysjaksoja.

"Pekka Töpöhännän" esitys kestää tunti 20 minuuttia. Tämä on vähän yli lasketun parhaan pituuden eli tunnin. Näytelmä sisältää kuitenkin muun muassa tansseja, joissa esiintyjien ja yleisön vuorovaikutus tulee esiin. Näin ei ole odotettavaa, että näytelmä tulisi hetkeksikään pitkästyttäväksi. Mikkola korostaa, että näytelmä ei ole yksinomaan lastennäytelmä - taustalla on opetus, jonka aikuisten maailma voi ottaa itseensä.

Lastenteatterin molemmat ryhmät tekevät elokuun puolivälissä opintomatkan Aulangon Satuteatteriin. Tämä on kiitos sinnikkästä yrittämisestä sekä mukana olost ja samalla kannustus jatkoon.

Harjukujan kissat valloittivat!

Kuva 150: "Kissan kaunistukset" heiluvat kaareissa - vain Töpöhännän töpö on rauhallisesti paikallaan... Taustalla katsomon pikkuväkeä.

Lastenteatterin näytelmän "Pekka Töpöhäntä" ensiesitys oli Kelolla viime sunnuntaina. Yleisö sai elää hetken todellisia kissan päiviä: ahkera harjoittelu on luonut Harjukujallisen pikku mestareita!

Kesän lapsiteatteriohjelmiston käynnistäneen näytelmän on ohjannut Toivo Mikkola. Näytelmä perustuu Gösta Knutssonin romaaniin, jonka on suomentanut Terttu Liukko ja näytelmäksi sovittanut Kari Suvalo.

Esityksessä on mukana kaksitoista lapsinäyttelijää. Kissamaskien alla lähes tunnistamattomissa ovat seuraavat henkilöt: Pekka Töpöhäntä, Harjukujalle saapuva kissa, on Sari Heikura. Marko Heikura esittää Monnia, kujan johtajakissaa. Pilli, Eeva Sutinen, ja Pulla, Arja Tampio, ovat erottamattomat kaverukset. Arkadian Ullaa esittää Katri Heikkinen, Rauhaa Anu Appelgren ja Ristoa Maaret Komulainen. Metsäkulman Murre on Sirkka Kinnunen. Eija Kyllönen esittää Tuomiokirkontornin Vanhaa-Maijaa ja Sirpa Kilpeläinen Sähkösanomakissaa. Kaksi koiraä häiritsee Harjukujan kissojen mielenrauhaa ja nämä ovat Vippe Villakoira, Tuula Merentie, ja Mauri Mäyräkoira, Minna Komulainen.

"Pekka Töpöhäntä" on elinvoimainen esitys. "Iloinen ja opettava tarina hännättömästä kissasta" on hyvä pohja Suomen toisen lapsiteatterin jatkuville esityksille. Näytelmä esitetään kesäteatterissa vielä kaksi kertaa, kumpikin esitys on ensi sunnuntaina.

Kuhmon lapsiteatteri aloitti "Töpöhännällä"

Kuva 151: Kiinteästi toimiva lapsiteatteri on maassamme harvinaisuus: toinen Suomessa toimivista on Kuhmossa. Kuhmon Lapsiteatterin iloinen "Pekka Töpöhäntä" sai ensiesityksensä sunnuntaina Kelon kesäteatterissa.

Kuhmon lapsiteatteri on tullut tänä kesänä täydentämään pitäjän kesäteatteritoimintaa. Lapsiteatterilla oli sunnuntaina Kelolla onnistunut "Pekka Töpöhännän" ensiesitys. Kuhmon lisäksi Suomessa toimii vain yksi lapsiteatteri, Aulangolla. [Hyvä tietovisailukysymys.]

Pekka Töpöhännän on ohjannut Kuhmon kulttuurisihteeri Toivo Mikkola. Gösta Knutssonin tutun romaanin mukaan tehdyssä näytelmässä on seitsemän kohtausta, joissa on mukana kaksitoista lapsiteatterilaista.

Harjukujalle ilmestyvää hännätöntä kissaa esittää Sari Heikura. Ilkeä kissapäällikkö Monni on Marko Heikura sekä hänen apulaisensa Pilli ja Pulla Eeva Sutinen ja Arja Tampio. Arkadian Ullaa esittää Katri Heikkinen, Rauhaa Anu Appelgren, Ristoa Maaret Komulainen, Metsäkulman Murrea Sirkka Kinnunen, Tuomiokirkon Vanhaa-Maijaa Eija Kyllönen, Vippe Villakoira Tuula Merentie, Mauri Mäyräkoira Minna Komulainen ja sähkösanomakissa, Sirpa Kilpeläinen.

Näytelmän kohtauksina ovat Pekka Töpöhännän saapuminen kaupunkiin, Monnin syntymäpäivät, Monni kutsuu Pekan, Suuri tietokilpailu, Mauri Mäyräkoira, Kissanpoikaa katsomassa ja Monni erehtyy.

Iloinen ja opettava tarina hännättömästä kissasta esitetään Kelolla vielä kolme kertaa: tiistaina 14.6. kello 18 sekä sunnuntaina 19.6. kello 14 ja 18.

Kesäkuun lopussa lapsiteatteri esittää neljä kertaa Kaarina Kähkösen ohjaaman "Pekka Puupään".

E.J.

Raittiusviikon avajaispäivänä Suomussalmella avattiin nuorisotoimintaa esittelevä näyttely valtuuston istuntosalin aulassa. Avajaispuheen piti kunnansihteeri Pekka Kemppainen. Kuhmon lapsiteatteri esitti "Pekka Töpöhännän" (kuva). Teemaviikkoon liittyvä tupailta oli Piispajärvellä.

Kuva 152: "Sukupolvien saatto" -nimistä esitystä harjoitellaan Kuhmon lapsiteatterissa parhaillaan esityskuntoon itsenäisyyspäivän juhlaa varten. Historiallinen kuvaelma alkaa vuodesta 1155 ja päättyy meidän aikaamme. Kansamme vaiheista kerrottaessa voidaan todeta synkkien tapahtumien useimmiten antaneen varjonsa historian polulle. On sotaa, nälkää ja ruttoa. Ilon päiviä näyttää olleen harvassa.

Kuva 153: Kuhmolaisten oma Abba-yhtyeikin on nyt nähnyt päivänvalon. Vauhdikasta esitystä harjoittelee tässä joukko Kuhmon lapsiteatterin nuoria. Jos yhtye ei aivan sattuisikaan yltämään esikuvansa mukaiseen maailmanmaineeseen, niin Kuhmossa oman yhtyeen menestyminen lienee taattu.

Tasavalta täytti 60 vuotta

Kuhmolainen 9.12.1977

Kuva 154: Kuva kirkonkylän ala-asteen itsenäisyyspäivän juhlasta.

Kuva 155: Toinen kuva kirkonkylän ala-asteen itsenäisyyspäivän juhlasta.

Kansalaisjuhla Kuhmossa

Itsenäisyyspäivän juhlien huipentumana vietettiin Kuhmossa kansalaisjuhlaa kirkonkylän ala-asteen suojissa. Juhlaan saapuneet yli viisisataa henkeä toivotti tervetulleiksi kunnanvaltuuston puheenjohtaja Pekka Lehtomäki. Hän luotsasi juhlaväen itsenäisyyspäivän tunnelmiin ulkopolitiikan Paasikiven-Kekkosen linjan kautta toden myös sen kehityksen, josta Suomen kansalaiset ovat pääseet osallisiksi itsenäisyytemme aikana ja erityisesti viime vuosikymmeninä. Lehtomäki esitti myös kysymyksen; tunnemmeko, että itsenäisyys on meidän yhteinen asiamme. Jos sen tänään aistimme, olemme paljon saavuttaneet. Juhlaesitelmän kansalaisjuhlassa piti kapteeni Hannes Kotanen. Tilaisuuden parhaaseen antiin kuului kulttuurisihteerin Toivo Mikkolan ohjaama Kuhmon lapsiteatterin esittämä kuvaelma Sukupolvien saatto. Esitys antoi kuvan kansamme vaiheista ensimmäisen ristiretken ajoista nykypäivään. Ennen kaikkea lasten esitys antoi kuitenkin itse kullekin mukana olleelle pohtimisen aihetta syistä siihen, että kansamme on osoittanut pystyvänsä jakamaan vaikeudet, mutta ei pysty jakamaan hyvinvointia.

Kansalaisjuhlan aloitti Anna-Liisa Pikkaraisen pienoisesitys. Yläasteen oppilaskuoro esiintyi opettaja Mauri Kuulan johdolla. Juhlas-

Kuva 156: Soihtukulkue.

sa esiintynyttä Kuhmon Puhallinorkesteria johti opettaja Unto Tähkävuori ja ala-asteen oppilasryhmä esiintyi opettaja Tyyne Rantosen ohjaamana. Lausuntaa esitti kulttuurisihteeri Toivo Mikkola ja Paloniemen tanhuajat esiintyivät Maire Lehtisen ohjaamana.

Itsenäisyyspäivän juhlallisuuDET alkoivat Kuhmon kirkossa pidentyllä juhla jumalanpalveluksella, jossa saarnasi pastori Kari Nikulainen. Jumalanpalveluksen jälkeen laskivat kirkkopuiston muistomerkkin juurelle kotiseudun seppeleen Hanna Väisänen ja Rauha Karpinen. Eri kansalaisjärjestöjen seppeleen laskivat Matti Pulkkinen ja Pauli Markkanen. [hieman puuttuu]

Partisaanien uhrien muistomerkille veivät kukkaistervehdyksen Hilja Markkanen ja Tyyne Määttä. Sankarihaudoilla pidetyn tilaisuuden yhteydessä toivat muistoristin juurelle kotiseudun seppeleen Hanna Kyllönen ja Milka Pulkkinen, kansalaisjärjestöjen seppeleen laskivat Pentti Haikonen ja Eino Komulainen, sekä rajakomppanian seppeleen kapteeni Tuomo Karvonen, rajaylivääpeli Veikko Haverinen ja yllirajajääkäri Paavo Palonen.

Illan hämähärryttyä lähti nuorison muodostama soitukulkue sankarihaudoille. Tässä tilaisuudessa laulettiin yhdessä laulu "Maa on niin kaunis". Kulttuurisihteeri Toivo Mikkola esitti lausuntaa. Sankarihaudoilta soitukulkue palasi kirkon pihamaalle. Samaan aikaan, kun tuhannet kynttilät syttyivät kuhmolaiskotien ikkunoille juhlistamaan itsenäisyyspäivää, kulki kansaa suurin joukoin kohti kirkossa järjestettyä iltakirkkoa.

Puhe sankarihaudalla 6.12.1977

Tänä maamme itsenäisyyden juhlapäivänä olemme kokoontuneet osoittamaan kunnioitustamme heille, jotka sankareina ovat kaatuneet taistelussa isänmaan puolesta. Voidaan kysyä, miksi yhä uudelleen haluamme muistuttaa mieliin sen, että itsenäisyydellämme on ollut raskas hintansa. Tälle paikallehan ei voi tulla puhumaan vain kehityksestä, edistyksestä ja valoisasta tulevaisuudesta, totesi lehtori Tuulikki Karjalainen puhuessaan sankarihautojen äärellä Suomen Itsenäisyyden 60-vuotispäivänä. Tällä paikalla ei vain punnita valtiomiesieluja eikä vertailla järjestelmiä. Täällä muistetaan, ja täällä täytyy muistuttaa yhä uudelleen kaikkien mieleen, että isänmaa ja itsenäisyys koskettavat viime kädessä jokaista hyvin läheisesti ja henkilökohtaisesti. Valtio, yhteiskunta, politiikka ovat yleisiä käsitteitä, mutta isänmaa on yhtä läheinen sana kuin koti, yhtä subjektiivinen, yhtä tunteilla ja tunnelmilla kyllästetty. Nämä sankarivainajat ja heidän omaisensa ovat syvästi tunteneet kohdallaan, että isänmaa voi olla myös verta ja kyynelitä. He ovat silloin saattaneet kysyä tuskaisina "miksi?". Luulen, että uhria on ollut vaikea antaa.

Meidän ei ehkä pitäisikään puhua näiden ristien äärellä kauniita päätöksen sanoja, meidän pitäisi vain pyytää hiljaa anteeksi sitä, että ihminen on niin vajavainen, että ikuinen rauha yhä vieläkin on maailmassamme tavoittamattomissa. Kuitenkaan emme voi unohtaa, että kuolema on osa elämää. Kuka tahansa meistä voi sairastua vaka-

vasti, menehtyä liikenneonnettomuudessa, menettää rakkaimpansa. Emmekö silloinkin kysy neuvottomina "miksi?". Näille sankarivainajille ja heidän omaisilleen me voimme edes nöyrästi vastata "isänmaan puolesta" siksi, että me oppisimme paremmin elämään myös naapurikansojen ja koko maailman kanssa. Sotien jälkeen varttunut sukupolvi on saanut pitää itsenäisyyttä ja isän- [jatkuu sivulla 7]

Kapteeni Hannes Kotanen: Harjoitettu turvallisuuspolitiikka itsenäisyytemme perustana

Jouduimme hankkimaan itsenäisyyden taistelulla, totesi kapteeni Hannes Kotanen Kuhmossa itsenäisyyspäivän kansalaisjuhlassa pitämässään puheessa. Talvi- ja jatkosodan raskaina aikoina itsenäisyytemme oli vaarassa, mutta vaikeuksien kautta pystyimme kuitenkin itsenäisyytemme säilyttämään. Tästä syystä me olemme kiitollisuudenvellassa niille, jotka joutuivat henkensä tai terveytensä menettäen puolustamaan tätä maata. Toisinaan tuntuu siltä, ettei näitä tekoja nykyään arvosteta tarpeeksi, enemmänkin näiden elossa olevien veteraanien hyväksi voitaisiin tehdä, mikäli hyvää tahtoa ja halua löytyisi. Yksi tutkimisen arvoinen asia olisi nykyisen laman aikana veteraanien eläkeikärajan alentaminen, jolla toimenpiteellä helpotettaisiin oleellisesti maassamme vallitsevaa turmiollista nuorisotyöttömyyttä.

Samalla kun me muistamme menneiden sukupolvien työtä itsenäisyytemme ja kansamme hyväksi, on meidän syytä tarkastella myös nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Meidän itsenäisyytemme perustuu ensi sijassa maamme harjoittamaan turvallisuuspolitiikkaan. Nykyisen turvallisuuspolitiikkamme päämääränä on ennalta ehkäistä kansaamme joutumasta sotaan tai siihen verrattavaan tilaan, sekä säilyttää sodan aikana kansamme elinmahdollisuudet. Turvallisuuspolitiikkamme tähtää tähän päämäärään ensisijaisesti ulkopoliittisin keinoin, mutta taustalla on muistettava maanpuolustus. Toisin sanoen ulkopoliitiikka ja maanpuolustus ovat toisiaan tukevia, mutta eivät toisensa poissulkevia.

Käsiteltyään turvallisuuspolitiikan perusteita kapteeni Kotanen totesi, että valtioiden perusoikeuksilla tarkoitetaan kaikille kansoille luonnostaan kuuluvia tärkeitä ja muuttamattomia oikeuksia. Tällaisia ovat muun muassa valtion oikeus itsesäilytykseen ja itsenäisyyteen, yhdenvertaisuus, arvonanto ja oikeus kansainväliseen yhdysliikenteeseen. Oikeus itsesäilytykseen tai itsenäisyyteen on kainsainvälisen oikeuden johtava periaate. Kun kuitenkin jatkuvasti valtioita syntyy ja häviää, ei voida puhua velvollisuudesta itsenäisyyteen. Kova todellisuus osoittaa, että tällä pyritään korostamaan vain oikeutta itsenäisyyteen kansakunnan niin halutessa. Lisäksi, ellei valtio noudata tiettyjä kansainvälisiä pelisääntöjä, se voi menettää paikkansa kansainvälisessä oikeusyhteisössä, jopa itsenäisyytensäkin. Näin on myös maamme kohdalla. Me hankimme itsenäisyytemme 60 vuotta sitten, olemme sen säilyttäneet sen koettelemuksista huolimatta. Meidän tehtävämme on itsenäisyyden vaaliminen, jotta me voisim-

me säilyttää paikkamme kansainvälisessä oikeusyhteisössä. Me itse kukin teemme sen jo sillä, että teemme työmme parhaalla mahdollisella tavalla.

Itsenäisyyden turvaaminen ei ole jonkin etuoikeutetun luokan asia, vaan se on meidän kaikkien yhteinen asia.

Itsenäisyyspäivän kansalaisjuhla kokosi ala-asteen salin täyteen väkeä. Vieraita oli yli viisisataa. Monipuolisen ohjelman yhdeksi kohokohdaksi nousi monenlaista ajattelemisen aihetta antanut kuvaelma Sukupolvien saatto, jonka Kuhmon lapsiteatteri esitti Toivo Mikkolan ohjaamana.

Kuva 157: Toivo Mikkola.

Kuhmon Lapsiteatteri osallistui Jyväskylässä pidettävään teatterikatselmukseen esittämällä Oiva Paloheimon näytelmän "Pan ja kaupunki". Lähtökuvassa ovat Seija-Liisa Eskola, Sari Heikura, Marko Heikura, Arja Haverinen, Eija Kyllönen, Ritva Lyytinen, nimi?, Katri Heikkinen, Paavo Heikkinen, Arja Tampio, Mika Piirainen, Saku Laapio ja Hannu Kolehmainen. Ananias-yhtyeestä mukaan lähtivät Kari Pulkkinen, Veikko Klemetti ja Antti Mäkinen.

Meidän vuoromme oli sunnuntaina kello 11.10. Esitys sujui hyvin, ja näytelmä sai suurta huomiota jälkeenpäin. Tekniikka, lavastus ja valaistus kiinnostivat muita ohjaajia.

Kuva 158: Kuhmon Lapsiteatterin ohjaaja Toivo Mikkola avusti näyttelijöitä maskeeraustehtävissä. Kuvassa Saku Laapio, joka näytteli Panin roolin.

Kirj.
ASTRID LINDGREN

PEPPI PITKÄTOSSU

Musiikki:
JAN JOHANSSON ja M. HAMBERG
Musikin säestys ANANIAS-YHTYE
Ohjaus: Toivo Mikkola

KUHMON LAPSITEATTERI
Näytännöt kesäteatterissa Kelolla:
sunnuntaina 11.6. klo 14.00
keskiviikkona 14.6. klo 18.00
sunnuntaina 18.6. klo 14.00
keskiviikkona 21.6. klo 18.00
sunnuntaina 25.6. klo 14.00
Naapurivaaran luonto- ja leikki-
puistossa Sotkamossa esitys:
lauantaina 17.6. klo 14.00

1953

näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS Kelolla

• 1978

1979

NS Muittikankealla

2021

Kuva 159: Isä Efraim Pitkätossu, Peppi ja Kurrelikurrelikuun saaren väkeä.

Huvia koko perheelle

Kuhmon lapsiteatteri on tehnyt kovasti töitä valmistellessaan Peppi Pitkätossu -näytelmää. Sunnuntaisen ensiesityksen jälkeen saattoi todeta, etteivät nuo 50 harjoituskertaa ole menneet hukkaan. Toivo Mikkolan kesäteatteriesitys oli tosiaan hauskaa katsottavaa. Astrid Lindgrenin tekstile ja sen huolelliselle toteutukselle nauroivat aikuiset vähintään yhtä äänekkäästi kuin lapset.

Eija Kyllönen eläytyi Peppi Pitkätossun tehtäväänsä esimerkillisesti. Jännittämisen häivääkään ei ollut havaittavissa; kaiken lisäksi hän liikkui ja lauloi pirteästi. Kuhmossa nähtiin kertakaikkiaan se ihan oikea Peppi, vähintään yhtä oikea kuin taannoin televisiossa.

Hyvin muutkin suoriutuivat tehtävistään - Pepin hevosta myöten (sekin oli ihan oikea), vaikka se esityksen lopussa pudottikin Pepin selästään. Mutta Peppihän ei tunnetusti ole sellaisesta tempusta moksiskaan.

Näyttelijöiden puvustukseen oli paneuduttu huolella. Eniten hilpeyttä herätti varmaankin isoa vatsaansa kannatteleva Isä Efraim Pitkätossu ja Kurrelikurrelikuun saaren pikimusta väki. Ulkoilmateatteri tarjoaa muutenkin piristäviä mahdollisuuksia lavastukseen; harvoin näkee oikeaa hevosta sisäteatterissa.

Omat haitta puolensakin ulkoilmateatterilla tietysti on: näytelmää

edeltäneet vesisateet aiheuttivat sen, että katsomo oli vain puolillaan. Itse esitystä eivät sateet onneksi päässeet vesittämään. Kuin tilauksesta kaikki esityksen aikana satanut vesi tuli alas väliajalla.

Toivottavasti sää suosii tulevia näytäntöjä paremmin. Täydet katsomot esitykselle soisi. Katsomaan kannattaa tulla kauempaakin ja koko perheen voimalla. Esityksen kesto jää väliaikoineen alle puolentoista tunnin; perheen pienimmätkin jaksavat varmasti katsoa.

Pekka Sipilä

Peppi seikkailee kesäteatterissa

1978-06-09-Kainuun-Sanomat

Sunnuntaina 11.6. saa Kuhmon kesäteatterissa ensiesityksensä Kuhmon lapsiteatterin valmistama Peppi Pitkätossu -näytelmä. Astrid Lindgrenin kirjoittaman näytelmän, jonka keskushahmo on tullut tutuksi lähinnä televisiosta ja elokuvista, on ohjannut Toivo Mikkola.

Pääosassa Peppi Pitkätossuna nähdään Eija Kyllönen. Hänen lisäksi näytelmässä on mukana 11 tyttöä ja yksi poika sekä ihan oikea hevonen. Näytelmän musiikista vastaa kolmimiehinen Ananias-yhtye.

Kuhmon lapsiteatteri on toiminut nyt neljä vuotta. Ulkoilmaesitykset olivat ensimmäisen kerran ohjelmassa viime [1. vuosi? 2. vuosi? 3. vuosi Pekka Töpöhäntä ulkona 4. vuosi Peppi Pitkätossu ulkona]

kesänä, ja kesäteatteriesitykset pyritäänkin muodostamaan perinteeksi.

Uusi näytelmä valitaan jo syksyllä, jotta harjoitukset voidaan aloittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Peppi Pitkätossua on harjoiteltu tammikuusta lähtien 50 kertaa. Toivo Mikkola on ohjannut Peppi Pitkätossun myös Turun Samppalinnan kesäteatterissa vuonna 1970.

Peppi Pitkätossua esitetään 11.-25. kesäkuuta sunnuntaisin klo 14 ja keskiviikkoisin klo 18. Esitys on nähtävissä myös Naapurivaaran luonto- ja leikkipuistossa kesäkuun 17. päivänä.

Kuhmon Peppi Pitkätossu & kumppanit valloittivat yleisön

Kuhmon Lapsiteatteri on jo muutaman kauden toiminnan jälkeen lunastanut oman vankan sijansa kuhmolaisessa teatterielämässä, joka kokonaisuudessaan tunnustetaan varsin laadukkaaksi. Sunnuntaina Peppi Pitkätossun tullessa ensi kertaa yleisön eteen oli katsomossa lähes kaksisataa henkeä, mikä on huomattava määrä, kun sateen uhka leijui kaiken aikaa Kelon kesäteatterimaiseman yllä. Uskottavasti emme ole kovinkaan väärässä, kun ennustamme että yleisömäärät paremmissa ulkonaisissa olosuhteissa moninkertaistuvat. Sana lapsiteatterin mainiosta esityksestä on joka tapauksessa lähtenyt liikkeelle. Yleisöä tarkkailtaessa voitiin todeta näytelmän uppoavan lasten lisäksi myös varttuneisiin katsojiin. Näytelmän ohjannut Toivo Mikkola on saanut Peppiin ja kumppaneihin aidon Huvikumpumaisen hengen. Näytelmä on tiivistetty hieman yli tunnin mittaiseksi, mikä on varsin oikea toimenpide kaikkein nuorimpia katsojia ajatellen. Uskoisimme valtaosan katsojista toki viihtyvän Peppi Pitkätossun seurassa pidempäänkin.

Nimiosan esittänyt Eija Kyllönen tulkitsee osansa juuri sillä tavoin kuin yleisesti kuvitellaan Pepin toimivan. Kuhmon Lapsiteatterilla on jo käytettävissään "vanhoja tekijöitä", joilla on kokemuksia aikaisemmista näytelmistä. Tämä myöskin näkyi näytelmän pysyessä tunnelmaltaan tiiviinä ja hallittuna koko ajan. Oma osansa lapsiteatterin vahvalta tuntuvaan rutiiniin on varmasti myöskin takavuosisien teatterileireillä, joissa on hiottu näyttelemisen taitoa ja teoriaa. Lapsiteatteri on jo ehtinyt kasvattaa päteviä voimia myöskin Kuhmolaisteatterin tarpeisiin. Unohtaa ei myöskään sovi sitä, että Lapsiteatteri kasvattaa yleisöä teatteritoiminnalle ystävälliseen henkeen. Tämän päivän lapset katsomossa kun ovat tulevaisuudessa yleisönä muissakin teattereissa.

Yksi Peppi Pitkätossun ehdottomista suosikeista tuntui olevan roolin lyhydestä huolimatta mukana ollut hevonen - 4-vuotias tamma Aurora Bee Aroniemeltä. Sauli Komulaisen nimissä oleva Aurora vei osansa luontevasti aivan kuin oli harjoiteltukin. Yhtä asiaa vain ei huomattu harjoitella, nimittäin yleisön taputuksia näytelmän loputtua ja kaikkien näyttelijöiden tullessa kiittämään. Taputukset saivat kelpo Auroran sen verran kavahtamaan, että Peppi luiskahti maahan. Mikäpä siinä - Peppi piteli hevosta suitsista loppuajan, mutta kohta hän kuitenkin oli jälleen ratsailla kulissien takana.

Kuhmon Lapsiteatteri tulee esittämään Astrid Lindgrenin kirjoittaman näytelmän vielä kolme kertaa: sunnuntaina 18.6., keskiviikkona 21.6. ja sunnuntaina 25.6. Sunnuntaisin alkavat esitykset Kelolla kello 14.00. Keskiviikkona näytelmä alkaa kello 18.00. Tässä vaiheessa on luvassa vierailunäytös Naapurivaaran luonto- ja leikkipuistossa Sotkamossa, jossa Peppi Pitkätossu esiintyy 17.6. kello 14.00.

Kuva 160: Elävä hevonen on tänä päivänä ilmestys, joka ei joka päivä satukaan tenavien katseltavaksi. Ihme ei olekaan, että Kuhmon Lapsiteatterin Peppi Pitkätossu -näytelmään kiinnitetty Aurora Bee roolinsa lyhydestä huolimatta valloitti yleisönsä. Tässä ovat näytelmän keskeiset esiintyjät Herra Tossavaista myöten valmiina astumaan näyttämölle - 15-Kuhmolainen?

Lapsiteatteri tuo Peppi Pitkätossun kesäteatteriin

Kuhmolaisteatterin Lapsiteatteri on tammikuussa alkaneiden harjoitusten jälkeen valmis tuomaan takavuosina maailmanmainetta niittäneen Peppi Pitkätossun tulevana sunnuntaina ensiesitykseen Kelolla toimivaan kesäteatteriin. Astrid Lindgrenin kirjoittama näytelmä tarjotaan kotiyhteisölle viisi kertaa viimeisen esityksen ollessa 25.6. Välillä käydään lauantaina 17.6. esiintymässä Sotkamossa Naapurivaaran luonto- ja leikkipuistossa. Näytelmän ohjaa Toivo Mikkola, jolla on jo aikaisempaakin kokemusta Pepistä. Hän nimittäin on ohjannut saman näytelmän vuonna 1970 Turussa SampPALinnan kesäteatterissa.

Kuhmolainen 8.6. 1978

Kaikesta kuuluisuudesta huolimatta Peppi Pitkätossua on esitetty sängen vähän suomalaisin voimin. Aikoinaan nimirooli rakentui tietyn tytön ympärille, eivätkä muut tuntuneet aidolta Pepiltä. Kuhmossa on onnistuttu löytämään hyvin paljon alkuperäistä Peppiä muistuttava tyttö. Nimiosaa esittää Eija Kyllönen. Annikan osan vie Sari Heikura ja toisessa keskeisessä roolissa Tommina esiintyy Marko Heikura. Poliisi Kallisena on Katri Heikkinen, poliisi Lallisena Arja Tampio, rouva Kuusisena Sirkka Kinnunen, rouva Mäntysenä Kaija Juntunen, rouva Kivisenä Eeva Sutinen, Rymy-Kalle varkaana Anu Appelgren, Humu-Heikki varkaana Hannele Kainulainen, Rikuna Minna Karhu ja isä Efraim Pitkätossuna Seija Kyllönen.

Näytelmässä on siis mukana yksitoista tyttöä, yksi poika ja yksi hevonen. Näistä viimeksi mainittu on aito, sen sijaan Herra Tossavaisen rooliin ei mistään löytynyt aitoa esiintyjää. Harjoitukset aloi-

Kuva 161: Tämä iloinen joukko tuo ensi sunnuntaista alkaen Peppi Pitkätossun kuhmolaisten iloksi Kelolla toimivaan kesäteatteriin. Kuvassa ovat mukana kaikki näytelmässä esiintyvät hevosta lukuunottamatta. Tarkoituksena on kuitenkin, että hevonenkin saisi oman osansa harjoitteluksi ensiesitykseen mennessä. Astrid Lindgrenin kirjoittaman näytelmän on ohjannut Toivo Mikkola.

tettiin talvella kahdesti viikossa, toukokuussa tahtia tiivistettiin vielä entisestään ja ensiesitystä edeltävällä viikolla harjoiteltiin jo joka päivä.

Pekka Töpöhäntä kävi Tampereella

Lapsiteatteri vieraili Tampereella 20.-25.5. esittäen valtakunnallisessa lapsiteattereiden katselmuksessa viime kesäisen menestysnäytelmänsä Pekka Töpöhäntä. Kuhmolaisten lisäksi oli tilaisuuteen kutsuttu yhteensä 18 ryhmää eri puolilta Suomea.

sangen vähän suomalaisin voimin. Aikoinaan

Peppi Pitkätossu käy vieraissa

Kuhmon lapsiteatterin Peppi Pitkätossu jatkaa edelleen vierailuesityksiä. Kajaanissa käydään ensi lauantaina, jolloin kajaanilaisille tarjotaan jo kymmenes esitys. Kaikki tähänastiset esitykset mukaan lukien on Peppi Pitkätossun nähnyt Kuhmon lapsiteatterin esittämänä ja Toivo Mikkolan ohjaamana noin 1.800 henkilöä. Vierailut tulevat jatkumaan. Kajaanin jälkeen Kuhmon lapsiteatteri vierailee viikon päästä sunnuntaina Suomussalmella. Römppäviikolla tarjotaan myöskin kuhmolaisille tilaisuus tuttavuuden uusimiseen tällä kertaa sisätiloihin siirrettyyn Peppiin.

Tarkoituksena on vielä osallistua tällä näytelmällä tulevan vuoden puolella järjestettävään Nuorison taidetapahtuma 79 -nimellä kulkevaan tilaisuuteen, jonka lääninkohtainen kilpailu käydään helmikuussa Kuusamossa. Valtakunnallinen tapahtuma on Oulussa 6.-8.4.1979. Mikäli kutsu kuuluu, niin valmiita ollaan lähtemään myöskin Tampereella toukukuussa järjestettävään valtakunnalliseen lastenteatterikatselmukseen.

Kuhmolainen 19.10.1978

Kuva 162: Kuhmon lapsiteatterin tulkinta Peppi Pitkätossusta on herättänyt kiinnostusta muissakin Kainuun kunnissa. Kajaanilaisille tarjotaan ensi lauantaina jo kymmenes esitys tästä Toivo Mikkolan ohjaamasta näytelmästä. Kaiken kaikkiaan on kuhmolaisten Pepin nähnyt tähän mennessä noin 1.800 henkilöä. Luku ylittää huimasti näytelmän valmisteluvaiheessa esitetyn toivomuksen. Näin iloisia oltiin yhteen monista vierailuesityksistä tultaessa.

Peppi Pitkätossu esitettiin viimeisen kerran

Kuhmon lapsiteatterin esittämä Peppi Pitkätossu nähtiin viikon vaihteessa viimeisen kerran. Nyt 12. esitys oli sen verran aiemmin esitetyistä poikkeava, ettei siinä ollut hevoskohtausta ollenkaan, koska näytös esitettiin sisätiloissa.

Kulttuurisihteeri Toivo Mikkolan vetämä Peppi Pitkätossu on saavuttanut melkoisen suosion. Kajaanissa sen on nähnyt yli 500 henkeä ja Suomussalmella noin 300 henkeä. Kaikkiaan katsojamäärä on noin 2800.

Kuhmon lapsiteatteri osallistuu tammikuussa kuntakohtaiseen taidetapahtumaan. Täältä on mahdollisuus päästä läänintasolla käytävään kilpailuun, joka pidetään Kuusamossa. Valtakunnallinen katselmus on vuorossa huhtikuussa. Kuhmolaisten tähtäin ei olekaan aivan matalalla, sillä tavoitteena on selviytyminen valtakunnalliseen loppukilpailuun.

Kuhmon lapsiteatterilla on parhaillaan työn alla Banja kaupunki-niminen näytelmä, joka on sovitettu Oiva Paloheimon runoon. Runon pohjalta tehty esitys on sekä liikunnallinen että musikaalinen. Mukana on elokuvamusiikkia elokuvasta Kolmannen asteen yhteys. Näytelmä tullaan esittämään Kuhmossa järjestettävässä Itsenäisyyspäivän juhlassa. Ala-asteella nähty Peppi Pitkätossu onnistui kaikin puolin, vaikka hevoskohtausta jäikin pois. Lavasteet olivat lasten itsensä tekemiä ja ne olivat kuin taiteilijan kädestä lähteneet. Ananias-yhtyeen säestäessä tunnelma nousi paikoin korkeallekin. Tässä viimeisessä esityksessä oli katsojia vajaat sata henkeä.

Kuhmolainen 16.11.1978

Kuva 163: Peppi Pitkätossu esitettiin nyt viimeisen kerran ja muista esityksistä poiketen sisätiloihin sovitettuna. Sen verran kuitenkin muutosta oli, ettei hevoskohtausta voitu esittää. Tässä Peppi on juuri kahvikutsuilla, jotka eivät onnistuneet pöydässä istuvien vanhempien mielestä ollenkaan huonosti käyttäytyvän Pepin takia.

Kuhmon lapsiteatteri

Kuhmon lapsiteatteri on valinnut jo ensi kesänä esitettävän näytelmän ja esitys tullaan näkemään uudessa kesäteatterissa Multikan-kaalla kesäkuussa 1979. Kyseessä on Jalmary Finnen kirjoittama Kiljusen herrasväki ja näytelmän on sovittanut kesäteatterille Vili Auvinen. Musiikin "Kiljusen herrasväelle" säveltää kuhmolainen Ananias-yhtye. Mutta sitä ennen ehtii tapahtua lapsiteatterissa kaikenlaista.

Vuoden 1979 taidetapahtuman teemana on teatteri ja lausunta. Kuhmon lapsiteatterilla on tarkoitus osallistua kyseessäolevaan tapahtumaan näytelmällä Peppi Pitkätossu ja lausuntaesityksellä Pan ja kaupunki.

Läänintason kilpailut pidetään Kuusamossa maaliskuussa ja valtakunnallinen katselmus Oulussa huhtikuussa.

Kuhmon lapsiteatterin tavoitteena on muun muassa tuottaa lapsille lasten esittämiä näytelmiä, kasvattaa uutta kuhmolaista teateriyleisöä. Kasvattaa lapset eroon psykologisista ja sosiaalisista estoistaan. Antaa lapsille mahdollisuudet harjoittaa luovia kykyjään ja ilmaisusteikkojaan sekä opettaa heidät toimimaan yhdessä toisten lasten kanssa.

Kuhmon lapsiteatteri on toiminut Kuhmossa vuodesta 1974 lähtien. Ohjaajina ovat olleet Kaarina Kähkönen, Elina Rainio, Lasse Aho ja Toivo Mikkola vuodesta 1976 lähtien. Lapsiteatterissa toimii tällä hetkellä ainoastaan yksi ryhmä 8-14-vuotiaat. Ryhmän vetäjänä on kulttuurisihteeri Toivo Mikkola.

Kesällä 1977 Kuhmon kesäteatterissa Kelolla esitettiin kaksi lasten esittämää näytelmää: Pekka Töpöhäntä ja Pekka Puupää.

Itsenäisyyspäivän 60-vuotisjuhliin valmistettiin historiallinen kalvalkaadi Suomen itsenäisyyden 60-vuotistaipaleelta.

Toukokuussa 1978 Kuhmon lapsiteatteri kutsuttiin valtakunnallisille lastenteatteripäiville Tampereelle. Siellä esitimme näytelmän Pekka Töpöhäntä. Tässä valtakunnallisessa lastenteatterikatselmuksessa oli lähes 20 lastenteatterin esitystä ympäri maata.

Peppi Pitkätossu näki päivän valon Kuhmossa kesäkuun 11. päivä 1978. Mukana esityksessä oli myös oikea hevonen. Säestäjänä oli Ananias-yhtye. Esityksiä kotikatsomossa 7.

Nyt Peppi tulee jälleen, mutta sisätiloihin, Römppäviikolla.

Lapsiteatteri on vierailut seuraavissa Kainuun kunnissa: Sotkamossa Pekka Puupää 1977, Pekka Töpöhäntä Suomussalmella ja Puolangalla vuonna 1977, Peppi Pitkätossu Sotkamossa, Kajaanissa ja Suomussalmella 1978.

Kuhmon lapsiteatterin katsojamäärät vuosina 1977-1978

Pekka Töpöhäntä 1977, 946 henkeä Pekka Puupää 1977, 1053 henkeä Sukupolvien saatto 1977, 500 henkeä Peppi Pitkätossu, 1834 henkeä, esitykset jatkuvat

Pitäjäsrivi 11.1978

Kuva 164: Kuhmon lapsiteatterin tulokinta Peppi Pitkätossusta on herättänyt kiinnostusta muissakin Kainuun kunnissa. Kajaanilaisille tarjotaan ensi lauantaina jo kymmenes esitys tästä Toivo Mikkolan ohjaamasta näytelmästä. Kaiken kaikkiaan on kuhmolaisten Pepin nähnyt tähän mennessä noin 1.800 henkilöä. Luku ylittää huomasti näytelmän valmisteluvaiheessa esitetyn toivomuksen. Näin iloisia oltiin yhteen monista vierailuesityksistä tultaessa.

Sari, 12, ja Eija, 12, Ovat näyttämöllä kuin kotonaan

Kuhmon lapsiteatterin näyttelijöillä Sari Heikuralla, 12, ja Eija Kyllösellä, 12, on vähäisestä iästään huolimatta jo melkoinen kokemus ja rutiini teatterityössä. Viitisen vuotta teatteria harrastaneet tytöt esiintyivät Kuusamossa pidetyssä nuorten taidetapahtumassa Peppi Pitkätossu -näytelmässä, jota he ovat harjoitelleet noin 50 kertaa sekä esittäneet sitä 22 kertaa aikaisemmin - noin 3500:lle kainuulaiselle.

Koillissanomat 13.3.1979

Kuva 165: Kuhmon lapsiteatterin nuoret näyttelijättäret Sari Heikura (vas.), Eija Kyllönen sekä heidän ryhmänsä ohjaaja, kulttuurisihteeri Topi Mikkola odottelivat sarjansa tuloksia illansuussa Valistustalolla. Kuhmolaiset saivat kiitosta kahdesta tasokkaasta näytelmästä taidetapahtumassa.

Tytöillä on valmiit ja varmat mielipiteet teatterin tekemisestä ja jännittäminen näyttämöllä on heille outo käsite. - Kun tietää osavansa roolinsa, niin näyttämöllä on kuin kotonaan, toteavat Sari ja Eija.

Sari Heikura kertoo näytelleensä siitä lähtien, kun Topi (Toivo Mikkola) tuli paikkakunnalle. Sitä ennenkin Sari oli mukana, mutta säännöllisesti hän on näytellyt vasta kolmisen vuotta.

Sari on ollut mukana kaikissa heidän kesäteatterinäytelmissään, joita hän arveli olleen viisi tai kuusi. Hänen mielestään näyttelemisessä on "loppujen loppuksi paljon sellaisia asioita, jotka ovat hyviä". - On vaikea selittää, minkä takia on kiva olla näyttämöllä. Silloin, kun näkee, että yleisö ottaa sen hyvin vastaan, on mukavaa.

- Ehkä se on se, että minusta on kiva näytellä jotakin muuta mitä itse on. Pääsee irti siitä, mitä tavallisesti tapahtuu.

Sarille harjoituksiin lähtö ei ole vaikeata - sinne lähtee mieluumin kuin kouluun. Joskus tietysti harjoitustahti väsyttää. Sari vakuuttaa, ettei näyttelemisen häiritse hänen koulunkäyntiään.

Eija Kyllönen esittää Peppi Pitkätossussa nimiroolia ja sai Kuusamossa kiitosta roolisuorituksestaan. Hän totesi itse, ettei nähnyt yleisöä ollenkaan esityksen alkuvaiheissa, sen verran kova meno oli näyttämöllä päällä. Hän totesi kuitenkin, että tilaisuus oli sillä tavalla muita esityksiä tärkeämpi, että koko ajan täytyi repliikkeihin ja liikkumiseen kiinnittää huomiota.

Eija kertoo olleensa siitä lähtien mukana teatterityössä, kun Sa-

rin isä Unto Heikura veti näytelmäkerhoa. Eija toteaa, että silloinkin heillä olisi jo ollut valmiita näytelmiä esitettäväksi. Harrastuksestaan Eijalla on Sarin lailla valmiit mielipiteet. [Lasten harjoittelema näytelmä! Olisikohan Vesa-Matti Loiri ja Uunon appiukko olleet jossakin elokuvassa. Pääsylippuna pullonkorkkeja?]

- Siinä pääsee eroon omasta minästään. Toisekseen minä olen pienestä asti halunnut harrastaa teatteria. Ekalla luokalla koulussa oli jo peikkotarina, jossa olin mukana ja olin siihen varsin innostunut.

- Kun tuntuu, että on onnistunut, kun tuntuu, että kertakaikkiaan on onnistunut, niin silloin minä säteilen, kertoo Eija.

Voimakasta teatterityötä

Sarin ja Eijan kotikunnassa Kuhmossa tehdään voimakasta työtä teatterin hyväksi. Paitsi lapsiteatteria, jota Kuhmossa on tehty viitisen vuotta, paikkakunnalla toimii aikuisteatteri, joka esiintyy pääasiassa kesäteatterissa. Kuusamossa kahdella näytelmällä mukana olleeseen lapsiteatteriin kuuluu vielä yli 16-vuotiaiden ryhmä.

Kulttuurisihteeri Toivo Mikkola on ollut vetämässä lapsiteatteria kolmisen vuotta ja sinä aikana on tehty monta näytelmää lapsille. Tahtina on ollut pari näytelmää vuodessa, toinen sisätiloihin ja toinen kesäteatteriin. Syyskaudella on tehty yksi ja kevätkaudella toinen. Mikkola kertoo, että Harrastajateatteriliiton mukaan Kuhmo on toinen paikkakunta Suomessa, missä lapsiteatteri tekee säännöllisesti kesäteatteria.

Näytelmiä harjoitellaan kerran viikossa, ennen esitystä ja varsinkin ennen kesäteatterinäytöksiä kuitenkin joka päivä. Ja teatterin anti tiedetään hyvin Kainuussa. Vaikka ensi kesäksi ei oltu vielä valmisteltu näytelmää, oli Sotkamo jo ostanut koko näytöksen ja Vuolijoki varannut toiseen näytökseen 100 lippua. Ehkä se johtuu siitä, että esimerkiksi Peppiä kuhmolaiset ovat esittäneet joka ainoassa Kainuun kunnassa. [Sivulle 6!]

Kiljuset tulloo Kuhmoon .....

KUHMON LAPSITEATTERI ESITTÄÄ

KILJUSEN HERRASVÄKI

Kirj. Jalmar Finne
Sovittanut: Villi Auvainen
Musikkit: Veikko Klemetti
Säestys: Ananias
Ohjaus: Toivo Mikkola

Liput 10 mk ja 5 mk.

KUHMON KESÄTEATTERISSA (Multikangas)

Näytännöt:

su. 10.6. klo 14.00
ke. 13.6. klo 18.00
la. 16.6. klo 18.30 Sotkamo
su. 17.6. klo 14.00
ke. 20.6. klo 18.00
pe. 22.6. klo 18.00
su. 24.6. klo 14.00

The illustration depicts a family scene. On the left, a man labeled 'ISÄ' (Father) holds a large wooden club. Next to him is a woman labeled 'ÄITI' (Mother) with a surprised expression. In the center, a small child labeled 'MÖKO' stands with another child labeled 'LURU'. To the left of the children is a black dog labeled 'PULLA'. At the bottom center, a small character labeled 'PLÄTTÄ' is visible.

1953

• näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS Kelolla

1979 • 1979

NS Multikankaalla

2021

Lapsiteatteri tuo Kiljusen herrasväen Kuhmoon

Kuhmon Lapsiteatteri on valinnut ensi kesän näytelmäksi jo monia sukupolvia riemastuttaneen Jalmari Finnen kirjoittaman ja Vili Auvisen sovittaman koko perheen näytelmän "Kiljusen herrasväki". Näytelmässä on roolit kahdelletoista lapselle. Musiikin näytelmään tulee säveltämään, sanoittamaan ja myöskin esittämään kuhmolainen Ananias-yhtye. Ohjauksesta vastaa Toivo Mikkola, jolla on jo entuudestaan hyviä näyttöjä lapsiteatterin parista. Esitykset tulevat tapahtumaan uudessa kesäteatterissa Multikankaalla. Näytelmän ensiesitys tulee tapahtumaan 10. päivänä kesäkuuta. Näytökset jatkuvat sunnuntaisin ja keskiviikkoisin juhannukseen asti.

Jo tässä vaiheessa on muualta Kainuusta tehty lippuvarauksia ja ainakin Vuolijoen ollaan kiinnostuneita järjestämään ilmaiskuljetuksia Kuhmon Lapsiteatterin esityksiin. Jo menneinä vuosina on saatu havaita Kuhmon Lapsiteatterin hyvän maineen kiirineen pitkälti ohi kunnan rajojen.

Alan tarjontaa on toki valtakunnallisellakin tasolla ja jostain syystä ainakin läänissä "paketteja" solmittaessa helposti tartutaan tähän koukkuun unohtaen paikallisten toimien mahdollisuudet kulttuurin tarjontaan. Kainuussa ollaan kuitenkin kiinnostuneita Kuhmon Lapsiteatterin esityksistä. Meneillään olevan Lapsen vuoden ohjelmiston laatiminen on vielä entisestään lisännyt tätä kiinnostusta. "Lapsilta lapsille" -esitykset tuntuvatkin antavan nuorelle yleisölle uusin parhaimman taidenautinnon, kuin mihin vanhemmat esiintyjät parhaimmillaankin yltyvät. Tämän ovat nyt tilaisuuksien järjestäjät entistä selvemmin havainneet.

Peppi jatkaa voittokulkuaan Kuhmon Lapsiteatterin kesäinen menestysnäytelmä Peppi Pitkätossu jatkaa edelleen voittokulkuaan Kainuussa. Lapsen vuoden merkeissä tätä näytelmää on tiedusteltu muun muassa Hyrynsalmelle ja Ristijärvelle. Peppiä on tarjottu myös koululaisnäytäntönä Sotkamossa, jossa näytelmällä oli viitisensataa katsojaa. Peppi Pitkätossua on tähän mennessä esitetty jo lähes parikymmentä kertaa.

Peppi osallistuu myös kuntakohtaiseen taidetapahtumaan helmikuun lopulla. Samassa yhteydessä on hyvinkin mahdollista, että myös menestykseksi osoittautunut Pan ja kaupunki nähtäisiin uudelleen.

Kiljusen herrasväki saapuu Kuhmoon

Kiljusen herrasväki saapuu Kuhmoon herra ja rouva Hiljasten vieraaksi kesäkuun 10. päivä kello 14.00. Kiljuset viihdyttävät ja kiljah-televat Kuhmosen uudessa kesäteatterissa Multikankaalla 5 kertaa. Kuhmon lapsiteatterin esittämä Kiljusen herrasväki on siistiä, hyväntahtoista ja elämisen eloa tuntevaa väkeä. Ajatukset ja ideat sytyvät ja kaikkeen mahdollomaankin ryhdytään innolla ja tarmolla. Jopa heidän kiljuntansa ja tervehtimistapansa on selvä, estoton tunteilmaisuus. Kiljusten välittömyys ja elämänmyönteisyys voisivat olla opiksi meille turhantärkeille nykypäivän ihmisille. Kukapa meistä heidän tavoin voisi nauraa omalle itselleen?

Kiljuset uskaltavat olla yksilöitä yrittämättä kuitenkaan matkia ketään tai mitään. Pulmien ratkaisuisa he käyttävät innostusta ja "maalaisjärkeä" voittaen siten saivartelut.

Kiljusen herrasväen on kirjoittanut Jalmari Finne ja näytelmäksi sovittanut Vili Auvinen.

Ohjauksen ja sovituksen kesäteatterille on tehnyt Toivo Mikkola.

Musiikin sävellyks ja laulujen sanoitus ja sovitus on Veikko Klemetin. Säestäjänä toimii tuttu lapsiteatterin yhteistyökumppani, Ananias-yhtye.

Kiljusen herrasväessä on mukana 12 henkeä.

Isä Kiljusta esittää Marko Heikura, äitiä Seija Kyllönen, Mököä Eija Kyllönen, Lurua Eeva Sutinen ja Plättää Sari Heikura.

Hiljasten perheen isää esittää Arja Tampio, rouva Hiljasta Katri Heikkinen, heidän poikaansa Lassia Saku Laapio, Herrasväki Hiljaisen palvelijaa Fiinaa Hannele Kainulainen, rouva Hissukkaa Maarit Klemetti, hänen poikaansa Jaakkoa Juha Niemi.

Orkesterissa soittavat Veikko Klemetti, Antti Mäkinen, Pekka Tähdävuori ja Markku Tuominen.

Näytelmän harjoitukset aloitettiin tammikuun alussa, harjoituskertoja kertyy ensi-iltaan mennessä noin 50. Toukokuun lopulla harjoitusten tahti kiihtyy niin, että harjoituksia on joka päivä.

Kuhmon lapsiteatteri on menestynyt talven aikana, muun muassa

Oulun läänin taidetapahtumassa oltiin kärkipäässä. Kiljuset tuntuvat olevan kysyttyä "merkkiä". Muun muassa lippuvarauksia on tullut Vuolijoenlta. Kainuun luonto- ja leikki puisto Sotkamossa on ostanut näytöksen, joka esitetään luonto- ja leikki puistossa 16.6.

Juhannuksen jälkeen lapset lähtevät kesälaitumille, suurin osa lapsiteatterilaisista on hakeutunut ratsastusleireille. Ehkäpä viime vuoden Peppi Pitkätossun hevonen antoi siihen innoituksen.

Peppi Pitkätossu Seinäjoelle

Kuhmon lapsiteatteri on valittu Harrastajateatterikesään Seinäjoelle 2.-5.8.1979, missä tuodaan katselmukseen viime kesän menestysnäytelmä Peppi Pitkätossu. Harrastajateatterikesään oli pyrkimässä lähes 80 näytelmää, josta raati valitsi noin 20 näytelmää.

Peppi Pitkätossu nähdään Seinäjoella Törnävän kesäteatterissa lauantaina 4.8. Pyrimme siihen, että saisimme oikean hevosenkin esitykseen mukaan.

Kiljuset Kuhmossa

Kainuun sanomat 19.6.1979

Kuva 166: Kuhmon Multikankaalta on löydetty uusi ja hyvä kesäteatteripaikka, jossa kuhmolaisten lapsiteatteri on esittänyt Kiljusen herrasväkeä jo kahdena viime sunnuntaina. Heinäkuun 1. päivänä samaan tilaan siirtyy aikuisten Kuhmolaisteatteri, joka alkaa esittää Leena Härmän Vieköä tuhkakain pesästä.

Riemastuttavasti aloitti kuhmolaisteatteri kautensa. Kuhmon lapsiteatteri oli valmistanut Jalmari Finnen lastenkirjojen pohjalta, Vili Auvisen sovituksena Kiljusen herrasväen seikkailuja.

”Kiljusen herrasväki on hyväntahtoista ja elämisen iloa tuntevaa väkeä. Ajatukset syttyvät, ja kaikkeen ryhdytään innolla ja tarmolla. Jopa heidän kiljuntansa on selvä, estoton tunneilmaisuus. Kiljuset uskaltavat olla yksilöitä, yrittämättä matkia ketään tai mitään. Pulmien ratkaisuisissa he käyttävät innostusta ja ”maalaisjärkeä” voittaen näin saivartelut.

Ja kyllä tämä ohjelmalehtisessä kuvattu luonnehdinta täytettiinkin sellaisella innolla, että väliin Kiljusten mukaan eläytyivät innokkaimmat katsojatkkin. Näin Kuhmon uusi kesäteatteripaikka, Multikangas, sai todellisen tulikasteensa.

Kiljusen herrasväki oli nautittavaa katseltavaa kaikessa puhtauudessaan. Ei oltu yritetty tehdä liian monimutkaisia ratkaisuja vaan tuotettu ratkaisut itsensä herrasväen tapaan, selvästi ja estottomasti käyttäen innostusta ja ”maalaisjärkeä”.

Olipa mukava katsoa nuorten kuhmolaisnäyttelijöitten työskentelyä. Koko ryhmästä paistoi aurinko heidän melskatessaan näyttämöllä. Uskon näyttelijä Marko Heikuraan, kun hän kertoi työryhmän olleen koko sydämestään mukana. Niin taidokkaasti ja persoonallisesti heistä kukin näytteli. Työryhmien aikaansaannosta olivat myös kivat puvut ja lavastus.

Kannattaa käydä katsomassa Kiljusia Kuhmossa. Kuhmon uudessa, erinomaisessa kesäteatteripaikassa. Kiljuset seikkailevat juhanukseen asti, jonka jälkeen paikan valtaavat isommat näyttelijät. Silloin 1.7. alkaen ”isommat” esittävät Leena Härmän Vieköä tuhkakain pesästä Jussi Koivusillan ohjauksena. [Tähän on jo lipsahtanut alkutekstissä tuhkatkin.]

Hyvää teatterikesää, kuhmolaiset!

Raimo Grönberg

Kiljusen herrasväki: Jalmari Finen lastenkirjojen pohjalta sovittanut Vili Auvinen. Musiikki ja laulut Veikko Klemetti. Musiikin säestys: Ananias. Muusikot: Veikko Klemetti, Antti Mäkinen, Markku Tuominen, Pekka Tähkävuori. Lavastus, puvut ja tarpeisto: työryhmä. Ohjaus: Toivo Mikkola. Näyttelijät: Marko Heikura, Seija Kyllönen, Eija Kyllönen, Eeva Sutinen, Sari Heikura, Arja Tampio, Katri Heikkinen, Hannele Kainulainen, Maarit Klemetti, Saku Laapio, Tuija Pääkkönen.

Kiljuset valtasivat Kuhmon Multikankaan

Kainuun Sanomat noin 21.6.1979

Kuhmon kunnan kulttuurisihteeri Toivo Mikkolan johdolla ja opastuksella on Kuhmon lapsiteatteri jo useana peräkkäisenä kesänä ylittänyt mallikkaasti hauskoihin ja eläviin esityksiin. Taso on ollut jopa niin hyvä, että kuhmolaislapset on kutsuttu elokuuksi Seinäjoen harrastajateatterikesään esittämään viime vuoden menestyksensä ”Pepi Pitkätossu”. Riemukas on myös tämän kesän uutuuksia, Jalmari Finnen Kiljusen herrasväki, joka esitetään vielä kolme kertaa Kuhmon uudessa kesäteatteriympäristössä Multikankaalla Hyrynsalmen tien varressa.

- Kiljuset tulloo Kuhmoon... on teemana tässä alunperin Vili Auvisen sovittamassa Kiljus-näytelmässä, missä ilakoivaa metelinpitoa riittää niin, että Kuhmon kankaat ja mäntymetsät raikuvat. Auvisen sovitus on varsin pienimuotoinen eikä varmaan muodostu turhan raskaaksi esittäjillekään, jotka kuhmolaisversiossa paneutuvat tehtäviinsä sydämeenkäyvän aidosti.

Kaikkihan Jalmari Finnen Kiljuset tietävät ja tuntevat, mutta joka ei olisi sattunut heistä mitään kuulemaan, niin esityksen esittelylehtinen tarjoaa apua taustatiedoksi tähän tyyliin:

”Kiljusen herrasväki on hyväntahtoista ja elämisen iloa tuntevaa väkeä. Ajatukset syttyvät, ja kaikkeen ryhdytään innolla ja tarmolla. Jopa heidän kiljuntansa on selvä, estoton tunneilmaisuus. Kiljuset uskaltavat olla yksilöitä, yrittämättä matkia ketään tai mitään. Pulmien ratkaisuihin he käyttävät innostusta ja ”maalaisjärkeä” voittaen näin saivartelut.

Kiljusen kesäteatteriesitys perustuu paljossa tuollaiseen yleisnäytöön herrasväen elämänmenosta yleensä. Tapahtumana on heidän yllätysvierailunsa herrasväki Hiljasen luona, mutta ennenkuin tunnin kestävä näytös on lopussa, on ehditty pudota kaivoon, pelätä kummitusta ja kokea erinäköistä ja -tapaista väärinkäsitystä ja komellusta.

Kuhmon Kiljusesityksessä on läsnä mahtava taustavoima omassa yhtyeessä, mikä tahdittaa ja siivittää näytelmän rakennetta ja muotoa ihan kummasti.

Suurella antaumuksella ja halulla lapset paneutuvat rooleihinsa, joissa isä Kiljusta esittää vallan mahdottoman tarmokkaasti Marko Heikura ja äiti Kiljusta Seija Kyllönen. Mökönä on Eija Kyllönen, Luruna Eeva Sutinen ja Plättänä Sari Heikura. Herra Hiljasena puolestaan esiintyy Arja Tampio ja Rouva Hiljasena Katri Heikkinen, sekä Fiinan, herrasväen palvelijan osassa on Hannele Kainulainen. Rouva Hissukkana esiintyy Maarit Klemetti ja hänen poikaansa Jaakkoa esittää Saku Laapio.

Multikankaalta Kuhmon näyttää löytäneen oikein hyvän kesäteatteripaikan, jonka myös yleisö tuntuu ottaneen omakseen, sillä sunnuntain esitystäkin oli seuraamassa (vain hieman vajaa) katsomollinen väkeä.

Tähän mennessä Kiljuset on esitetty jo neljä kertaa ja viimeisen kerran tänä kesänä he esittäytyvät tulevana sunnuntaina, jolloin näytöksiä kertyy yhteensä seitsemän.

Heinäkuun ensimmäisenä Multikankaalle tulee Kuhmon aikuisten teatteri, jolla on kesän ohjelmistossa Leena Härmän "Viekää tuhkakin pesästä". Ohjaajana on Jussi Koivusilta.

Saisivat kuhmolaiset kesäteatteriinsa vielä katoksen, joka suojaa sekä sateelta että paahavalta auringolta, niin silloinhan asiat olisivat mallissaan.

E.M-

Kiljuvat Kiljuset

Kuva 167: Ja mitä kaivosta löytyikään. - Fiina.

Kiljusen Herrasväen esiinmarssi tapahtui sunnuntaina 10.6. Kuhmon uudella kesäteatterilla, Multikankaalla. Koleasta säästä huolimatta oli katsomoon kerääntynyt reilut sata Kiljusten ystävää, joista pienimmät elivät tiiviisti mukana näytelmän tapahtumissa.

Sujuvasti selviytyi Kuhmon Lapsiteatteri, nuorista näyttelijöistään huolimatta, kesän ensiesiintymisestään. Kuolleita kohtia ei tunnin mittaiseen näytelmään päässyt syntymään.

Niin Hiljasten kuin Kiljustenkin perhe käytti ääntään kuuluvasti, kuulumattomiin häipyvä puhe ei vienyt näytelmältä pohjaa. Kunnan esityskertojen karttuessa lasten vuorosanat norjistuvat puhekielen muotoon, jää aika ajoin vilahtanut epäaito kankeus pois.

Luonnollisuus on niin nuorten kuin vanhempienkin näyttelijöiden paras valtti kappaleen onnistumiseksi. Parhaiten tätä taitoa käytteli Kiljusen perheen kuopus, Plätty, jonka vilkkaus ja eloisa nauru antoivat sisältöä roolihahmoon.

Kiitettävää oli lasten suhtautuminen yleisönsä. Katsomoa ei ujoseltu, vaan pitkissäkin yksinpuheluissa katsottiin reilusti katsomoon.

Näytelmän tarina alkaa siitä, kun Kiljusten herrasväki tulee ky-

lään Hiljasten herrasväelle ja mitä sitten tapahtuikaan... Monia komelluksia mahtuu samalle kyläreissulle.

Vaikka juoni rakentuu monista eri palasista, säilyy kiinteys loppuun asti, joka on yhtä yllättävä kuin koko näytelmä.

Kiljusten herrasväen ohjauksesta vastaa Toivo Mikkola, joka vetää myös Sotkamossa lasten kulttuurileirin lapsiteatteria.

Taustavoimana Ananias

Näytelmän taustamusiikista huolehti Ananias. Reippaan tunnusmusiikin ja melodisen huilusoolon on säveltänyt Veikko Klemetti. Kiljusten esittelylaulun sanat ovat myös Ananiaksen omaa käsialaa.

Soittimilla saatiin myös tehokkaita ja hyvin oivallettuja taustääniä näytelmän tapahtumiin. Tehosteiden aikaansaaminen luonnon helmassa olisikin muuten mahdotonta. Ananiaksen antama lisäväri elävöitti näytelmän lennokasta menoa.

Kuva 168: Onnistuneen esityksen jälkeen olivat näyttelijät ja musiikista huolehtinut Ananias kukkansa ansainneet. Onnittelukukkia jakamassa Kauko Huusko.

KUHMON LAPSITEATTERI ESITTÄÄ

SIRKUS- KOIRAN TARINA

Ohjaus: Toivo Mikkola

KUHMON KESÄTEATTERISSA

Näytännöt:

- 7.6. klo 18.00
- 8.6. klo 18.00
- 11.6. klo 18.00
- 14.6. klo 18.00 Sotkamo
- 15.6. klo 15.00 ja klo 18.00
- 18.6. klo 18.00

1953

Näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS
Kelolla

1979

● 1980

NS
Mutitankaalla

2021

”Sirkuskoiran tarinan” ensi-ilta lauantaina

Sirkus Serpentiinin saapuessa taas kerran esiintymispaikalle huomaa Sirkuskoira (Anu Appelgren) omituisia oireita itsessään. Yhdessä Moppe-koiran (Sari Heikura) kanssa lähdetään lääkäriin. Tohtori Tulppa (Paavo Heikkinen) määrää sirkuskoiran eläkkeelle, mutta sirkustirehtööri (Seija-Liisa Eskola) ei hyväksy eläkepapereita. Sirkuskoira päättää karata Venetsiaan. Mitä sitten tapahtuu, se nähdään lauantaina Multikankaan kesäteatterissa.

Kuhmon Lapsiteatteri esittää lauantaina 7.6. Lähiöteatterin kirjoittaman näytelmän ”Sirkuskoiran tarina”. Kuvassa Sirkus Serpentiinin esiintyjä.

Kuva 169: Kuhmon Lapsiteatteri avaa kesän 1980 teatterikauden Kuhmossa lauantaina 7.6. kello 18.00 esittämällä lähiöteatterin kirjoittaman näytelmän ”Sirkuskoiran tarina”. Näytelmän on ohjannut Toivo Mikkola ja puvut ovat ryhmän suunnittelema.

Sirkuskoiran tarina Kuhmon kesäteatterissa

Kuva 170: Sirkuskoiran tarina on vauhdikas esitys, joka sopii hyvin koko perheen katsottavaksi.

Sirkuskoiran tarina on Kuhmon kesäteatterin koko perheen katsottavaksi sopiva, vauhdikas esitys. Esiintyjinä ovat Kuhmon Lapsiteatterin näyttelijät, ohjaajana on Toivo Mikkola.

Tarinan tapahtumat keskittyvät Sirkus Serpentiinin maailmaan. Seurueen saapuessa taas kerran paikkakunnalle Sirkuskoira (Anu Appelgren) huomaa itsessään omituisia oireita. Sirkuskoiran ystävä Moppe-koira (Sari Heikura) huomaa ystävänsä olevan sairas. Yhdessä he lähtevät tohtori Tulpan (Paavo Heikkinen) vastaanotolle.

Yllätyksellisenä tietona tohtori määrää Sirkuskoiran eläkkeelle. Syntyy kuitenkin vaikeuksia, kun Tirehtööri Neilikka (Seija-Liisa Eskola) ei hyväksy eläkepapereita, vaan vaatii Sirkuskoiraa jatkamaan työntekoa.

Sirkuskoira ei näe muuta vaihtoehtoa kuin karata Venetsiaan. Karakaamisesta syntyy tapahtumasarja, joka päättyy loppuhuipentumaan ja onnelliseen loppuun. Näytelmä on hyvin toiminnallinen ja soveltuu mainiosti perheen pienimmillekin. (sk)

Sirkuskoira seikkaili lapsiteatterissa

Kuva 171: Sirkustirehtööri, sirkuksenjohtaja hälyttää etsivätoimistosta apua sirkuskoiran löytämiseksi. Soitto johdatti tulokseen ja Linssi ja Lasi löysivätkin Kyljyskolosta etsintäkuulutetut. Sirkuksen väki seuraa mielenkiinnolla tilannetta.

Kuhmon lapsiteatterin tämän kesäisellä näytelmällä ”Sirkuskoiran tarina”, oli ensi-iltansa lauantaina 7.6. Multikankaan kesäteatterissa. Tapahtumarikasta näytelmää saapui seuraamaan valitettavan vähän katsojia.

Sirkuskoiran tarina kertoo vanhasta sirkuksen palveluksessa olevasta koirasta (Anu Appelgren). Huomattuaan omituisia oireita itsessään sirkuskoira kääntyy lääkärin puoleen ja saa tohtori Tulpalta (Paavo Heikkinen) eläkepaperit. Sirkustirehtööri ei kuitenkaan hyväksy koiran eläkkeelle lähtöä, vaan repii eläkepaperit. Sirkuskoira tekee vastavedon ja päättää karata Venetsiaan. Ennen matkaansa hän kuitenkin haluaa käydä synnyinseudullaan Kyljyskolossa, siellä hän tapaa Kettu Kepulin (Eija Kyllönen), joka päättää ryhtyä avustamaan sirkuskoiraa eläkkeelle. Taivaalliseksi ääneksi lavastettu sirkuskoiran puhe saa tirehtöörin murtumaan ja eläkkeelle siirtyminen on mahdollista. Tarinalla on onnellinen loppu. Eläkeasia järjestyy ja sirkuksesta tulee paikka, jossa sirkuskoira viettää eläkepäiviään.

Näytelmä tarjoaa virkistävän tuokion koko perheelle. Näytelmän tyyliin sopivat puvut ovat ryhmän suunnittelemat ja ovat onnistuneet erikoisesti taikurin osalta. Näytelmässä on myös onnistuneita näyttelijäsuorituksia. Käärmetanssija Matilta (Maarit Klemetti) sävähdytti esityksellään. Taikuri Magia (Tuija Pääkkönen) oli vaikuttava. Salapoliisi Linssi (Hannele Kainulainen), apulaispoliisi Lasi (Seija Kyllönen), Kettu Kepuli, kulkuri (Eija Kyllönen) ja sirkustirehtööri (Seija-Liisa Eskola) jäivät niinkään mieleen. Näytelmä on vauhdikas ja tuloksesta huomaa, että työtä on tehty paljon. Harjoitukset alkoivat kevät-talvella, tammikuun lopulla ja ulkoharjoitukset kesäkuun ensimmäisellä viikolla. Harjoituksiin on kokoonnuttu joka ilta ja parin tunnin ajan hiottu esitystä.

Lapsi on lapsen paras ystävä

Tiesitkö, että sirkuskoiran elämä voi joskus olla säälistävän ankeaa. Varsinkin, jos työnantajaksi sattuu ilkeä sirkustirehtööri, jolta ei saa edes mehukkaita luita, vaikka kuinka tanssisi ja temppuilisi. Näin surkeasti kävi Kuhmon lapsiteatterin sirkuskoiralle, jonka itku veti pienen katsojan ilmeen vakavaksi ja suun mutruun. Välistä kaikille sirkusväen hassutuksille naurettiin suureen ääneen ja oltiin silminnähtävän helpottuneita, kun tirehtöörille annettiin kunnan opetus.

Pienen teatteriväen mielestä oli Kuhmon lapsiteatterin esittämä Sirkuskoiran tarina Kuhmon kesäteatterissa ainakin keskiviikkona, jolloin sitä esitettiin siellä viimeisen kerran. Näytelmä toki kiertää syksyllä ympäri Kainuuta.

Näytelmän keskus on Sirkus Serpentiini, jonka vanheneva taiteilija, Sirkuskoira, on lopen kyllästynyt tirehtöörin komenteluun ja huomaa itsessään kummallisia oireita. Siispä Moppe-kaverin avustuksella tohtori Tulpan vastaanotolle ja eläkkeelle.

Asia ei kuitenkaan ole sillä selvä. Tirehtööri repii vimmoissaan eläkepaperit ja sirkuskoira parka näkee ainoaksi vaihtoehdoksi karata Venetsiaan. Asiaa selvitetään peräti salapoliisien voimin.

Helsingin lähiöteatterin kirjoittama Sirkuskoiran tarina on tarkoitettu 3-10-vuotiaille. Sen on ohjannut ja lavastanut Toivo Mikkola, joka on huomannut työn mielekkyyden ja tehnyt merkittävää työtä lapsiteatterin eteen jo useita vuosia.

Näyttelijöiden innostus on riittänyt. Sitä todistaa se, että samalla porukalla näytellään nyt jo viidettä vuotta. Osa heistä on ehtinyt siinä ajassa kasvaa miltei teini-ikäisiksi. Estoton esiintyminen puhui kokemuksesta ja näytelmän puvutkin olivat omaa tuotantoa.

Aikuisen perspektiivistä katsoen näytelmästä löytää paljonkin puutteita, jotka kuitenkin lapselle ovat sivuseikkoja. Johtopäätökset on tehtävä lasten reaktioista, ja tässä tapauksessa sanoma näytti menevän suoraa tietä perille. Lastennäytelmä on lastennäytelmä ja lapsi on lapsen paras yleisö ja viihdyttävä.

Näytelmä sopi mainiosti kesäteatteriin. Sitä ei keskitetty pelkääntään näyttämölle, vaan salapoliisit hiippailivat suurennuslaseineen metsässä ja kettu tuli ovelasti, kuten sen tyyliin sopiikin, yleisön takaa saaden pienet päät kääntymään.

Loppujen lopuksi sirkuskoiran Venetsiaan karkaaminen jäi toteutumatta, joten Sirkus Serpentiini nähdään syksyllä kaikkine hassunkurisine esiintyjineen eri puolilla Kainuuta.

Pirkko Korhonen

Henkilöt: Anu Appelgren, Sari Heikura, Seija-Liisa Eskola, Paavo Heikkinen, Hannele Kainulainen, Seija Kyllönen, Eija Kyllönen, Katri Heikkinen, Marko Heikura, Hannu Kolehmainen, Mika Piirainen, Maarit Klemetti, Ritva Lyytinen, Arja Haverinen.

Kuhmon lapsiteatteri herättää henkiin Sirkuskoiransa römppävikolle. Itsenäisyyspäivää silmällä pitäen tullaan myös harjoittelemaan ohjelmaa. Ensimmäisen kokoontumisen yhteydessä päätettiin tulevasta harjoitusajoista. Samalla oli tilaisuus yhdessä ollen tutustua Jyväskylän valtakunnallisten lapsiteatteripäivien arvosteluihin, joissa kuhmolaiset samoin kuin herttoniemeläiset esiintyjät saivat kiitosta osakseen. Kuhmolaiset esittivät teatteripäivillä vaikuttavan näytelmänsä Pan ja kaupunki. Mahdolliset keikkailut kuuluvat myös teatterilaisista nuorempien ohjelmaan, samoin talven mittaan toteutettava teatteriretki. Vilkaistiin myös taakse päin, eli katsottiin vuosien takaisista esityksistä otettuja filmejä. Mieleen palautuivat monet hauskat muistot. [Missä nämä filmit voisivat olla?]

Sirkuskoiran tarina

Lastennäytelmä

Käsikirjoitus: Lähiöteatteri

Ohjaus ja lavastus: Toivo Mikkola

Näytelmän kesto: 45 minuuttia

Tarinan tapahtumat keskittyvät Sirkus Serpentiinin maailmaan. Seurueen saapuessa taas kerran esiintymispaikalle huomaa Sirkuskoira omituisia oireita itsessään. Sirkuskoiran ystävä Moppe-koira toteaa ystävänsä olevan sairas.

Yhdessä he lähtevät Tohtori Tulpan vastaanotolle.

Yllätyksellisenä tietona tohtori määrää Sirkuskoiran eläkkeelle. Syntyy kuitenkin vaikeuksia, sillä työnantaja, Tirehtööri Neilikka, ei hyväksy eläkepapereita, vaan vaatii Sirkuskoiraa jatkamaan työntekoa.

Päähenkilömme ei näe muuta vaihtoehtoa kuin karata Venetsiaan. Karcaamisen seurauksena syntyy tapahtumasarja, joka johtaa loppuhuipentumaan oikeudenkäyntiin ja onnelliseen loppuun.

Näytelmä esitetään römppäviikolla sunnuntaina 9. päivänä marraskuuta ala-asteella kello 15.00. Liput 2mk ja 5mk.

Maiju Lassila:
NUORI MYLLÄRI
 Kuhmon kesäteatterissa Multikankaalla

su 8.7. klo 19
 ke 11.7. klo 19
 su 15.7. klo 14 ja 19
 ke 18.7. klo 19
 su 22.7. klo 14 ja 19
 ke 25.7. klo 19
 pe 27.7. klo 19
 su 29.7. klo 14 ja 19

Sovitus: Jorma Kairimo
 Seppo Ilmari Siitonen

Ohjaus: Satu Niiranen

Tervetuloa teatteriin!

Lippu- m. tiedustelut ja varaukset:
 Kuhmon kaupungin kulttuuritoimisto, puh. 986-561 211
 tai Tuja Huusko, puh. 986 630 639 yö-, illt. 521 799 tai 537 150.

1953

näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS
Kelolla

1979

• 1990

NS
Multikankaalla

2021

1953

• näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS
Kelolla

1979

• 1991

NS
Mutitankaalla

2021

KUHMOLAIS
TEATTERI

esittää Maiju Lassilan

Mimmi Paavaliina

Ohjaus: Leena Nuortila

Esitykset Multikankaalla:

5.7. klo 19.00	15.7. klo 19.00	24.7. klo 19.00
8.7. klo 19.00	19.7. klo 14.00 ja 19.00	26.7. klo 14.00 ja 19.00
12.7. klo 14.00 ja 19.00	22.7. klo 19.00	

Tied. Tuula Huusko, puh. 986 530 530 t. 537 150

1953

näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS
Kelolla

1979

• 1992

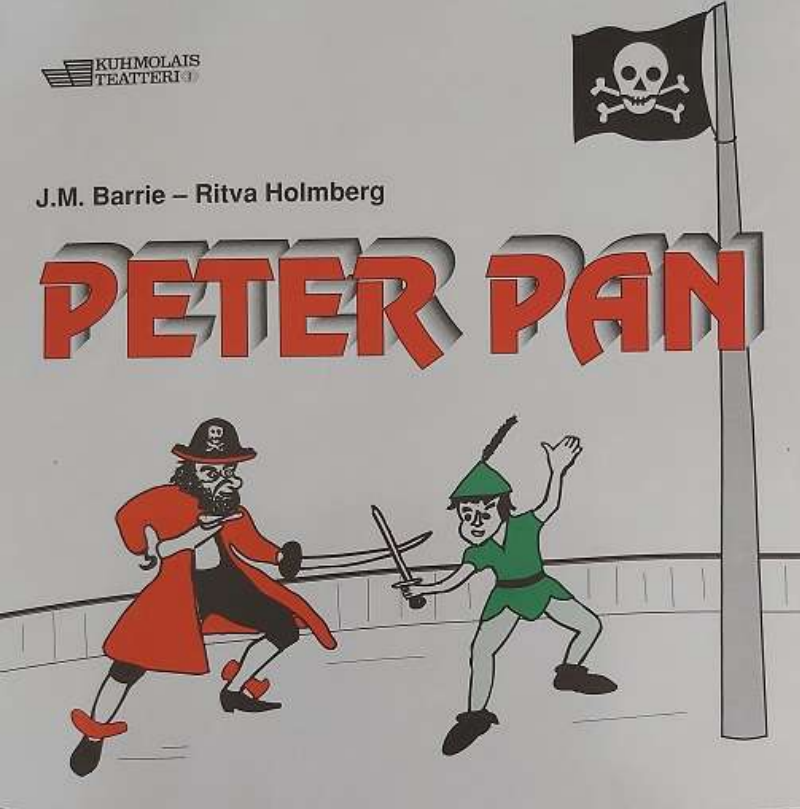
NS
Multikankaalla

2021

KUHMOLAIS
TEATTERI

J.M. Barrie – Ritva Holmberg

PETER PAN

OHJAUS: Leena Nuortila LAVASTUS: Maija Penna-Pesonen MUSIIKKI: Linkoia/Virtanen

Kuhmon kesäteatterissa Multikankaalla

Su 4.7. klo 19.00	Su 18.7. klo 14.00 ja 19.00
Ke 7.7. klo 19.00	Ke 21.7. klo 19.00
Su 11.7. klo 14.00 ja 19.00	Pe 23.7. klo 19.00
Ke 14.7. klo 19.00	Su 25.7. klo 14.00 ja 19.00

Tied. ja varaukset Tuija Huusko, puh. 986-530 530 työ, 537 150 tai 521 299 iit.
Näytelmän esitysoikeuksia valvoo Näytelmäkulma

1953

näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS Kelolla

1979

• 1993

NS Multikankaalla

2021

**KUHMOLAIS
TEATTERI**

esittää
Simo Hämäläisen
kirjoittaman näytelmän

KÄTKÄLÄINEN

Ohjaus: Veli-Pekka Halmila

Esitykset:

Su 3.7. klo 19.00 **ENSI-ILTA**
Ke 6.7. klo 19.00
Su 10.7. klo 14.00 ja 19.00
Ke 13.7. klo 19.00
Su 17.7. klo 14.00 ja 19.00
Ke 20.7. klo 19.00
Pe 22.7. klo 19.00
Su 24.7. klo 14.00 ja 19.00

Tiedustelut ja lippujen
ennakkovaraukset:
Leena Ohtonen
Puh. (986) 520 533 tai 54 823,
Heimo Ohtonen 949-380 742.

1953

näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS
Kelolla

1979

• 1994

NS
Mutitkankaalla

2021

Multikankaan kesäteatterissa Kuhmossa
uusi vauhdikas kotimainen komedia

MATKALAUKKUKOSTAJA

Käsikirjoitus: Heikki Luoma • Ohjaus Pentti Lampinen

Pienessä suomalaisessa maalaiskylässä vietetään
rauhallista elämää, kunnes kotiin palaa maailmaa
kiertänyt Sepeteus Tienpää matkalaukkuineen. Huhut
alkavat kertoa laukun sisältävän miljoonia...
Laukun sisältö kiinnostaa pankinjohtajaa ja muita
kyläläisiä. Mitä laukku todella sisältää?

Esitykset:

Ke 3.7.	klo 19.00	ENSI-ILTA
Su 7.7.	klo 14.00 ja 19.00	
Ke 10.7.	klo 19.00	
Su 14.7.	klo 14.00 ja 19.00	
Ke 17.7.	klo 19.00	
Su 21.7.	klo 14.00 ja 19.00	
Ke 24.7.	klo 19.00	
Su 28.7.	klo 14.00 ja 19.00	
Ke 31.7.	klo 19.00	

Liput: aikuiset 40,-, eläkeläiset 30,-, 4 – 12 v. 20,-.
Ryhmien lippujen ennakkovaraus puh. (986) 652 1885 iit.
tai 949 285 805, ryhmänjohtaja ilm. yli 20 hengen ryhmille.

Kun saavutte Kuhmoon Teitä palvelevat mm:
Ruokailuissa ravintolat: Pizz Burger ja Kuhmotar, puh. (986) 652 0144.
Hotellipalvelut: Kalevala-Hotelli, puh. (986) 655 4100, Hotelli Kainuu, (986) 655 1711.
Voitte käydä samalla myös Kalevalakylässä, ryhmävaraukset puh. (986) 655 4500.
Kysy myös muita matkailupalveluja Matkailutoimisto puh. (986) 655 6382.

TULE NAUTTIMAAN KESÄTEATTERISTA!

1953 • Näytelmäkerho
1961 • NS
1965 • NS
NS Kelolla
1979 •
1996 • NS Multikankaalla
2021 •

**KUHMOLAIS
TEATTERI**

Veikeät teatteriesitykset Multikankaan kesäteatterissa.

"Mooseksen pontikkapisnes"

Ohjaus: Veli-Pekka Halmila
Käsikirjoitus: Raimo Suuronen

Esitykset:

Su 6.7. klo 16 ENSI-ILTA
Ti 8.7. klo 20
To 10.7. klo 20
Su 13.7. klo 14 ja 19
Ke 16.7. klo 19
Su 20.7. klo 14 ja 19
Ke 23.7. klo 19
Su 27.7. klo 14 ja 19

Liput: aikuiset 50,- • eläkeläiset 40,- • lapset 7 – 15 v. 20,- • alle 7 v. ilmaiseksi

Ryhmiä ennakkovaraukset
Tuomo Määttä puh. 049 285 805 tai
(08) 652 1885.

Saat Kuhmon Nuorisoseuran järjestämistä tansseista ja teatteriesityksistä 1 leimätilaisuus. Kolmella leimällä varustetut kortit osallistuvat 2000 mkn arvoiseen FRITIDS RESOR -matkalahjakortin arvontaan.

1953

näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS
Kelolla

1979

NS
Multikankaalla

• 1997

2021

**KUHMOLAIS
TEATTERI**

esittää Multikankaan kesäteatterissa kesällä 1999
Jussi Kylätaskun ja Matti Kuikkaniemen kirjoittaman näytelmän

MIES JOKA EI OSANNUT SANOA EI

• Ohjaus: Kari Kajaus

ESITYKSET:

La	3.7.	klo 19	ensi-ilta
Su	4.7.	klo 19	
Ti	6.7.	klo 19	
To	8.7.	klo 19	
Su	11.7.	klo 14 ja 19	
Ti	13.7.	klo 19	
To	15.7.	klo 19	
Su	18.7.	klo 14 ja 19	
Ti	20.7.	klo 19	
To	22.7.	klo 19	
La	24.7.	klo 16	
Su	25.7.	klo 14 ja 19	

Liput:

aikuiset	50,-
eläkeläiset	40,-
lapset 7 v. – 15 v.	20,-
alle 7 v. ilmaiseksi	

Kesäteatterissa käyneiden
kesken arvotaan
14” VÄRITELEVISIO

Lippujen ennakkomyynti:
Neste K. ja P. Salmela, Kainuuntie 129
Kuhmon Isännöinti ja Kiinteistövälitys Oy, Kainuuntie 86
Shell J. Komulainen, Kainuuntie 122

TERVETULOA VIIHTYMÄÄN!

1953

näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS
Kelolla

1979

NS
Multikankaalla

• 1999

2021

**KUHMOLAIS
TEATTERI**

KYLÄN VIIMEINEN NAINEN

Käsikirjoitus Unto Heikura
Ohjaus Jukka Jauhiainen

ESITYKSET klo 19.00

Ensi-ilta	Ti	26.6.
	To	28.6.
	Su	1.7.
	Ti	3.7.
	To	5.7.
	Su	8.7.
	Ti	10.7.
	To	12.7.
	Su	15.7.
	Ti	17.7.
	To	19.7.
	Su	22.7.

Liput 50 mk, alle 12 v ilmaiseksi

**Juhla-
näytelmä
40 v.**

Elämä tyhjenevästä maaseudusta ei ole helppoa. Nuorella leikestä Leilasta turvaa, että kaikki ovat läheiset tai lähissä atolelan tai muuten paremmille laumille. Yksinäisyys, raskaat maatalon työt ja oppivelvoitteiden kanssa eläminen miehen kuoleman jälkeen eivät juu toivoa saattaka tunnetta osamisen laadusta. Kylän putokontatit vielä kaiken muun mieltäsi: Isäsi kiehtoivat ympärillä. Kuussa ja kiva kesä kuvuttaa tunteet ja lopulta kaivonkin. Uusi kalvo on saatava, mutta usin vain vanhojen konstein? Kaikki entinen pyörittää muunnella, kun kalvon porari, uusi uljas utto saapuu kylälle. Vauttia saavat Leila, kylän poikamiehet ja koko hiljaisen kylän elämä. Miten se päättyy tämä tarina, sen saa selville vain katsomalla kulluttavan hauskan näytelmän "Kylän viimeinen nainen".

Kesään kuuluu kesäteatteri Multikankaalla.

Tekijänoikeuksia valvoo
Suomen Näytelmäkirjallisto ry.

1953
näytelmäkerho

1961

NS

1965

NS Kelolla

1979

NS Multikankaalla

•2001

2021

Henkilökuvia

Jussin eläkepäivien paras kaveri on kirja. Tärkeät nuoleskelijat ovat inhottaneet aina.

Kuhmolainen ehkä vuonna 1984

Kuva 172: Kirja on eläkepäivien paras ajankulukki. Siitä voipi välillä lähteä ulos käveleksimään, pistäytyä kauppoissa tuttuja tapaamassa ja maailmaa parantamassa. Kenenpä mieli ei tulisi hyväksi, kun Jussi nimittää "rakastettavaksi rouvaksi".

Jussi istuu nahkasohvalla. Silmälasit tutusti nenän päällä.

Minä täältä ylenkatson muita, sanoo Jussi ja silmäilee ylimmästä kerroksesta avautuvaa kaupunkinäkyä.

Sinä kahtena tuntina elämänkirjosta näkyi vain pieni kaistale samalla, kun kahvi tippui pannuun ja rypälemehu levitti aromiaan.

Kolmekymmentä vuotta kunnan leipää - työtä tehden.

– Pysin aina tekemään työni hyvin. Olen kiitollinen, että olen saanut tehdä työtä. En antanut aihetta moitteisiin, se olisi kolahtanut omaan nilkkaan valtuustossa, hallituksessa ja lautakunnissa.

Koivusillan Jussi tuli Kuhmoon vuonna 1944, ja yllätys yllätys, ei suinkaan Savosta vaan Keski-Suomesta, Jyväskylältä.

Tulin Rajavartiostoon. Sieltä siirryin sairaalan rakennukselle, olinpa rakentamassa tuota ala-asteen korkeata osaakin, Ahti Riihonen oli myöskin siellä kesätöissä.

– Sitten aikanaan aloitin talonmiehen työt. Koko talo lämpisi silloin puulla. Halot piti käsitellä kolmeen neljään kertaan ennenkuin ne olivat täyttäneet tehtävänsä. Öisinkin piti käydä pannuhuoneessa katsomassa, että paikat ovat kunnossa.

Pysähdymme miettimään ketä kaikkia mahtoi opettajien asunnoissa ennen vanhaan asustaa. Ja sieltähän ne nousevat: Laina Riihonen, Matti ja Kirsti Hyvönen, Viljo Haataja, Heikurat. . .

– Vaikka asukkaita oli paljon ja lapsia monenmoisia, niin ikinä ei kuullut sanottavan: Meidän lapset ja naapurin kakarat. Kaikki olivat tasavertaisia, lelut ja leikit olivat yhteisiä.

Tuon tuosta Jussi lausahtaa: Siinä on sitten originelli ja hieno ihminen. Jussi ei arvosta ihmistä sen perusteella, mitä joku on ulkonaisesti, vaan mitä ihminen todella on persoonaltaan.

Jussi tuohtuu ja sanoo, mikään ei ärsytä minua niin paljon kuin pikkutärkeät nuoleskelijat.

Jussi on edustanut valtuustossa työväestöä. Joskus on joutunut asian vuoksi pureskelun kohteeksikin, mutta Jussi on niitä ihmisiä, jotka kävelevät omaa tietään.

– Enpä ole pahemmin antanut kenenkään tulla nokkani alle ränätäetä pitämään. Sana pitää sanoa ajallaan, mutta ei rähistä.

Jussi on aktiivinen ihminen ja monissa, monissa luottamustehtävissä.

Se on kyllä harkintakyvyn puutetta, kun antautuu niin moneen hommaan, Jussi paukauttaa.

Yhteiskunnallisten asioiden lisäksi Jussi on harrastanut teatteria ja laulanut kuorossa.

– Olin toinen tenori Riihosen Lainan kuorossa, Laina on hieno ihminen.

Teatteriin liittyvät niin ikään rakkaat muistot esityksistä ja näyttelijätovereista.

Irma Leväsalmi, Pirkko Pääkkönen, Liisa Merentie, Mirja Koskiahho, Liisa Kärki, Taimi Haikonen, Pentti Hieta, Kauko Soirila, Mauno Kähkönen (Kiteen Manu), Urho Huotari, kyllä meillä oli hauskaa!

– Uiton rannassa esitimme Tukkijoella, minulla oli Tolarin rooli. Rykmentin Murheenkryyni esitettiin televisiossa.

Unto Heikuran näytelmät ovat aivan omaa luokkaansa.

– Kyllä minusta kulttuurilautakunnan pitäisi enemmän olla yhteistyössä kuhmolaisten kirjoittajien kanssa. Kuhmossa pidettiin kahdeksan vuotta sitten näytelmänkirjoituskilpailu. Yhtään näistä teksteistä ei ole Kuhmossa nähty.

– Jos Kulttuuritoimistossa on niin paljon kirjeiden kantamista, ettei luovan työn tekijöille jää aikaa, niin silloin on jotain pahasti vialla.

Entä eläkepäivillä?

Siinä menee muutama vuosi, kun ehdin lukea kaikki rästiin jääneet kirjat.

– Minulla on täällä kotona kirjoja joka paikassa. Kun vähän kädelä kahmasee, niin jo on kirja kädessä. (Is = Leena Sirviö?)

Uuden Suomen "ylioppilaspoika" uransa kynnyksellä

Kuka muistaa vielä vuoden 1957? Silloin valittiin ylioppilastytöksi kimaltavasilmäinen, pehmeästi hymyilevä Tuulikki Aro Raahesta. Ja sen vuoden ylioppilastytökilpailun tuottamista tuloista sai opintopurahan muun muassa Kuhmossa kuudetta oppikoululuokkaansa käyvä Unto Heikura.

Ei se apuraha ainakaan mennyt väärään paikkaan: nyt on nuori perheenisä, vajaan parin viikon kuluttua kansakoulunopettajaksi valmistuva Unto Heikura eräänlaisessa tienristeyksessä, tulossa varmat paperit aherruksestaan, mielessä pyrkiminen vielä eteenpäin. Vaaleassa ja hoikassa kuhmolaispojassa on sitä aitoa rajaseudun sitkeyttä, peräänantamattomuutta ja eteenpäin pyrkimystä, jonka avulla vahvimmat yksilöt pystyvät menemään hyvinkin pitkälle.

Tenttiaika – vaimot maalla

Laanilan kaupunginosassa on kasvanut upouutta Oulua, pitkiä matalahkoja taloja. Sellainen on myös Hoikantien 14-22 talo, jossa näyttää porraskäytäviä jatkuvan loputtomiin. Tässä Ummeloksi nimitetyssä talossa asuu enimmäkseen yliopiston virkailijoita ja perheellisiä opiskelijoita. Käytävät ovat siistit, sieltä täältä kajahtelee pikkulasten ääniä. Ja siisti on myös E-portaassa oleva yksiö, jonka isäntä näyttää vähän yksinäiseltä, vaikka sohvalta istuukin tenttikaveri pönttämässä yhdessä hänen kanssaan päähänsä viimeisiä neljää tenttiä.

– Tämä on niin tiivistä tenttiaikaa, että piti lähettää vaimot maalle, nauravat yhdessä Unto Heikura ja hänen rovaniemeläinen opiskelutoverinsa Tapio Hirvioja. Pöydällä on pinossa kirjoja, muistiinpanolehtiöitä ja nuotteja – onhan tulevan kansakoulunopettajan oltava jonkinlainen yleisnero siinä suhteessa, että osasi laulaa tai ei, laulettava on ja opetettava muitakin laulamaan. Parhailtaan oli menossa jonkun monimutkaisen kuorolaulun tenoriosia.

Paikanvalinta edessä

Aikoinaan pääsi Unto Heikura Kuhmossa ylioppilaaksi keskiarvoon 8,5. Yleisarvosanaksi tuli cum laude approbatur – sama vanha tarina kuin monen muunkin lahjakkaan oppilaan kohdalla: muun muassa ylioppilaskirjoituksissa tuli koulussa laudatur, mutta Helsingissä tipahti. Sitten olivat vuorossa rahanhankintavuodet, vt. kansakoulunopettajana eri puolilla Pohjois-Suomea, Lapissa, milloin missäkin. Opettajanvalmistuslaitos on kaksivuotinen, ja tungos on kova: joka vuosi sinne pyrkii keskimäärin 450 kansakoulunopettajaksi haaluavaa, mutta heistä karsitaan 75 prosenttia pois. Unto Heikura ja hänen Rovaniemellä tapaamansa yhtä toiveikas Tapio Hirvioja pääsivät mukaan.

Nyt on sitten edessä valmistuminen ja paikanvalinta.

– Pitkin kevättähän niitä ilmoituksia on lehdessä, mutta ehkä olisi viisainta ensin viettää kunnon heinäntekoloma ja päättää vasta sitten, he pohtivat.

Uusi Suomi 25.5.1966

Kuva 173: Unto Heikura ja Tapio Hirvioja tenttikirjojen kimpussa. Opettajainvalmistuslaitoksella on pitkä työpäivä, ja vapaa-aika kuluu enimmäkseen opiskeluun. Kaukana Tuiran kaupunginosan takana asuvat ahkerat aviomiehet eivät ehdi juoksennella kaupungin huvipaikoissa vaan rentoutuvat kirjojen tai maalauksen parissa.

Kuva 174: Kahvipannu on vakioilmiö opiskelijaelämässä. "Kohta se kiehuu taas...", toteaa Unto Heikura ties kuinka monennen kerran sinä päivänä – tenttikausi kun on juuri menossa.

Mutta toisaalta on mahdollisuus, joka houkuttelee: jos kansakoulunopettajaksi valmistunut haluaa pyrkiä oppikouluun epäpäteväksi opettajaksi, hänen kannattaa seurata tarkoin kevätkauden ilmoituksia.

– Jos saisi paikan täältä Oulusta, voisi yrittää jatkaa lukujaan yliopistossa, Unto Heikura haaveilee. – Voisi opiskella äidinkieltä ja kirjallisuutta. . .

– Tämä Unto on sellainen kirjallinen mies, runoilee, sanoo Tapio.

– Älä sinä nyt siinä sotke, en minä mikään kirjallinen mies ole – äidinkieli ja sen käyttäminen kiinnostaa, vaikka se ei olekaan vahvin aineeni. Mutta opiskelisin sitä mielelläni. . .

Olemukseltaan, puheiltaan tämä kuhmolaispoika vaikuttaa sataprosenttiselta humanistilta. Yksiön seinillä on kauniita akvarelleja, picassomainen hauska piippuasetelma, harmonisia värejä. Ne eivät ole valmiina ostettuja postikortteja vaan yksiön isännän kynän tai siveltimen jälkeä.

– Ei, eivät ne oikeastaan ole koulun työnäytteitä. . . Sellaisia vapaaajan tuherruksia vain, hän puolustelee. Niin kuin tuollaisissa harmonisissa ja kauniissa töissä jotain puolusteltavaa olisi.

Harjoittelukoulu kiinnostaa

Tällä hetkellä jatkuu vielä työpaine. Valmistumisen kiinnostavimpia vaiheita on näiden tulevien opettajien kertoman mukaan harjoittelukoulu, muuten aivan tavallinen kansakoulu, jonka oppilaat ovat tyhmiä tai viisaita, laiskoja tai ahkeria, joka tapauksessa normaaleja oppilaita – mutta erona on se, että opettaja on jatkuvan tarkkailun alaisena. Opettaja joutuu hoitamaan loppuun asti oman vastuunsa, hermoprässi on kova, mutta työ on samalla tavattoman kiinnostavaa. Tämä on henkisesti rasittava, mutta samalla antoisa työ, he toteavat.

Unto Heikura muistaa Uuden Suomen ylioppilastyttökilpailusta saamaansa apurahaa kiitollisena:

– Kyllä se silloin oli tosiaan hyvään tarpeeseen. Olin lukion ensimmäisellä luokalla, ja sen apurahan turvin selvisin koko kevätlukukauden.

Silloisen kuudesluokkalaisen elämässä on tapahtunut paljon näinä yhdeksänä vuotena. On ollut työtä ja aherrusta, sitten avioliitto – vaimon opiskelut eivät vielä ole päässeet vauhtiin – ja esikoisen syntymä kaksi kuukautta sitten. ”Pieni tyttö”, Unto Heikura sanoo ylpeän isän hymy suupielessään.

Jos pieni tyttö on kiltti eikä huuda öisin, ehkä hänen isänsä tosiaan jaksaa vielä työnsä ohessa opiskella eteenpäin. Sillä eteenpäin hänen mielensä näyttää tavoittelevan.

Irmeli Sallamo

Unto Heikura – kuhmolainen näytelmäkirjailija

Unto Heikura on syntyperäinen kuhmolainen. Varttui maanviljelijäperheen poikana Kuumun kylällä ja pääsi ylioppilaaksi Kuhmon omasta lukiosta. Opettajaksi valmistuttuaan hän palasi omaan pitäjään virkaa hoitamaan. Opettajan työn ohella Unto Heikura on kirjoittanut kuhmolaiseen todellisuuteen pohjaavia näytelmiä, kotiseutulukemiston "Kuhmon Sampo" ja lukemattomia artikkeleita ja tutkielmia muun muassa Kalevalan Sammosta. Kuluvaan toukokuun alusta lähtien Unto Heikura on ollut Kalevalakylän rakennuttajayhtiön Tönöläharju Oy:n ohjelmasihteerinä työstämässä kalevalaista ideakokonaisuutta matkailukylän vetovoimainvestointien toteuttamisperusteiksi.

Yhteistyö Kuhmolaisteatterin kanssa

Muistan itse 1960-luvun puolella Kuhmoon muuttaessani kiinnittäneeni huomiota vilkkaaseen jokakesäiseen kesäteatteritoimintaan. Sitten 1970-luvun alussa tämä nuorisoseuran Kuhmolaisteatteri alkoi esittää nuoren opettajan kansanomaisia huvinäytelmiä, joista yleisö piti. Kesäteatteria ohjasi silloin Jussi Koivusilta ja yhteistyö hänen, Unto Heikuran ja Kuhmolaisteatterin välillä tuotti tiheässä tahdissa viisi näytelmää: Härkähäät, Kettuvaari, Vartioitu kylä, Yli nollarajan ja Kylän viimeinen nainen.

Jussi Koivusilta muistelee, että Unto Heikuran ollessa lukiossa tämä osallistui näytelmäkerhon toimintaan. Samassa kerhossa olivat mukana myös lukiolaiset Voitto Huotari ja Antero Heikkinen – edellinen nykyisin kirkkoherra, jälkimmäinen apulaisprofessori. Tältä ajalta lienee näytelmäinnostuksen kipinä jäänyt Unton mieleen, ja kun Unto ja Jussi sittemmin asuivat naapureina, syntyi yhteistyö, joka toi yleisön nähtäville nämä kuhmolaispohjaiset näytelmät.

Sarjaan sopi myös näytelmä Pihkasetelit, jonka Unto Heikura kirjoitti Kajaanin teatteria varten. Kajaanilaiset toivat näytelmän myös Kuhmoon alueteatteriesityksenä.

Unto Heikuran näytelmiä on esitetty noin kuudessakymmenessä eri teatterissa ympäri Suomea, enimmäkseen kesäteattereissa ja harrastajanäyttämöillä, mutta myös ammattiteattereissa. 1980-luvun alussa Nokian teatteri esitti Kettuvaarin Väinö Linna -päivillä. Näytelmä oli valittu tilaisuuteen hyvänä esimerkkinä kansanhuumorista.

Näytelmä Vartioitu kylä poikkeaa aiheeltaan muista sikäli, ettei sen sisältö ole humoristinen vaan aihe on erään kuhmolaisen kyläkunnan vaiheista viime sotien ajalta. Elokuvaohjaaja Timo Linnasalo, joka oli Kuhmossa läänintaiteilijana 1970-luvun puolivälissä, teki näytelmästä elokuvan.

Sampo

Viimeinen näytelmä Kuhmolaisteatterille syntyi vuonna 1977. Tämän jälkeen Unto Heikura aloitti Kuhmon kunnan tilauksesta kotiseutulukemiston laatimisen. Runsaasta materiaalista työstämällä syntyi ai-

Pitajasriivali 7.6.1988

Kuva 175: Kulttuuri on Unto Heikuran mielestä tärkeä tekijä Kuhmolle.

nutlaatuinen kuhmolaista menneisyyttä ja perinnettä esittelevä kirja Kuhmon Sampo. Tätä kirjaa kirjoittaessaan Unto Heikura kiinnostui kalevalaisen Sampo-käsitteen selvittämisestä. Eräältä haastateltavaltaan, Arvo Pulkkiselta, hän kuuli käsityksen, että Sampo olisikin ollut eräänlainen kirja.

Kahdeksan vuotta Unto Heikuran ajatukset askartelivat Sammon arvoituksen parissa. Hän kävi läpi jotakuinkin kaiken vanhan Kalevalatutkimukseen liittyvän kirjallisuuden läpi ja päätyi tutkimuksissaan siihen, että Sampo oli Pähkinäsaaren rauhansopimus. Tämä Unto Heikuran selitys on kirjattuna Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran asiakirjoihin merkittävimpien Sampo-selitysten joukkoon.

Unto Heikura kirjoitti Sampo-aiheesta myös näytelmän. Hän itse arvelee, ettei näytelmää ehkä koskaan esitetä, mutta siitä huolimatta sen tekeminen oli hänelle itselleen hyvin tärkeää juuri Sampo-käsitteen selvittämisen vuoksi.

Kirkkokapina

Viimeiset 3-4 vuotta Unto Heikuralla on ollut tekeillä näytelmä kuhmolaisten kirkkokapinasta vuonna 1814. Näytelmä on nyt melkein valmis. Professori Antero Heikkiseltä valmistuu kuitenkin ensi syksynä vuosisadan vaihteen Kuhmoa käsittelevä historiallinen teos. Heikkinen ja Heikura ovat sopineet, että näytelmä vielä tarkistetaan niin, että nämä kaksi teosta tukevat asiallisesti toisiaan.

Mitä on aito kuhmolainen kulttuuri?

Viime aikoina on Kuhmossa lehtienkin palstoilla vilkkaasti keskusteltu kulttuurista yleensä ja kuhmolaisesta kulttuurista erityisesti. Kysyn Unto Heikuran mielipidettä siitä, mikä on aidointa kuhmolaista kulttuuria.

Aivan ensinnä Unto arvelee, että itse kukin painottaa eri lailla kulttuurin eri osa-alueita. Hän näkee oman kiinnostuksensa ja kirjallisen työnsä valossa, että kuhmolaiset ovat erityisen pysyvästi kiinnostuneita aikaisemmin tapahtuneista asioista. Tälle pohjalle on pyrittävä rakentamaan sillä tavoin, että ihmisille tulevat esimerkiksi lapsuudessa koetut asiat mieleen ja he voivat verrata ennen koettuja elämyksiä nykyaikaan.

Unto Heikura katsoo, että on kirjoitettava tekstiä siitä alueesta ja niistä asioista, jotka itse tuntee. Hänen näytelmänsä sisältävät todella tapahtuneita asioita, vaikkakin taiteellinen vapaus sallii tapauksia yhdisteltävän ja rytmittävän näytelmän omien vaatimusten mukaan.

Juuri tästä päivästä ei Unto Heikura katso voivansa kirjoittaa. Kirjoittajan vastuu ympärillä oleville ihmisille on liian suuri. Kirkkokapinasta kirjoittaessaan hän kuitenkin havaitsi, että ihminen tuskin on sisimmältään paljon noista ajoista muuttunut, vaikka ympäristö ja elinolot ovat toiset. Nykyisyyttä voi siis kuvata myös menneisyydestä kirjoittaessaan.

Kuhmon tulevaisuus

Tämän hetkinen tilanne Kuhmossa ei Unto Heikurasta näytä hyvältä. Jos muuttoliikettä ei pystytä hillitsemään, elämä täällä kapenee. 1960-luvulla tilanne oli hyvin samankaltainen, mutta silloin Kostamustyömaa pelasti Kuhmon.

Maa- ja metsätalous eivät Kuhmossa näytä enää kehittyvän. Kuhmo on syrjässä ja siksi pitäisi keksiä voimakkaita keinoja houkutella tänne ihmisiä. Rajan avautuminen Vartiuksesta, Kalevalakylä ja kulttuuritalo muodostavat kokonaisuuden, jonka toteutumista Unto Heikura vilpittömästi toivoo. Perusluonteeltaan realistisena, jopa hiukan pessimistinä hän kuitenkin näkee näiden kaikkien hankkeiden olevan vielä sillä taloin ilmassa, ettei toistaiseksi jaksa uskoa Kuhmon tulevaisuutta niiden varaan.

Kulttuuri on Unto Heikuran mielestä kuitenkin tärkeä tekijä Kuhmolle. Muualla Suomessa Kuhmolla on kulttuuripaikkakunnan leima. Unto kuitenkin epäilee, mahtavatko ihmiset Kuhmossa olla sen kiinnostuneempia kulttuurista. He ovat jääneet niin kovasti seinensä sisälle. Kielteiset arvioinnit ovat tavallisia. Toisaalta kulttuurin hyväksi tehdään kyllä myös paljon talkootyötä – ja jokaisella ajalla on omat toteuttajansa.

Miksi Kuhmoon?

Kun kysyn, miksi Unto Heikura on viihtynyt ja viihtyy Kuhmossa, hän jää mietteisiinsä ja sanoo, että joskus tuntuu siltä, että pitäisikin lähteä jonnekin muualle. Kahdenkymmenen vuoden aikana ajatukset ovat askarrelleet saman aiheen, kuhmolaisuuden parissa. Mitta alkaa olla täysi, eikä uutta tunnu enää aiheesta irtoavan.

Henkinen ilmapiiri on myös Kuhmossa muuttunut: 1960-1970-lukujen vaihteessa se oli suvaitsevampi, nyt on syntynyt monenlaisia painostusryhmiä. Ei pitäisi rajoittaa esimerkiksi nuorten parissa syntyviä oman toiminnan ituja. Yleismaailmallinen tiedotus ja mainostus himmentävät myös paikallisten kulttuurisaavutusten arvoa.

Unto Heikura on kuitenkin tyytyväinen siitä, että nuoret pääsevät nyt helpommin opiskelemaan. 35-40 vuotta sitten vielä hänenkin isänsä oli ahkerasti sitä mieltä, ettei saa mennä kouluun, ei ruveta herraksi.

Työpaikka, tutut olosuhteet, lapset ja luonto ovat pitäneet Unton täällä paikoillaan. Ja vaikeaa voisi hänestä olla kotiutua muualle. Sappattivuosi vain olisi tarpeen, niin että näkisi omat ympyrät laajemmasta perspektiivistä.

Lähtiessäni jää Unto Heikura painiskelemaan Kalevalakylän ideoinnin parissa. Työ on vaikea: isosta aineistosta pitää tiivistää olennaiset osat niin, että vanhan rinnalle syntyy jotain aivan uutta ja kiinnostavaa, joka kiehtoo tämän päivän ja tulevaisuuden matkailijaa. Toteamme yhdessä, että luovan työn tekeminen on usein tuskallista. Tehdessä toivoo, että saisi työn pois hartioiltaan ja vannoo, ettei koskaan enää ota mitään sellaista tehdäkseen. Mutta kun työ on valmis – vaiva unohtuu ja uusi urakka alkaa kangastaa mielessä.

Seka

Lajittelemattomia juttuja.

Kotiseutufilmi Kuhmosta

Kainuun korpinäkymiä, talvisodan taistelupaikkoja ja Kuhmon rajapitäjän kauneimpia näkymiä oli kutsuvierailta tilaisuus äskettäin katsella Kuhmon kunnan valmistuttaman kotiseutufilmin "Kuhmo, kappale Korpikainuuta" ensi-illoissa Kuhmossa ja Kajaanissa.

Osittain lentokoneesta kuvattu 45 minuutin pituinen värielokuva kertoi Kuhmon kauneudesta ja sen kansan juhlasta ja arkipäivästä. Käsikirjoituksen oli laatinut kunnan filmitoimikunnan suunnitelman pohjalta opettaja Viljo Haataja. Ohjaaja-kuvaajana oli Veikko Laihanen ja kuvaajina Vilho Pitkämäki ja Raoul Johnsson. Carl-Eric Creutzin, Ansa Ikosen ja Juhani Nuoton värikäs selostus toi vaihtelua osittain runoselostein äänitetylle kerronnalle.

Uusi Suomi 5.12.1957

Sonniyhdistyksen häät vastatuulessa

Uusi Suomi 5.4.1959

Maaliskuun 22. päivänä järjestettiin Kuhmon Vartiuskylässä sijaitsevassa Rimmin talossa "vienankarjalaiset häät", joita seuraamassa oli noin 300 henkeä.

Näiden häiden järjestäjät ovat nyttemmin joutuneet varsin hankalaan tilanteeseen. Järjestäjänä oli paikallinen sonniyhdistys, jonka puheenjohtaja joutuu toukokuussa pidettävillä käräjillä syytteeseen luvottomien julkisten huvien toimeenpanemisesta. Järjestäjät olivat perineet 100 mk hengeltä sisäänpääsymaksua ja näitä lippuja oli myyty ainakin toista sataa. Kuhmon piirin nimismies ilmoitti, että Rimmin talo ei olisi tullut missään tapauksessa kysymykseen tällaisen tilaisuuden järjestämispaikkana, vaan tällaiset "häät" olisi pitänyt järjestää jossakin julkisessa huvihuoneistossa.

Mainittakoon, että Kuhmon kirkonkylään ei näistä "vienankarjalaisista häistä" saapunut poliisiviranomaisille minkäänlaisia tietoja, eivätkä juuri muutkaan kirkonkylässä asuneet niistä tienneet, mutta sen sijaan Suomussalmelle ja Lentiiraan päin niitä mainostettiin monin eri tavoin.

Sonniyhdistyksen iltamissa käytettiin 31 pulloa Herba-nimistä ilolientä

Länsi-Savo 14.4.1959

Sonniyhdistyksen laskuun ryypättiin Kuhmon Vartiuskylässä, Rimmin talossa järjestetyn iltamatilaisuuden yhteydessä 31 pulloa Herbaa. Paikkakunnan nuoret esittivät mainitussa talossa äskettäin näytelmän "Vienankarjalaiset häät". Väkeä kertyi iltapaikalle parisataa henkeä ja pääsymaksuna perittiin 100 markkaa jokaiselta. Sonniyhdistys ei kuitenkaan ollut "muistanut" tehdä yleisöjuhlastaan ilmoitusta Kuhmon nimismiehelle eikä pyytänyt asianmukaista lupaa.

Vartiuskylässä noudatetaan tarkoin perinteellisiä vienankarjalaisia tapoja, joista kuitenkin näytelmässä "vienankarjalaiset häät" poikettiin kohdassa, jossa häävieraat nauttivat alkoholia, nykyaikaisille linjoille, näyttelijöiden juodessa Herba-nimistä ilolientä, jota oli Alkon liikkeestä ostettu sonniyhdistyksen laskuun. Poliisitutkimuksissa on todettu myös juhla-äen seuranneen näyttelijöiden esimerkiksiä. Rimmin talon ympäristöstä löysivät poliisit tyhjiä Alkon pulloja ja 31 kappaletta. Rimmin talossa ei aikaisemmin ole järjestetty iltamia, eikä talo olisi missään tapauksessa tullut kysymykseen vaan "häät" karkeloineen olisi pitänyt järjestää jossakin julkisessa huvihuoneistossa. Juhlavieraat olivat etupäässä Suomussalmelta ja Kuhmon Lentiirasta, jossa näitä juhlia oli kovasti mainostettu. Sen sijaan ei Kuhmon kirkolla tilaisuudesta tiedetty mitään. Kuhmon Vartiuskylän sonniyhdistys joutuu vastaamaan käräjillä luvottomasti järjestettyjen julkisten huvien toimeenpanosta.

Vietetäänkö Kuhmossa järkyttävintä jouluaattoa?

Vuoden suurin juhla on alkanut, mutta millaisena se tulee eräänlaiseen kotiin Kuhmossa: perheenisä on vakavasti keuhkosyövän puristuksessa, äiti sairas, tupa niin kehnoissa kunnossa, ettei korjata kannata ja lapset etsivät lämmintä uunin päältä. Sieltäkö he sitten laulavat uunin päältä "Hiljaa, hiljaa, joulun kellot kajahtaa...?"

Kuhmon sosiaaliviranomaiset voivat vahvistaa, että kuvaus lahon torpan joulutunnelmista on totta ja lehden yläreunasta näkyy, että elämme vuotta 1960. Monen moista on joulun vietto.

Tämä oli Kuhmon kärjistynein tapaus. Suurimmassa osassa kuntaa käsittelee emäntä tänään kuumaa lanttukukkoa ja leikkaa kinkkua kuten muuallakin. Eletäänpä joulua mieli valoisampana kuin vuosi sitten. - Yhtä seikkaa kuhmolainen tuntuu kaipaavan. Kukaan ei enää lähde eikä tule "apimaan". "Apiminen" lakkasi sotien aikana.

Ennen lähdettiin joulukirkkoon jo aattoaamuna. Hevosilla ajettiin joukolla ja yöksi asetuttiin jonkun kirkonkylässä asuvan sukulaisen tai tuttavaperheen luo. Eväiksi otettiin tietenkin lanttukukkoa. Se oli sitä "apimista". Mutta ei nyt enää. Ovat ajat muuttuneet. Jopa niin paljon ovat ajat muuttuneet, ettei Kuhmossa hämmästely, vaikka eräästä eteläisen Suomen asukkaan lähettämästä puutteesta eläville perheille tarkoitettusta joululahjapaketesta löytyi frakki. Vuosi sitten tapahtui näin.

Frakki oli hyväkuntoinen ja ilmeisesti tarkoitettu ratkottuna käytettäväksi ompelutarkoituksiin, mutta hauskuutta se kuitenkin Kuhmossa herätti. Hymyiltiin, mutta päätettiin sitten lahjoittaa Kuhmon Näytelmäkerholle ja löytyypä tänä päivänä kaukaa Kuhmosta frakki kerhon vaatekaapista.

Suomen Sosialidemokraatti 24.12.1960

Kuva 176: [Jutun vieressä on hauska kuva eri aiheesta.] Herkkujen ääressä. Kissa Mirrinen on saanut yltäkyläisen joulun: oma joulukuusi, ja sen oksilla silakoita. Mikäpä on mennessä herkkuja pureksimaan, kun mieli tekee! Ja sen päälle tietysti hyvät nokoset. . .

Hakemisto

”Amanda”, 40

Aku-Kimmo Ripatti, 211
Antero Komulainen, 59

E.J., 263
E.M-, 292
Eero Marttinen, 64, 93
Esimies Heikki Piirainen, 38
Esko Juppi, 110, 221, 244

Heikki Eteläpää, 144

Irmeli Sallamo, 314

Kari Karemo, 147

Kari Laakso, 170

Leena Sirviö, 198
Lintuvaaralainen, 158

M-L Tuppurainen, 145
Maija Hynynen, 142
Maija-Leena Kinnunen, 165
Martti Savo, 156
Matleena Tuppurainen, 170
Matti Piirainen, 123

Otto Kähkönen, 167

Paula Talaskivi, 108, 138
Pekka Kinnunen, 84

Pekka Sipilä, 275
Pertti Lumirae, 153
Pirkko Korhonen, 187, 299

Raija Forsström, 172
Raimo Grönberg, 290
Ritva-Liisa Rantonen, 192

Sakari Toiviainen, 126
Sama, 160
Seppo Kämäräinen, 182, 235
Sinikka Viirret, 206

Timo Linnasalo, 112, 119, 160
Toivo Mikkola, 253